

МУЗЕЈ
ПРИМЕЊЕНЕ
УМЕТНОСТИ
БЕОГРАД

DOBRILA STOJANOVIĆ

**LES COSTUMES
CITADINS EN SERBIE
AU COURS
DU XIX SIECLE
ET AU DEBUT DU XX**

MUSEE DES ARTS DECORATIFS
BEOGRAD 1980

ДОБРИЛА СТОЈАНОВИЋ

ГРАДСКА НОШЊА
У СРБИЈИ
ТОКОМ XIX
И ПОЧЕТКОМ
XX ВЕКА

МУЗЕЈ ПРИМЕЊЕНЕ УМЕТНОСТИ
БЕОГРАД 1980

Каталог се издаје поводом истоимене изложбе одржане у Музеју примењене уметности, новембра-децембра 1980.

Аутор изложбе: Добрила Стојановић

Помоћ на реализацији изложбе: Милена Витковић
Аранжери: Богољуб Станковић, Борислав Давинић
Конзервација: Ђорђина Габричевић, Верослава Хаџи
Ристић, Мирјана Андрејевић, Душица Николић
Зора Јовановић, Душанка Драгићевић

Предмете за излагање су уступили:

Историјски музеј Србије, Београд
Етнографски музеј, Београд
Музеј града Београда, Београд
Музеј Српске православне цркве, Београд
Народни музеј, Крагујевац
Народни музеј, Краљево
Народни музеј, Крушевац
Завичајни музеј, Титово Ужице
Народни музеј, Врање
Народни музеј, Лесковац
Народни музеј, Ниш
Музеј Понишавља, Пирот
Матична библиотека — музејска збирка, Књажевац
Музеј Крајине, Неготин

Већ тридесет година Музеј примењене уметности својим студијским изложбама открива нова поглавља наше културне историје и удара темеље даљем проучавању појединих грана примењене уметности.

У својој јубиларној години, тридесетогодишњици од свог оснивања, велика студијска изложба »Градска ношња у Србији током XIX и почетком XX века«, коју је припремила врсни стручњак овог Музеја, саветник Добрила Стојановић, указује на новоистражени домен — развој одевања. Период који обухвата ова изложба, близак, а истовремено већ и заборављен, веома пластично пружа слику Србије после устанака, што ће рећи, од почетка XIX века, па све до почетка првог светског рата. Преко одевања запажају се промене — економске и културне, нове тежње и схватања, преплитање Истока и Запада. Све је то уочено, проучено и приказано и у тексту каталога и на самој изложби. Пред нама се отвара једно ново поглавље историје одевања, до сада само фрагментарно познато.

Као и обично када је у питању велика, студијска изложба, Музеју су пружили помоћ многи музеји из Србије, позајмљујући своје експонате, они су омогућили да се на изложби прикаже заокружена целина. Захваљујемо се на колегијалној сарадњи: Историјском музеју Србије, Етнографском музеју у Београду, Музеју града Београда, Музеју српске православне цркве у Београду, Народном музеју у Крагујевцу, Народном музеју у Краљеву, Народном музеју у Крушевцу, Завичајном музеју у Титовом Ужицу, Народном музеју у Врању, Народном музеју у Лесковцу, Народном музеју у Нишу, Музеју Понишавља у Пироту, Музеју Крајине у Неготину, Матичној библиотеци — музејској збирци у Књажевцу, и надамо се да ћемо и даље успешно сарађивати.

Изложба »Градска ношња у Србији током XIX века«, која се отвара 6. новембра 1980. године — на дан тридесетогодишњице Музеја примењене уметности, посебан је јубилеј рада и Музеја и аутора изложбе, Добриле Стојановић, чији су најновији истраживачки резултати изнети у овој књизи.

ГРАДСКА НОШЊА У СРБИЈИ ТОКОМ XIX И ПОЧЕТКОМ XX ВЕКА

Начин одевања у појединим временским раздобљима условљен је политичким, економским и културним приликама, а у вези с тим — и начином живота и уметничким стремљењима. Одевање појединца је одраз његовог друштвеног положаја и материјалних могућности, али и личних афинитета и укуса.

Одевање у Србији током прошлог века, пуног бурних историјских догађаја чија су последица нагле политичко-економске промене које су уздрмале и из основа промениле живот читавог становништва, одраз је тих збивања. Посматрана у целини, одећа тога времена у Србији може се у основи поделити на сеоску, градску, чиновничку, војну и свештеничку. Чести су случајеви мешања појединих делова одеће, што је неминовна последица брзих општих промена у средини у којој је она обликована и употребљавана. Ретко се, међутим, на једној географски тако малој територији наилази на толико разноликости у начину одевања у једном временски релативно кратком периоду, као што је то у Србији током XIX и почетком XX века. Томе је свакако допринео и њен географски положај. Лоцирана на средини северног фронта, Србија је са централном Европом у директном додиру преко Саве и Дунава, две велике пловне реке, као и друмовима који воде из Беча за Цариград и Солун и из Босне за источну Србију. Београд је убрзо по ослобођењу постао главно место целокупне превозне трговине из централне Европе за исток и обратно.¹ То је морало имати утицаја на мешање обележја Истока и Запада, што се осећало и у начину одевања становништва Србије тога времена.

Велике промене које су настале после ослобођења земље, у време владавине кнеза Милоша Обреновића, осећају се и у измени профила становништва, особито у градовима. Турско становништво се повлачи или постепено исељава, а на његово место у градове долазе сељаци из Србије или досељеници са стране.² Маса српског становништва, које се после пада Карађорђа 1813. године повукло из Србије у Аустрију, Влашку и Бесарабију, враћа се са новим искуствима, сазнањима и навикама. Велики део становништва по градовима, особито у Београду, у првим деценијама XIX века чинили су странци — Грци, Цинцари и Јевреји, као и нешто Јермена, Арбанаса и Бугара. По наводима Д. Поповића, у то време »српско грађанско становништво у Београду није постојало, оно се тек почиње да ствара од за-

1. Т. Ђорђевић, *Србија пре сто година*, Београд 1946, 165.
2. Исто

течених Грка и Цинцара и Срба пречана, а од оних који су носили борбу није био ниједан из Београда него претежно из Шумадије, а мање из крајева источне Мораве.³ Прави конгломерат становништва битно утиче и на начин и организовања живота грађана, па и на њихово одевање. Становништво градова се разликовало и по верској припадности осим хришћанске, била је заступљена муслиманска и мојсијева вера, што се, наравно, одражавало и на одевање. За Турке, дотадашње господаре Србије, било је битно истаћи разлику између муслиманског и немуслиманског становништва. Та разлика је увек морала бити видљива, па су у том смислу и доношени прописи који су се некад односили и на ношњу. Друкчије су се одевали Турци, а друкчије раја. »Ваља да се по хаљинама познаје ко је раја, а ко ли је Турчин.«⁴ Колико је уочљива била ова разлика доказује и чињеница да, пошто је оглашен устанак 1815. године, кнез Милош »распише књиге на све стране да устаје на оружје и мало и велико и да бију Турке где год зелену стризу виде.«⁵

Наредбама и прописима Турцима је било одређено какве боје и каквог квалитета одела и обућу могу носити муслимани, а какву хришћани. Раја није смела носити одело зелене боје које је било само турска привилегија, нити јој је одело смело бити лепо и окићено; гдешто није смела носити ни јеменије, ни црвених фесова, још мање фесова са кићанкама.⁶ Прекршаје ових правила Турци су нерадо толерисали. Априла 1821 године мајсторима абаџијског заната је прочитана заповест везира у којој се, између осталог, наређивало да се поштено и еснафски носе »зелено и срму на себе (нико) да не меће, макар (било и) издрто.«⁷ Колика је жеља српског становништва била да се у овом погледу изједначи са, у борбама побеђеним Турцима, сагледава се и у пуномоћју издатом октобра 1820. године српским депутатима који су полазили у Цариград, где кнез Милош, између осталих народних жеља, износи и то да се свима у Србији »одобри једнако право носити при себи оружје и употребљавати сваку одежду и свакога цвета по вољи својој.«⁸

Иако формално господари, Турци су после устанка били у бедном материјалном положају, са изузетком малог броја трговаца и занатлија. По казивању савременика »убоге гомиле турских жена нудиле су по улицама (Београда) на продају последње остатке свога одела«,

а говорећи о Турцима око везировог конака, примећено је да је било таквих »на којима се честитија гдешто и златом извезена горња хаљина видети могаше но при том у расцветалим шалварама или босоноги скоро шетаху се.«⁹ У то време највећи достојанственик на везировом двору, Ђеџаја-бег нуди кнезу Милошу на продају, између осталог, »добар самур ћурак и шал, јер трошка нема.«¹⁰ Положај Турака у Србији је био јако уздрман још током XVIII века аустро-турским ратовима и учешћем Срба у њима, а пооштрен српским устанцима у првим деценијама XIX века. У исто време, О. Д. Пирх-путијући Србијом 1829. године бележи како је излазећи из кнежевине канцеларије пред вратима срео неколико младих људи »у одабраној ношњи за коју сам још мислио да је турска«¹¹ Тешко је прецизно одредити како се облачило српско становништво с почетка XIX века. Постојање доста штурих, некад контроверзних, писаних и извесних ликовних извора из тога времена даје различите податке о изгледу наше одеће. Послужићемо се само неким запажањима савременика и каснијим написима. Јоаким Вујић, који је боравио у Србији 1826. године, напомиње у предговору свога *Путешствија по Србији* да ће читаоци дознати, између осталог, »одејаније или прости језиком рећи ношиво, какво по различитима нахијама различито а наипаче женски пол, употребљава и носи...«¹² Из овога закључујемо да се народ у Србији различито одевао, што потврђују и каснији описи одеће разних друштвених слојева. Доста раније, 1808. године, Д. Н. Бантиш — Каменски примећује да се »сељаци облаче просто«, а да је »ношња кнежева, сеоских старешина била као код осталих сељака« и да се, по причању, и Карађорђе облачи »просто као и остали сељаци.«¹³ У мемоарима проте Матеје Ненадовића налази се податак да је Кучук-Алија при нападу на Врбицу успео да заплени црвени ћурак Црнога Ђорђија и показивао га раји у Крагујевцу уз тврдњу да га је погубио. Из тога се закључује да су делови одеће народних првака били опште познати у народу,¹⁴ Поред одеће карактеристичне за наше село XIX века, у Мемоарима проте Матеје Ненадовића помињу се делови одеће устаника типични за одевање градског ста-

3. Д. Поповић, *Београд кроз векове*, Београд 1964, 365.

4. Исто, н. д. 363.

5. В. Ст. Караџић, *Историјски и етнографски списи I*, 146. Стриза — комад тканине.

6. Т. Ђорђевић, н. д., 196.

7. Исто

8. Исто, н. д., 197.

9. Исто, н. д., 197, 190.

10. Исто, н. д., 193.

11. Д. Поповић, н. д., 366.

12. Ј. Вујић, *Путешствије по Србији I*, Београд 1901, 13. О различитом украшавању појединих делова народне ношње у разним крајевима говори и М. Ђ. Миличијевић у делу — *Живот Срба сељака*, Београд 1894, 37.

13. Д. Н. Бантиш Каменски, *Путовање по Србији 1808*, Путовања по јужнословенским земљама у XIX веку, Београд 1934, 6.

14. Прота М. Ненадовић, *Мемоари*, Београд 1951, 89.

новништва готово кроз цео XIX век (као чурак, цубе, фес, јапунце, силај, јечерме).

По француском конзулу Давиду »устанници се од Турака разликују само по коси која им пада низ леђа.«¹⁵ По неким документима »свако облачи сам од материја које израђују српске жене на селу или у делове одела које је отео.«¹⁶ Било је случајева и кад су Срби добијали од Турака разне вредне предмете па међу њима, вероватно, и одећу. Тако су пожаревачки Турци, да би избегли борбу са устаницима — како је забележио прота Ненадовић — 1804. године направили поклоне Карађорђу, а овај их у Топчидеру поделио својим старешинама.¹⁷ Исти аутор је забележио како су устанници после једне борбе у околини Уба 1806. године извршили брижљиво егзекуцију над њима »јер су ови разним хаљинама... и другим пљачкама натоварени били,« вероватно да не би оштели плен.¹⁸

Старешине су били обучени у богатију ношњу, која је углавном имала градски карактер, али је странцима изгледала као турска. Боравећи у Петрограду током I српског устанка прота Матеја наводи у Мемоарима да су он и Јово Протић у турским аљинама »остајали углавном у квартиру« по савету једног руског официра који их је упозорио речима »много дањом не ходајте у тизи хаљинама да не паднете коме у подозрење, што јасно указује на необичност њиховог начина одевања за средину у којој су се нашли. Насупрот томе, њихови сапутници Божа Грујевић и Чардаклија у својим »немачким хаљинама« слободно су излазили.¹⁹

Колико се одећа појединих устаника очигледо подударала са турском одећом крајем I српског устанка доста убедљиво говори податак из Мемоара прота М. Ненадовића када описује како је он са шест момака у насталом расулу 1813. године стигао у село Конатице »где видимо Турке палећи село и харајући и они нас виде и мисле да смо и ми Турци.«²⁰

Сем писаних и ликовних извора савременика, ближе и занимљиве податке о одећи вође првог српског устанка, Карађорђа, пружа акт о попису ствари које су аустријске власти заплениле при његовом преласку у Аустрију 1813. године. Из тог акта се види да је Карађорђе напустио ранији начин одевања који је одговарао одевању народа почетком XIX века. У попису се, осим одеће која је у духу европског одевања, набрајају и дело-

ви одеће који су карактеристични за нашу градску ношњу XIX века — ћурак од жуте чоје, црвене чојане чакшире извезене златом, 1 пар тозлука са сребрним дугмадима, марама везена сребром, огртач од црвене чоје (јапунце), једна стара плава антерија и црвени крзном постављени ћурак.²¹ Говорећи о српској ношњи

у доба устанка, по варошима Вук Ст. Караџић констатује да »оно мало Срба, што живе по варошима, као трговци (готово саме дућанџије) и мајстори (понајвише ћурчије, терзије...) зову се варошани и будући да се турски носе и по турском обичају живе... не броје се међу народ Српски, него ји још народ презире.«²² Друкчије стање бележи нешто касније Јоаким Вујић, са свог пута по Србији 1826. године описујући одело »мушкога пола«, и казујући да »господари Београђани обично на глави носе капу на подобије једне диње или ти фес. Даље на врату не носе мараму а најпаче у лето. После носе дугачку до земље кошуљу са широки рукави са златом извезену. За кошуљом иде дугачка до чланака, шарена од материје хантерија, после шарен свилен појас, после појаса једна дугачка са широки ру-

15. М. Гавриловић, Исписи из париских архива, Грађа за историју I српског устанка I, Београд 1904, 485.

16. А. Ивић, Списи бечких архива о Првом српском устанку V, Београд 1939, 530.

17. П. М. Ненадовић, н.д., 99.

18. Исти н.д., 149.

19. Исти, н.д., 124.

20. Исти, н.д., 197.

21. Из листе коју цитира П. Васић, Српска ношња за време првог устанка, Историјски гласник 1—2 за 1954, Београд, 1954, 26, аутор детаљно обрађује ношњу устаничких старешина.

22. Вук Ст. Караџић, Даница, 1827, 100.

кави до сниже колена хаљина. У зиму носе димлије а у лето тозлуке пак испод њи носе беле чарапе и црвене јеменлије.²³ Говорећи о ношњи кнезова и чиновника исти писац констатује »они су особно одевени, то јест по турском начину... они на глави носе чалму, долњу дугачку хантерију, ћурак (кожух) бињиш (огртач од скерлета са рукавима), јелек и проч, после појас са силахом от коже, за којим по један велики ханџар и два пиштоља задевена носе, после у лето носе тозлуке, беле, мале чарапе и јеменлије, а у зиму димлије или широке шалваре, којима се тур по земљи вуче, пак кад јаше било зими, било лети, носе дугачке преко чизама превијене калчине, а чизме су им црвене и широке како год ступе.«²⁴ Из његових описа ношње српског градског становништва намеће се закључак да је оријентални начин одевања карактеристичан за трећу деценију XIX века. Одговарајуће делове одеће наводи и О. Д. Пирх бележећи утиске са свог путовања по Србији 1829. године. Описујући мушку градску ношњу, он помиње »прслук од мрког сомота без рукава, ишаран широким златним ширитом или исти такав прслук од финог ишараног катуна са уским рукавима који су око руку затворени многим копчама, замкама. Преко тога једна дуга широка хаљина која се преклапа на грудима од ишараног катуна или нечег сличног са широким рукавима који су доле јако разрезани са копчама и замкама. Преко тога долази широк кожни појас за пиштоље... Преко тога долази опет један шарени шал који се нашироко обавија преко појаса. Затим долази један дугачак, гуњ од зелене или плаве чоје, опточен гајтанима отворене боје од вуне или козетине а често сребром и златом без рукава. Напоследку дугачка широка горња аљина, кабаница, од плаве, зелене, често црвене чоје (нарочито код кнезова са великим, широким, али не сувише дугачким рукавима; зими је та аљина опшивена кожом и постављена... На глави се носи или шарени шал који се обмотава око једне велике црвене златом или сребром везене капе.«²⁵

Ношња се није битно изменила ни следећих деценија. И даље је носила печат оријенталног, тј. турског начина одевања. По сећањима Д. Маринковића, који је дошао у Београд средином прошлог века, мушка градска ношња је била једнака у свим градовима. Сви чиновници носили су турско одело-чакшире, ћурће, дубе, јелеци, фермени и џамадани код мушких почињући од саветника и попечитеља па до последњег мајстора била је ис-

тог кроја, само код богатијих скупоценија.²⁶ На глави су највише ношени фес и дињара. Неки, па и кнез Милош, обавијали су око главе обично шарене шалове. Шал је сматран за врхунац елеганције и означавао је на известан начин слободу. Фес је сматран као знак оданости Турцима, а ношен је и уз европско одело...²⁷ Кнез Милош се носио на турски, а понекад и на мађарски начин. На глави је најчешће носио фес или чалму, а понекад и калпак... Приликом проглашења за наследног кнеза, Милош је био обучен у турско одело са чалмом на глави.²⁸ Описујући тренутак читања хатишерифа новембра 1830. године, М. Гавриловић наводи да је Милоша везир огрнуо царском харвенијом (знаком царске милости).²⁹ Кнез Милош је, иначе много полагао на своју одећу, што потврђују и ликовне представе, али нису неинтересантни ни подаци које налазимо у његовој преписци са мајсторима који су му радили одећу. Из њих се види колико се бринуо о изгледу одеће, какве је све примедбе имао на њену израду и како је учествовао у избору материјала за поједине делове свог одела. Писма су упућивана из Крагујевца и пожаревца Атанаску Николићу, терзији из Београда, и Јованчи Марковићу, терзибаши. Подаци које наводи мо односе се искључиво на ношњу оријенталног типа. Тако петог марта 1830. год. кнез пише из Крагујевца »...пошиљући по Авраму антеријицу моју кратку, препоручујем Вам да рукави на долами коју ми правите ни већи ни шири не буду, нежем што су на овој антеријици...« Четрнаестог марта исте године у писму Милош каже »препоручити Вам не изостављам да се постарате, понајпре и што скорије начинити ми ћурче и послати ми га... да га могу поставити дат за време...« Петнаестог августа 1830. године Милош се обраћа Николићу: »Либаде моје које сам Вам наручио, ваљда је већ готово, зато Вам препоручујем да га одмах...узмете са собом и дођете овамо... Донесите равно и доколенице моје.« Јованча Марковић, терзибаша из Београда, пише кнезу у Крагујевац новембра 1831. године: »Вашега Сијатељства писмо примио сам и разумео сам што ми пишете за антерију да не начиним от кадифе. Ја по Вашој заповести, како сам дошао тако сам узео и скројио от кадифу'. Као што се види, интервенција кнежева је закаснила. Двадесет осмог јуна пише кнез из Крагујевца Атанаску Николићу »Данас ми је до-

23. Ј. Вујић, н.д., 39. Занимљиво је да се црвене чизме помињу и у попису Карађорђевићевих ствари.

24. Исти, н.д., 109.

25. О. Д. Пирх, Путовање по Србији у години 1829, СКА Београд 1899,37,38.

26. Д. Маринковић, Успомене и доживљаји, СКА Београд 1939, Посебна издања књ. СХХVI, Друштвени и историјски списи, књ. 51,13.

27. Д. Поповић, н.д., 377,378.

28. Исти, н.д., 366.

29. М. Илић—Агапова, Илустрована историја Београда, Београд 1933, 264. Харвенија је огртач од ватрено финог чоје коју је султан послао на поклон Милошу.

шла антерија од брилијантина коју си ми градио да ју под европејским аљинама носим...затим следе кнежеве оштре примедбе на грешке мајстора: ...Какви су ти рукави на њој не могу ни да је обучем... враћам ти исту антерију с налогом да ми рукаве у њој поправиш... ти поче кварити овако ретке материје... кад ју поправиш донеси ју у Пожаревац.« Алекса Симић у писму кнезу октобра 1836. године, између осталог, наводи...»нови фес Ваше Светлости који се овде прави није још готов... што је Чифутин покварио један вез, који треба на фес одозго да дође, па сад прави други.«³⁰ Из наведених докумената сазнајемо нешто и о изгледу појединих делова одеће, као и о томе ко се све ангажује на њиховој изради. Из преписке се види да је кнез од терзије Николића некад наручивао материјал за одећу која ће се израдити у Крагујевцу или Пожаревцу. Дванаестог септембра 1828. пише кнез Атанаску Николићу из Крагујевца« треба ми за цубе једно ширит, зато препоручујем да ми га нађете и да пошљете колико за кол-цубе треба...» Седмог новембра 1829. године враћа Николићу »шимшета ова сасвим су опора, зато Вам их шаљем пак их продајте. Мени пак начините од самог злата на место овима да нема свиле и пошљите ми... Овим на место начините друга а к тому још шест такође златних кићанки...» Истом терзији се кнез обраћа из Пожареваца: »Препоручујем Вам да ми за једно цубе начините толико бућмета финог, колико ви знате будете да ће га бити за једно цубе. Цубе ће ово бити без гајтана от једног само бућмета и правиће се у Крагујевцу, куда ћете исто бућме и послати... Исто тако да ми начините и гајтана и бућмета финог за једну антерију и пошаљете ми... у Крагујевац.«³¹ Материјал за одећу набављен за кнеза помиње се у писму које је Милошу упутио Алекса Симић »...Јутрос послао сам... ону чоју што смо из Беча добавили за Вашу Светлост«, а из кнежевог писма Атанаску Николићу, децембра 1828. године: »препоручујем Вам да по пријатију овог писма скупите мустре од свакојаке и различите кадифе која се ту у Београду налази и дођете с њима овамо у Пожаревац. Особито пак потражите ал-кадифе и отвореније и угаситије и од ње ми такође мустре донесите.«³² сазнаје се да је овај тражио на увид узорке материјала за своју одећу. Наведени подаци говоре о бризи кнеза и његове околине за што успешнију обраду његове одеће. Према употребљеном материјалу и његовој финоћи закључујемо да је ова била и изузетно луксузна.

30. Т. Ђорђевић, Архивска праћа за занате и еснафе у Србији од другог устанка до еснафске уредбе 1847, Београд 1925,40,41,44,59,63.

31. Исти, н.д., 38, 39, 49.

32. Исти, н.д., 62, 38.

Насупрот кнезу, било је народних првака који су се облачили скромно. Ст. Михаиловић описујући догађаје у време катанске буне, запажа да је Тома Вучић Перишић ушао у Шабац »заогрнут простим гуњцем у сукненим чакширама са шубаром на глави, опасан вуненим бело-шареним пасом, утегнутим сивомом'. Он, иначе, целог живота није хтео обући немачко одело, због чега га је кнез корио, на шта је Вучић одговорио »Ја господару служим тебе, а моје чакшире мене.«³³ Међутим, његов портрет, који је радио Д. Поповић, сведочи о његовој укусно декорисаној одећи оријенталног типа. О употреби делова одеће карактеристичних за оријентални начин одевања у Србији и доста касније, чак упоредо са деловима европске одеће, јасно говори потерница окружног начелника у Београду, издата 1862. године за непознатим лоповом, у којој се међу одећом Мише Анастасијевића помиње и један бињиш од црвене чоје, једно цубе од црне чоје са свилом постављено, једна антерија дугачка од ћитабије, једна антерија кратка од зелене кадифе златом извезена, један џемадан од зелене кадифе, једне чакшире од плаве чоје, димлије.³⁴ Поред сачуваног материјала, ово је један од доказа о упоредном одржавању оријенталног и западњачког начина одевања, у другој половини XIX века. Описи женске ношње из времена I српског устанка су ретки и доста штурни. Д. Н. Бантиш-Каменски 1808. године описује одећу жена у кући војводе Миленка Стојковића »које су исто као и она (мисли на Миленкову жену) биле богато одевене по турски, у шалварима и сребрним појасевима. Све су оне имале на себи, особито Миленкова жена, мноштво украсног новца.«³⁵ Ова ношња се битно разликује од одеће женског сеоског становништва тога времена, па се може третирати као градска. Неколико година касније, при преласку Карађорђа у Срем, 1813. године, у попису његових ствари помињу се, између осталих предмета, и делови женске ношње са основним њиховим описом из чега закључујемо да су се они одржали у женској градској ношњи кроз цео прошли век. Између осталог наводе се: »зелено сомотско оперважено женско горње одело, антерија од богатог штофа, кошуља, папуче, зелена сомотска антерија са златом од богате материје, црна сомотска антерија са златом. Поменути предмети су припадали Карађорђевој супрузи Јелени и њиховој кћери.«³⁶ Гово-

33. Мемоари Стефана-Стевче Михаиловића, Зборник за историју, језик и књижевност српског народа, прво одељење XVIII, Београд 1928,341.

34. Р. Веселиновић, Грађа за историју Београда, књ. I, Београд 1965, 305.

35. Д. Н. Бантиш Каменски, н.д., 6.

36. П. Васић, Српска ношња за време првог устанка, Историјски гласник, 1—2, Београд 1954, 37.

рећи о ношњи српских грађанки у трећој деценији прошлог века, Јоаким Вујић напомиње да су му се допале хаљине »госпожа Београдкиња' уз објашњење »из узрока што су скоро све једнаке, тј. оне на глави носе фес како пол круне с златнима или шаренима марамама горе извијен, а косу по леђи лепо рашчешљану и доле спуштену, после на врату бисер или по два низа велики' и средњи дуката, после носе кошуљу са широки рукави, извезену с памуком и златом, к тому једну дољу, дугачку до чланака хаљину с рукави а другу, горњу, без рукава, која је од fine чоје или от црвеног или зеленог кумаша, са златним гајтаном ишарану и златом извезену, коју може најмање за 12 година носити. Оне носе такође и кратка, до више колена, ишарана с гајтаном и извезена са златом дубета без рукава. После оне имају појас шарен, от свиле откан, који на средини има велику копчу, и ова је копча обложена и искићена са свакојаким драгоценим камењем. А на ногама носе беле чарапе и жуте и црвене папуче. Равним начином оне носе у ушима драгоценим камењем искићене минђуше а на прстима златно, с дијаманти и драгим камењем украшено прстење. И ово је одјејаније и пуц женскога пола.«³⁷ Готово у исто време, описујући куће старих српских трговаца, О. Д. Пирх истиче да је »у соби намештеној у турском стилу висило домаћично српско одело блештаво и богато кожом... У кући су домаћице носиле либаде постављено кожом, црвене папуче, а на глави франачки убрадач...«³⁸ Међу описима женске грађанске ношње из прве половине XIX века занимљив је и детаљан следећи: »Ношња је била врло живописна. Жене су на глави имале црвени фес с расплетеном кићанком. Код имућнијих од је био покривен дукатима или је место феса ношен бисерни тепелук. Коса сплетена у витицу омотавана је око феса заједно с барешом, свиленом танком марамом увијеном у облику витице и украшеном бисером. У тако очешљану косу стављани су брошеви и златно прстење. На ушима су се носиле минђуше са драгим камењем и бисером. Имућније жене су око врата носиле низове дуката или бисера. До тела се облачила дуга кошуља од танке свиле или платна, са широким рукавима и лепим везом. Преко ње се облачила антерија до чланака дубоко исечена на грудима и с рукавима до шаке. Преко груди се носила свилена марама. Око појаса се опасивао бајадер, појас од шарене свиле, који је спреда падао до колена. Преко антерије или фистана, жене су облачиле и либаде.«³⁹

По Д. Поповићу варошанке су се у то време, почев од кнегиње Љубице па до оне најсиромашније, углавном све једнако облачиле, сама кнегиња Љубица се трудила да буде што скромнија, и са што мање накита и драгоцености... на глави су носиле малу плитку црвену капу — фесић са плавом свиленом или златном кићанком... На фес је стављана једна ружица или каранфил... Сиромашније су повезивале главе шамијама, понекад везеним бисером («калемћарком»). Све рубље је прављено од српског платна. Само имућне жене украшавале су рукаве и оковратнике свиленим, златним или сребрним везом. На кошуљу би се навлачила дугачка хаљина, антерија са рукавима а преко ове горње навлачило би се без рукава од fine црвене или зелене чохе или свиле извезене гајтаном или златом, лети кратко, спреда расечено и златом везено и гајтанима украшено либаде, у ствари кожом постављено ћурче. Око појаса су се опасивале свиленим шареним шалом или носиле бајадере, на којима је на средини била копча украшена драгоценим каменом, сребром или златом. Нису носиле сукње него димије или шалваре... на ногама су носиле беле чарапе и плаве, жуте, црвене или зелене папуче. Све тоскупа сачињава ово заиста врло укусно одело српске госпође бољих кругова.⁴⁰ Српкиње су на улицима криле лице као и Туркиње. Преко главе су носиле тулбент, којим су заматавале цело лице сем очију. Преко леђа су носиле неку врсту фереце, која им је све до 1850. године покривала главу дувком или копреном.⁴¹ Ова ношња се делимично одржала кроз цео прошли век, а неки њени детаљи се у другој половини века комбинују са европском одећом.

Савременици саопштавају (некад у сећањима) како су у извесним приликама биле одевене жене грађанке у Србији. Тако је К. Н. Христић забележио да су на балу који је кнез Михаило приредио у доба своје прве владе 1841. године у Здању »жене у српском оделу са тепелуцима, пушћулама, бајадерима, вискама бисера или дуката...«, а описујући знатно каснији пријем у двору на Цвети 1865. године, наводи да је »кнегиња Јулија била у скупоченој народној ношњи у белом атласном либадету опшивеном златом и тепелуком од крупног бисера са брилијантским гранама.«⁴² Значајно је и запажање Д. Маринковића, који је 1847-7. дошао у Београд да »није опазио никакву разлику између живота и обичаја у Београду и живота у нашим паланкама на пр. у Параћину. Ношња код Београђана је била једнака као и у варошима и код мушких и код женских. Же-

37. Ј. Вујић, н.д., 38, 39.

38. М. Илић, — Агапова, н.д., 300.

39. Т. Борђевић, Из Србије кнеза Милоша (1815—1839), Годишњаца Н. Чулића XXXIV, Београд 1921, 118.

40. Д. Поповић, н.д., 379.

41. Исто

42. К. Н. Христић, Записи старог Београђанина, Београд 1923, непагинаирано.

не све почињујући од кнегиње па до обичне грађанке су једнако обучене — фистан, шкуртељка, либаде и на глави мали фес. Богатије су имале на фесићу златне пушћуле тј. кићанке, а дошњије тепелуке од дуката и бисера. Сиромашније су имале јуртилуке тј. шамије везене бисером које су поред перчина око феса завијале. Уместо појаса носиле су бајадере.⁴³

Специфичан начин одевања жена по градовима Србије запажају и описују странци који су пролазили кроз Ср-

43. Д. Маринковић, н.д., 13.

бију средином прошлог века. Тако је Т. Валерио, бора- већи у Београду нацртао, а Т. Готје и описао ношњу једне младе удате жене: сл. 2 и 3 »она носи косу омотану око зеленкастоплавог парчета тканине (бареша) која окружује главу накићену адидјарима, отворено

плава марама укршта јој се на грудима. Љубичасто кадивено либаде извезено златним шарама са широким рукавима постављеним свилом трешњево боје одудара од беле хаљине са наранжастим пругама и са раз-

бацаним шарам наранџастим и сјајноцрвеним, цветно шарена љиљаста ешарпа обавија јој струк и пада до земље. Одевена иако у исти мах богато и просто она има сетно и поносно држање достојно какве средњевековне краљице. . .»⁴⁴ Ову ношњу запажају и коментаришу и други странци тога времена. Тако је Ф. Каниц, пролазећи Србијом 60-тих година прошлог века, између осталог констатовао да »као и код многих на европском истоку показује и одело српске грађанке комбинације запарњачког са оријенталним елементима. Костим је врло богат као што и лепо пристаје и показује велико преимућство, јер готово ништа на њега није утицала мода.«⁴⁵ Сложили бисмо се са његовом констатацијом јер је та одећа својом основном линијом била инспирирана европском модом средине прошлог столе-

ћа, али су детаљи у кроју, орнаментални мотиви, њихова обрада и избор тканина били подређени источњачком укусу. Ношња коју су у својим записима описивали су временници може да се прати и кроз ликовно изражавање тога времена, особито у портретном сликарству, на коме су до танчина обрађени и најситнији њени детаљи, што је у складу са схватањима и тежњама тадашњег грађанског друштва у успону и са његовим жељама за потврђивање ми у овом погледу. О њеном изгледу јасно говоре и потврђују претходне изворе сачувани делови одеће са карактеристикама овог специфичног начина одевања српске грађанке и из највиших кругова и из нижих грађанских слојева.

Употребу појединих делова женске грађанске ношње, који се наводе у описима савременика, потврђују и по-

44. M. Ibrovac, Teodor Valerio i Teofil Gotje, slikari naših narodnih tipova, Narodna Starina 35, Zagreb 1939, сл. 3. Обилазећи подунавске земље, Валерио се задржао у Београду и са пута донео безброј скица и цртежа, које су привукле пажњу на Светској изложби 1855. године.

45. F. Kanitz, Serbien, historisch-etnographische Reisestudien aus den Jahren 1859—1868, Leipzig 1868, 521.

руџбине занатлијама оног времена. Оне указују и на значајну улогу коју при њиховој изради има наручилац. Задржаћемо се на поруџбинама кнегиње Љубице београдском терзији Николићу, са којим се дописује из Пожаревца. Октобра 1833. године обраћа му се писмом у коме се, између осталог, каже: »...и за мој вистан на-

лажем да не ократите, ако буде окраћен знајте да ћу га вам вратити. И гајтан и бућме што најтање може да буду.«⁴⁶ Следеће године јануара месеца кнегиња пише истом мајстору »...послата шкуртељка добра је и повољна ми је је како у плећима тако и у рукавима, а и ширином је таман. И с тога препоручујем вам да за џубе добро мотрите нека буде у плећима, рукавима и ширином као и ова послата шкуртељка, а дужину сами знате колико треба, само арач нек' је суфтилни, да не буде крупно и ретко Потрудите се што лепше можете урадите... Немојте опет сасма дугачко џубе да се не вуче по земљи.«⁴⁷ Марта месеца исте године у писму каже да прилаже мустре с препоруком »... да пронађете ди се налази и пошто је на комад, или на аршин, или на риф, па ми извесно јавите и мустре вратите, побележивши сваку пошто је.«⁴⁸ Наведени подаци убедљиво указују на улогу и бригу наручиоца о изгледу његове будуће одеће. Његов утицај је присутан почев од избора материјала па до крајњег обликовања.

Колико је одећа у оно време цењена, на шта је сигурно утицао и избор скупог материјала од кога је произвођена, као и колико је спор процес при изради њених декоративних елемената којима је обиловала, јасно показује чињеница да се јуна 1824. међу свадбеним даровима Петрији, кћери кнеза Милоша, налазе и делови одеће или материјал припремљен за њихову израду. Тако еснаф ћурчијски поклања »— топ џубелук поставе од самура, општина јеврејска — « 2 џубелука кадифе црвене и зелене,» честити везир —« »1 џубе он стофа са самуром постављено, 1 антерију и 1 шалваре, Алај-бег —« »1 џубелук од стофа, 1 антерилук, 1 пар папуца«, Мустај-бег — »1 антерилук, 1 бошчалу«, Ђеримага — »1 антерилук од стофа златали.«⁴⁹ Тако у овом документу о поклонима које су даривали кнежевој кћери значајни појединци и београдски еснафи, видно место заузимају материјал и делови одеће чисто оријенталног типа, што показују и њихови називи.

Дечја одећа се много ређе помиње у описима одела савременика, али је заступљена у ликовним делима свога времена, особито у портретном сликарству. Знатно је мање сачуваних примерака од одеће одраслих мушкараца и жена. Одмах после првог српског устанка, »Стевча Михаиловић у својим мемоарима прича да је као дете у Немачкој »у нашим обичним аљинама« био »како се онда у Србији носило«, а вратио се у Србију у немачким аљинама«, да би опет добио »аљине по овдашњем

ношењу«, како не би био исмеван.⁵⁰ О овој одећи се ништа ближе не каже, али је, по свему судећи, наликвала одећи одраслих.⁵¹ У прилог овоме иде и нешто каснија илустрација Г. Х. Ј. Вујића за Вујићево Путешествије по Србији, обележена као »одело обојега пола грађана Београдскиј«, на којој је представљено и дете, чија је одећа копија одела одраслих. Нешто касније, 1830. године, у опису церемоније при читању Хатишерифа у Београду, у доста штуром приказу ношње помиње се да су синови Милошеви били огрнути црвеним плаштацима.⁵² За дечју одећу треће деценије XIX века занимљиве су поруџбине неких њених делова од стране кнеза Милоша београдском терзији Атанаску Николићу, у којима налазимо доста драгоцених детаља о њеном изгледу и материјалу. У писму упућеном Николићу из Пожаревца 1829. године, које се односи на поруџбину делова одеће за дете, очигледно мушко, његовог брата Јеврема, Милош препоручује терзији »не изоставите наћи лепог атлаза за шалварице једне ... Начините шалварице, либаде, тозлучице и антеријицу и то за бој као што сад моме Михаилу режете. Шалварице лепо навезите а тако и либаде нек са свим лепо буде. Како готово буде пошаљите ми...« По завршетку писма кнез, водећи рачуна и о удобности одеће, додаје »доколенице тј. тозлучице нека буду лаке а лепе.«⁵³ Нешто касније, марта 1834. године, пише кнегиња Љубица истом терзији писмо из Пожаревца, у коме, између осталог, поставља питање слања одеће за децу »Камо јоште две мале антерице и две дугачке деци? Нек је под равно свој деци.«⁵⁴ Из ових неколико података јасно се види да је дечја одећа била умањена копија одеће одраслих и по кроју и по избору материјала, као и по идентичним називима за њене поједине делове.

Одевање грађана у Србији у првој половини XIX века готово је искључиво оријенталног типа, са неким детаљима специфичним само за наш терен, што доприноси стварању нове варијанте овог начина одевања. Одећа је рађена од финих тканина, богато и брижљиво декорисана, углавном сребрним и златним нитима, што је преузето од Турака, вековних господара Србије, који су показивали изразиту тежњу ка богатој ношњи, некад чак претрпаној украсним детаљима. Њихову упадљиву уметност декоративном изразу при стварању одеће живо документује једно запажање »ретко је наћи Турчина који не би умео да своје одело па ма оно било старо и сиромашно удеси живописно.«⁵⁵ Познато је да је београд-

46. Т. Ђорђевић, Архивска грађа за занате и еснафе у Србији од другог устанка до еснафске уредбе 1847, Београд 1925,49.

47. Исти, н.д., 50.

48. Исти, н.д., 50.

49. Исти, н.д., 103—105.

50. Мемоари Ст. Михаиловића, н.д., 50,51.

51. П. Васић, н.д., Т.Х.

52. М. Илић-Агапова, н.д., 264.

53. Т. Ђорђевић, Архивска грађа, 39,40.

54. Исти, н.д., 50.

55. Д. Поповић, н.д., 464.

ску чаршију још средином XIX века чинила оријенталном и ношња становништва. По чаршији »фесови и чалме смењивали су се међу собом у том шаренилу боја и тек овде-онде појављивао се по који бео шешир или која црна капа по чему се могло познати да је први странац а други државни чиновник. »Ношиво француског ни мужског ни женског ни видети. Тек се по гдекоји с ове стране редки као бела врана у том оделу виђао.«⁵⁶

Као што се из досадашњег излагања види, као последица вишевековне владавине Турака, ношња у Србији је током прве половине XIX века углавном имала оријентално обележје, иако се на самом почетку века јављају и први покушаји да се у ношњу унесе неке измене које би Србе у начину одевања у извесној мери удаљиле од ранијег турског узора. Тако се наређењем од 1809. године забрањује женама да носе дукате на глави, врату и грудима, а мушкарцима да по турском узору брију главе.⁵⁷ Овом наредбом се, мада незнатно, покушава да унесе нови дух у одевање и изглед Срба. Утицај на измене у ношњи, пре свега српских старешина, у Србију долази првенствено из Аустрије, јер треба имати у виду да су неки од њих били у фрајкору, иако изван утицаја на то има и Русија, опет због веза које је одржавала са устаницима.

Због специфичних околности током првог српског устанка појединци су били у ситуацији да понесу за наше прилике неуобичајну одећу. Иако је по повратку у Русију, прота Матија Ненадовић, описујући свој боравак у Араду дао податке и о својој одећи: »У мене је био кожух руски до земље, рукави до прста шпанском опасан, капа на глави руска, зимска, црне чизме мачком постављење. . . У тексту даље подвлачи да је ову одећу по повратку у Бранковину дуго чувао, што говори да је није употребљавао.⁵⁸ Из пера исте личности се сазнаје да су поједини детаљи у ношњи Карађорђа и његових сарадника у току устанка били карактеристични за европски начин одевања. Тако се у опису борбе у Ужичком пољу јануара 1806. године каже да је »Карађорђа тане у врат ударило, но свилена марама није дала пробити.«⁵⁹ Зна се да је и Вељко Петровић око врата такође носио марама, што је примио од Руса који су са њим током устанка заједно војевали.⁶⁰ О употреби одеће европских карактеристика упоредо са одећом оријенталног типа у ово време доста речито говори попис Карађорђевић ствари по његовом напуштању Србије 1813. године, у коме се међу одећом између осталог помињу: »изношен

капут од плаве чоје са сребрним дугмадима, тамноплави чојани капут са сребрним дугмадима, богато везене мађарске чакшире са прсником и мађарски ћурак.«⁶¹ После другог српског устанка осећају се извесне промене у начину живота, што се одразило и на одевање. По европском узору, у Србији долази до првих наговештаваја униформисања чиновништва. Тако већ 1816. године кнез Милош поклања старешинама нахијских судова у Србији капуте који су део европске одеће.⁶² После 1830. године, када је Србија хатишерифом добила извесну аутономију, кнез Милош и његова околина почињу повремено да носе европско одело, које је понеке имало карактер униформе, а које је савременике подсећало на мађарско одевање. Захваљујући примеру кнеза, неких његових блиских сарадника и рођака, са изузетком његове супруге, европска ношња продире у Србију већ тридесетих година, што потврђују и писани и ликовни извори тога времена. Путујући кроз Србију 1829. године, О.Д. Пирх констатује карактеристичну мешавину европског и турског у свему, као и то да се »турски начин живота све више напушта.«⁶³

Насупрот њему, само неколико година раније Ј. Вујић примећује подсмех чак и међу турском децом у Ђуприји како каже, »што сам био у немачким хаљинама.«⁶⁴ У то време Наум Ичко шаље у Србију хаљине сашивене по руској моди у Новом Саду.⁶⁵ Из књежеве преписке тога времена се види да је у контакту са више мајстора који се баве шивењем одеће у европском стилу. Тако 1827. године обавештава кнеза Милоша Гаврило Поповић »да му шаље једног снајдера који боље зна кројити мундире од Мишке, који је у Крагујевцу и тамо кроји и шије.«⁶⁶ У једном концепту књежевог недатираног писма стоји да је обавештен »да сте ми у Земуну снајдера именом Ђорђа Маленића нашли који заједно с једним шегртом амо прећи жели да ми неколико пари аљина сашеје...«⁶⁷ Због кнеза је уз специјалну дозволу ћехај — бега 1831. године из Видина дошао у Србију на извесно време, по речима самог кнеза, »способни снајдер» Лазар

56. Исти, н.д., 399, 377.

57. А. Ивић, Документи о устанку Срба под Карађорђем Петровићем, Загреб 1920,321.

58. Прота М. Ненадовић, н.д., 130,133.

59. Исти, н.д., 144.

60. Т. Ђорђевић, Србија пре сто година, 200.

61. П. Васић, н.д., 30.

62. М. Петровић, Финансије и установе обновљене Србије до 1842, I, Београд 1897, 509.

63. М. Илић—Агапова, н.д., 300.

64. Ј. Вујић, н.д., 124.

65. Рег. Књежева Канцеларија, Разне личности 1816-39, бр. 534 (Архив Србије). На податку захваљујем колегиници Ј. Ђурић.

66. Т. Ђорђевић, Архивска грађа, 33. Овог Мишку, званог „добра Мишка“ помиње С. Поповић као „првог мушког одела снајдера“ у Београду, а био је родом из прека јер је носио капут и панталоне које смо онда први пут видели. (С. Поповић: Путовање по Новој Србији, Нови Сад 1879, 232).

67. Т. Ђорђевић, Архивска грађа, 44.

Јеврејин са четири калфе.⁶⁸ Поред долазака мајстора са стране у Србију, има података да су се и наши мајстори због новонастале ситуације бавили израдом и европске одеће, као што се види из писма београдског терзибаше Јованче Марковића, који кнезу 1831. године сем антерије шаље европско одело. Он каже: »прслуке и шпенц начинио сам по вашој заповести да будну под немачки«.⁶⁹

Нешто касније, 1837. године кнез Милош указом прописује ношење униформе за војне и цивилне чиновнике зависно од ранга, што такође повећава потребу за »шнајдерима«, који у Србији прелазе за стално или се само повремено појављују ради обављања послова. Они најчешће долазе из Војводине, али их има и из Беча Пеште и Букурешта. Ти мајстори су повремено у новинама оглашавали свој долазак у Србију и нудили услуге. Тако је 1844. године дошао у Београд Јован Димитријевић са својим момцима и препоручио је публици своју вештину у кројењу мушког одела »по најновијем укусу«. Павле Родосављевић дошао је из Беча на 14 дана у Београд да би примио наруџбине и узео меру за одела која ће шити у Бечу.⁷⁰

Марта 1848, оглашавајући се у београдским новинама Димитрије Стојановић, родом из Смедерева у Србији, који је више година по европским државама учио кројачки занат, препоручује се чиновницима, официрима и осталим грађанима београдским за израђивање »мушкога одела по најновијем укусу«.⁷¹

У исто време у Србију су донесена готова одела па је и њихова продаја оглашавана по новинама. Доносе се углавном из Беча и Пеште, а нуде се као »најфинија мушка одећа по најновијем француском и енглеском укусу« или као »мушка одела по најновијој париској моди.«⁷²

Новине у погледу одевања после устанка доносе у Србију најпре досељеници—чиновници, трговци, занатлије, затим емигранти који су се постепено враћали и најзад, домаћи трговци који су својим пословима одлазили у Аустрију. Може се рећи да су они развили нов укус у свему у оделу, јелу, пићу и другом. С обзиром да је у Београду било трговачких породица које су биле у сталним директним трговачким контактима са Земуном не изненађује што су њихове куће биле удешене по европском узору.⁷³ Иако нешто спорије, из истих разлога за

Београдом су ишле и вароши у унутрашњости Србије. По казивању Д. Маринковића, пре буне су се у Србији само неколико великана и по неки већи чиновник из прека носили по европски, а после 1848. године, која је у сваком случају одиграла велику улогу у прихватању новог начина одевања, одевање се почело нагло мењати. Чиновници су нарочито почели да мењају турско одело европским. Дотадашње одело замењују капутима а највише атилама. И кад су 1850. године за њих прописане униформе, људи су турске чакшире заменили панталонама, само се фес и даље задржао у употреби. Нова ношња је називана немачком.⁷⁴ Чак и кнез Александар Карађорђевић у својој чиновничкој држави носи атилу.

Европско одевање постаје средином прошлог века један од значајних фактора у друштвено - економским променама тог времена.

Ово речито илуструје и констатација терзијског еснафа у једној жалбу упућеној кнезу Милошу децембра 1840. године, у којој се каже да су они »што се сад више европске неже ли турске хаљине носе угњетени«.⁷⁴ Ове промене су и одраз интензивног циркулисања особито наших младих људи који одлазе у Беч, Пешту и неке немачке градове на школовање или трговачким послом.

По наводима савременика, наследник кнеза Милоша, кнез Михаило, још је 1841. године на балу приређеном у Здању, »дочекивао госте у фраку, док су трговци били у оделу европском или турском«.⁷⁵ Ипак је на изврстан начин елегантно европско одевање одударало од уобичајеног начина одевања, што потврђује податак да кад су општинари предложили кнезу Милошу Обреновићу у време његове друге владе 1859. године за ађутанта Живка Карабиберовића, а »кад овај крупан и леп човек дође у фраку, шеширу, рукавицама и грдном великом крогну, књаз га стаде мерити па рекне шта ће ми лорд, ја оћу итра човека«.⁷⁶ Упоредо ношење оријенталног типа и европске показује већ поменута потерница за лоповом који је 1826. године украо Миши Анастасијевићу између осталог поред делова униформе, и »два капута и једне панталоне од зегелтуха«, несумњиво делове европске одеће.⁷⁷ По казивању савременика као што је Д. Маринковић само су шешири у оно време и доцније били врло ретки, јер и они који су одвајкада носили европско одело умес-то феса носили су црне качкете«.⁷⁸ Шешири се последњи

68. Исти н.д., 61.

69. Исти н.д., 44.

70. Н. Вучо, Распадање еснафа у Србији, Београд 1954, 107, 108.

71. З. Јанц, Оглоси у старој српској штампи 1834—1915, у Београду 1978, кат. бр. 6.

72. Н. Вучо, н.д., 108.

73. Т. Ђорђевић, Из Србије кнеза Милоша, 118.

74. Т. Ђорђевић, Архивска грађа, 163.

75. К. Н. Христић, н.д., непагинирано

76. Ј. Грујић, Записи Јеврема Грујића, књ. III, Зборник за историју, језик и Књижевност српског народа, књ. VII СКА, Београд 1922,4.

77. Р. Веселиновић, н.д., 305.

78. Д. Маринковић, н.д., 78.

прихватају упркос огласима у новинама где се ови производи упорно нуде, као што је, на пример у *Српским новинама* од 8. маја 1858. године, Александар Јелић, шеширија, објавио »поштованој публици да се наместио у Београд« и да се код њега може добити »шешира за мушке од сваке руке и финих и оригиналних, да прима сваке стручне оправке у занат његов спадајуће и обећава да ће сваког од поштованих муштерија послужити солидним еспапом и добрим послом а при томе и за умерену цену«. Запажање слично Д. Маринковићевом налазимо и у *Записима* Јеврема Грујића, који, описујући свој долазак у Крагујевац 1859. године, каже: »Обучем се као и обично у европско одело и метем на главу уместо феса, што обично носимо кад смо у народу као и за време Светоандрејске скупштине, дугачки цилиндер шешир, на коју капу људи из села нису навикли.«⁷⁹ У току своје друге владавине кнез Михајло се у извесним особито свечаним приликама појављивао у богатом старинском властелинском оделу, као на пример на Цвети 1965. године, које хроничар на жалост није ближе описао. Познато је да је он сем униформе носио и комбинације цивилног одела и униформе, како је био обучен и на дан своје погибије 1868. године.⁸⁰ У време његове владавине, периода јачања и жеља за остварењем националних тежњи, што је имало одраза и у преношењу таквог расположења на обликовање одеће тога времена, како то живо потврђује један занимљив оглас који се појављује у *Видовдану* 26. 9. 1863. године, који објављује С. Живковић из Панчева, где се јавља »поштованој публици« да је измислио »српску ношњу која је врло практична. Горња се хаљина зове обреновка, а доња сјединка«. Такође рекламира и готове хаљине »француског и енглеског кроја.«⁸¹ У тексту нема никаквих елемената који би на неки начин објаснили изглед ове новоизумљене ношње јер је оглас илустрован мушким европским костимом.

Европеизација одевања наших грађана најчешће је вршена у целини, али има примера да се постепено прихватају само неки делови европске одеће. Посматрајући фотографије народних представника на Преображенској скупштини 1861. године, које је радио Анастас Јовановић, запажамо да су неки народни представници дошли на Скупштину у европском оделу, а неки у старој градској ношњи, а од европског одевања на себи имају само кошуљу и кравату везану на савремен начин. Занимљиво је да је књижевник и уметнички критичар Теофил Готје, приказујући цртеже и аквареле Теодора Валерија на којима су били представљени људи из Ср-

бије, јер је овај 1855. године прошао кроз Београд, говорећи о ношњи гаваза српског кнеза и дивећи се његовом богатом оделу, приметио »ми би смо само могли замерити белој кравати која чини рђав утисак сред овог источњачког раскоша.«⁸² Занимљиву илустрацију шаренила и комбиновања у одевању српских грађана у ово доба аутентично пружају фотографије које су забележиле неке значајне догађаје као што је дочек кнеза Михаила по повратку из Цариграда 1967. године и доцније откривање споменика кнезу Михаилу у Београду 1882. године.⁸³ Контрасте у одевању српских грађана, као и богату разноликост, илуструју осим писаних извора и кројне фотографије, као и ликовна дела почев од четрдесетих година прошлог века.⁸⁴

Пошто се Србија, после успешно завршених устаничких борби, добијањем аутономије изборила и за повољнији политички статус, што је за последицу имало и промене у друштвено-економском погледу, разумљиво је да се у новим условима и друштвени живот у Србији прилично мења. Уводе се концерти, школске и друге свечаности, позоришне представе, балови, манифестације приликом доласка изасланика страних дворова и других угледних странаца, што се раније није виђало у варошима Србије. У кућама угледнијих људи, кнежевих блиских сродника, нарочито његовог брата Јеврема Обреновића, високих чиновника, Срба и досељеника, као и у кућама страних изасланика, често се одржавају посела на којима су Српкиње, сем у грађанску српску ношњу, неретко обучене и у европске хаљине. Ова посела су на изванредан начин била »васпитни заводи«. На њима се разговарало о уређењу стана, преносила су се куварска искуства, разговарало се и упућивало у разне ручне радове, причало о томе како се облачи у свету и разгледали се модни журнари донети из Беча или Пеште.⁸⁵ У то време *Српске новине* или *Магазин за художество, књижевство и моду*, који је излазио у Пешти 1838. и 1839. године једном недељно, допуњава бројеве »осветљенијем најновије париске и бечке моде«, а сваког месеца доноси »по едно художествено прибављеније на бакарну или челику резано.« Описи одела представљеног на тим бакрорезима су сачувани, а графичких додатака више нема. Они су врло занимљиви и исцрпни, наводе порекло и мајстора одела, негде говоре о материјалу од кога је костим начињен, а у опис су укључени и детаљи одевања. Колико су издавачи овог листа били у току збивања на плану европске моде тога времена ви-

82. Д. Стојановић, *Европско одевање у Србији у другој половини XIX века, Ослобођење градова у Србији од Турака 1826—67*, Београд 1970, 699.

83. Исти, н.д., 700.

84. Исти, н.д., 700—702.

85. Д. Поповић, н.д., 463.

79. Ј. Грујић, н.д., 45.

80. К. Н. Христић, н.д., непагирано

81. З. Јанц, н.д., кат. бр. 23.

ди се по опису из броја од 15. јануара 1838. године, у коме се каже да »данашњи медорез представља одело француско у Паризу од 5. јануара исте године«, што значи да их *Србске новине* доносе после 10 дана.⁸⁶ С обзиром на минимални број претплатника на ове новине у Београду и ужој Србији, посебан значај добијају женски скупови где се разговарало и о модним новостима. У жељи да Српкиње буду у току са модним збивањима, неколико година касније, 1842. године *Пештанско-будимски скоротеча* почиње да доноси једном недељно бакро-резне додатке у боји са објашњењем да је »ношиво париско« или »бешко«. Драгоцени су описи који прате ове илустрације, јер детаљно говоре и о материјалу од којег су модели начињени.⁸⁷ Трговци одговарајућом робом користе исте листове за њено оглашавање.⁸⁸ Поред увожења готовог европског одела, познато је, као што је већ споменуто, да у то време долазе у Србију мајстори из иностранства и препоручују се за израду женских хаљина. Тако је Павле Темелковић дошао са десет момака да би радио по »најновијим бечким и француским журналима«, а Терезија Штолц, модисткиња, дошла је у Београд из Темишвара са »знањем модерног кроја.«⁸⁹ Већ је 1833. године прешла из Пеште у Београд Марија Пунктаторка машамода, кад се удала за Симу Милутиновића-Сарајлију, која је, на једном састанку жена 1838. године први пут приказала пеглу, до тада непознату у Србији. Прва машамода од заната јавља се у Београду 1848. године. Била је Новосађанка, Персида Милошевић, а радила је »сламне и свилене шешире за женске по бечком укусу.«⁹⁰ Сви ови подаци говоре о наглом повећавању употребе одеће у европском стилу, што постаје особито изражено после 1848. године, кад Срби из Војводине масовно прелазе у Србију. На omasовљавање ношења европске одеће крајем педесетих година указује и занимљив оглас објављен у *Србским новинама*, 5. априла 1858. године, којим Мориц Таубер објављује да је у Београду отворио »завод за чишћење и оправљање хаљина и препоручује се поштованој публици, обећавајући сваки предани му посао изградити евтино, брзо и најлепше.«

Упоредо са доласком мајстора са стране, због све веће оријентисаности на европски начин одевања и наше занатлије се обучавају новим занатима или се прилагођавају изради одевних предмета које захтева нова мода. Тако, између осталих, на пример, папуџијски еснаф у једној од својих жалби на трговце 1837. године истиче да су они навикли и »све струке немачке обуће

добро и совршно израђивати.«⁹¹ Поред професионалних занатлија и задовољавања потреба њиховим радом, као и готовом увезеном робом, постоје покушаји да се девојке у Србији упознају са вештином шивења, што се види из огласа који се неколико пута понавља у *Србским новинама* почев од 8. априла 1858. године, по коме Леополд и Клара Шпачек желе да оснују Завод за ви-

86. Д. Стојановић, н.д., 688,689.

87. Исти, н.д., 689.

88. Исти, н.д., 689, 690.

89. Н. Вучо, н.д., 107.

90. Д. Поповић, н.д., 380.

91. Исти, н.д., 409.

ше женско изображење, у коме би се девојке обучавале »узимати мере, кројити и шити хаљине«. ⁹²

Жеља за омасовљавањем европског начина одевања у ово време изражена је и литографисаним прилогом који у свом првом броју 1866. године доноси *Београдске илустроване новине*. Објашњење уз илустрацију је слика последње париске моде. Већ у седмом броју истих но-

92. Д. Стојановић, н.д., 692. Још 1846. године одобрена је Уредба о устројенију девојачких училишта захваљујући Јовану Ст. Поповићу, где се између осталог учило и шивење и везење.

вина пошло се и даље у намери да се нашим женама омогући да евентуално саме себи сашију хаљину или мушкарцима кошуљу. Овај број доноси на литографисаном листу на једној страни крој женске хаљине, а на другој мушке кошуље. Кројеви су допуњени цртежом хаљине и кошуље. Уз цртеж је дато објашњење са описом поступка као и материјала потребног за њихову израду. ⁹³ Обичај да се новине допуњавају илустративним прилозима одржавају се током наредног периода, па их налазимо и почетком XX века. Тако се у *Недељи* од 21. марта 1910. године, у рубрици Наше модне слике, налази се цртеж хаљине, означен као лака летња хаљина у везу, која се може добити или поручити у великој модној радњи Наталије Месарош на Теразијама. ⁹⁴ Шивење модерне одеће и обичним грађанкама било је омогућено распрострањеном употребом шиваће машине, која је омогућила знатно бржи процес рада, а пронађена је у првој половини прошлог века. Занимљиво је да је Сретен Поповић путујући Србијом приметио да се у тек ослобођеним градовима Нишу и Врању доста употребљавају шиваће машине. ⁹⁵

Промене које су наступиле у Србији већ тридесетих година прошлог века, када она улази у ред европских држава, констатовао је О. Д. Пирх, који је по нашој земљи путовао 1829. године. Описујући куће старих српских трговаца каже: »соба је била намештена на европски начин... о зиду је висило огледало и европска домаћичина одела: хаљине, шешири, капе«. По њему су домаћице носиле у кући поједине делове и једне и друге ношње..., потпуно европско одело облачиле су старе Београђанке само онда када су ишле у земунску парлаторију где су се одржавале посете. ⁹⁶ Тридесетак година после тога, путујући Србијом Ф. Каниц бележи да »ближим повезивањем Србије са Западном Европом и упознавањем њене индустрије луксузне робе тада најжалост са тканинама долази и »чудовишна Париска мода«. ⁹⁷ Од средине XIX века чести су врло живи описи одеће у мемоарима познатих личности, као и у књижевним делима Јована Стерије Поповића, Јакова Игњатовића и, касније, Стевана Сремца, Боре Станковића и других. У тим делима се слика српска градска средина, која почев од средине прошлог века доживљава велике промене ступивши у непосредни додир са европским земљама и њиховим начином живота и растући од малих неразвијених турских паланки у вароши у које продира средњоевропски начин живота упорно и незадрживо. Старо је још живело, сукобљавало се са новим, и

93. Исти, н.д. 693.

94. З. Јанц, н.д., кат. бр. 145.

95. С. Поповић, *Путовање по новој Србији*, Београд 1950, 509.

96. М. Илић—Агапова, н.д., 300.

97. F. Kanitz, н.д., 523.

укрштало, настављајући да постоји једно уз друго, док живот, најзад, не прегази старо и победи ново.

Ликовни извори и илустративни материјал, а особито старе фотографије, неисцрпан су извор за праћење одевања наших грађанки и жена из владајућих породица. Они показују да су Српкиње, чак независно од друштвеног положаја а у складу са својим могућностима, пратиле нови начин одевања, који им је доскора био туђ и непознат, не показујући карактеристике провинцијског и анахроног. Има примера да се карактеристике ранијег одевања у извесним ситуацијама, особито у неким значајним данима и прославама, задржавају и даље, када се жене које су већ прихватиле европски стил одевања враћају старој градској ношњи. То се односи и на српске владарке, Јулију, Персиду и Наталију, како бележе старе фотографије и савременици. Жене, при оријентисању на нови начин одевања, европску моду у већини случајева примају у целости. Међутим, део ношње који се најдуже задржава и комбинује, прво се европским хаљинама, а касније са сукњама, јесте либаде, као и уобичајени украс за главу, тепелук и бареш, комбиновани са одговарајућим накитом. На групним портретима, особито фотографијама, често се види комбиновање европског одевања са старом градском ношњом. Мушкарац је чешће представљен у европском оделу, обично са фесом на глави, жена у традиционалној ношњи, а деца у европској одећи. Само изузетно жена се слика у европском костиму, а мушкарац у традиционалној одећи, док су деца најчешће европски одевена. Иако је дечја одећа скоро увек копија одеће одраслих, понекад се додатним елементима удаљава од ње. Некад се деца сликају у европској одећи која се, од случаја до случаја, допуњава детаљима везаним за српску грађанску ношњу, што живо илуструју портрети, особито Арсенија Петровића, а треба напоменути, да се те комбинације примењују раније на дечјој одећи на ношњи њихових мајки.

Дефинитивно окретање Западу и, најзад, прихватање европског начина одевања у Србији је наступило после седамдесетих година прошлог века. Наши грађани су сасвим у току модних новости Европе, првенствено Беча и Париза. Београд, по речима једног савременика, некадашњи »последњи базар Цариграда« према Западу, претвара се сада у »први магазин Беча« према Истоку.⁹⁸

Начин одевања градског становништва у Србији условљавао је и постојање и развијање одређених заната. Промена у одевању, која је наступила средином XIX века, доводи до одумирања појединих заната, на рачун

којих почињу да цветају занати везани са новинама у одевању.

Током вишевековне турске владавине у свим градовима Србије негују се и развијају занати везани за одевање у оријенталном духу. Најважнији од њих су терзијски, ћурчијски и папуџијски. Неки су били резервисани искључиво за турско становништво, док се другима једнако баве и Турци и раја, а неки су остављени само раји. Тако су папуџијски занат могли да обављају само Турци, ћурчијски раја, а терзијским су могли да се баве и једни и други.⁹⁹ Када су у време Првог устанка српски устаници протерали и побили Турке остало је било нешто занатлија из Турака по варошким насељима, чији се број у кратком историјском раздобљу од 1804-1813. године, умножио и усавршио. Совјету и Карађорђу било је стало до напретка земље у сваком погледу што се односило и на просперитет занатства. То се јасно види из једне наредбе у којој се између осталог каже: »Старешине ће се постарати не само да занатлије раде што боље своје занате, већ и да тиме направе своје стање«.^{99а} После ослобођења остало је у Србији доста Турака који су продужили да обављају своје занате, па чак и Турака спахија који нису желели да напусте Србију већ су се одавали занатском послу.¹⁰⁰ Прилив страних занатлија из Аустрије и Немачке био је проузрокован тешким положајем занатлија у тим земљама, као и бољим могућностима опстанка у Србији, где се потреба за новим занатима све више осећала. Било је, међутим, међу занатлијама из Аустрије и таквих који су из националних разлога прелазили у ослобођену Србију.¹⁰¹ Ипак, занатлије које се баве израдом и украшавањем одеће по оријенталном узору најчешће долазе с југа, из Македоније и још неослобођеног Косова, и настањују се у Србији.

Заједно са својим источњачким занатима, Турци су донели у Србију и своје еснафско уређење. По своме саставу и начину регулисања унутрашњих односа турски еснафи су имали доста сличности са средњовековним цеховима и корпорацијама на Западу. Такво еснафско уређење задржало се у Србији до Другог устанка, да би после ослобођења српске занатлије почеле да оснивају своја властита удружења. Пре него што су државне власти приступиле решавању еснафског питања, поједини еснафи су на своју руку прописивали правила и уређивали еснафске односе како је то најбоље одговарало њиховим интересима. Кнез Милош није одобравао

99. Т. Ђорђевић, Србија пре сто година, Београд 1946,185.

99а. Т. П. Вукановић, Производне снаге Србије у доба првог устанка, Врањски гласник IV, Врање 1968,18.

100. Н. Вучо, н.д., 94.

101. Исти, н.д., 92.

98. С. Поповић, Путовање по новој Србији, Београд 1950,7.

таква правила.¹⁰² Еснафски поредак установљен је у Србији 1947. године, а имао је за циљ да одбрани еснафског занатлију од конкуренције. Привредни развитак Србије у току друге половине XIX века долазио је све више у непомирљиву противуречност са постојећим еснафским уређењем.¹⁰³

Београд је већ 1839. године имао 40 еснафа. Међу новим занатима везаним за одеваће јављају се чизмарски и ткачки. Чизмарски мајстори су имали заједнички еснаф са кројачима, а нешто касније је одлучено да папуције и чизмари образују један еснаф, а да се кројачи присаједине терзијама, од којих се већ 1850. године издавају у посебан еснаф.¹⁰⁴ За све време важења Еснафске уредбе тежње за оснивањем нових еснафа нису престајале. Не само трговци и еснафлије еснафских струка, него и лица сасвим других занимања настојала су да стекну привилегије и монополна права еснафског режима. Међу занатима који се 1867. године набрајају у Београду помиње се обућарски, у који су укључени чизмари, ципелари, папуције; терзије се помињу заједно са јорганџијама, а кројачи са ћурчијама.¹⁰⁵ Крајем XIX века кројачи женског одела настоје да се одвоје од кројача мушког одела и да образују посебан еснаф. Током друге половине XIX века готово нестаје ћурчијски занат.¹⁰⁶ Све то указује на промене у начину одевања српског становништва у градовима особито током друге половине XIX века, као и на међусобне конкуренције међу занатима изазване појавом индустријски произведене одеће и обуће која преплављује и тржиште Србије.

Упоредо са занатима, у Србији је негована и развијана трговина која није престајала чак ни током устаничких борби. Карађорђе се трудио да обезбеди пут кроз Србију како би се обављала транзитна трговина између Аустрије и Турске, обећавајући трговцима, у случају неприлика накнаду штете.¹⁰⁷ Разне, углавном занатске израђевине, спадале су у то време у трговачки промет бакалских артикала устаничке Србије. Тада се особито 1807, 1808. и 1813. године међу осталом робом продајом углавном у Београду, Шапцу и Смедереву, по-

мињу и тканине, као и други материјал потребан за израду и украшавање одеће, као што су: алаџа, астар (памучно платно), басма, букме (за фермене), гајтан вунени, гајтан прост, гајтан срма, дугмета, ибришим, конац, копче, платно, сукно за чакшире, чоха, чоја фина, шамалаџа, учкурлук ширит за јелеке. Налазе се и разни делови одеће као: антерија, антерија свиlena, антерија женска, јелек, гуњ, гуњчић, гуњче, долама, гјечерма, јапунце од беле чохе, туце кајиша, туце капа, капа црна, капуљача од црвене чохе, калчине, капут, копоран златом оперважен, кошуља, марама, минтан плаветни, папуче, појас, силав, ћурђија, фес, чакшире, чарапе, чизме, чуре (шал од свилене тканине), дубе, шалваре, шамије, шубара. Наведени предмети се током прошлог века задржавају као делови градске одеће под истим називима.^{107a} После Другог српског устанка зависно од структуре привреде и потреба становништва, осећа се пораст увоза у Србији, што указује на недостатак домаће производње, и на потребе становништва и производње. Међу увезеном робом 1815. године појављује се разна текстилна роба импортована преко Аустрије (Трста): фесови, бојени памук, американ платно, свиlena роба, мађарско платно, свилене гајтан, памучне мараме, шамије.¹⁰⁸ С годинама се број врста робе увећава, што није случај и са количинама. У тој трговини су главну реч водили градски велетрговци, који имајући везе с иностранством, сами одлазе тамо ради набавке робе или шаљу своје помоћнике. Често се снабдевају на иностраним вашарима у Пешти и Бечу. Главни увозни центар је био Београд.¹⁰⁹ Ту су се углавном снабдевали трговци из других места, или путујући трговци који су робу продавали по вашарима. Са првим данима мира 1815. године обнавља се и живот у чаршији. Исте су се појаве одигравале и у другим местима Србије и већ 1816. године многе вароши и паланке постају средишта привредног живота, центри трговине разних артикала неопходних народу.¹¹⁰ Народ се некад снабдевао од страних трговаца, који у транзиту кроз Србију распродају робу избегавајући да плате дажбине. Путујући по Србији 1826. године, Јоаким Вујић описује београдску чаршију »која је с леве и с десне стране с богатим трговачким и мајсторским дућанима накићена. По дућани находе се различити хеспали како европејски тако равно и восточно-страни.«¹¹¹ Паралелизам у снабдевености београдских дућана робом источном и западном констатује неколико година касније и О. Д. Пирх речима »дућани су били препуни свакојаке робе:

102. Исти, н.д., 8,9.

103. Исти, н.д., 5. Еснафска уредба допуњавана је 1849, 1853, а укинута законом о радњама 1910. године (Исти, н.д. 13).

104. Исти, н.д., 17,20.

105. М. Ђ. Милићевић, Кнежевина Србије, Београд 1876,25.

106. Н. Вучо, н.д. На основу његових прецизних анализа, статистичких података и табела, састављених по временским раздобљима и појединим градовима Србије, добија се јасна представа о развоју, успону и опадању појединих заната, као и цветању једних на рачун других.

107. Д. Милић—Миликовић, Аустро-турска трговина у Србији 1813-15, Историјски часопис САН књ. IX-X, 1959, Београд 1960,336.

107a Т. П. Вукановић, н.д., 83,91,92.

108. Исти, Трговина Србије 1815—39, Београд 1959,224.

109. Исти, н.д., 227.

110. Исти, н.д., 121.

111. Ј. Вујић, н.д., 27.

турске и енглеске».¹¹² Путуюћи и пролазећи кроз многа места Србије, Ј. Вујић је забележио да су у Смедереву, Пожаревцу, Карановцу Чачку и Јагодини »терговачки и мајсторски дућани који су с различити европејски и источно страни хеспаци напуњени».¹¹³

Ово богатство и разноликост робе на трговима Србије најбоље поткрепљују подаци о цариненој роби, међу којом су углавном колонијални артикли и текстилни и одевни предмети. Међу робом по тзв. ђурмучкој тарифи од 1. марта 1819. године помињу се: аба црна пазарђијска, аба бела, атлас памучни, немачки влоренц, басма, басма вунена, памучна лајпцишка и бечка, памучна француска, вуна, кадифа везена златом, кадифа памучна ужа, широка, кадифа од свиле, клободан рађен и нерађен, клободан лажљив, кумаши, мусулин, памук нерађени, памук предени, патист, мађарско платно кућевно, русинско, платно ђаволско, платно свилено-бурунцук, платно ђеневир трстанско, свила рађена сваке боје, свила нерађена, тел жути, и тенеће, фланер енглески, чоја ординарна сваке боје, чоја карпон фина лајпцишка, француска, чоја белицер, чоја меренос, широка и узана, мађарска поординарна, чоја газимир, шајак трстански, шајак француски, шалови, ам од панталоне, антерилук алепски, бисер лажљиви, гајтан вунени брашовски, гајтан златан, гајтан ибришим свилени скадарски, гајтан стамболски и будикоји, гајтан ширит казаски, дугмета немачка, капе немачке од чоје, капе спаваће енглеске, кецеље везене од финог паргала, кутија стамболска, мараме пола свилене и пола памучне, мараме свилене и разне друге врсте марама, разне врсте пантљика, ћитабија венецијска, чарапе вунене енглеске, памучне и од конца, свилене енглеске, чизме немачке, чиоде, чипке, шав француски, шалови енглески већи, и разни други, антерилук стамболски, шамалаца, шамије бечке, шамије калемћар, бечке, шамије стамболске и др., шешири од зечине, галон, шлоке, фесови тунуз, низамски, ординарни, џанфес, папуцијски еспап, ципеле велике и мале, амбрели памучни, амбрели свилени, наочаре, наочаре у кутији, рукавице од мешине, чешљеви, шлајпик свакојаки боја, затим разне врсте крзна, веверице, зечева, дабра, куна, самур, творови.¹¹⁴ Занимљиво је да се мно-

ге врсте робе јављају и касније, а могу се идентификовати и на неким сачуваним одевним предметима. Налазе се и у описима ношње у већ помињаним новинама. Да се европски начин одевања средином века полако уводи у Србију доказују и архивски подаци које налазимо у Протоколу увозног еспапа из Весарије од 1839. до 1862. године. Осим разноврсних тканина и детаља потребних за украшавање одела, често се помињу и готове хаљине и неки делови одеће, као и разне ситнице потребне за израду и украшавање одеће. То не значи да се и даље не увози роба потребна за израду ношње оријенталног типа у Србији, коју савременици често зову »народном«, као што су димикатон, ћитајка, ћитабија, кутмија, гајтани, тел, мараме калемћар, ђурђилук и други предмети, на шта указују подаци из истих архивских докумената. То је потпуно у складу са разноврсношћу и богатством одевања у Србији прошлог века. Истовремено свилени и памучни еспап довољен је преко Солуна и Сереза из Тесалије и Епира, који је такође морао да има оријентални карактер. Разна роба се увози, осим из Цесарије, аустријским посредством из Француске и Енглеске. На основу неких података види се да су наши трговци били посредници и да је преко њих доста робе ишло за Турску и Грчку. У Протоколу се често наводи да је неки пакет намењен Солуну или Цариграду. Шездесетих година тканине се често увозе из Пруске и Саксоније које производе тканине оријенталних карактеристика. Посредством Аустрије, из Трста стиже и америчка роба. О кретању и разним врстама приспеле робе читаоце су редовно обавештавали и *Србске новине* у својој рубрици — Трговачке вести.¹¹⁵ Шездесетих година су честа оглашавања специјализованих текстилних трговина, нарочито галантеријских, које препоручују солидност својих услуга, а не заостаје ни оглашавање распродаја најчешће готових одевних предмета, као што је оглас објављен 26. октобра 1863. године у Видовдану, којим Филип Мортон објављује, да ће »за неко кратко време сасвим распродавати мантите за госпође и кратке хаљине (напршњаке с рукавима) тако назване јопне,

112. М. Илић—Агапова, н.д., 298.

113. Ј. Вујић, н.д., 44,49,179,197,125.

114. Д. Поповић, н.д. 394,395. Покушаћемо да објаснимо неке од наведених тканина и предмета потребних за украшавање одеће, захваљујући А. Скалјићу: *Turcizmi u narodnom govoru i narodnoj književnosti Bosne i Hercegovine, Sarajevo 1957.*

Аба—домаће сукно, грубље и дебље; атлас—сјајна свилена тканина; басма — шарена штампана тканина; кадифа — свилена баршунаста тканина; клободан — ширит од свиле и памука उपреден танком златном жицом; кумаш — стари свилени атлас; бурунцук — свилени креп; ђене-

вир — од конопље; тел — танка жица, златна или сребрна, конач за везење или проткивање; шајак — врста робе чоје С.Е. Arseven у: *Les arts textiles Turcs Istanbul, 1940, 234* — означава као меку и лаку вунену тканину); чоја, чоха — сукно боље врсте; ћитабија — врста кумаша, алаце, која се продавала сложена у папиру, који се преклапао као књига, одакле и име; кутмија — врста тканине обично жућкасте златне боје, са основом од вуне и свиле, а памучном потком; шамалаца—врста старе шарене басме са пругама (уздужним), увозила се из Шама (Сирија), звала се и ћитабија; џанфес — врста свилене тканине која се прелива обично у две боје; (по С.Е. Arsevenу је то једнобојна свилена танка мат-тканина); ибришим —врста свиленог конца.

115. Д. Стојановић, н.д., 690,691,693.

и то ценом за чудо јефтинсм». ¹¹⁶ У многим нашим дневним листовима и часописима, чак и почетком XX века, налазе се бројни врло занимљиво стилизовани огласи којима се нуди разна текстилна роба, одећа и обућа у намери да се у већ развијеној конкуренцији, која влада како у производњи тако и у трговини Србије тога времена, пађу купци за понуђену робу.

За средину века су везани и први покушаји индустријализовања појединих производних грана у Србији, па и индустријализовања текстилне производње. Још је 1841. године Анастас Јовановић поднео Правитељству предлог о унапређењу заната (немачких) у Србији, а понудио се и да нађе фабриканте који би израђивали чоху, хартију и стакло. ¹¹⁷ И касније постоје слични предлози. Прва српска фабрика вунених тканина била је подигнута на топчидерској реци у Топчидеру до Београда 1850. године. По престанку њеног рада, машине су

1867. године пренете у Ужице. Тамо су израђивана ћебад, штофови и шалови. ¹¹⁸ После 1880. године оснивају се фабрике у Параћину, Лесковцу, Београду, Грделици, које производе вунене тканине базиране на потребама војске за чојом и ћебадима и народа за шајаком и сукном, потпомогнуте индустријским повластицама и царинском заштитом. У Лесковцу се ради гајтан и бурма, поред вунених тканина — чоје, сукна, шајака и мушких штофова. Исто је и са београдском фабриком, основаном 1897. године. У самој фабрици се преде вуна за тканине, а материјал за гајтане и бурму се увози. ¹¹⁹ По М. Савићу, особито осамдесетих година и крајем прошлог века у више места Србије, а често и у Београду, оснивају се веће радионице, које прерастају у фабрике за производњу различите робе. Познате су фабрике платна, углавном српског, рубља, одеће, обуће, трикотаже, шешира, амбрела и других производа који се пласирају

116. З. Јанц, н.д., кат. бр. 25.
117. Д. Поповић, н.д., 387.

118. М. Савић, Наша индустрија и занати, књ. I, Сарајево 1922, 217.

119. Исти, н.д., књ. II, 101, 102.

на наше тржиšte и често оглашавају у штампи. После 1904. године издата је Општа царинска тарифа која се одликује заштитом постојеће индустрије и заната, ослобађањем сировина и царине, као и полуфабриката, или их царини минималном царинском стопом, што доприноси изради готових производа у сопственој земљи и ослобађању од увоза многих производа под неповољним царинским условима, а што је карактерисало нашу производњу и трговину у протеклом периоду. Сви напори за унапређењем и осамостаљењем привреде у Србији грубо се прекидају првим светским ратом.

хове материјалне вредности, јер су често читаво мало богатство, односно предмети који се наслеђују и носе у неизмењеном облику годинама. Зависно од специфичности кроја и стилских и техничких особености при украшавању, као и материјала употребљеног за њихову израду, одећа пошена у Србији током прошлог и почетком овог века могла би да се подели у више група, које се некад и преплићу. Ношња градског становништва у време формирања првенствено носи изразите одлике оријенталног, левантинског начина одевања, углавном турске градске ношње, која је

Бројни сачувани одевни предмети у музејима Србије, који се по својим карактеристикама могу сврстати у градску ношњу, припадају углавном свечаној одећи, било обичног градског становништва, било народних првака, владара и чланова њихових породица. Ређе су сачувани предмети везани за свакодневни живот и рад. Осим тога бројнија је женска одећа од мушке и посебно, дечја. Одевни предмети су у породицама чешће чувани из пијетета према особама које су их, не ретко носиле у најсвечанијим тренуцима, а изузетно и због њи-

преузета од вишевековних господара Балкана, а тиме и Србије. Не значи да на њу није утицао и начин одевања суседних балканских земаља са којима су контакти, особито трговачки, одржавани и под турским ропством. Ношња са карактеристикама оријенталног одевања је типична и за суседне румунске земље, Влашку и Молдавију, где је негсвана и знатно рачије. Аналогја са неким деловима одеће пошене у Србији у првој половини XIX века запажа се на одећи виших друштвених слојева ових области још из последњих децени-

ја XVIII века. За то су драгоцени цртежи, углавном уметника странаца, који пролазе кроз румунске земље, као и савремени ликовни извори са аутохтоног тла, особито ктиторски портрети. Неки делови одеће ношени на терену Србије, преузети од Турака или инспирисани Турским одевањем, јављају се некад у измењеним варијантама, али готово редовно под другим називима, и у Грчкој. Ова се ношња, као што се из претходног излагања види, у Србији прихватала најчешће под турским називима и неговала у свим областима Србије, особито у првој половини XIX века. У јужним крајевима се, некад модификована, одржала и дуже, што је особито карактеристично за територију Косова и, донекле, за југоисточне области Србије. То је у вези и са сталним миграцијама током читавог XIX века не само сеоског становништва, особито са Косова, већ и занатлија и трговаца, у новоослобођене области Србије. Поставља се, као посебан проблем, питање терминологије за неке делове одеће, за које сматрамо да називи нису увек адекватни, јер су временом губили или мењали значење. Често се исти предмети у различитим регионима различито називају, а постоји више назива за исти тип одеће, али и један термин за различите врсте одевних предмета. Неки опште прихваћени термини не одговарају првобитном значењу речи. У речницима и лексиконима су најчешће обрађени филолошки, у смислу етимологије речи, а не у смислу њихове увек адекватне употребне вредности.

У првим деценијама прошлог века на неким деловима одеће народних првака јављају се и декоративни елементи преузети са ношње која је имала карактер униформе, некад неадекватно примењени, углавном под утицајем Аустрије, Мађарске и Русије. Детаљи са униформе у периоду ампира красе чак и женске хаљине, мада тих појава код нас није било.

Делови одеће са карактеристикама европске моде у Србији су или директно преузети и одомаћили се у одевању српских грађана, у почетку код ретких појединаца, који су одударали од своје средине, или се комбинују са раније уобичајеним, како то савременици кажу — народним начином одевања, што је неоспорно доводило до специфичне варијанте градске ношње на Балкану. Мушка ношња оријенталног типа одликује се често једноставношћу кроја, али изванредним колористичким ефектима базираним на контрасту између основне тканине употребљене за одећу и украса, а ређе се јавља декор који се од основе одваја само неком нијансом или се хармонично, тонски уклапа у њу. За одећу се користи квалитетан скуп материјал, најчешће чоја и кадифа, често живих боја или сасвим угаситих, док се за украшавање употребљава позлаћени и сребрни конач, а знатно ређе свилени. Казаси, који су припремали мате-

ријал за украс, а особито терзије, који су одећу кројили, конципирали украс и изводили га, показују много смисла за избор декоративних детаља и њихово компоновање, што често прелази границе занатства. Богатство мотива и њихов аранжман показују много маште и разноликости. Нити, којима се орнамент изводи, не пролазе кроз основу већ се за њу причвршћују ситним бодовима свиленим концем, најчешће жуте боје, а између њих и тканине најчешће остаје хартија. Понекад се, ради истицања пластичних детаља на декору, везе преко претходног грубљег веза или се подмеће чврста хартија. На неким предметима декоративни ефекти се постижу нашивањем тордираних металних нити и шљокица, а на неким деловима одеће аплицирају се мање декоративне површине у другој боји и материјалу од основне тканине од које је одећа. Основна карактеристика кроја горње одеће је права линија, која је изведена од целе ширине тканине, која варира зависно од порекла тканине, у доњим деловима проширена је клиновима, са често коришћеним резима са стране, а ређе се кроји косо. Рукави су скоро по правилу кројени под правим углом као на туници, а ређе углављени на раменима. У првом случају се шире у доњем делу, расецају са унутрашње стране, украшавају дугмадима и омчама, а често завршавају срцоликим клиновима. На неким деловима одеће се користе и јако пресечени рукави типа »чепкен«. Кад је у питању други крој рукава, они се завршавају равно или сужавају. Кроје се са некад више а некад мање подигнутим оковратницима, ређе без њих. Најчешће се постављају свилом или платном, а ређе нису постављени. Чакшире иду развојном линијом од типа гаћа, преко потурлија, до ужих чакшира.

Један од најстаријих изложених предмета је кабаница — долама Ђорђа Петровића — Карађорђа кат. бр. 21, која се од осталих одевних предмета издваја скромношћу материјала, једноставношћу кроја и украса. Групи предмета из раног XIX века припадају чакшире-гаће, бр. кат. 59, кнеза Милоша Обреновића, које се такође одликују једноставношћу кроја и декора. Нешто више тежње за украшавањем, али без великих претензија показује доколеница-чарапа, бр. кат. 8, из заоставштине Обреновића, која би се наменски могла идентификовати са калчинама које помиње још Јоаким Вујић. Избором декоративног елемента у виду стилизације грозда, мада не и материјалом, блиска јој је доколеница тозлук Хајдук Вељка Петровића, кат. бр. 10. Чисто оријентални крој, праћен једноставним декором у виду позамантеријске траке, западног порекла, који је у контрасту са основном јарко црвене боје, карактерише доламу бр. кат. 12, вероватно насталу у првим деценијама прошлог века. Изразито оријенталне карактеристике у кроју, начину и обради декора показују гуњче, бр. кат.

4, чакшире-потурлије, бр. кат. 60, и доколенице, бр. кат. 9, које чине један комплет одеће кнеза Милоша. Одликују се хармоничним распоредом декора, умереношћу у избору различитих декоративних елемената и њиховим успешним компоновањем. Техника рада је прецизна и пажљиво изведена. Колористички контраст је изванредно ефектан избором вишњево-црвене чоје у комбинацији са позлаћеним нитима и гајтаном. Избором декоративних детаља блиска јој је антерија Томе Вучића Перишића, бр. кат. 1.

Као луксузне предмете намењене свечаним приликама треба истаћи гуњче кнеза Милоша, бр. кат. 5, и његову доламу, бр. кат. 6, од исте маслинастозелене венецијанске кадифе, украшене арабескно конципираним преплетом, који је у смислу композиције различито решен на ова два предмета.¹²⁰ Утисак јединства кроја и декора нарушен је на долами нашивањем низова позамантеријских трака које својом упадљиво пластичном обрадом одударују од хармонично решене целине. Још већи раскорак у овом смислу показује долама, бр. кат. 13, кнеза Милоша Обрновића, која овом наметљивом украсу чак жртвује део основног декора, конципираног на исти начин и од истих декоративних елемената као на претходним предметима, покривајући га делимично. Додавањем манжетна и оковратника од другог материјала, ова свечана одећа на известан начин добија карактер униформе. Декор на овим деловима такође није у складу са осталим, јер је решен на западњачки начин, што се осећа и у кроју.

Специфични декор, који делимично показује сродности са већ наведеним предметима, али је допуњен јако извијеним, маштовитим ваздушастим биљним стилизацијама које доминирају украсом, карактерише доламу са чепкен-рукавима, бр. кат. 15, која потиче из заоставштине Обреновића. Судећи по кроју и димензијама, вероватно је припадала млађој особи, у овом случају можда и једном од синова Милоша Обреновића. Специфичан детаљ у декору ове одеће јесте апликација на рукавима, у опречној боји и другој врсти материјала, слично као и на већ поменутој антерији Томе Вучића Перишића, као и на једном нешто каснијем јелеку, бр. кат. 18, а аналогни орнаменат, мада у знатно дискретнијој форми, јавља се и на долами Милосава Ресавца, бр. кат. 14. Његову скромнију и збијенију варијанту као декоративни елемент налазимо на минтану из прве половине

XIX века, бр. дат 28. Тај минтан се одликује изузетним декоративним украсом, издужених биљних форми, меко обрађених, готово ажураних, кроз које се назире основа од зеленог сомота. Варијанта ове стилизације налази се и на украсу нешто каснијег минтана, бр. кат. 31. Најскромнији украс изведен је ивицама минтана, бр. кат. 27, у коме се тек назире биљна стилизација у виду цвета издуженог средњег крака, која у већ развијеној форми краси ивице ћурка кнеза Михаила, бр. кат. 50. Благо изражени линеаризам у биљном декору џемадана, бр. кат. 72, из прве половине XIX века доминира у третману биљног преплета на јелеку, бр. кат. 17, да би се у још упрошћенијој форми неупадљиво јавио на накнадно аплицираном делу прслука, бр. кат. 42, кога карактерише флуидан арабескни преплет. Још је израженија тежња ка линеаризму, готово тоталној геометризацији форми, код украса на чакширама потурлијама, бр. кат. 65, као и код дела украса на фермену, бр. кат. 51. Изразито пластично решени стилизовани флорални декор карактеристика је украса џемадана насталих вероватно средином прошлог века, као што су џемадан бр. кат. 73 и нешто каснији џемадан знатно скромнијег украса бр. кат. 75. На неким деловима мушке одеће, вероватно насталим после шездесетих година прошлог века, осећа се тежња ка већем прекривању предмета збијеније компонованим декором, како је изведено на прслуку бр. кат. 43, а још више изражено на прслуку бр. кат. 44: Ови прслуци указују и на тежњу ка делимично пластичној обради мотива, као и збијеној композиционој схеми, што је нарочито изражено на јечерми, бр. кат. 20.

Једну групу мушких одевних предмета, оријентално конципираног кроја, красе контрастно компоновани мотиви од позлаћених или сребрних нити у комбинацији са тамним свиленим нитима, што одудара од једнобојне основне тканине свеже плаве боје, како су терзијски мајстори са успехом извели на мисирабама, бр. кат. 32 и 33. Не треба занемарити ни украшавање одевних предмета само једнобојним тамним, најчешће црним или сивкастољубичастим свиленим нитима, које се готово утапају у основу, као на јелеку, бр. кат. 19, који је готово сав прекривен орнаменталним украсом или фермену бр. кат. 51. Ово украшавање често примењује и на чакширама, као на примерцима бр. кат. 66 и 69. Некад се свилене нити декора контрастно одвајају од јарке основне тканине, као што је изведено на мисираби бр. кат. 34, или мање изражено на чакширама бр. кат. 68. Изузетну групу предмета својим карактеристичним, богатим вишебојним украсом на јарко црвеној основи, који је аналоган анадолским везовима, чине делови дечије мушке ношње — јелек бр. кат. 462 и минтан бр. кат. 467, који су свакако импортовани из Турске.

120. Љ. Симић—Константиновић, Историјска збирка о првом и другом српском устанку, Зборник Музеја првог српског устанка III—IV, Београд 1964—65. 95. Наводи да се међу поклонима краља Милана 1881. Народном музеју помиње 15 комада народног свечаног одела кнеза Милоша од млетачке кадифе, свиле и чохе. Међу њима се сигурно подразумевају и ови делови, као и остали предмети о којима је до сада било речи а везани за његову личност.

Посебну групу у мушкој ношњи прошлог века чине антерије и минтани (антеријнице) левантинског карактера, које су рађене од свилених, чешће полусвилених, тканина или од кутније. Све имају мање или више подигнуте оковратнике, дуге су, у доњем делу проширене. Кроје се на преклоп, као на пример, антерија бр. кат. 3, или су косо преклопљене као антерија бр. кат. 2, или децја антерија бр. кат. 457. Минтани су са овалним, некад издуженим изрезом, као што је примерак бр. кат. 29, или са плићим и ширим, као на минтану бр. кат. 30. Одликује их дискретан украс углавном локализован на ивицама, а састоји се од нашивања свилених гајтана комбинованих са сребрним нитима, као на минтану бр. кат. 29, или нашивања свилених узаних трачица, као што је урађено на осталим предметима. Сасвим упрошћену варијанту ове групе предмета, уз минимални украс, чини памуклија бр. кат. 37. Од детаља одеће ношених уз ношњу оријенталног типа треба истаћи силав, бр. кат. 38, који се избором декоративних елемената везује за предмете тзв. левантинског барока. Идентичан је са појасом који се налази у Музеју народне уметности у Науплију на Пелопонезу. Аналогни декоративни елементи се налазе на везеним предметима рађеним за потребе цркве од средине XVIII века. Као успела решења и једине примерке у својој врсти, треба поменути две капе из прве половине XIX века. Једна је припадала кнезу Милошу Обреновићу, бр. кат. 22, а одликују је елементи декора, особито начин рада и материјал употребљен за рад ближи западном третману, док је друга капа, која је припадала његовом сину Милану Обреновићу, бр. кат. 23, својим стилским карактеристикама и начином рада ближа тзв. левантинском бароку. Од уобичајених покривача за главу сачувано је нешто више фесова, меких, конусних, са дужим кићанкама, бр. кат. 52 и 53, као и фес заравњен у горњем делу са краћом кићанком, бр. кат. 54. Као детаљ који се носио по потреби, интересантан је штап од ружиног дрвета са декором на изданцима, који је конципиран и изведен у оријенталном духу, бр. кат. 99.

Посматрајући украшавање ове одеће у целини запажамо да она избором детаља, обрадом декоративних елемената, и композиционих решења, материјалом и начином рада показује аналогije са деловима грчке одеће оба пола који се чувају у грчким музејима, а потичу из Атине, са Пелопонеза, Мегаре, са Тасоса, Крита, Крфа, Епира Тесалије и из других области. Ово преплитање утицаја је, пре свега, условљено постојањем вишевековних заједничких господара, а тиме и прихватањем одређених видова њихове културе и начина живота, што се одразило и на ношњу, уз настајање неизбежних локалних варијанти. Везе Срба са Грцима и Власима у овом периоду, а и пре тога, првенствено су трговач-

ке и занатске, што је условљено економским и политичким миграцијама људи из ових крајева, као и већ одомаћеним досељеницима из ових области, који су по завршетку устанака у Србији знатно утицали на друштвени живот и нашег грађанског слоја у формирању. Ове чињенице не искључују ни везе са осталим областима Балкана, које су неоспорно јаке и континуиране и имале су одређени утицај и на начин одевања становништва српских градова.

За неколико делова одеће из заоставштине породице Обреновић карактеристичан је мађарски стил из средине прошлог века. Најтипичнији примерци су украшени чак орнаменталним стилизацијама у мађарском националном духу, а могуће је да су тамо и рађени. Најкарактеристичнији међу њима су прслук, који се копча целом дужином, бр. кат. 41, и чакшире бр. кат. 62. У истом стилу је конципиран, мада знатно дискретнији, украс на узаним чакширама нахијског старешине Милосава Ресавца, бр. кат. 63, а особито његова бунда која се чува у Историјском музеју Србије, инв. бр. Р 3204. Постојање ових предмета на нашем тлу је последица сталних контаката између Срба и Мађара и у прошлом веку, које су подстицане чак и породичним везама нашег високог друштва са мађарским племством. Неколико векова раније утицаји мађарске ношње на одевање Срба су били знатно израженији, док је у овом периоду тај утицај слабији.

Србија се средином прошлог века нирекно уклапа у европске токове моде али, насупрот женској одећи европског типа, у музејима Србије се налази само знатан део предмета који припадају одећи ове врсте. Ова чињеница не изненађује с обзиром на једноставност мушке одеће, монотоност материјала употребљеног за њу, као и неатрактивности због одсуства украса. Најважнији предмет, а и најстарији, јесте фрак, који је припадао кнезу Михаилу бр. кат. 55. Настао је вероватно шездесетих година прошлог века. Уто време се још носе панталоне опречних боја са тракама за причвршћавање испод стопала. Мушка одећа овог периода се одликује строгошћу, употребом углавном црне боје, док се понекад задржавају прслуци у некој живљој боји, као што је прслук (бр. кат. 54). Реденготи ишчезавају, а јављају се жакети — сакои. Део вечерње одеће постаје и смокинг. На глави се носе шешири, а после шездесетих година улазе у моду полукружни чврсти шешири, звани полуцилиндри, док се цилиндри касније користе само у свечаним приликама. Кошуље се украшавају краватама, које се мењају, а у вези са њима и оковратници на кошуљама. Готово обавезан део мушке гардеробе је штап, често украшен богатим металним завршетком, као на пример штап (бр. кат. 100.).

Сачувано мушко рубље урађено је углавном од српског платна и прилагођено кроју одеће. Гаће се подешавају кроју чакшира, као што показују примерци (бр. кат. 78. и 79.) предвиђени за ношење уз широке чакшире, док су гаће бр. кат. 80. ношене уз уже чакшире. Ређе се украшавају. Сачуване кошуље су европског кроја, прате линију кошуље чији се крој појавио у Београдским илустрованим новинама 1866. године, а исто је и са дечијом мушком кошуљом, бр. кат. 464. Раде се од истог платна, некад протканог свилом, или од финог белог фабричког платна, по некад дискретно везеног, као што је кошуља рађена за занатску окружну пољопривредну изложбу, одржану у Пожаревцу 1895. године бр. кат. 81. Мушка обућа оријенталног типа је нестала. Сачувано је нешто обуће ношене уз европску одећу. На жалост сачувана је само једна папуча са европским конципираним декором изведеним перлама бр. кат. 86. Ципеле са убаченим ластишем ради лакшег навлачења бр. кат. 88 су тип доста ношене али ретко сачуване обуће, а поменућемо и пар вечерњих ципелабр. кат. 87.

Мушкарци ку, као и данас, уз одећу по потреби носили разне приручне кутије и кутијце за различите сврхе, као што су кутија за визиткарте, наочаре, цигарете и шибице. Већина је украшена везом од перлица и жаниле са композицијама изведеним у духу уметничких стремљења средине прошлог века па до осамдесетих година. Одећа која је припадала женском полу показује разноврсност и у кроју, богатству и разноликости материјала употребљеног за њену израду, и у начину декорисања и избору мотива. У музејима Србије се чувају бројни предмети који се по својим стилским карактеристикама уклапају у оријентални начин одевања, а знатно мање се односе на европску моду. То је последица, првенствено, веће и дуге употребе ове одеће током прошлог века у Србији, а у неким регионима чак и почетком овог века. Битна је и чињеница какав је значај ова одећа имала за оне који су је поседовали. С обзиром на скупocen материјал од кога је често стварана, као и на вредност њеног, неретко, готово уметнички решеног декора, који је резултат рада вредних и надарених мајстора, она је представљала и одређену материјалну вредност и чувана је у нашим грађанским породицама, некад и покољењима, да би завршила у неком од музеја.

Делове женске одеће раде на исти начин као и мушке, исти мајстори, јер за ову врсту одеће се они не диференцирају. Раде се и од истог материјала, а неретко и од тканина богатије декорисаних, често цветним десенима. Украс је стваран аналогним декоративним елементима, који су чак својим распоредом декора сродни мушкој одећи.

Најстарији изложени предмет женске одеће оријенталног типа јесте антерија која је припадала Јелени, супрузи

Ђорђа Петровића — Карађорђа, бр. кат. 101, настала почетком прошлог века. Начињена је од тамнозелене кадифе, а уобичајеног је кроја за антерије са дубљим овалним деколтеом и једноставним украсом, изведеним комбинацијом декоративних позамантеријских трака западног типа и неупадљивог декора (на рукавима), оријентално конципираног. Она се помиње у већ цитираном попису Карађорђевићевих ствари при његовом преласку из Србије 1813. године. Блиска јој је по материјалу, јер је начињена од љубичастог сомота, а такође и по кроју антерија која је припадала кнегињи Љубици Обреновић бр. кат. 102, али је украс на њој конципиран у оријенталном духу као и украсни материјал, што је примењено и на њеном јелеку бр. кат. 153.^{120a}

Затим следи неколико антерија рађених у првој половини или средином прошлог века, које су од свиле у природној боји, протканој позлаћеним или сребрним нитима, чиме су створени уздужни простори испуњени везеним вишебојним цветним декором, као што је антерија бр. кат. 108. или кратка антерија бр. кат. 107. Некад је тканина украшена само везеним вишебојним украсом, као на антерији бр. кат. 106. која је припадала кнегињи Јулији Обреновић.¹²¹ Распоред и компоновање декора у паралелне уздужне траке временски одговара првој половини XIX века, а карактер веза је типичан за турске раднице, што одређује и њихово порекло. Истој групи припада антерија од луксузне броширане тканине, бр. кат. 105, која је оставштину Томаније Обреновић, као и изразито скромна антерија од памучне тканине бр. кат. 109. Шаренило основне тканине, а често и њено богатство условљава врло скроман украс, који тече ивицама антерија, а ређе се развија у симетричне спирале или цветну стилизацију. По начину декорисања, врло близак антеријама од везених тканина је фис-

120a. У Музеју Српске православне цркве у Београду чувају се још две антерије кнегиње Љубице, али другог кроја. Једна је кројена уз врат без оковратника, правих, не сасвим дугих рукава, такође од љубичастог сомота. По шавовима је украшена позлаћеним тракама. Краси је везени, аплицирани, изразито пластичан, крупан цветни декор од пунијег златног конца и каменчића у боји. Начином рада и украсом одудара од сродних предмета карактеристичних за ово време. Друга антерија је јако оштећена, од плавог је тафта, постављена чврстим платном, са рукавима изразито оријенталног кроја, дужином од потребе. Има узани дужи деколте и подигнути оковратник, закопчава се свиленим дугметима у висини струка. Без украса је, изузев што су ивицама нашивене златоткане траке и гајтан. Обе су у доњем делу незнатно проширене клиновима.

121. Аналоган тип антерије извесно време раније носе жупанице из суседне Румуније (Влашке и Молдавије), како је на пример представљена Сафта Слатинеану у цркви Сафтики 1784. године. Ова одећа је допуњена ширим меким набраним појасом, по форми сродном бајадеру (A. Alexianu : Mode și vestiminte din trecut, vol II București 1971, 108, сл. 69).

ган бр. кат. 266, мада је на њему украс сведен само на проткивање и вез позлаћеним нитима. То је једини примерак типа фистана, који је иначе чест на ликовним стварењима четрдесетих година прошлог века. У кроју проширеног и набраног доњег дела очигледан је утицај тадашњег европског костима, док су тканина и остали елементи декора оријентални, што се као појава може да прати и на оријенталном костиму других области.¹²²

У антерије смо уврстили, мада се кројем приближавају и доламама, а негде се сврставају у џубета, још неколико делова одеће, као што су примерци од свилених дезенираних тканина са минималним додатним украсом, бр. кат. 111 и 112, као и одећа од сомота, бр. кат. 113, истог кроја богато украшена терзијским радом. У ову групу се по кроју, мада су у доњем делу богатији, могу да сврстају примерци (бр. кат. 114 и 115), са такође незнатним украсом. Оне су настале после средине прошлог века, а неке се ближе датирају у његову трећу четвртину. Посебну групу предмета увршћених у антерије чине примерци, који припадају првој половини прошлог века, бр. кат. 103 и 104, а намењени су ношењу преко комплетне одеће. Обе су од чоје украшене терзијским радом. Прву карактерише оквирни орнамент од низа фестона и збијена геометризвана биљна орнаментика, на извештајан начин сродна неким деловима мушке одеће везаним за породицу Обреновића. Орнаментални украс друге антерије, поред низа фестона компонованих у обратном смеру од оног на претходној, карактерише геометризвана биљна стилизација са израженим линеаризмом, која се у нешто поједностављеном облику, али финије обраде јавља као декоративни елемент на шкуртељкама кнегиње Љубице Обреновић, бр. кат. 335 и 336. Богатију варијанту овог декора примењује мајстор на либадету, бр. кат. 168, и фрагментованом либадету, бр. кат. 169, пратећи углавном ивице одеће, док се на грудима косо шири ка рукавима. Више склоности ка вегетабилној стилизацији показује декор на либадету, бр. кат. 170, чији настанак такође пада у прву половину прошлог века, јер сличне декорације налазимо на истим предметима портретисаних жена у на-

шем сликарству, а посебно из четрдесетих година прошлог века.

Супротно од ових тешко распознатљивих облика на јелеку, бр. кат. 154, који вероватно припада средини прошлог века, видљиво је мешање Истока и Запада, и у избору детаља и у њиховом компоновању, при чему преовладава оријентални третман. Сродне стилске карактеристике, мада се у избору и аранжману детаља разликују, показују раскошне сомотске, позлаћеним нитима везене хаљине, бр. кат. 267, 268. По својим карактеристикама се могу везати за радионице у Бруси, а због свог раскошног декора у виду гирланди, називане су »bindalle -хиљаду грана.¹²³ Оне кројем, избором детаља, а особито начином компоновања говоре о свом, на турски начин доживљеном и обрађеном, неорококоу.

Карактеристични начин украшавања одевних предмета, особито либада, средином, особито шездесетих година прошлог века, чини стилизовани цветни декор већим делом пластично наглашених детаља, какав се јавља на либадама бр. кат. 172, 173, 174, 175, 176, 177, као и на јелеку бр. кат. 156, на коме су приметне варијације на исте или сродне декоративне елементе, што се упростићава на нешто касније рађеним либадама, бр. кат. 178 и 179.¹²⁴ Изузетни декор показује либаде бр. кат. 184, на коме су сем биљног украса укомпоноване и птице. Птице се као декоративни елемент, али на други начин компоноване, чешће хералдички, јављају као декорација сличних делова одеће пореклом из Епира или са Крфа. Упоредо са богатим украшавањем, које се примењује на карактеристичном делу женске одеће у Србији — на либадету, од средине прошлог века, што се може пратити и на ликовним изворима, често је примењиван сасвим једноставан украс у виду нашивања сребрних или позлаћених ширита, као што се види на примерку бр. кат. 181, коме се некад додаје минималан украс као на либадима, бр. кат. 171, 186. Крајем века на овој врсти предмета украс постаје нежнији, минуциознији. Крој се такође мења. Некад су предњи делови мало искошени ка центру, ретко се прикопчавају једним дугметом, а некад су прави, мање или више заобљени. Просеци око којих се развија декор су некад са стране, кратки, а најчешће су на леђима косо постављени. Рукави су скоро дуги, некад мање, некад више проширени у доњем делу, који је знатно шири у другој по-

122. Сродна хаљина, али несеченог струка, карактеристичног деколтеа са прекрштеном марамом, која га испуњава, како се и код нас носило, са идентичним наставком за копчање, али са појасом украшеним пафтама, забележена је код Жаке-а (Nacquet), крајем XVIII века, као одећа бојарке из Молдавије (A. Alexianu: н.д. 108, сл. 69). Представљена је и на жигорском портрету Екатерине, жене Александра Ипсилантија у цркви Маркуца у Букурешту, осамдесетих година XVIII века (A. Alexianu н.д., 104, сл. 61). А. Алксиану констатује да су поменуте особе и остале њима слично одевене обучене „по женској оријенталној моди из Цариграда“ (Исти н.д. 127).

123. Splendeur des costumes du monde (Catalogue de l'exposition) Paris 1978, 10.

124. Сродно конципирана и обрађена орнаментима са одговарајућим распоредом украсних детаља среће се на женској горњој одећи, званој кондогуни, која је кројем блиска либадету и врло распростањена у Грчкој особито четрдесетих година прошлог века. (Broderies et ornements du costume grec, текст (P. Zoras, сл. 31).

ловини прошлог и почетком овог века. Некад су кратко просечени с унутрашње стране, некад дубље, па се и украшавају у виду ширира, што је прихваћено од европског начина украшавања женских рукава после четрдесетих година прошлог века. Изузетно се на неким деловима женске одеће користи минимални украс у боји основне тканине, у овом случају црне, а изводи се нашивањем уских гајтана као на доколеници која је припадала кнегињи Јулији, бр. кат. 147, или либадету, бр. кат. 193. Либаде је у прво време ношено уз фистан одређеног кроја, а касније постаје чест пратећи детаљ уз европске хаљине или сукње, па чак и почетком XX века, а прихвата га и село.

Занимљив изузетно фино обрађени декор у виду биљне стилизације која је делимично на оријенталан начин арабескно конципирана, особито у решавању рукава, показују два кратка минтана типично оријенталног кроја, бр. кат. 208 и 209. Декор који покрива нешто већу површину одеће јавља се на краткој долами изузетног кроја, бр. кат. 148, а карактерише га биљни преплет који делом прелази у арабеску, по чему показује извесне сличности са либадетом, бр. кат. 170, а знатно више са неким деловима мушке одеће из заоставштине Обреновића, особито доламом која се чува у Историјском музеју Србије инв. бр. Р 3167.

Оригинално, готово прозрано изведен декор, који је сродно конципиран на неким деловима одеће са Крфа, показује орнаментација минтана — колија, бр. кат. 210 и 211, што је у знатно грубљој варијанти примењено на ћурчету, бр. кат. 258.¹²⁵ Насупрот њима, декор на минтанима, бр. кат. 212 и 213, који на првом примерку покрива целу површину одеће, изведен је збијено али финим танким, упреденим нитима, површински третираним орнаментом.

Најсуптилнији украс примењен је на фистану који је припадао кнегињи Јулији Обреновић, бр. кат. 265. Изузетног је кроја, сличног кавадими ношеној у Малој Азији. Суптилност декора, али други избор елемената, запажа се на минтану бр. кат. 218, чији се врло сродан третман примењује и на пачалуцима димија бр. кат. 145. Богата стилизована биљна орнаментика, распоређена на за то одређеним местима, крсти неколико џубета насталих вероватно одмах после средине прошлог века, као што су бр. кат. 304, 306 и 307, на којима су орнаменти готово ваздушасто изведени, као и на адекватној одећи, у Грчкој званој пирпири, особито на примерцима из Јањине. На неким предметима истог кроја сродни орнаментални мотиви се компонују збијеније, као што

се види на џубетима бр. кат. 305, 310, или на долами елегантно кројеној и изванредно декорисаној бр. кат. 149. Пуна пластичност облика долази до изражаја на џубету, бр. кат. 312, што се запажа и на многим предметима исте врсте из Епира. Збијеност композиције, доведена до максимума, али не и пластичност облика, карактерише доламу, бр. кат. 151, која је по томе аналогна сродним предметима ближим Малој Азији. Истакли бисмо групу предмета везану за оријентални начин одевања, која се својим декором издваја од осталих. Карактерише је стварање композиција у виду цветних низова, букета или грана, које варирају од предмета до предмета, а створене су од цвета типа палмете, готово натуралистички решаване. Овај украс је примењен на антерији бр. кат. 113, по кроју и декору њој сродном минтану бр. кат. 216, али и на џубету бр. кат. 308.

До сада помињани предмети оријенталног кроја, или украшавани претежно орнаментиком у оријенталном духу, као што су либада, одликују се скупоценошћу материјала, јер се углавном раде од кадифе, чоје или свиле, често уметнички изведеним терзијским радом, позлаћеним и сребрним нитима, који показује, као што је речено, много оригиналности или варирања кад су у питању слична композициона решења, која се изводе готово без понављања. Предмети о којима је било речи углавном припадају свечаној одећи, док се од једноставније обрађених примерака, од скромније тканине и скромног украса, издваја одећа која је припадала баба-Злати, баби нашег познатог књижевника Боре Станковића, коју је свакако носила у познијим годинама. То су минтан, бр. кат. 220, антерија, бр. кат. 116 и кецеља — бошча бр. кат. 164, рађени од пругасте тканине, по ивицама украшени узаном златотканом траком, и уз то једнобојне димије бр. кат. 144, украшене низом гајтана, као и остали делови који се комплетирају.

Уз женску одећу оријенталног типа спадају свилени појасеви-траболоси, пореклом из Сирије, који су ношени уз димије. Носе их и мушкарци уз одговарајуће чакшире. Један од најстаријих и најквалитетнијих појасева ове врсте је примерак бр. кат. 241, који је припадао кнегињи Јулији Обреновић. Ношење ових појасева се одржало читаво време док су ношени, и тамо где су ношене, димије и чакшире посебног кроја. Димије су некад допуњаване кецељама-бошчама, од којих су неке богато украшене везом, као што је примерак бр. кат. 166. На ногама се уз одећу оријенталног кроја носе нануле различито украшаване, или папуче, од којих су најлуксузније оне које су припадале кнегињи Јулији Обреновић, бр. кат. 379. Жене носе чарапе најчешће ручно плетене, а тек крајем века машински рађене. Уз димије се носе краће чарапе, као што су бр. кат. 301,

125. Одговарајући крој минтана, али не и украса, види се на младићу из Букурешта са једног цртежа из 1830. године (A-Alexianu: н.д., сл. 170).

а нешто дуже уз српску грађанску ношњу. Украшавају се при плетењу орнаментима, као на чарапама (бр. кат. 302), а често се декоришу перлама, што је најзанимљивије на чарапама које красе и иницијали, као и година 1864 (бр. кат. 297). Да би чвршће стајале везују се подвезицама, често посебно украшаваним, што показује примерак бр. кат. 240.

Глава је покривана фесовима, а најстарији изложени примерак сигурно је фес са нашивеним турским паричама бр. кат. 259. Средином и током друге половине прошлог века, као што показују и ликовни извори, уз српску грађанску, тзв. народну ношњу носе се фесићи са кићанкама, украшени иглама и барешима, као што показују сачувани предмети. Затим особито луксузни мали плитки покривачи за главу, украшени бисерима, који се називају тепелуци, какав је примерак бр. кат. 255, који су нарочито коришћени у другој половини прошлог века. Допуњавају се барешима такође украшеним бисерима бр. кат. 118, чију једну варијанту носи Персида Карађорђевић на фотографији Анастаса Јовановића из 1855. године.¹²⁶ Бареша се некад украшавају паричама, као што је бареш бр. кат. 117, или везу позлаћеним нитима, а најчешће су начињени од усукане танке мараме, као што су бареша, бр. кат. 121, 122. Обавезан детаљ ове одеће је марама за груди. Она је у време ношења антерије и фистана била некад једнобојна, некад дезенирана, али увек од финих танких свилених тканина. У почетку се на грудима укрштала и набирала, причвршћујући се брошем, а касније, кад је често ношена уз европске хаљине, само преклапала и такође украшавала брошем. Мараме су увожене са Запада, а ређе везене или машински плетене, касније, и у нашим радионицама. Један од најфинијих примерака је марама од свиле природне боје, са утканим орнаментима, бр. кат. 199; међу плетеним, нежним марамама поменућемо мараму бр. кат. 200, а од грубље плетених — мараму бр. кат. 205. Од дезенираних свилених, такође увезених марама, вредан помена је примерак бр. кат. 203. Са слично украшеном марамом фотографисана је кнегиња Персида на већ поменутој фотографији.

Појасеви — бајадери, ношени уз српску грађанску ношњу, такође су увожени са Запада, а рађени су у духу тада владајућих европских стилова. Начин везивања овог финог, танког свиленог појаса и његово спуштање испод струка је стари манир везивања механих танких појасева, али украшаваних у оријенталном духу који се носи уз оријенталну, турску ношњу још у XVIII веку. То би могло да значи да континуитет ношења финих, механих, декорисаних, ниско везаних појасева ни-

је престајао, мада се украс на њима, сходно насталим променама, мењао.

Посебан део одеће ношен уз српску грађанску ношњу је бунда која се кројем прилагођава ширини сукње, а дуга је до испод кукова. Нема сумње да је као детаљ одеће прихваћена од нашим грађанки још четрдесетих година прошлог века, мада је онда, судећи по ликовним изворима, била нешто дужа и имала мало шири окрвратник. По свему судећи, преузета је из европског начина одевања, што се може пратити по старим журналима и оновременом европском сликарству. По кроју и украсу сачувани примерци су блиски бундама које се могу видети и на европској одећи шездесетих година прошлог века. Одевање жене у оријенталном духу захтевало је посебан крој и обраду рубља. Оно се некад ради од финог, готово провидног свиленог платна, готово без украса, што показује гарнитура коју чине дуга кошуља, дугих рукава, бр. кат. 350 и гаће бр. кат. 341, чији се крој готово није изменио од XVI века. То се види на примерцима гаћа сачуваним у Турској, а ношене су и у Грчкој особито током прошлог века. Другог је кроја скромна недовршена кошуља са наглашеним, са стране засеченим набраним делом, бр. кат. 352, кројем који се среће на румунској одећи још у XVII веку.

Украс на њима је некад изведен свиленим концем (ибришимом) у боји мирних тонова, бодовима који се јављају на турским везовима још у XVI веку, са наизменично низаним цветним орнаментом конципираним на оријенталан начин, како се види на кошуљи бр. кат. 348. Дискретан декор се распоређује око отвора за врат и на рукавима, а главни акценат украса је на доњем делу кошуље. Други ефекат је постигнут у везу на кошуљи бр. кат. 349 избором материјала за вез, а особито комбиновањем бодова. Овде је украс сведен на коришћење једног орнаменталног мотива компонованог у два реда по два, у доњем делу кошуље. Најлуксузнији примерак представља дуга кошуља кнегиње Јулије Обреновић бр. кат. 347, богато извезена на рукавима и доњем делу позлаћеним нитима. Комбинацијом више врста бодова и начина рада постигнути су изванредни ефекти. Украс особито при декорисању рукава показује карактеристике леванта. Неколико примерака кратких кошуља, које су се углавном носиле уз димије, рађене су или од танког свиленог платна као и претходни примерци, на пример кошуља бр. кат. 354, или од нешто пунијег платна, као што је кошуља бр. кат. 353. Једноставног су кроја, некад набране око врата, као што је други наведени примерак. Скроман украс се распоређује око изреза за врат и по ивицама рукава. Од домаћег су свиленог или ланеног платна, са утканим пругама у ис-

126. Б. Дебељковић, Стара српска фотографија, Београд 1977, сл. 7.

тој боји, а изузетно и у другој, како се види на кошуљи бр. кат. 353.

Од одеће која носи чисте карактеристике европског одевања најстарија је блуза бр. кат. 123, која је у ствари горњи део хаљине. Од пругасте је дезениране свиле, а по својим стилским особеностима може да се уврсти међу одговарајуће предмете настале после четрдесетих година прошлог века, што значи — последњих година живота Јелене, супруге Карађорђевој, којој је та блуза припадала. Потом, стилски посматрано, долази блуза бр. кат. 124, која је такође горњи део свечане, вечерње хаљине. Она кројем припада шестој деценији XIX века, а предвиђена је за ношење уз сукњу преко кринолине, за коју се зна, према архивским подацима, да је шездесетих година прошлог века ношена у Србији, а чему сведоче и бројни прикази жена у портретном сликарству, као и на старим фотографијама тога периода. Средином прошлог века женска одећа је постала изразито широка и набрана, ношена је преко карактеристичног детаља — кринолине, која је жену ослобађала ранијег ношења бројних подсукњи. Она је одређивала силуету жене све до седамдесетих година, када се мења, губи симетричност и своди се на полукринолину, звану турнир, која се концентрише на задњи део сукње. Ова линија влада скоро двадесет година, о чему сведоче и сачувани примерци хаљина које се налазе у музејима Србије. Истог типа, али за нашу средину ређег кроја, јесте и хаљина бр. кат. 269, украшена воланима, са такозваним пагода-рукавима, који су такође украшени воланима, а кројем су блиски типу у доњем делу проширених и по спољној ивици продужених рукава, честим на либадама. Већи део хаљина овог типа су у горњем делу укројене у струк, правих су рукава са манжетнама као хаљина бр. кат. 271, некад су доле засечених и украшених рукава, као на хаљини бр. кат. 270, а некад нешто краћих, украшених ришевима, као на хаљини бр. кат. 272. Са малим су подигнутим оковратницима или без њих. Струк је мало подигнут, особито на хаљини бр. кат. 270, што је приближава почетку седамдесетих година. Сукње су широке, особито набране на задњем делу, који је и знатно дужи, где се одмах испод струка некад подмеће јастуче, као што је сачувано на хаљини бр. кат. 271. С унутрашње стране око струка често имају појас на шнирање, учвршћен фишбајнима, што се види на хаљинама бр. кат. 271, 272, 273, 274. Постављају се платном, некад крутом газом, да би сукња добила чврстину и боље падала, а доњи део поставе се често украшава ришевима и чипкама, а скоро се обавезно, јер је сукња дуга, ивице обезбеђују нашивањем трака, званих »четкице«, да би се избегло крзање. Овај тип хаљине је својим једноставним горњим делом био погодан за ношење горњег хаљетка-либадета, са којим се често

комбинује. Хаљине овог типа, чија се блиска — мада ранија — варијанта јавља још у додатку *Београдских илустрованих новина* 1866. године, израђују се од луксузних свилених тканина, као хаљине бр. кат. 271, 272, 273 и 274, али и од скромних тканина, каква је хаљина бр. кат. 276. У том стилу, мада без поставе, а са сукњом исте дужине, сачувана је једноставна комбинована свилена хаљина, бр. кат. 278, као и радна хаљина од грубљег платна, бр. кат. 277.

Око 1876. године, у европској моди се јавља нови тип хаљина, несеченог струка, али јако наглашеног; такозваног принцес кроја, са продуженим задњим делом, који се вуче, тзв. шлепом. Леп примерак овог типа хаљине представља венчаница из 1878. године, бр. кат. 275. Деведесетих година хаљине се често раде из два дела, тако да блуза прелази преко сукње. Блузе се у горњем делу знатно проширују изузетно богатим, са косим наборима проширеним рукавима, типа »à gigot«. Сукње су дуге и вуку се при ходу. Најкарактеристичнији примерци овог типа су венчаница бр. кат. 279 и свилена хаљина бр. кат. 280. Крајем века за хаљине су карактеристични богато украшени горњи делови, виши оковратници, рукави обрађени са доста фантазије и сукње кројене из делова, често са шавом по средини задњег дела, који је још увек дужи, као што се види на примерцима бр. кат. 287, 288. Било је и знатно ужих сукња из делова, са незнатно дужим задњим делом, док блуза наборима добија асиметрију, рукави се сужавају, у горњем делу су незнатно шири са додатним украсом, како показује хаљина бр. кат. 286. За европски костим друге половине XIX века се не може рећи да је копија ранијег одевања, али у целини или само детаљима подсећа на ранији начин облачења, што је у складу и са смењивањем такозваних историјских стилова који владају примењеном уметношћу Европе тога времена. У првој деценији двадесетог века жена се ослобађа корсета, хаљине постају лакше, не постављају се, често су подигнутог струка, равно падају, сукња се незнатно скраћује, каква је хаљина, бр. кат. 292. Вечерње хаљине, као што су примерци бр. кат. 293, 294 незнатно су дуже позади. Пред почетак првог светског рата струк се поставља на природно место, често се јавља туника, а блуза се драпира, како показују венчаница бр. кат. 295 и хаљина бр. кат. 296. Из овог периода је мање сачуваних хаљина намењених свакодневной употреби. Материјали постају ваздушностији, често се користи вез, а за обичније хаљине сасвим скромне тканине. Крајем XIX, а особито почетком XX века, носе се блузе и сукње од различитих материјала. Блузе носе карактеристике горњих делова хаљина, а сукње доњих. Занимљиве примерке блуза са почетка XX века карактеришу високи оковратници, украшени везом и чипкама, са

рукавима којима је посвећена посебна пажња, као што су бр. кат. 128 и 129. После 1910. године омиљене су блузе од лакших тканина, меканог пада, често украшене везом и чипкама, као што су примерци бр. кат. 132 и 134. Сачуване сукње с краја прошлог века од истих су материјала и кројене на исти начин као и доњи делови хаљина, у задњем делу набране и нешто дуже, док сукња бр. кат. 254 носи у себи карактеристике готово спортског одевања, што се негује особито почетком XX века, Уз хаљине се носе разни украсни додаци, као шалови, машине, оковратници, манжетне и појасеви. Поменућемо само неколико најкарактеристичнијих примерака. Најстарији је свакако дуги појас, бр. кат. 242, од теже свилене тканине, вероватно произведен у Француској, ношен уз вечерњу хаљину, на коме су уткани натуралистички изведене птице на гранама у духу шездесетих година прошлог века. Типичан за почетак XX века, са изразитим карактеристикама сецесије, јесте појас бр. кат. 251. Од украсних машини, које су се везивале испод врата, занимљива је везена машина из осамдесетих година прошлог века бр. кат. 207. Из тог је времена и широка манжетна од чипке бр. кат. 198. Од ужих шалова, ношених уз хаљине, поменућемо нежан, машински плетен шал од финих свилених нити (бр. кат. 323), као и њему по облику донекле сродан шал од машинске чипке, бр. кат. 323, затим нешто каснији, с почетком XX века, дуги шал од тила, украшен аплицираном чипком, бр. кат. 329. У духу времена је и оковратник рађен од чипке, учвршћен фишбајнима бр. кат. 228, затим долазе дуги, уски, чипкани оковратници с почетка овог века, као што је бр. кат. 229, или из истог времена — широки, лежећи оковратници, као што су бр. кат. 231 или 232. Нешто каснији мали оковратници су представљени примерцима бр. кат. 234, 235, као и оковратници ношени пред први светски рат, који личе на морнарске крагне бр. кат. 238, 239.

Жене се, особито од четрдесетих година прошлог века па надаље, (мада је то било у моди и раније) огрћу шаловима. Често су у употреби кашмирски шалови, некад већих, некад мањих димензија, или њихове копије које се током прошлог века израђују у Енглеској. Они су се добро уклапали уз одећу са изразито широким сукњама и служили и као декорација и ради утопљавања, јер се раде од финих, особито танко предених вунених нити. Типичност њиховог декора показују примерци великих димензија бр. кат. 314 и 317. Некада су мањи, са скромнијим, али и изванредно успело компонованим украсом, као што је шал бр. кат. 315 или бр. кат. 316, који се одликује изванредном нежношћу, како у боји тако и у избору мотива. У Србији су употребљавани и једнобојни шалови од вунених тканина, као што је примерак бр. кат. 330, типичан у својој скромности. Познато је

да је фабрика тканина и ћебади у Ужицу радила и шалове. Ношени су и машински плетени шалови од пунијих свилених нити, као што је шал бр. кат. 327. Осим ових најчешће топлих шалова, ношених уз свакодневну одећу или одећу за изласке, уз вечерње хаљине су се носили фини, лаки шалови, какав је примерак бр. кат. 320, или шалови од машинске чипке, као примерци бр. кат. 322, 324.

Последњих деценија прошлог века преко хаљина се носе краћи огртачи, који личе на пелерине. Имају високе оковратнике, раде се од вунених тканина или сомота, различито се и брижљиво декоришу, како показују примерци бр. кат. 224 и 225. Уз вечерње хаљине се носе свилени огртачи аналогног кроја, као што је огртач бр. кат. 227.

На глави су ношени шешири, којих нема много сачуваних. Они су између седамдесетих и нешто после осамдесетих година изразито мали. Поменућемо примерак бр. кат. 331 који се састоји од ширег декорисаног венца и вела, а карактеристичан је за осамдесете године прошлог века. Онда долази период из кога нема сачуваних предмета, да би се јавило неколико шешира насталих после 1910. године, као што су примерци бр. кат. 332, 334. Одликују се већом калотом и ширим ободом.

На ногама су ношене дуже плетене чарапе, рађене и машински, као што су чарапе бр. кат. 303, и ручно или фабрички рађене ципеле и чизме. Очувано их је мало, особито оних ношених у обичне дане. Занимљиве су чизме које су могле бити рађене осамдесетих година прошлог века, бр. кат. 392, затим високе ципеле, бр. кат. 389, рађене почетком XX века, као и нешто касније ципеле бр. кат. 391. Сачувано је и неколико пари свечаних ципела карактеристичних за крај XIX и почетак XX века, као што су свилене ципеле, бр. кат. 385, и два пара ципела од белог шевроа украшених перлама, бр. кат. 386 и 387, од којих су прве добиле златну медаљу у Паризу 1900. године. Од свечане обуће рађене пред први светски рат заступљене су деколтоване свилене ципеле, бр. кат. 390, чији се тип одржава чак до наших дана.

Рубље ношено уз европску одећу или коришћено за спавање, у Србији може да се прати тек од последњих година прошлог века. Показује разноликост у кроју и начину украшавања. Ради се или од домаћег платна, некад протканог свиленим нитима, или од финог белог платна, а често и од батиста. Кошуље за спавање су различите дужине, са рукавима чија дужина такође варира. Украшавају се порубима, чипкама и везом. Занимљиве по кроју, који се јавља осамдесетих година, и украсу су кошуље бр. кат. 356 и 357. Знатно је китџастија, рађена од финијег и нежнијег материјала спаваћа кошуља бр. кат. 358. Аналогног је типа са кошуљама бр. кат. 356 и 357 су кошуље без рукава с краја прошлог

века, бр. кат. 361 и 362. Итог је кроја, али нешто упростијенија кошуља из око 1910. године бр. кат. 363. Треба поменути и дуги, у доњем делу проширени, луксузни комбинезон, бр. кат. 345, с почетка овог века, као и нешто каснији, краћи, богато украшени комбинезон, бр. кат. 346. Сачувани су примерци и женских дужих гаћа, карактеристичног кроја, често богато украшених, од којих се у томе истичу гаће бр. кат. 342. Испод одеће су ношене и подсукње, украшаване на исти начин као и остало рубље. Од њих ћемо поменути као најуспелију у декорисању подсукњу бр. кат. 364. Са њима се комбинују прслуци до струка, који се закопчавају, са ширим или ужим нараменицама, укројени у струк, а завршени појасом. Раде се од истих материјала и украшавају на исти начин као и претходни одевни предмети. Истичемо руком везени прслук, бр. кат. 367. За спавање се некад употребљавају блузе — рекле са дугим рукавима. Богато се украшавају порубима, чипком, некад и везом на грудима, око оковратника и рукава. Употреба разних врста декоративних трака и чипки, које се користе као украс на овој врсти предмета, омогућена је њиховом машинском израдом, за разлику од ранијег ручног мукотрпног рада при украшавању сличних предмета. Готово обавезан детаљ женског рубља, особито на прекретници векова, јесу стезници, као што је бр. кат. 371, који је помагао жени да постигне силуету какву је захтевала мода, али ју је и знатно спутавао.

Од разних детаља, који су допуњавали одећу жене током прошлог века па све до првог светског рата, сачувано је доста предмета различите намене, али најчешће везаних за свечанију одећу и изласке. Међу њима богатство израза и избор декоративних детаља показују лепезе, од којих су најстарије две, настале до средине прошлог века, бр. кат. 398 и 399, из заоставштине Обреновића. Обе су занимљиве по облику који је фиксан (не склапају се) и изванредно конципираном и изведеном декору оријенталног типа. Другој половини века припада неколико мајсторски обрађених примерака лепеза, као што је сликана лепеза у комбинацији са седефом, бр. кат. 400 или нешто каснија сликана лепеза у комбинацији са чипком, бр. кат. 402, затим чипкана лепеза, бр. кат. 401, као и лепеза од украшеног тила, бр. кат. 403. Посебан тип по облику и начину склапања је лепеза бр. кат. 404. У групи врло распрострањених лепеза, типичних за прекретницу између прошлог и овог века, мада се јављају и касније, јесте лепеза од нојевог перја, бр. кат. 405. Лепезе с почетка XX века су нешто скромније конципиране и мањег су формата.

Међу допунске детаље одеће уврстили смо и марамице, за које је показано доста инвентивности при избору украса и начина рада. Најстарије припадају средини

прошлог века и везане су за име кнегиње Персиде Карађорђевић и њене кћери Јелене бр. кат. 413 и 414. Од најфинијег су батиста, украшене минуциозним белим везом и чипком. Стилски им је блиска марамица бр. кат. 415. Другој половини прошлог века припада неколико украсних марамица од батиста богато украшених чипком, као што су бр. кат. 416 и 417. Марамике настале пред први светски рат су мањег формата, украшене скромнијим и грубљим везом или чипком, што се види на примерцима бр. кат. 419 и 420.

Обавезан детаљ женске гардеробе била је ташна у виду торбице или чвршће обликована. Најстарија торбица од чипке и постављена свилом карактеристична је за време око 1880. године бр. кат. 443. Тог типа је и нешто каснија торбица, украшена перлама, бр. кат. 449. С почетка XX века је ташна, бр. кат. 444, обложена сребром, која у дискретном украсу носи елементе сецесије, што се јавља и на знатно скромнијој ташни, бр. кат. 445. Неколико примерака с почетка овог века јесу ташне, бр. кат. 446, 447 и 448, какве се раде и касније, а изведене су од плетене сребрне жице. Од истог материјала и истом техником рада начињен је и новчаник, бр. кат. 422. Рукавице су крајем прошлог и почетком овог века ношене готово обавезно. Зависно од намене, машински су плетене од конца, као што су рукавице бр. кат. 425 и 426 или су рађене од машински везеног тила, као што су примерци бр. кат. 427 и 428. Карактеристичне су по одсуству прстију и делом палца, што је типично за крај прошлог и почетак XX века. Тип нешто каснијих свечаних рукавица, дугих, начињених од fine беле коже, презентује примерак бр. кат. 429.

Жена се при изласцима готово није могла замислити без сунцобрана, који је мењао облик и димензије, особито током друге половине XIX века. Сачувани предмети показују богатство облика, материјала од којих се раде, као и украса. Најранији су, свакако, сунцобрани малих димензија, као што су бр. кат. 431 и бр. кат. 432, а овај други се чак склапа. Потом следи неколико сунцобрана већих димензија луксузно опремљених, као што показују примерци бр. кат. 434, 436, 437. Затим долази до једноставнијег украшавања, као што показује сунцобран бр. кат. 438, али има још скромније украшених, где је декор сведен на штампани или уткани украс тканине од које је сунцобран, што се види на примерцима бр. кат. 439 или 440, који се декором и обликом, који варира, не разликују од савремених предмета ове врсте. У ситне предмете, који се могу сматрати пратећим детаљима женске одеће последњих деценија прошлог и почетком овог века, спадају разни занимљиви предмети: држачи за букет, редови игара, догледни, лорњони и други предмети, чијој је обради поклањана велика пажња, па, као и остали предмети о

kojima je dosada bilo речи, pokazuju nivo ukusa i mogućnosti onih koji su ih nosili, ali i duh vremena u коме su nastali.

Ovde obuhvaćeni predmeti, vezani za odevanje građana u Srbiji, samo su izbor iz bogatog fonda ove kategorije predmeta koji se čuvaju u muzejima Srbije. Svojim

boгатством, разноврсношћу и различитим стилским obeležjima, nošnja vidno pokazuje smeњивaње и мешање uticaja kojima su Srbija i њени грађани били изложени током прошлог и почетком овог века, све до за њу, велике прекретнице — избијања првог светског рата.

R E S U M E

Les costumes citadins en Serbie au cours du 19e siècle et au début du 20e

L'habillement en Serbie au cours du siècle dernier est le reflet de nombreux événements historiques tumultueux qui eurent pour conséquence des changements politico-économiques impétueux, lesquels ébranlèrent et modifièrent profondément la vie de toute la population. Ce n'est pas souvent que l'on rencontre sur un territoire étroit du point de vue géographique une telle diversité dans la façon de s'habiller pendant une période relativement courte. Ce fut le cas en Serbie durant le 19e siècle et au début du 20e. Sa position géographique y a certainement contribué. C'est de là qu'est né ce mélange d'influences de l'Orient et de l'Occident qui se sent aussi dans la façon de s'habiller chez les gens de la Serbie de cette époque-là.

Pour étudier les costumes des citadins de Serbie durant cette période, les sources écrites et celles des arts plastiques sont d'une grande importance, ce qui est confirmé par le matériel conservé. L'influence orientale est caractéristique pour les costumes de la première moitié du siècle dernier. Vers le milieu de ce siècle elle cède graduellement sa place à la mode européenne de l'habillement, bien qu'elle se conserve aussi dans la deuxième moitié du siècle passé, parfois en combinaison avec certaines parties des costumes européens. Les femmes sont plus conservatrices dans ce sens. Les costumes enfantins sont en général la copie des costumes des adultes, même si les changements du style dans l'habillement y sont visibles plus tôt. Bien que les costumes soient en substance orientaux, ils présentent pourtant une variante nouvelle, typique pour la terre de Serbie. En acceptant le mode d'habillement européen les citoyens ont suivi, conformément à leurs possibilités, le style nouveau sans montrer les caractéristiques du goût provincial et anachronique.

La façon de s'habiller de la population urbaine en Serbie a été conditionnée également par la présence et le développement de certains métiers. Les changements dans l'habillement, survenus vers le milieu du siècle dernier,

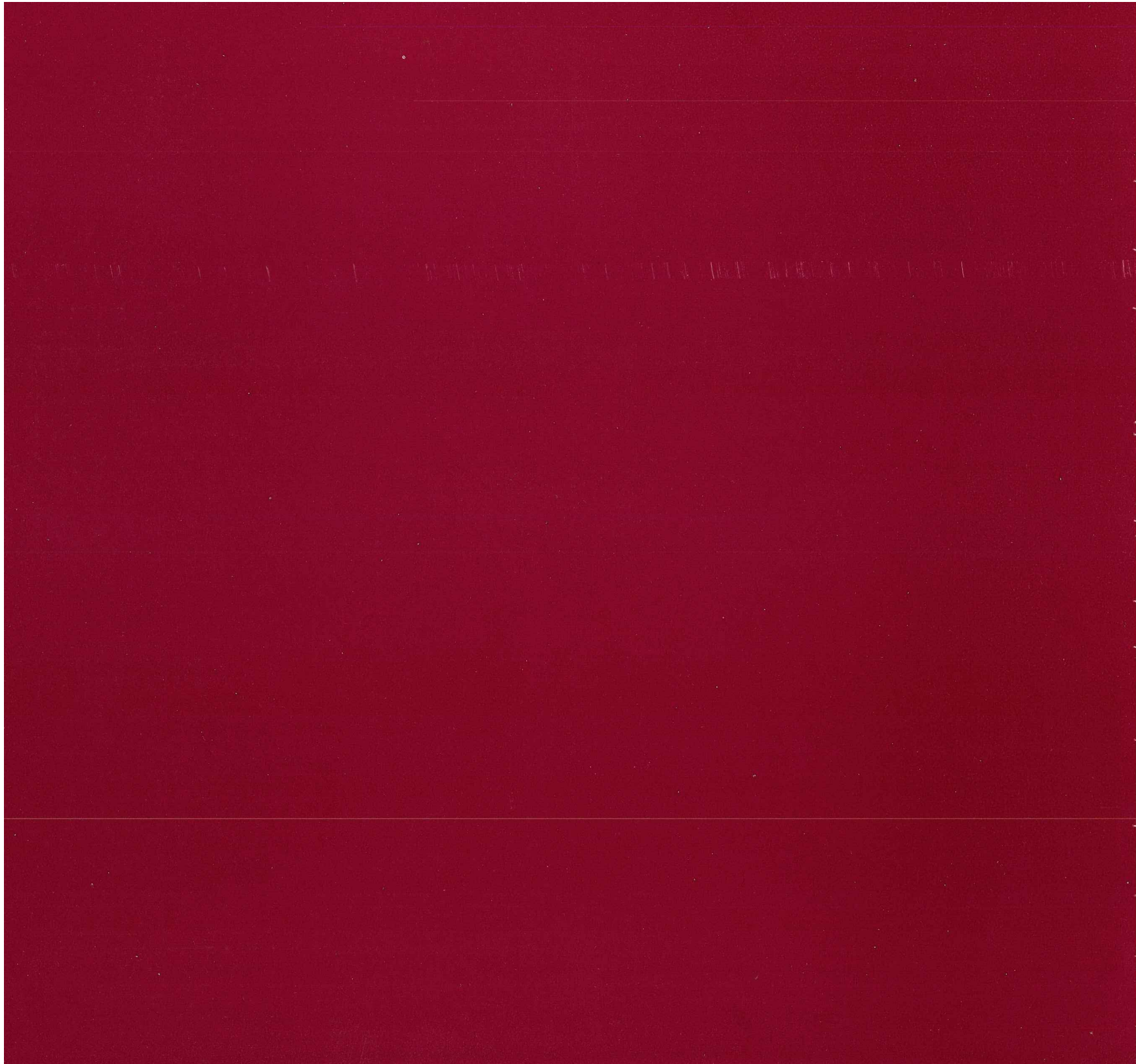
provoquent la décroissance de certains métiers et à leur place fleurissent les métiers apparus avec les nouveautés dans l'habillement. Le commerce a été développé et cultivé parallèlement aux métiers en Serbie. Il ne cessait même pas pendant les luttes insurrectionnelles. Les tissus ainsi que les matériels pour orner les habits et les habits prêts à porter également sont souvent mentionnés parmi les marchandises importées. Ces marchandises sont d'origines différentes, tant de l'Orient que de l'Occident.

Les nombreux objets, relatifs à l'habillement des citoyens et conservés dans les musées de Serbie, appartiennent en général aux costumes de fête des citadins, des tribuns populaires, des souverains et des membres de leurs familles. Les objets concernant la vie et les travaux quotidiens ont été rarement conservés. En outre, les costumes de femmes sont plus nombreux que les costumes d'hommes. Les costumes d'enfants se sont conservés le moins. Cette sorte d'objets a été conservée le plus souvent dans les familles par affection et par respect envers les personnes auxquelles ils appartenaient et rarement pour leur valeur matérielle, bien que parmi les objets conservés il y en ait qui représentent une vraie richesse en raison des matériels précieux et du traitement presque artistique des artisans brodeurs — tailleurs.

Les costumes présentent une diversité tant dans la coupe et le choix des tissus utilisés pour leur confection que dans la façon de les décorer et dans le choix des motifs. Un grand nombre d'objets relève de la mode orientale de s'habiller par les caractéristiques de style. Beaucoup moins en rappellent la mode européenne. Ceci est la conséquence en premier lieu d'un long usage de ces habits durant le dernier siècle en Serbie, conservés dans certaines régions au début de ce siècle, mais aussi de l'attraction et de la valeur inférieures des costumes européens.

Par leur richesse, leur diversité et leur appartenance aux caractéristiques diverses de style, les costumes en Serbie démontrent de manière manifeste le changement et le mélange des influences, auxquelles la Serbie et ses citoyens étaient exposés durant le siècle passé et à l'aube de ce siècle jusqu'au grand tournant que représentait pour elle la Première guerre mondiale.

ΚΑΤΑΛΟΓ
CATALOGUE

I МУШКА НОШЊА

ОДЕЋА

АНТЕРИЈЕ

1. АНТЕРИЈА

Прва половина XIX века

Димензије:

Дужина 133 см, дужина рукава 52 см, доњи обим 280 см.

Мушка дуга горња одећа, на предњим деловима полукружно завршена. Кројена је косо, благо наглашеног струка, у доњем делу доста проширена. Цепови су у шавовима са стране, који су ниже од колена отворени. оковратник је уз врат, незнатно подугнут. На грудима се закопчава низом дугмади од сребрних нити са коралима. Рукави су широки, углављени под правим углом, у доњем делу отворени и полукружно укројени, са низом ситнијих дугмади од сребрних нити и омчама. Ивицама су нашивени сребрни гајтани, а на рукавима они ограничавају мањи простор засведен преломљеним луком који је прекривен зеленим сомотом а украшен спиралном лозицом. Изнад тога је преплет од волута, компонован у виду клина, а у једном углу стилизација цвета. У украсу на рукавима се јављају и сребрни ширити. Средину оковратника испуњава орнаментални низ »S« форми. Испод оковратника и уз отвор на грудима је преплет од волута који се местимично шири клинасто се завршавајући. Испод тога се спушта у низу спирални преплет, који тече и доњом ивицом антерије, као и поред отвора са стране, а потом је изведен низ фестона завршен трolistом. Арабескно изведен преплет волута компонован у виду клинова краси доње предње углове као и углове око отвора са стране антерије. Антерија је од црне чоје, постављена љубичастоцрним шанжан рипсом, а испод рукава ружичастим атласом. По ивицама је нашивена наранџаста позамантеријска трака са сребрном ивицом која је споља видљива. Орнаментални украс је изведен површински сребрним нитима упреденим са жутим свиленим концем. Припадала је Томи Вучићу Перишићу.

Етнографски музеј,
Београд
Инв. бр. УПЕ 775

2. АНТЕРИЈА

Средина XIX века

Димензије:

Дужина 135 см, дужина рукава 60 см, ширина рукава 20,5 см.

Мушка дуга горња одећа, са косим преклопом, у доњем делу проширена клиновима који спреда полазе од оковратника, са стране просечена до висине кукова. Оковратник је висок, чврст, закопчава се са три дугмета, а у висини струка са два. Ивицама је прошивена у виду низа троуглова, а на оковратнику у виду таласастих линија. Рукави су дуги, прави, углављени под правим углом, у доњем делу укројени, са нашивеним низом дугмади на једној страни, а на другој омчама. Ивице су оперважене узаним смеђим свиленим тракама у два тона смеђе боје од којих су омче и дугмад.

Антерија је од златносмеђе тканине (мешавина свиле и памука) са узаним црвеним пругама. Постава је од белог платна. Прошивени украс изведен је смеђим концем бодом у бод.

Музеј града Београда,
Београд
Инв. бр. УПЕ 775

3. АНТЕРИЈА

Око 1880. године

Димензије:

Дужина 133 см, дужина рукава 52 см, доњи обим 280 см.

Мушка горња одећа, дуга, у доњем делу незнатно проширена убаченим клиновима. Цепови су усечени у шавове са стране. Оковратник је подигнут на њему су свилена дугмад за закопчавање. Изнутра се везује гајтанима. Рукави су дуги, са унутрашње стране расечени на оријенталан начин, украшени белим свиленим дугмадима. Дискретан украс од белих свилених нити налази се на ивици преклопа и око рукава.

Антерија је од пругастог атласа, у природној боји свиле и бледољубичастој (дискретно дезенираној), местимично се јавља црна и жута боја. Постава је од белог платна.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 534 (Из збирке сликара Љубе Ивановића)

ГУЊЧИЋИ

4. ГУЊЧЕ

Прва половина XIX века

Димензије:

Дужина 60 см, дужина рукава 40 см, ширина рукава 24 см.

Горња краћа мушка одећа високог оковратника, отворена целом дужином, са полукружним завршеним предњим деловима. Рукави нису сасвим дуги, прави су и широки, укројени под правим углом. Опточено је златотканом траком, која је на страни поставе боје теракота. Ивицама и на шавовима нашивени су низови позлаћених гајтана између којих је златни конач. Потом се пружа лозица у виду стилизованог слова »S«, а он-

да низ тролита, који су у делу поред оковратника прекинути стилизацијом лале. На предњим угловима и на раменима је стилизован биљни преплет компонован у виду троуглова. Средином оковратника тече лозица од преплетених издужених листова.

Гуњче је од тамноцрвене чоје, постава је нова. Орнаментални украс, изразито површински, изведен је позлаћеним нитима упреденим са жутим свиленим концем.

Припадало је кнезу Милошу Обреновићу.

Историјски музеј, Србије
Београд
Инв. бр. Р. 3144

5. ГУЊЧЕ

Прва половина XIX века

Димензије:

Дужина 66 см, дужина рукава 73 см, ширина рукава 34 см.

Краћа мушка горња одећа, у доњем делу проширена, са изразито широким рукавима, кројеним под правим углом. Рукави су отворени с унутрашње стране до изнад лаката, делом украшени позамантеријском траком. Гуњче има подигнут оковратник украшен лозицом од волута и опточен сребрним гајтанима. Спреда је отворено целом дужином. Ивицама и уздужним шавовима тече низ сребрних гајтана, одвојених међусобно позлаћеним концем. Затим долази лозица у виду волута, а по том стилизовани тролити у низу. Богати стилизовани биљни преплет у виду арабеске, изведен површински, компонован је у троугластим нивовима на предњем и задњем делу гуњчета, као и у угловима пешева и на рукавима. Допуњен је на предњим деловима стилизацијама од истих декоративних елемената у виду звезде и палмовог листа.

Гуњче је од тамнозеленог свиленог сомота постављено црвеном чојом. Са унутрашње стране на великим деловима и шавовима нашивене су позамантеријаске траке. Везено је позлаћеним нитима упреденим са жутим свиленим концем.

Припадало је кнезу Михаилу Обреновићу.

Историјски музеј Србије,
Београд
Инв. бр. Р. 3173

6. ГУЊЧЕ

Прва половина XIX века

Димензије:

Дужина 60 см, дужина рукава 43 см, ширина рукава 25 см

Горња мушка краћа одећа, подигнутог оковратника, отворена целом дужином, полукружних завршетака на предњем делу, не сасвим дугих широких рукава, кро-

јених под правим углом. Спољним ивицама и шавовима тече низ сребрних гајтана оивичених позлаћеним концем, а потом је нашивена широка златоткана трака. На грудном делу гуњче је украшено паралелним, попречним, аплицираним позамантеријским преплетеним тракама, допуњеним розетама, а на крајевима ресама и омчама од позлаћених гајтана, док су на другој страни крупна дугмад од позлаћених нити за закопчавање. Између ових трака извезене су лозице од волута, а поред њих и око оковратника нашивена је трака у виду плетенице. На предњим угловима, на рукавима и леђима, укомпонован углавном у троугласте форме, а у центру рукава у виду звезде, изведен је биљни преплет у виду арабеске, лозице од волута компоноване у виду слова »S«, као и тролити у низу. Орнаментална стилизација, а делом и њихово компоновање сродно је оном на гуњчету из истог Музеја инв. бр. Р. 3173. Средином оковратника тече преплет у виду лозице.

Гуњче је од тамнозеленог свиленог сомота, постава је нова. Орнаментални украс је изведен позлаћеним нитима упреденим са жутим свиленим концем. Позамантеријски украс је од позлаћених и сребрних нити, делом јако тордираних, и шљокица, а испод њега је постављена хартија и златне плочице.

Гуњче је из заоставштине Обреновића.

Историјски музеј Србије,
Београд
Инв. бр. Р. 3165

7. ГУЊЧЕ

Друга половина XIX века

Димензије:

Дужина 45,5 см, дужина рукава 58 см

Мушка кратка горња одећа са оковратником подигнутим уз врат, спреда отворена, с унутрашње стране има џепове. Рукави су дуги, у доњем делу проширени, укројени под правим углом. Ивицама тече узани преплет у виду ланчића, а потом су, поред ивица и на неким шавовима, нашивени редови гајтана, који су на неким местима допуњени плетеницама, а већим делом је уз њих изведен спирални низ. Уздужно на предњим деловима и са стране гуњчета је геометризована арабеска биљна стилизација, а на оковратнику готово апстрактна биљна лозица.

Гуњче је од тамноплаве чоје, постављено црвеном чојом, украшено црном позамантеријском траком, а по ивицама постављено тамноплавом чојом. Орнаментални украс је изведен сивкасто црним свиленим нитима,

углавном површински, уз пластично наглашавање детаља.

Етнографски музеј,
Београд
Инв. бр. 576

Библиографија: Б. Владић-Крстић, Грађанска ношња у Зајечару, Гласник Етнографског музеја 42, Београд 1978, 267.

ДОКОЛЕНИЦЕ

8. ДОКОЛЕНИЦА (чарапа) Прва половина XIX века

Димензије:
Дужина 45 см дужина стопала 20 см

Доколеница, скројена из више делова, просечена у горњем задњем делу који се шири и полукружно завршава. Горњом ивицом тече низ гајтана од плавих свилених нити, од којих је у центру предњег дела изведена стилизација грозда. На одређеним размацима на задњим шавовима, као и на врху стопала, налазиле су се мале плаве кићанке. Чарапа је од чоје вишњево боје, непостављена.

Потиче из заоставштине Обреновића.

Историјски музеј Србије,
Београд
Инв. бр. Р. 3160

9. ДОКОЛЕНИЦЕ (тозлуци) Прва половина XIX века

Димензије:
Дужина 39 см

Пар мушких доколеница без стопала скројених према облику ноге. У средини предњег дела су нешто више а у доњем таласасте. Закопчавају се на задњем шаву копчама. Ивицама су нашивени низови сребрних гајтана упредених са жутим свиленим концем. Са стране су компоновани по дијагонали и у паралелне низове неједнаке дужине. Између њих је геометризована биљна лозица, а испод стилизација лале. Изнад и на средини предњег дела изведен је геометризован биљни преплет у виду арабеске, стилски сродан декору који се налази и на другим деловима одеће кнеза Милоша Обреновића. Доколенице су од црвене чоје постављене жућкастим шанжан рипсом, а украс је изведен сребрним нитима упреденим са жутим и делом белим свиленим концем. Припадале су кнезу Милошу Обреновићу.

Историјски музеј Србије,
Београд
Инв. бр. Р. 3152

10. ДОКОЛЕНИЦА (тозлук) Прва половина XIX века

Димензије:
Дужина 37 см

Мушка доколеница без стопала скројена према облику ноге, у средини предњег дела нешто виша, а у доњем неравна. Закопчава се на задњем шаву копчама. Ивицама су нашивени низови сребрних гајтана који изнад копчи формирају биљну стилизацију, а са стране су компоновани по дијагонали и у паралелне низове неједнаке дужине. На средини предњег дела изведена је стилизација која асоцира на грозд.

Доколеница је од сивкастољубичастог свиленог сомота, постављена црвеним ланеним платном, а декор је изведен позлаћеним нитима упреденим са белим и жутим свиленим концем.

Припадала је Хајдук-Вељку Петровићу.

Историјски музеј Србије,
Београд
Инв. бр. 3209

11. ДОКОЛЕНИЦЕ (тозлуци) Средина XIX века

Димензије:
Дужина 43 см, ширина око 28 см.

Доколенице без стопала, са незнатно подигнутим делом у средини горње ивице и неравним доњим делом како би се прилагодиле обући. На задњем делу се закопчавају копчама. Ивице су украшене низовима сребрних гајтана, упредених са жутим свиленим концем, између којих су постављене сребрне нити. Гајтанима је на доколеницама изведен и украс у виду косих и паралелних хоризонталних трака. Остали простор праве низови лозица, таласастих трака и редови концентричних кружића. Остали декор чине крупне стилизације палмета и мотива »boteh« испуњеног међусобно повезаним спиралама.

Тозлуци су од црвене чоје, постављени црвеним платном и црвеном чојом по ивицама.

Напомена: У документацији музеја се воде као женске.

Народни музеј,
Врање
Инв. бр. 1173

ДОЛАМЕ

12. ДОЛАМА Прва половина XIX века

Димензије:
Дужина 131 см, дужина рукава 70 см, ширина рукава 12 см.

Дуга мушка горња одећа спреда отворена, са стране делом просечена. Са стране су и вертикални отвори за џепове. Долама је у доњем делу незнатно проширена клиновима са стране. Рукави дужи него што је потребно, у оријенталном духу, (чепкен), доле ужи, завршени су на срцасто. Рукави су ушивени на раменом делу, а са унутрашње и предње стране потпуно одвојени.

Долама је од црвеног свиленог сомота, постављена црвеним ланеним платном, делом видљивим плавим тафтом, а рукави дезенираном штампаном памучном тканином. По ивицама је украшена позамантеријска тракама и гајтанима од сребрних и позлаћених нити упредених са свиленим жутим и белим концем. На грудном делу су накнадно нашивени сребрни шири ширити и крупна дугмад од већ наведеног материјала, а на рукавима су ситнија од жуте свиле.

Музеј примењене уметности,
Београд

Инв. бр. 5333 (Из збирке сликара Љубе Ивановића)

13. ДОЛАМА

Прва половина XIX века

Димензије:

Дужина 112 см, дужина рукава 67 см

Дужа мушка одећа са високим оковратником отворена, целом дужином, закопчава се крупним дугмадима, обложеним позлаћеним и јако тордираним нитима и омчама од истог материјала. Долама има дуге, праве, углављене рукаве, у доњем делу отворене, на закопчавање, са манжетима. На задњем горњем делу је укројена у струк и пресечена у струку. Доњи део је косо кројен и знатно проширен. Од струка на ниже долама је на леђима отворена. Има косо усечене џепове са поклопцима (патнама). Спољном ивицом доламе тече низ позлаћених гајтана, потом златоткана трака истог типа као и на копорану из истог Музеја инв. бр. Р 3143, затим долази биљни преплет у низу, који се јавља и на шавовима на леђима, око оковратника и око џепова, а уоквирује и биљне арабескне стилизације у доњим предњим деловима доламе, затим са стране као и на леђима и рукавима. На грудном делу је у паралелним нивовима изведен украс од богатих позамантеријских преплета са аплицираним звездицама и кићанкама, што се јавља и на декоративној композицији са стране доламе.

Оковратник, манжетне и патне на џеповима су изведене на други начин, компоноване и украшене у европском духу. Кресе их листови хрasta и ловорове гранчице.

Долама је од тамноцрвене чоје, постава је нова, а манжетне су од тамноплаве чоје. Декор је изведен доста површински, позлаћеним нитима, упреденим са жутим свиленим концем. На манжетнама је везено преко картона

позлаћеним нитима и јако тордираним нитима уз додатак шљокица и полулоптица.

Припадала је кнезу Милошу Обреновићу.

Историјски музеј Србије,
Београд
Инв. бр. Р 3155

Библиографија: Први српски устанак, Каталог изложбе, 1954. 58.

14. ДОЛАМА

Прва половина XIX века

Димензије:

Дужина 125 см, дужина рукава 58 см,
ширина рукава (доња) 16 см.
Дужина 53 см

Дуга мушка горња одећа, отворена целом дужином, са подигнутим оковратником, дугих, у доњем делу мало расечених и сужених рукава, углављених под правим углом. У доњем делу је проширена косо кројеним убаченим клиновима. Има усечене џепове. Спољним ивицама је нашивен позлаћени ширит. Оковратник краси арабескна биљна лозица у којој доминирају розете. Затим је нашивен ширит који се продужава ван доламе, а предвиђен је за везивање, завршен богатим кићанкама. За њим тече лозица спирално компонована, која се налази изнад и испод грудног украса и спољне ивице предњег и доњег дела доламе. Пешеве су заобљене, а на њима је изведен геометризовани биљни преплет компонован у виду листа, који се јавља и око џепова, испод украса на грудима, а у нешто измењеној варијанти, на рукавима. Грудни део се копча крупним дугмадима превученим позлаћеним концем, упреденим са жутом свилом и већим омчама. Цео грудни део кресе паралелни, по хоризонтали компоновани позлаћени ширити завршени кићанкама у алтернацији са биљним преплетом у виду лозице.

Долама је од црне чоје, постављена само по доњој ивици и рукавима плавоцрвеним шанжан рипсом. Украс је изведен површински позлаћеним нитима упреденим са жутим свиленим концем.

Припадала је Милосаву Ресавцу, нахијском старешини.

Историјски музеј Србије,
Београд
Инв. бр. Р 3206

15. ДОЛАМА

Прва половина XIX века

Димензије:

Дужина 131 см, дужина рукава 72 см

Дуга мушка горња одећа, са високим оковратником, отворена целом дужином, са незнатно издубљеним деколтеом. На леђима сечена у струку и благо набрана. У

доњем делу знатно проширена, косо кројена са разрезама са стране. Рукави су кројени уједно са леђима, потпуно отворени, (чепкен) сем у горњем леђном делу, дужи него што је потребно, а испод лактова на ниже украшени низом дугмади од сребрних нити са црвеним перлицама. Спољним ивицама и око оковратника нашивен је низ позлаћених гајтана, затим тече низ спирала, па геометризовани преплет. На доњим предњим деловима, је биљни мотив компонован као арабеска, завршен стилизованом цветном граном. Исти декор умањених димензија изведен је поред отвора са стране доламе и на рукавима, где је убачена апликација од теракота сомота, као на инв. бр. Р 3200. Испод струка је имитација џепова, а испод тога, у овалном оквиру, готово апстрактна биљна лозица. На грудима је украс од паралелно нашивених преплетених позамантеријских трака завршених кићанкама, а украшених позамантеријским розетама. Око њих је извезена спирална лозица. Долама се закопчава дугмадима од позлаћених нити и омчама од позлаћеног гајтана.

Долама је од тамнозелене чоје, постављена ружичастом свилом у сержу, а рукави тамноплавим тафтом. Декор је изведен позлаћеним нитима упреденим са жутим свиленим концем.

Долама је из заоставштине Обреновића. Можда је припадала једном од синова кнеза Милоша.

Историјски музеј Србије,
Београд
Инв. бр. Р 3167

16. ДОЛАМА

Прва половина XIX века

Димензије:
Дужина 96 см, дужина рукава 61 см, ширина рукава 15 см

Дужа горња мушка одећа са високим оковратником, укројена у леђима, пресечена у струку, доњих косо кројених делова, набраних у струку. Рукави су дуги, углављени, на раменима незнатно набрани, доле са стране расечени. Спољним ивицама доламе, око оковратника, рукава и на леђним шавовима аплициран је украс од по два реда сребрних ширита које овичава спирална лозица. Исти декоративни елементи, компоновани у паралелне хоризонталне траке, красе предњи део доламе, допуњавају их аплициране звезде са шљокицама, а на крајевима дугмад од позлаћених нити. Долама се закопчава крупним металним позлаћеним дугмићима украшеним филиграном и градулацијом, омчама од сребрног гајтана. Средњи део оковратника краси геометризована биљна лозица, од чијих је декоративних елемената допуњених стилизованим палмовим листом стваран асиметричан декор компонован у виду троугла, који се налази на рукавима и на леђима испод оковратника.

Долама је од црне чоје, ватирана у горњем делу, постављена црвеноплавим светлијим и тамнијим шанжан рипсом.

Припадала је Таси Ивановићу-Арачлији.

Историјски музеј Србије,
Београд
Инв. бр. Р 3208

Библиографија: Љ. Симић-Константиновић, Историјска збирка о Првом и другом српском устанку, Зборник музеја првог српског устанка III—IV, Београд 1964, 65, 101.

ЈЕЛЕЦИ

17. ЈЕЛЕК

Средина XIX века

Димензије:
Дужина 53 см

Мушки део одеће са подигнутим оковратником, испод кога је на леђима набран, отворен целом дужином са, на једној страни, нашивеним низом дугмади од позлаћених нити украшених коралом, а омчама на другој страни. Ивицама тече једноструки делом вишеструки низ сребрних гајтана, а орнаментални украс на грудима, компонован у виду уздужне траке, чини геометризована цветна лозица.

Јелек је од тамноплаве чоје, постављен белим платном, а делом црвеноплавим шанжан рипсом. Орнаментални украс, изведен површински, рађен је позлаћеним нитима упреденим са жутим свиленим концем.

Етнографски музеј,
Београд
Инв. бр. 11391

18. ЈЕЛЕК

Средина XIX века

Димензије:
Дужина 34 см

Мушки јелек уз врат, отворен целом дужином, украшен са обе стране низовима дугмади превученим позлаћеним нитима у чијем су центру зрна корала. Ивицама теку низови сребрних гајтана упредених са жутим свиленим концем од којих је у доњим предњим крајевима начињена по једна петља. Потом је око изреза за врат и на предњем делу нашивена шира златоткана трака. На грудима је симетрично аплициран украс на светлољубичастој основи од волута завршених палметом. По целој површини је изведена арабеска биљна врежа. Јелек је од загасито зеленог сомота, а за декор, који је сасвим површински, коришћене су позлаћене нити упре-

дене са жутим свиленим концем. Постављен је црвеним платном са штампаним декором.

Народни музеј,
Ниш
Инв. бр. Е 1476

19. ЈЕЛЕК

Друга половина XIX века

Димензије:
Дужина 40 см

Горњи краћи део мушке ношње без рукава са овалним изрезом око врата. Предњи део је отворен, са обе стране украшен низом дугмади са коралима на врху. Отвор за рукав је на предњој страни укројен под правим углом. Цела површина је прекривена нашивеним гајтанима и орнаментима у виду стилизоване лозице, плетенице и мотива сунца. Распоред орнамената прати крој јелека.

Везено је на црној чоји, љубичастоцрвеним свиленим упреденим нитима неједнаке дебљине. Постава је од плаве чоје, од које је и усечени џеп са леве стране.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 5590

ЈЕЧЕРМЕ

20. ЈЕЧЕРМА

Друга половина XIX века

Димензије:
Дужина 58 см

Мушка горња одећа уз врат са мањим подигнутим оковратником, отворена целом дужином, закопчава се крупном дугмади од позлаћених нити и декоративним омчама од позлаћеног конца. Ивице су украшене низовима позлаћених ширита, а оковратник и уплетеном позлаћеном нити у виду ланчића. На грудима је, затим, по вертикали нашивена шира златоткана трака. Груди су богато украшене биљним декором, који се преплиће у виду вијуга између којих су кружни медаљони са мотивом сунца, чији је центар украшен наизменично аплицираним црвеним и плавим сомотом.

Јечерма је од црвеног сомота, леђа су од црвене чоје, а постава од пругастог белог платна. Декор је изведен позлаћеним нитима упреденим са жутим свиленим концем. Украс је површински, а поједини детаљи су пластично наглашени.

Народни музеј,
Ниш
Инв. бр. 17

КАБАНИЦЕ

21. КАБАНИЦА — долама

Почетак XIX века

Димензије:
Дужина 142 см

Горња, широка и дуга мушка одећа, отворена целом дужином, у доњем делу проширена, са отворима са стране. Рукави су дуги, широки, прави, с унутрашње стране просечени. У висини џепова су коси прорези. Уз врат кабаница је причвршћена копчом. Има високи, чврсти оковратник, у горњем делу незнатно заобљен. Све ивице су оперважене жутим гајтаном, у два реда, а у доњем делу оковратника је нешто шири ширит. Са унутрашње стране, дуж ивица, нашивена је заштитна трака.

Кабаница је од тамноплаве чоје.

Припадала је Ђорђу Петровићу-Карађорђу.

Историјски музеј Србије,
Београд
Инв. бр. Р. 3170

Библиографија: Први Српски устанак, Каталог изложбе, 1954, 38.

КАПЕ

22. КАПА

Прва половина XIX века

Димензије:
Пречник 18 см, висина 9,5 см

Округла мушка собна мекана капа, украшена на спољњем обручу и горњем кружном делу који затвара капу, извезеном виновом лозом са гроздовима. У горњем делу се поред овог декора налазе и лале, а из центра полазе позлаћене нити за које је причвршћена дужа кићанка од истог материјала.

Капа је од светлосмеђег свиленог сомота, везено је пуним бодом, нитима жаниле у зеленом и ружичастосмеђим тоновима, као и позлаћеним нитима (делом преко картона) и нашивањем сребрних и златних перли.

Припадала је кнезу Милошу Обреновићу.

Историјски музеј Србије,
Београд
Инв. бр. Р. 3153

Библиографија: Љ. Симић-Константиновић, Историјска збирка о Првом и Другом српском устанку, Зборник Музеја Првог српског устанка III—IV Београд, 1964-65, 105.

23. КАПА

Прва половина XIX века

Димензије:
Висина 12,5 см, пречник 18 см

Мушка капа округлог дна, са доњим чврстим обручем, средњим меканим делом, који се шири ка горњем кругу који затвара капу. Обруч је украшен везеним границима лале, а у средини горњег круга је мањи аплицирани круг који краси венчић, у њиму је иницијал »М«, а испод њега сасвим ситно »П«. Испод овог централног круга постављен је низ положених реса из којих на једном крају полази кићанка.

Капа је од зеленог сомота, а везени украс изведен је пуним бодовима, преко картона, позлаћеним нитима упреденим са жутим свиленим концем и прихватањем тордираних позлаћених нити и шљокица.

Припадала је Милану Обреновићу, сину кнеза Милоша.

Историјски музеј Србије,
Београд
Инв. бр. Р. 3158

КРАВАТЕ

24. КРАВАТА

Почетак XX века

Димензије:

Дужина 52 см, ширина машине 4,5 см, ширина траке 2,5 см

Мушка вечерња кравата типа лептир машине. Машна је двострука, нашивена на траку од превијене тканине која се на задњем делу закопчава металном шналом. С унутрашње стране је отиснуто for correct Evening Dress. Машна је од уштирканог белог платна.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 5474

25. КРАВАТА

XX век

Димензије:

Дужина 2 см, ширина (највећа) 10,5 см

Мушка шира, краћа кравата, везана у чвор, наставља се на траку од истог материјала и причвршћује металном шналом. С унутрашње стране траке је отиснута фирма — П. Николић, Загреб, илица бр. 2.

Кравата је од шанжан плавобеле свилене тканине, децениране квадратићима. Постављена је белим фланелом и белим свиленим атласом.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 5473

МАРАМЕ

26. МАРАМА

Почетак XIX века

Димензије:

Дужина 72 см, ширина 71 см

Средњи део мараме је украшен наизменично комбинованим осмоуглима у чијим је средиштима цветна стилизација, а међупросторе испуњавају стилизоване цветне границице. Марама има три бордуре, од којих су две спољне узане, украшене ситном стилизованом лозицом, док је средња, знатно шира, испуњена цветном лозицом другог типа. На једном углу је везана у чвор.

Орнамент је штампан на жућкастој танкој вуненој тканини теракотацрвеном и црном бојом.

Припадала је Ђорђу Петровићу-Карађорђу.

Историјски музеј Србије,
Београд
Инв. бр. Р. 3171

Библиографија: Љ. Симић-Константиновић, Историјска збирка о Првом и Другом српском устанку, Зборник Музеја Првог српског устанка III—IV, Београд 1964—65, 103.

МИНТАНИ

27. МИНТАН

Прва половина XIX века

Димензије:

Дужина 58 см, дужина рукава 64 см, обим рукава 30 см

Горња мушка одећа, до испод струка, са мало подигнутим оковратником и дубоким овалним изрезом који се у доњем делу закопчава дугмадима од црне свиле. У доњем делу са обе стране је расечен. Рукави су дуги, углављени под правим углом, у доњем делу расечени, са на једној страни нашивеним дугмадима од позлаћених нити украшених коралима, а на другој је имитација омчи. Ивицама тече низ паралелних сребрних гајтана упредених са жутим свиленим концем, који делом прате и крој. Ивицом отвора на грудима и доњом ивицом рукава тече у виду ланца. На грудном делу и испод оковратника је стилизована лозица од положених »S« форми украшених трolistима. На оковратнику је стилизована лозица са кружним украсом, а на доњем делу рукава лозица од положених »S« форми.

Везено је на плавој чоји, сребрним нитима упреденим са жутим свиленим концем. Постава је од белог платна, а на доњем делу рукава и испод оковратника од тамноцрвене свиле, чије су нити основе тамноплаве. По доњој ивици поставе нашивена је жута вунена чупава тканина.

Припадао је војводи из Пожаревца.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 5326 (Из збирке сликара Љубе Ивановића)

Библиографија: Д. Стојановић, Српско шитье XIV—XIX вв каталог, Москва 1973, кат. 193, 53, D. Stojanovici, Broderia artistica la Sirbi, secolul al XIV-lea-secolul al XIX-lea, Bucuresti, 1973, kat. 187, 37.

28. МИНТАН Прва половина XIX века

Димензије:

Дужина 44 см, дужина рукава 41 см

Мушка кратка горња одећа, отворена целом дужином са високим оковратником, са стране кратко просечена. Уз врат и у доњем делу се закопчава омчама са по једним малим дугметом превученим сребрним концем упреденим са жутим свиленим нитима. Рукави су тричетврт, углављени под правим углом, незнатно проширени у доњем делу. Ивицама тече ланчић од сребрних нити, затим је око оковратника, око прореза и по шавовима рукава, нашивен низ двоструких сребрних гајтана. Потом је око рукава, на оковратнику, испод њега и на предњим деловима изведена шира стилизована лозица од издужених срцеликих листова. На овај украс се у горњим предњим деловима наставља стилизација лале, у доњим арабескни биљни мотив, а на средини рукава и на леђима испод оковратника биљна стилизација издужена у виду троугла. Доњим ивицама и око прореза тече спирални низ. На постави су усечена два уздужна џепа са аплицираним везеним украсом од плавог тафта.

Минтан је од зеленог свиленог сомота у боји маховине, постављен жућкастим шанжан рипсом.

Музеј Крајине,
Неготин
Инв. бр. Е 34/2

29. МИНТАН Средина XIX века

Димензије:

Дужина 59 см, дужина рукава 59,5 см, ширеина рукава 21 см

Мушка краћа одећа са подигнутим оковратником, отворена целом дужином, има дужи овални деколте. Закопчава се са три дугмета од жутих свилених нити, украшена црвеним перлицама. Са стране су мали прави прорези. Рукави су шири, укројени под правим углом, са стране у доњем делу отворени, на једној страни украшени ситним дугмадима превученим жутом свилом и сребрним нитима са црвеним перлама на врху. Ивицама и око оковратника, који је више пута прошивен, тече низ жутих гајтана између којих је позлаћени конач, затим је само на грудном делу изведен фини спирални низ, а око отвора на рукавима таласаста спирална трака.

Од жутосмеђе и памучне тканине у кепер ткању са уским уздужним белим и смеђим пругама. На леђном делу је друга пругаста тканина. Постављена је белим платном. Орнаментални украс је изведен сребрним нитима упреденим са жутим свиленим концем.

Потиче из заоставштине Обреновића.

Напомена: У документацији музеја се води као копоран.

Историјски музеј Србије,
Београд
Инв. бр. Р 3156

30. МИНТАН Друга половина XIX века

Димензије:

Дужина 40 см, дужина рукава 55 см

Мушка кратка горња одећа, дугих, ужих, под правим углом углављених рукава, у доњем делу кратко просечених, набраних, завршених манжетнама. Оковратник је подигнут, изрез за врат је овалан, закопчава се низом дугмади и петљама од црних свилених нити, украшених црвеним перлама. Ивице су уоквирене црним свиленим гајтаном у виду мемица и низом обичног црног свиленог гајтана, на предњим деловима завршеним спирално.

Минтан је од црвеног атласа на пруге неједнаке ширине, тамноплаве, жуте и оранж боје, а на леђима је настављен другом памучном дезенираном тканином. Постављен је белим платном.

Музеј Понишавља,
Пирот
Инв. бр. Е 22

МИСИРАБЕ

31. МИСИРАБА Средина XIX века

Димензије:

Дужина 65 см, дужина рукава 66 см

Мушка горња одећа са подигнутим оковратником, отворена целом дужином. Са једне стране отвора, до испод груди, нашивена су дугмад од позлаћеног конца украшеног коралима, а са друге стране омчице. Рукави су дуги, прави, у доњем делу незнатно сужени и отворени са унутрашње стране готово целом дужином. На отвору су нашивена дугмад од црних свилених нити са коралима и омче. У доњем делу рукава нашивен је низ ситних металних дугмади. Ивицама и шавовима теку позлаћени гајтани који су на рукавима црни. На грудном делу поред омчи је таласаста лозица са кружићима, која се јавља и поред шавова са стране и на леђима. На оковратнику и грудима је површински изведен украс од биљних, углавном цветних стилизација. Рукави су на рамену и доњем делу украшени биљним геометризацијама.

Мисираба је од тамноцрвене чоје, постављена белим платном, а ивицом рукава дезенираном тканином оста-

ле ивице црвеном чојом, делом украшеном дезенираном позамантеријском траком. Украс је изведен позлаћеним нитима упреденим са жутим свиленим концем, а на рукавима чврсто упреденим црним свиленим нитима.

Етнографски музеј,
Београд
Инв. бр. 11382

32. МИСИРАБА Друга половина XIX века

Димензије:
Дужина 51 см, дужина рукава 73 см

Мушка горња одећа уз врат, са подигнутим оковратником, отворена целом дужином, са полукружно завршеним предњим деловима. Рукави су дуги, прави, причвршћени само у раменом делу, а даље потпуно отворени, завршени срцоликим клином. Украшена је низовима сребрних гајтана упредених са жутим свиленим концем, као и смеђим и црним гајтанима. Украс геометризованих биљних елемената компонованих око спирално извијених линија, на раменима је завршен биљним изданком, а готово свуда опточен минуциозним кружићима у низу. С унутрашње стране је нашивена декоративна вишебојна позамантеријска трака којом је оперважен и џеп.

Мисираба је од плаве чоје, постављена црвеном чојом, а по ивицама црном.

Сродна је по кроју, избору материјала и распореду украса са мисирабом из Етнографског музеја у Београду, инв. бр. 7385.

Напомена: у Музеју се води као минтан и чини комплет са инв. бр. 1624 и 1625.

Народни музеј,
Ниш
Инв. бр. Е 1623

33. МИСИРАБА Друга половина XIX века

Димензије:
Дужина 41 см, дужина рукава 63 см

Мушка горња одећа уз врат са подигнутим оковратником, отворена целом дужином, са полукружно завршеним предњим деловима. Рукави су дуги, прави, причвршћени само у раменом делу, а даље потпуно отворени, завршени срцоликим клином. Украшена је низовима сребрних гајтана упредених са жутим свиленим концем као и сивим и црним гајтанима. Украс чине мало расплинуте биљне стилизације, лала и разета, уоквирене таласастим линијама. На раменима се стилизација лале наставља дужим изданком. Изнад клинова на рукавима су декоративне стилизације лала.

Мисираба је од плаве чоје постављена црвеном чојом, а по ивицама је плава. Рукави су постављени дезенираним штампаним платном. Декоративан украс, углавном површински, изведен је сребрним нитима упреденим са жутим свиленим концем.

Етнографски музеј,
Београд
Инв. бр. 7385

34. МИСИРАБА Друга половина XIX века

Димензије:
Дужина 39 см, дужина рукава 68 см

Мушка горња кратка одећа, спреда отворена, заобљених врхова, са незнатно подигнутим оковратником. Рукави (чепкен) су дуги, на предњем делу и целом дужином отворени, завршени срцолико. Са унутрашње стране је просечен џеп. Орнаментални украс испуњава целу површину предњег и леђног дела и већи део рукава. Чине га низови паралелних гајтана и плетеница као и биљне геометризоване форме и композиције.

Мисираба је од црвене чоје, постављена истим материјалом, по ивицама нешто тамнијим, а орнаментални украс је изведен црним свиленим нитима, прихватаним врло збијено.

Етнографски музеј,
Београд
Инв. бр. 11386

ОКОВРАТНИЦИ

35. ОКОВРАТНИК Почетак XX века

Димензије:
Број 44

Чврст, мушки оковратник, високо уздигнут уз врат, са посувраћеним горњим врховима у облику троугла. На задњем делу је везена рупица, а на предњем две. С унутрашње стране је ознака (уз цртеж троугла са три срца) *margiu déposée coeur* и поред тога, *Vixe Mode 44*. Оковратник је од уштирканог и лакираног двоструког белог платна.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 5497

36. ОКОВРАТНИК Почетак XX века

Димензије:
Број 44

Мушки подигнути оковратник, правих, зашиљених врхова, на предњем делу шири, а у задњем делу знатно

ужи. На предњем делу има две везене рупице, а на задњем једну. С унутрашње стране је отиснута фирма Krans Karl са амблемом и натпис — sans rival déposée и број 44. Оковратник је од јако уштирканог двоструког белог платна.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 5495

ПАМУКЛИЈЕ

37. ПАМУКЛИЈА

Друга половина XIX века

Димензије:
Дужина 71 см, дужина рукава 60 см, ширина рукава 25 см

Мушка одећа до испод кукова, кројена право уз врат са узаним подигнутим оковратником, спреда преклопљена. Закопчава се испод врата са стране са две омче, недостаје дугмад. Рукави су дуги, углављени под правим углом, у доњем делу незнатно сужени, са стране мало отворени и украшени омчама, недостаје дугмад. Ивицама је нашивен гајтан од црне свиле.

Начињена је од плаве свилене тканине са узаним белим пругама испуњеним црвеним тачкицама. Постављена је памуком и белим платном, па прошивена руком у уздужне пруге.

Музеј Понишавља,
Пирот
Редни бр. 19

ПОЈАСЕВИ

38. ПОЈАС — силав

Прва половина XIX века

Димензије:
Ширина 36 см

Мушки појас, на предњој страни украшен везом који је делом изведен на сомоту на коме је у једном углу извезена граница палме, а већим делом на кожи коју красе компоноване по хоризонтали паралелне лозице са осмокраким розетама. Ради ефекта центри розета су од аплициране, наизменично црвене и плаве тканине. Силав има неколико преграда. Закопчава се кожним кајишем.

Силав је од светле телеће коже, а у горњем делу од тамноцрвеног свиленог сомота. Везено је позлаћеним нитима упреденим са жутиим свиленим концем, тордираним позлаћеним нитима и шљокицама.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр 5192 (Из збирке сликара Љ. Ивановића)

Библиографија: Д. Стојанович, *Сербское шитьё XIV—XIX вв.*, Каталог Москва 1973, кат. 191, 53;
D. Stojanovici, *Broderia artistica la Sirbi secolul al XIV-lea-secolul al XIX-lea*, Bucuresti 1973, 189, 37.

39. ПОЈАС

Средина XIX века

Димензије:
Дужина 150 см, ширина 21 см

Мушки шири појас, начињен од тканине преклопљене по дијагонали, са чијих су крајева извучене ресе, а на завршецима причвршћене врпце за везивање. На овај начин и орнамент тече по дијагонали. Чине га ситне биљне стилизације, распоређене у паралелне траке.

Појас је ткан вуненим нитима у белој, црвеној, тамноплавој и смеђој боји.

Завичајни музеј,
Титово Ужице
без инв. бр.

40. ПОЈАС — траболос

Средина XIX века

Димензије:
Дужина 235 см, ширина 125 см

Широки мушки појас, од три различите свилене тканине састављене по дужини, украшене карираним орнаментом. На ивицама је завршен позамантеријским тракама, ресама и кићанкама.

Појас је ткан од свилених нити црвене црне, беле, љубичасте, зелене и жуте боје, којима је изведен орнамент.

Етнографски музеј,
Београд
Инв. бр. 8979

ПРСЛУЦИ

41. ПРСЛУК

Средина XIX века

Димензије:
Дужина 47 см

Мушка кратка одећа без рукава, са високим чвршћим оковратником. Прслук је отворен целом дужином, нешто дужи на средини предњег дела. Леђа су укројена у струк и набрана траком. Закопчава се целом дужином крупнијом дугмади украшеном сребрним нитима. На грудном делу је аплициран украс од преплетених гајтана који се постепено сужава. Њиме су изведене и кружне розете као и омче за закопчавање. Комбинован је са везеним преплетом. Прслук има усечене цепове, украшене ширитом и стилизованим орнаментом. Спољним ивицама и око оковратника нашивена је позлаћена позамантеријска трака. Оковратник је украшен плетеницом која је основа геометризованој биљној лозици. Прслук је од жуте чоје, а постава од свиле у природној боји. Украс је изведен сребрним нитима упреденим са жутиим свиленим концем.

Потиче из заоставштине породице Обреновић.

Историјски музеј Србије,
Београд
Инв. бр. Р 3164

42. ПРСЛУК Средина XIX века

Димензије:
Дужина 60 см

Мушка кратка одећа без рукава на закопчавање, са стране у доњем делу просечена. Краћи део на грудима и на леђима са високим оковратником је старији касније аплициран на прслук. Овај додатак је украшен на једној страни низом дугмади од сребрних нити а на другој омчама. Ивицама тече низ сребрних гајтана упредених са жутим свиленим концем, а поред тога је у вертикалном низу стилизована биљна лозица.

Прслук је од плавобеле пругасте тканине, постављен белим ређим платном, а аплицирани део је од црвеног свиленог сомота постављен црвеноплавим шанжан рипсом. Орнаментални украс је изведен површински сребрним нитима упреденим са жутим свиленим концем.

Етнографски музеј,
Београд
Инв. бр. 4753

Библиографија: Б. Владић-Крстић, Грађанска ношња у Зајечару, Гласник етнографског музеја 42, Београд 1978, 270.

43. ПРСЛУК Око 1860. године

Димензије:
Дужина 59 см

Мушки прслук кроја џемадана, цик-цак изреза за врат, преклапа се и копча металним дугмадима, омчама са стране. На шавовима са стране има кратке прорезе. Ивицама су нашивени низови црног свиленог гајтана који украшавају и шавове са стране. Украс на грудима тече паралелно са ивицама изреза за врат, делом прелази на украс од црних гајтана и зракасто се развија на шавовима са стране. Орнаменти су биљни, углавном палмов лист завршен биљним изданцима, а на њега се надовезује низ спирала. Између паралелних линија око изреза за врат је плетеница и флорална трака са стилизованим зумбулом. Украс делом прелази на леђни део. Прслук је од црвене чоје, леђа од исте светлије чоје, постављен је белим платном.

Напомена: у документацији Музеја се води као јелек.

Етнографски музеј,
Београд
Инв. бр. 11392

44. ПРСЛУК

Друга половина XIX века

Димензије:
Дужина 54 см

Мушка горња одећа, са изрезом извијених кривих линија које се продужавају и ниже од њега. Кројем се приближава џемадану. Ивице изреза су украшене низовима сребрних гајтана упредених са жутим свиленим концем. Поред њих је компонован у симетричне полукружне појасеве богат флорални стилизовани орнамент, са назначеним пластично изведеним детаљима. Прслук је од плаве чоје (предњи део), на леђима је зеленосиво платно, а постављен је белим платном, по ивицама црвеном чојом. Орнаментални украс је изведен сребрним нитима упреденим са жутим свиленим концем.

Напомена: у Музеју се води као комплет са инв. бр. 1623 и 1625.

Народни музеј,
Ниш
Инв. бр. Е 1624

45. ПРСЛУК

Крај XIX века

Димензије:
Дужина 50 см

Део мушке одеће са дубоким, при дну зашиљеним, деколтеом, украшеним ужим, при крајевима зашиљеним, оковратником. Закопчава се са три метална дугмета. Има косо усечене џепове и предње, благим клиновима, завршене крајеве.

Предњи део прслука је од светлољубичасте чоје, леђни од сивог платна, постављен је белим платном.

Музеј прада Београда,
Београд
Инв. бр. УПЕ 1132

46. ПРСЛУК

1910. година

Димензије:
Дужина 55 см

Мушки прслук са дугим овалним изрезом за врат на који је нашивена лајсна од исте тканине. Закопчава се са четири дугмета пресвучена црним атласом. На предњем делу су косо усечени џепови са лајсном.

Предњи део прслука је од црног штофа, задњи од црног сатена. Постављен је црним тафтом.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 7255

Димензије:
Дужина 49 см

Део мушке одеће са дубоким овалним деколтеом, украшен ужом шал крагном. У средини се закопчава са четири дугмета. Предњи делови су клинасти и дужи. Има два косо усечена џепа.

Предњи део је од црне вунене такнине, леђни део од црне свиле у сержу, постава је бела, свилена.

Музеј града Београда,
Београд
Инв. бр. УПЕ 1130

РЕДЕНГОТИ

48. РЕДЕНГОТ

Крај XIX века

Димензије:
Дужина 10 см, дужина рукава 59 см

Реденгот са краћим реверима и рупицама на обе стране. Закопчава се двоструко са три дугмета и три украсна. Ревери су делом свилени. Рукави су са манжетнама и једним нашивеним дугметом. Дугмад је од црног свиленог конца. Поред узице за вешање нашивена је трака са ознаком радионице од које је могуће само разазнати... и Zagrebu.

Реденгот је од црног вуненог штофа, постава од црне такнине у сержу, а у рукавима је бела са плавим пругама.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 5604

СМОКИНГ

49. СМОКИНГ

Почетак XX века

Димензије:
Дужина 85 см, дужина рукава 65 см

Смокинг са дугим свиленим реверима, закопчава се са два дугмета (на једну рупицу). На рукавима су по три дугмета. Дугмета су од црног свиленог конца. Џепови су усечени, прави. На леђима је нашивена трака са српским грбом и (фирмом) — Ж. Лазаревић — Т. Јовановић, Београд.

Смокинг је од црног вуненог штофа, ревери и део испод њих од црне свиле у сержу. Остала постава је од црног атласа.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 7257

ЂУРЦИ

50. ЂУРАК

Прва половина XIX века

Димензије:
Дужина 135 см, дужина рукава 43 см, ширина рукава 40 см

Мушка горња дуга широка одећа, косо кројена, у доњем делу са убаченим клиновима. Отворена је целом дужином, има заобљене пешеве, са стране косо укројене џепове. Рукави су изразито широки, не сасвим дуги, високо углављени под правим углом. Оковратник је подигнут, украшен биљном лозицом. На грудном делу је украс од попречних, у виду плетеница упредених ширита украшених розетама са коралима, допуњених на крајевима ресама. Они се смењују са стилизованим биљним преплетом, компонованим у хоризонталне траке. Ђурак се на овом делу закопчава омчама и крупним дугмадима пресвученим сребрним нитима, украшеним зрнима корала. Свим спољним ивицама и делом на шавовима нашивен је низ ширита упредених са жутим свиленим концем. Испод оковратника, око рукава, ивицама изнад и испод грудног украса, као и доњом ивицом ђурка, тече стилизована биљна лозица у виду спирале, комбинована са низом стилизованих лала издуженог централног дела, која се у нешто грубљој варијанти налази и на јелеку кнегиње Љубице из манастира Крушедола (сада у Музеју Српске православне цркве). На шавовима где су усечени џепови и поред њих пружа се низ нашивених гајтана уоквирених нежним лозицама од кружића и тролита, завршених биљним стилизацијама компонованим у виду листа и допуњеним ресама. Ђурак је од чоје вишњеве боје, без поставе. Орнаментални украс је изведен сребрним нитима упреденим са жутим свиленим концем, каквим је и фиксиран за основу.

Припадао је кнезу Михаилу Обреновићу.

Историјски музеј Србије,
Београд
Инв. бр. Р. 3186

ФЕРМЕНИ

51. ФЕРМЕН

Друга половина XIX века

Димензије:
Дужина 43 см

Мушка одећа без рукава, спреда отворена, са подигнутим оковратником, с нутрашње стране има џепове. Ивицама тече узани преплет у виду ланчића, а потом су поред ивица на неким шавовима нашивени редови гај-

тана који су понегде допуњени плетеницама, а већим делом је уз њих изведен спирални низ. Уздужно предњим деловима и са стране фермена је геометризована арабескна биљна стилизација, а на оковратнику готово апстрактна биљна лозица.

Фермен је од тамноплаве чоје постављен црвеном чојом, украшен црном позамантеријском траком, а по ивицама тамноплавом. Орнаментални украс је изведен сивоцрним свиленим нитима углавном површински уз пластично наглашавање детаља.

Чини комплет са инв. бр. 576 из истог Музеја
Етнографски музеј,
Београд
Инв. бр. 4754

Библиографија: Б. Владић-Крстић, Грађанска ношња у Зајечару, Гласник Етнографског музеја 42, Београд 1978, 267.

ФЕСОВИ

52. ФЕС Друга половина XIX века

Димензије:
Пречник 11 см, висина 13 см.

Мушки фес незнатно сужен ка горњем заобљеном делу. Из средине феса полази кићанка и пружа се са стране прелазећи његове доње ивице.

Фес је од тамноцрвене чоје, а кићанка од црних упредених свилених нити.

Завичајни музеј,
Титово Ужице
Инв. бр. 856

53. ФЕС Друга половина XIX века

Димензије:
Пречник 16 см, висина 11,5 см

Мушки фес од црвене чоје са горњим заравњеним делом. На средини је украс од кратког цилиндрично омотаног филца, за који је фиксирана црна свилена кићанка, која се спушта преко доње ивице феса.

Народни музеј,
Врање
Инв. бр. 1031

54. ФЕС Друга половина XIX века

Димензије:
Пречник 18 см, висина 11,5 см

Мушки фес, у горњем делу заравњен. У центру темена је за кратки цилиндрични украс причвршћена црна свилена кићанка, краћа од феса.

Фес је од тамноцрвеног филца.

Музеј Крајине,
Неготин
Инв. бр. Е 31

ФРАКОВИ

55. ФРАК Друга половина XIX века

Димензије:
Дужина 104 см, дужина рукава 67,5 см, ширина рукава 13 см

Мушка горња свечана одећа на двоструко закопчавање (закопчава се са три дугмета). Има дуге ревере делом пресучене свилом (новом), оковратник је превучен смеђим сомотом. Рукави су дуги, широки, у доњем делу су са стране два набора украшена дугмадима, а у средини је фрак отворен до струка.

Фрак је од тамноплаве чоје, постава је црна а дугмета су жута, метална.

Припадао је кнезу Михаилу Обреновићу.

Историјски музеј Србије,
Београд
Инв. бр. Р. 3174

56. ФРАК Крај XIX века

Димензије:
Дужина (предња) 59 см, дужина (задња) 90 см, дужина рукава 60 см

Фрак дужих ревера са рупцима на обе стране. Закопчавање је двоструко на два дугмета и два украсна. На рукавима су нашивена по три дугмета. На леђима је фрак укројен, усечен у струку, са дугим прорезом и два нашивена дугмета. Дугмад је од црног атласа.

Фрак је од црног вуненог штофа, постава од црне свиле, у сержу, рукави од пругасте бело-жуте тканине.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 5603

57. ФРАК 1906. година

Димензије:
Дужина (задња) 110 см, дужина рукава 66 см

Фрак је са краћим реверима, дужим заобљеним пешевима, закопчава се са три дугмета. На леђима су косо укројена рамена, укројен је и усечен у струку са дугим прорезом и два нашивена дугмета. На рукавима су по три дугмета. Дугмад је од црног свиленог конца.

Фрак је од црног вуненог штофа, постава од црне тка-
нине у сержу, а у рукавима од беле пругасте тканине.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 7256

58. ФРАК

1910. година

Димензије:

Дужина (предња) 59 см, дужина (задња) 90 см, дужина рукава
60 см

Фрак је са джим реверима, а на њима су по две косе
рупице. Закопчавање је двоструко на два дугмета и два
укупна. На рукавима су нашивена по три дугмета. Фрак
је на леђима укројен, усечен у струку, са джим разре-
зом и два набора на које су нашивена дугмад. Сва дуг-
мад су атласна.

Фрак је од црног вуненог штофа, постава од црне свиле,
а рукавима од беле свиле са плавим пругама.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 7254

ЧАКШИРЕ

59. ЧАКШИРЕ — гаће

Почетак XIX века

Димензије:

Дужина 94 см, обим струка 260 см, ширина ногуваца 18 см

Део мушке одеће са не сасвим джим ногувацама. Јако
су широке са дубоким уметком између ногуваца. Кроје-
не су из делова као гаће са ширим појасом, на два ме-
ста просеченим за провлачење учкура, ради набирања.
Чакшире су од тамноплаве чоје, а појас од љубичастог
рипс моареа, учкур од вишебојне траке. Шавови су про-
шивени белим концем, а ногуваце опшивене љубича-
стоцрним свиленим гајтаном.

Припадале су кнезу Милошу Обреновићу.

Историјски музеј Србије,
Београд
Инв. бр. Р 3150

60. ЧАКШИРЕ — потурлије Прва половина XIX века

Димензије:

Дужина 106 см, обим струка 159 см

Део мушке одеће косо кројене, са широким и дубоким
уметком између ногуваца доле сужених. Набиру се у
струку и везују учкуром. На предњој страни су три про-
реза оивичена украсом од низова сребрних гајтана уп-
редених са жутим свиленим концем, између којих су

позлаћене нити. Гајтани делом прате шавове на чак-
ширама, а стварају и декоративни украс на доњем де-
лу ногуваца, које су завршене таласасто, као обично
димије. Низ гајтана око прореза у горњем делу чак-
шира прати спирални преплет волута, а у доњем се на-
лази фини спирални низ и лозице од стилизација у виду
слова »S«. Чине комплет са гуњетом инв. бр. Р. 3144.
Чакшире су од чоје вишебоје, новопостављене, испод
ногавица је видљиво тамнозелено ланено платно. Украс
је изведен позлаћеним нитима упреденим са жутим сви-
леним концем.

Припадале су кнезу Милошу Обреновићу.

Историјски музеј Србије,
Београд
Инв. бр. Р. 3154

61. ЧАКШИРЕ

Прва половина XIX века

Димензије:

Дужина 114 см, обим струка 112 см, ширина ногуваца 15 см

Део мушке одеће са джим и ширим делом између но-
гавица и широким појасом на закопчавање, који се на
задњем делу ширио. Чакшире су јако набране у стру-
ку. Ногуваце су праве, са џеповима усеченим са стра-
не, где се целом дужином пружа украс од нашивених
златотканних трака, оивичених везеним паралелним ни-
зовима спирала и преплета. Аналогни тип, мада нешто
ужих трака, употребљен је као декор и на прслуку из
истог музеја (инв. бр. 3164).

Чакшире су од беле чоје, делом постављене белим плат-
ном, а украс је изведео позлаћеним нитима упреденим
са жутим свиленим концем.

Припадале су кнезу Милошу Обреновићу.

Историјски музеј Србије,
Београд
Инв. бр. Р. 3147

62. ЧАКШИРЕ

Средина XIX века

Димензије:

Дужина 103 см, обим струка 91 см, ширина ногуваца 24 см

Део мушке одеће са джим и проширеним средњим де-
лом, широким појасом на закопчавање, који је у гор-
њем делу надржан. Са стране су усечени џепови, а це-
лом дужином шавова нашивен је ширит од сребрних
нити, а поред њега, паралелно, две уже трачице. Чак-
шире су у горњем делу знатно шире, а ногуваце у гор-
њем делу незнатно проширене, при дну са стране су
мало отворене. На предњем делу је симетричан украс
у виду декоративног преплета, комбинован и завршен
биљном стилизацијом.

Чакшире су од беле чоје, делом постављене белим платном, а украс је изведен сребрним ширитом и ужом траком упреденим са жутим свиленим концем. Припадале су кнезу Михаилу Обреновићу.

Историјски музеј Србије,
Београд
Инв. бр. Р 3190

63. ЧАКШИРЕ

Средина XIX века

Димензије:
Дужина 108 см, обим струка 68 см, ширина ногавица 11,5 см

Део мушке одеће дугих, у доњем делу сужених, ногавица, предвиђених за увлачење у обућу. Чакшире имају шири појас, на задњем делу подигнут, а на предњем је језичак који покрива закопчавање, као и на чакширама из истог музеја инв. бр. Р 3190. Око њега је мотив у виду преплета, од ширита. Исти ширит је нашивен са стране целом дужином ногавица, а од гајтана исте боје изведен је украс у доњем делу чакшира, са стране.

Чакшире су од црвенкастосмеђе свиленог сомота, делом постављене жућкастим тафтом, а украс је од свиленог преплетеног ширита и гајтана светлосмеђе боје. У истом Музеју се чува бунда од сродног материјала сличног начина и стила украшавања, а припадала је истој личности (инв. бр. Р 3204).

Припадале су Милосаву Ресавцу, нахијском старешини.

Историјски музеј Србије,
Београд
Инв. бр. Р 3205

Библиографија: Љ. Симић-Константиновић, Историјска збирка о Првом и Другом српском устанку, Зборник Музеја Првог српског устанка III—IV, Београд 1964, 5, 97.

64. ЧАКШИРЕ

Средина XIX века

Димензије:
Дужина 114 см, обим струка 76 см, ширина ногавица 22 см

Део мушке одеће са дугим правим ногавицама, предвиђеним за увлачење у обућу. Са стране, целом дужином, теку нашивени ширити, а украс у доњем делу је од гајтана исте боје аналоган украсу на панталонама из истог Музеја инв. бр. Р 3205. На предњем делу је шлиц.

Чакшире су од чоје вишњево боје, делом су биле постављене белим тафтом, а ширит и гајтани су од свиле светлосмеђе боје.

Припадале су кнезу Михаилу Обреновићу.

Историјски музеј Србије,
Београд
Инв. бр. Р 3187

65. ЧАКШИРЕ — потурлије

Средина XIX века

Димензије:
Дужина 128 см, обим горњег дела око 200 см

Доњи део мушке одеће, јако набран у струку, са ногавицама које се формирају од колена на ниже. Потурлије су украшене са стране, по осталим шавовима и око усечених џепова нашивеним низовима црног свиленог гајтана, чијим ивицама тече спирални орнамент од црних свилених нити. На ногавицама, при дну лепезасто проширеним, исти украс допуњен је низом гајтана од сребрних нити упредених са жутим свиленим концем, као и везеним стилизацијама, претежно геометријским, изведеним нитима од истог материјала. Са унутрашње стране су отворене, са нашивеним копчама, а доња ивица се завршава изломљеном линијом.

Потурлије су од тамноплаве чоје, постављене белим платном. Имају шири појас за провлачење учкура, од платна, пресвученог црвеноплавом шанжан свилом. Вез је површински, делом пластичан.

Завичајни музеј,
Титово Ужице
Инв. бр. 852

66. ЧАКШИРЕ — потурлије

Друга половина XIX века

Димензије:
Дужина 125 см, обим струка 78 см

Мушке чакшире са изразито дугим полукружно кројеним, широким и дубоким делом између ногавица у горњем делу набраним, напредно додатим појасом, са провученим учкуром. Ногавице се на доњем делу сужавају, неравних су ивица, отворене са унутрашње стране. Закопчавају се копчама. Шавови и доњи део ногавица су украшени редовима гајтана, у горњем делу и око џепа полуелиптично компонованим, који су допуњени плетеницом са кружићима. Око гајтана су таласасте лозице са кружићима, а делом је декор допуњен и плетеницама.

Чакшире су од љубачастоцрвене чоје, постављене белим платном, а декор је изведен упреденим црним свиленим нитима.

Етнографски музеј,
Београд
Инв. бр. 10591

67. ЧАКШИРЕ — потурлије

Друга половина XIX века

Димензије:
Дужина 118 см, обим струка 84 см

Мушке чакшире са дубоким и широким у горњем делу набраним делом убаченим између ногавица и широким

свиленим појасом за провлачење учкура. Ногавице су у доњем делу знатно уже, неравних ивица, отворене са унутрашње стране, закопчавају се копчама. Шавови и доњи део ногавица су украшени редовима гајтана, у горњем делу полуелиптично компнованим, око којих се са обе стране пружају спирални низови. Доњи део ногавица је допуњен и флоралним, готово апстрактним декором.

Чакшире су од црне чоје, постављене белим платном, а појас је од црвено-плавог шанжан рипса. Орнаментални украс, површински изведен уз пластично истицање детаља, рађен је јако упреденим сивоцрним свиленим нитима и гајтанима само на ногавицама и позлаћеним гајтанима.

Етнографски музеј,
Београд
Инв. бр. 4694

Библиографија: Б. Владић-Крстић, Грађанска ношња у Зајечару, Гласник Етнографског музеја 42, Београд 1978, 270.

68. ЧАКШИРЕ — потурлије Друга половина XIX века

Димензије:
Дужина 112 см, обим струка 130 см

Дуге широке мушке чакшире са убаченим делом између ногавица и усеченим џеповима. У струку је нашивен шири појас за провлачење учкура. Ногавице се с унутрашње стране закопчавају копчама. По средини, на шавовима убаченог дела, око отвора за џепове и доњим неравним ивицама ногавица, теку низови нашивеног свиленог гајтана, поред којих је изведена спирална лозица, а између њих плетенице. Око тога је богат украс, изведен изразито пластично, од преплета четворолатичних розета.

Чакшире су од плаве чоје, декор је изведен гајтанима и чврсто упреденим свиленим нитима тамносиве и црне боје. Постављене су белим платном, а појас је од смеђе тканине.

Напомена: у Музеју се води као комплет са инв. бр. 1623 и 1624.

Народни музеј,
Ниш
Инв. бр. Е 1625

69. ЧАКШИРЕ — потурлије Друга половина XIX века

Димензије:
Дужина 100 см, ширина ногавица 16 см, обим струка 126 см

Мушке широке чакшире са убаченим делом између ногавица које се постепено сужавају и у доњем делу неравно завршавају. С унутрашње стране се закопчавају

копчама. Имају шири појас од свиле за провлачење учкура и косе отворе за џепове. На средини чакшира, спреда и позади, на шавовима којима су чакшире проширене, око џепова и отвора са учкуром, као и око доњег дела ногавица нашивен је шири низ љубичастосивкастог свиленог гајтана којим је ивицама створен узани низ стилизације тролита. Ивицама ногавица гајтан је петљичасто увијан, а низове прекидају плетенице.

Чакшире су од плаве чоје, постављене белим платном, а око ногавица црном чојом. Појас је од тамноцрвене свиле.

Народни музеј,
Брање
Инв. бр. 1740

70. ЧАКШИРЕ

Друга половина XIX века

Димензије:
Дужина 109 см, обим струка 105 см

Мушке чакшире проширене у горњем делу, са појасом предвиђеним за учкур и џеповима усеченим са стране. Ногавице су у доњем делу уже, закопчавају се копчама са унутрашње стране и завршавају изломљеном линијом. На унутрашњим шавовима ногавица и средњем шаву горњег дела чакшира нашивен је низ гајтана, који се налази и у доњем делу ногавица и око отвора на њима, као и поред прореза за џепове. Они су делом праћени орнаментом у виду спирале, а око отвора за џепове изведена је у виду арабеске биљна геометризована стилизација. При дну ногавица је цветна стилизација у виду палмете-лотоса.

Чакшире су од тамноплаве чоје, постављене белим платном, а орнаментални украс и гајтани су од свилених нити смеђељубичасте боје.

Завичајни музеј,
Титово Ужице
Инв. бр. 407

ЏЕМАДАНИ

71. ЏЕМАДАН

Прва половина XIX века

Димензије:
Дужина 49,5 см

Горња мушка одећа без рукава, уз врат, са срцоликим изрезом и дубоким преклопом, са кратким отворима са стране. Закопчава се ситним дугмадима опточеним смеђим свиленим концем и омчама. Ивицама деколта и преклопа тече низ сребних гајтана између којих је позлаћени конац, а остали део је овичен тамним љубичастосмеђим гајтаном. Затим су нашивене златоткане траке, а за њима се само на предњем делу пружа шири гео-

метризована биљана лозица, са спирално завршеним изданцима а потом тече низ кружића.

Предњи део џемадана је од тамнозеленог свиленог сомота, а задњи од тамнозелене чоје. Постављен је жућкастим платном. Вез је површински, изведен позлаћеним нитима упреденим са жутим свиленим концем.

Припадао је кнезу Милошу Обреновићу.

Историјски музеј Србије,
Београд
Инв. бр. Р 3163

72. ЏЕМАДАН

Прва половина XIX века

Димензије:
Дужина 62 см

Мушка кратка одећа без рукава са срцоликим изрезом за врат, са преклопом, са стране су имали прорези. Закопчава се са стране дугмадима превученим средњим свиленим нитима. На грудима и уз врат се пење део накнадно уметнут, који се закопчава нешто крупнијом дугмади превученом позлаћеним нитима украшеним црвеним перлама. Око изреза за врат нашивен је низ позлаћених гајтана, а по ивицама трачице у виду ланчића. Изрез прати шири геометризирани биљни украс са по једним декоративним дугметом. Ширити су нашивени и око накнадно додатног дела, а поред њих, по вертикали, тече узана стилизована, линеарно решена, лозица.

Џемадан је од зеленог свиленог сомота у боји маховине, а додатни део од црне чоје. Леђа су од тамноплаве чоје. Постављен је белим платном делом пругастим.

Музеј Крајине,
Неготин
Инв. бр. 34/1

73. ЏЕМАДАН

Средина XIX века

Димензије:
Дужина 55 см

Мушка горња одећа, нешто дужа, на преклоп, за везивање. Изрез за врат је дубљи, потковичаст, са убаченим украшеним додацима на грудном делу. Са стране џемадана у шавовима су кратки отвори. Ивицама деколта тече низ сребрних мемица испод којих је, ради ефекта стављена црвена тканина. Затим је нашивен широки сребрни ширит и најзад је изведен изразито пластичан украс у виду лозице са бобичастим листовима и цветовима. Грудни додатак је уз врат, закопчава се дугмади од сребрних нити. Ивицом су нашивене мемице, затим сребрни ширит и извезена лозица од издужених

листова и бобива. Неким ивицама јелека тече црни гајтан.

Џемадан постављен белим платном је од црне чоје, а украс је изведено сребрним чврсто упреденим нитима, а тордираном жицом су причвршћене шљокице.

У музеју се налази и једна мушка, кратка антерија истог типа.

Народни музеј,
Крагујевац
Инв. бр. Е 423

74. ЏЕМАДАН

Средина XIX века

Димензије:
Дужина 60 см

Горњи део мушке одеће, прелапа се и закопчава са стране свиленим, тамноцрвеним дугмадима. Без рукава је, са срцоликим изрезом за врат и краћим прорезима са стране. Око отвора за врат тече низ паралелних сребрних гајтана. Ивице и делом шавови украшени су такође гајтаном. На грудном делу поред изреза је орнаментални фриз у виду лозице која се спирално увија стварајући медаљоне испуњене геометризираним биљним стилизацијама и мотивом сунца. Међупростори су испуњени углавном стилизованим лалама. Фриз се према грудном делу отвара копчасти, а простор испуњавају цветне стилизације.

Везано је на црној чоји сребрном жицом упреденом са жутим свиленим концем. Постава је на леђима од белим платна, а на предњем делу од тамноцрвене шанжан свилене такнине.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 5397
(Из збирке сликара Љубе Ивановића)

Библиографија: Д. Стојановић, Србско шитье XIV—XIX вв, Каталог, Москва 1973, кат. 198, 55;
D. Stojanovici, Broderia artistica la Sirbi secolul al XIV-lea-secolul al XIX-lea, Bucuresti, 1973, kat. 194, 38.

75. ЏЕМАДАН

Друга половина XIX века

Димензије:
Дужина 60 см

Горњи део мушке одеће, преклапа се и везује са стране тракама. Без рукава је, са срцоликим изрезом за врат и краћим прорезима са стране. Око отвора за врат нашивена је пазамантеријска трака у виду мемица, а испод ње ружичаст атлас. Затим тече низ паралелних, позлаћених гајтана. На грудном делу је орнаментални фриз који чини биљна лозица, изведена врло пластично. Ана-

логан декор среће се и на либадама. На горњем делу ушивена су два дугмета од сребрних нити и шљокица. По ивицама и шавовома са стране нашивен је узани смеђи и жути гајтан.

Везано је на црној чоји, златним нитима упреденим са жутиим свиленим концем, сребрним тордираним нитима и шљокцима. Постава је од белог платна.

Музеј примењене уметности,

Београд

Инв. бр. 5396

(Из збирке сликара Љубе Ивановића)

Библиографија: Д. Стојанович, Сербское шитьё XIV—XIX вв, Каталог, Москва 1973, кат. 197, 55; D. Stojanovici, Broderia artistica la Sirbi secolul al XIX-lea-secolul al XIX-lea, Bucuresti, 1973, kat. 193, 38.

ШЕШИРИ

76. ЦИЛИНДАР СА КУТИЈОМ Крај XIX века

Димензије:

Висина (цилиндра) 14,5 см, ширина обода 4 см

Мушки цилиндар са високом главом и узаним ободом, посувраћеним са стране. Опшивен је рипсаном траком од које је и украсна трака. Постављен је белом свилом са уметнутом кожном траком. На дну, на постави је видљив део фирме — Wilhelm Pless, Wien, Kais, u Kö. Hof. Hutfabrikant, Liferant des Kais. u Kön allerh Hofes 1 Graben 31.

Цилиндар је у кутији од смеђег платна са кожном ручком и металним затварачем.

Музеј примењене уметности,

Београд

Инв. бр. 5680

77. ПОЛУЦИЛИНДАР Почетак XX века

Димензије:

Висина 12 см

Мушки полуцилиндар од црног филца са траком и ободом оперваженим црном рипс пантљиком. Делом је постављен смеђом кожом и белом свилом. На дну, на постави, отиснут је амблем са текстом: The black & white br а испод тога: Paja St. Jakovljević Novi Sad.

Музеј примењене уметности,

Београд

Инв. бр. 5498

РУБЉЕ

ГАЂЕ

78. ГАЂЕ Друга половина XIX века

Димензије:

Дужина 106 см, обим струка 84 см

Мушке дуге широке гађе са убаченим делом између ногавица, напред просечене, у струку са наборима. Ногавице су у доњем делу набране и опточене свиленом жућкастом траком. Гађе имају широки појас који је на предњем делу украшен везеним алетернативно компонованим цветним извијеним гранама.

Гађе су од руком такном крем пругастог платна. Везено је свиленим концем на крстиће.

Народни музеј,

Лесковац

Инв. бр. Е 680

79. ГАЂЕ

Друга половина XIX века

Димензије:

Дужина 102 см, обим струка 136 см

Мушке дуге широке гађе (турлије), са трапезастим уметком између ногавица. Имају појас за провлачење учкура и прорез са стране. У доњем делу су набране и завршене кепер пантљиком на везивање.

Гађе су од жућкастог, танког, руком тканог, домаћег платна протканог уздужним нешто пунијим нитима.

Народни музеј,

Врање

Инв. бр. 144

80. ГАЂЕ

Крај XIX, почетак XX века

Димензије:

Дужина 96 см, обим струка 72 см

Мушке дуге гађе, шире, набране у струку, са широким појасом, на средини полукружно обраћеним. Ногавице су у доњем делу набране и опшивене кепер пантљиком. Горњом ивицом појаса нашивена је узана трака машински везена црвеним концем.

Гађе су од руком тканог крем пругастог платна, проткане свиленим нитима.

Народни музеј,

Лесковац

Инв. бр. Е 121

КОШУЉЕ

81. КОШУЉА 1895. година

Дужина 78 см, дужина рукава 60 см

Мушка кошуља са малим меканим оковратником, доле са стране расечена. На предњем делу око изреза за за-

копчавање украшена је везеним цветним гранчицама и низовима финих паралелних порупчића. Испод украсног дела је јако набрана. Нараменица је на леђном делу набрана. Рукави су прави, дуги, са манжетнама на за-копчавање.

Кошуља је од белог батиста, везана је белим концем, пуним и бодом за прошивање.

Кошуља је рађена за Занатску и окружну пољопривред-ну изложбу одржану у Пожаревцу 1895 године.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 6524

82. КОШУЉА

Крај XIX, почетак XX века

Димензије:

Дужина 83 см, дужина рукава 65 см

Мушка кошуља без оковратника са лајсном око врата. Закопчава се до струка. Двоструки уметак на грудима украшен је финим порупчићима и низовима везаних бу-кета. На леђима испод нараменица кошуља је набрана. Рукави су дуги, прави, у доњем делу ужи, са узаном манжетном са рупицама.

Кошуља је од белог платна. Везена је белим концем пуним бодом.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 6512

83. КОШУЉА

Крај XIX, почетак XX века

Димензије:

Дужина 90 см, дужина рукава 55 см

Мушка кошуља са малим подигнутим оковратником на предњем делу, делом отворена и украшена уздужним порубима, а испод прореза набрана. Рукави су дуги, доле набрани, завршени малом манжетном.

Кошуља је од танког белог, руком тканог, памучног платна, протканог уздужним нешто пунијим свиленим нитима.

Народни музеј,
Врање
Инв. бр. 531

84. КОШУЉА

Почетак XX века

Димензије:

Дужина 82 см, дужина рукава 53 см

Мушка кошуља са узаним оковратником. На грудима је отворена, закопчава се једним дугметом, око отвора украшена је ситним порубима, а испод отвора наборима.

Има дуге праве рукаве, у доњем делу набране, са уза-ном манжетном.

Кошуља је од руком тканог белог пругастог платна, местимично проткана свиленим нитима.

Народни музеј,
Лесковац
Инв. бр. 1300

85. КОШУЉА

Почетак XX века

Димензије:

Дужина 86 см, дужина рукава 52 см

Мушка кошуља са узаним подигнутим оковратником, на предњем делу делом расечена, украшена низовима паралелних порупчића. Нараменица је на леђима бла-го набрана. Рукави су дуги, са манжетнама од крем ат-ласа, од којег је и оковратник и украсна лајсна на гру-дима.

Кошуља је од танког, руком тканог крем платна, прот-каног нешто пунијим свиленим нитима.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 6876

ОБУЋА

ПАПУЧЕ

84. ПАПУЧА

Средина XIX века

Димензије:

Дужина 30 см

Мушка равна папуча, са зашиљеним предњим делом. Украшена је извезеном стилизованом граном.

Папуча је од ружичастотеракота свиленог сомота, пос-тављена белом кожом, а потом крем свиленим рипсом. Везено је позлаћеним нитима упреденим са жутим сви-леним концем и нашивеним перлама, сребрнaстим, зла-тастим и смеђим.

Музеј града Београда,
Београд
Инв. бр. УПЕ 373

ЦИПЕЛЕ

87. ЦИПЕЛЕ

Почетак XX века

Димензије:

Дужина 30 см

Мушке вечерње, зашиљене, деколтоване ципеле, од цр-

не коже. Ивице су опшивене кожом. На предњем делу је украсна машна од црне рипс пантљике.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 6889

88. ЦИПЕЛЕ

Почетак XX века

Димензије:
Дужина 29 см

Мушке дубоке ципеле са капном, са обе стране имају убачене клинове од ластиша, ради лакшег облачења. Ципеле су од црне коже, постављене сивим платном. С унутрашње стране је трака са утканом фирмом — Влад. М. Дискић — Бечлија — Лесковац.

Народни музеј,
Лесковац
Инв. бр. Е 49

ПРАТЕЋИ ДЕТАЉИ

КЕСЕ

89. КЕСА ЗА НОВАЦ

Почетак XIX века

Димензије:
Дужина 14 см, ширина 15 см

Петоугаона кеса за новац са неколико преграда, у доњем делу се прикочава кајишем, са задње стране је подешена за вешање о појас. На горњем делу је украшена розетама, паралелним низом стилизованих листова и геометријским орнаментима компонованим по укрштеним дијагоналама, изведеним кружним главицама ексера.

Кеса је од смеђе телеће коже а орнамент је укиван од ливених металних декоративних елемената.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 5448
(Из збирке сликара Љ. Ивановића)

90. КЕСА ЗА БАРУТ

Прва половина XIX века

Димензије:
Дужина 25 см, ширина (доња) 12 см

Кеса је крушкаста, од смеђе коже, опшивена нешто светлијом кожом од које је и троугласти украс у горњем делу. На овом делу је и скромни декор од зелене

коже. Затвара се провученом кожном врпцом, а има и нешто шири кожную дршку.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 1360
(Из збирке сликара Љ. Ивановића)

КУТИЈЕ

91. КУТИЈА ЗА ВИЗИТКАРТЕ

1864. година

Димензије:
Дужина 10,5 см, ширина 6,5 см

Предња страна је украшена везом. У средини је полигонални медаљон облих, делом зашиљених ивица, а у њему гранчица са ружом у центру. У угловима ван медаљона по једна цифра броја 1864. Декор је изведен у плавој, белој, смеђој, жутој, ружичастој и црној боји. Кутија је од љубичастосмеђе коже, постава од зеленог рипса, а украс извезен на перфорираној хартији перлама и жанилом »petit point« бодом.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 1969

Библиографија:

D. Stojanović, *Zenska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd 1966, 15.

Д. Стојановић, Везови са карактеристикама бидермајера и другог рококоа, Зборник 13, Музеј примењене уметности, Београд 1969, 114, сл. 24.

92. КУТИЈА ЗА НАОЧАРЕ Друга половина XIX века

Димензије:
Дужина 14,5 см, ширина 6,5 см

Странице кутије су украшене везом. На једној страни је рука са букетом ружа и незаборавка; у угловима су букети истог типа, у ружичастим, плавим и зеленим тоновима. На другој страни су на црвеној основи позлаћеним перлама извезени декоративни иницијали J K, а у угловима биљна стилизација.

Кутија је окована, обложена и постављена тамноцрвеном кожом, а везено је на перфорираној хартији, нитима жаниле и перлама »petit point« бодом и равно пуштеном нити.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 6880

Библиографија: Д. Стојановић, Везови са карактеристикама бидермајера и другог рококоа, Зборник 13, Музеј примењене уметности, Београд 1969, 114, сл. 29.

93. КУТИЈА ЗА ЦИГАРЕ

Средина XIX века

Димензије:
Дужина 15,5 см, ширина 8 см

Кутија је на предњој страни украшена везом. У центру је биљни мотив укомпонован у два међусобно спојена срца. Поред њих су иницијали S P. У угловима су представљени лептирови.

Кутија је по ивицама окована, од смеђе је коже, постављена зеленим тафтом, са преградама од светлосмеђе коже. Везено је »petit point« бодом, изузетно ситним перлицама и жанилом.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 1965

Библиографија: Д. Стојановић, Везови са карактеристикама бидермајера и другог рококоа, Зборник 13, Музеј примењене уметности, Београд 1969, 114, сл. 25.

94. КУТИЈА ЗА ЦИГАРЕ

Средина XIX века

Димензије:
Дужина 13 см, ширина 6,5 см

Кутија је на предњој страни украшена везом. У овалном медаљону, са унутрашње стране назубљеним, је букет ружа и незаборавка, у белој, црној и смеђој боји и тоновима ружичасте, плаве и зелене. У угловима је биљна стилизација око срцоликог мотива плаве, ружичасте и смеђе боје.

Кутија је окована по ивицама, израђена од светлосмеђе коже, постављена пругастом свилом, преграде су од исте коже. Везено је на перфорираној хартији, жанилом и перлама, »petit point« и пуним бодом.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 5196

Библиографија: Д. Стојановић, Везови са карактеристикама бидермајера и другог рококоа, Зборник 13, Музеј примењене уметности, Београд 1969, 114, сл. 23.

95. КУТИЈА ЗА ШИБИЦЕ

Средина XIX века

Димензије:
Дужина 6,8 см, ширина 6,5

На предњој страни украшена извезеним букетом ружа у рогу изобиља. Основа је плава а орнаментални украс у белој и тоновима смеђе, ружичасте и зелене боје. Са стране кутије је налепљен смеђи сомот и орнаментисана метална трачица.

Кутија је од хартије, а вез перлама изведен на перфорираној хартији.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 331

Библиографија: Д. Стојановић, Везови са карактеристикама бидермајера и другог рококоа, Зборник 13, Музеј примењене уметности, Београд 1969, 114, сл. 27.

96. КУТИЈА ЗА ШИБИЦЕ

1883. година

Димензије:
Дужина 8,5 см, ширина 5,5 см

Кутија је обложена љубичастим свиленим сомотом, на предњој страни украшена везом. У центру, на белој основи, је букет ружа у црвеним, љубичастим и зеленим тоновима. Изнад њега је година 1883, а испод иницијали m p. На задњој страни је аплициран звездолки медаљон од цветних мотива. На унутрашњим странама кутије је низ аплицираних палмета и розета.

Кутија је од хартије. Везено је на перфорираној хартији жанилом и перлама »petit point« бодом. Аплицирани украс је од метала.

Музеј примењене уметности,
Београд

Библиографија: Д. Стојановић, Везови са карактеристикама бидермајера и другог рококоа, Зборник 13, Музеј примењене уметности, Београд 1969, 114, сл. 27.

НАОЧАРИ

97. НАОЧАРИ

Крај XIX века

Димензије:
Дужина 14 см

Наочари (цвикери) од жутог метала са еластичним делом за причвршћивање на нос. Стакла су овална, косо постављена смештене су у смеђу кожну увлаку.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 9332

НОВЧАНИЦИ

98. НОВЧАНИК

1853. година

Димензије:
Дужина 13,5 см, ширина 9 см

Обе стране новчаника су украшене везом. На једној је геометризована биљна стилизација, у њеном центру у медаљону букет ружа, плаве, беле, смеђе, и зелене боје. На другој страни је ленгер, око њега руже, изнад њега иницијали URSA испод 1853. У оквиру је лозица незаборавка. Основа је бела, а декор плаве, зелене, окер, смеђе, црне и сиве боје.

Новчаник је од смеђе коже, постава од црвене коже и беле свиле. Везено је на перфорираној хартији перлама и жанилом »petit point« бодом.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 5280

Библиографија: Д. Стојановић, Везови са карактеристикама бидермајера и другог рококоа, Зборник 13, Музеј примењене уметности, Београд 1969, 114, сл. 26.
D. Stojanović, Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka, Beograd 1966, 15.

ШТАПОВИ

99. ШТАП

XIX век

Димензије:
Дужина 90 см

Мушки штап са равно завршеном дршком. Штап је од лакираног ружиног дрвета, а изданци, горњи део и дршка, украшени су сребром инкрустираним, минуциозно изведеним биљним стилизацијама. Мотиви су конципирани у оријенталном духу.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 5503

100. ШТАП

Почетак XX века

Димензије:
Дужина 94 см

Мушки штап од црно обојеног и лакираног дрвета са заобљеном канелираном дршком од алпаке, завршеном орловом главом.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 6890

II ЖЕНСКА НОШЊА

ОДЕЋА

АНТЕРИЈЕ

101. АНТЕРИЈА

Почетак XIX века

Димензије:

Дужина 131 см, дужина рукава 67 см.

Дуга женска одећа без оковратника, отворена целом дужином, са овалним деколтеом. У висини струка се за-копчава низом ситних металних дугмади и омчама. Кројена је право са убаченим клиновима са стране и спреда чиме је знатно проширена у доњем делу. Са стране, у шавовима су усечени џепови, опшивени позлаћеним ширитима. Рукави су дуги, углављени под правим углом, завршени срцасто, у доњем делу са унутрашње стране отворени, украшени ситним металним дугмади-ма и омчама. Око врата и предњих делова тече низ сребрних гајтана, затим је нашивена шира позамантеријска трака од сребрних и позлаћених нити. На доњем делу рукава ивицама теку позлаћени гајтани, а са унутрашње стране позамантеријска трака, позлаћена и сребрна, комбинована са утканим црвеним металним нитима. На шавовима су аплицирана два различита типа позамантеријских трака од сребрних и позлаћених нити, које се налазе и на доњој ивици одеће. На крајевима рукава укомпонована је биљна стилизација, завршена палмовим листом.

Антерија је од зеленог свиленог сомота, постављена на леђима белим, а на предњим деловима плавим ланеним платном. Рукави су постављени теракота атласом са утканим цветним границима од сребрних и златних нити, тканином из XVIII века.

Припадала је Јелени, супрузи Карађорђа Петровића.

Историјски музеј Србије,
Београд
Инв. бр. Р. 3201

Напомена: у документацији Музеја се води као фистан.

Библиографија: Први српски устанак, Каталог изложбе, 1954, 39.

102. АНТЕРИЈА

Прва половина XIX века

Димензије:

Дужина 130 см, дужина рукава 62 см

Женска дуга хаљина са овалним деколтеом, отворена целом дужином, закопчава се до струка. Са стране је просечена и проширена клиновима. Рукави су дуги, у доњем делу отворени, украшени с једне стране дугметима, а са друге омчама. Ивицама је украшена мемичама и позлаћеним ширитима од којих је испод струка изведен симетричан украс у виду спирале. Потом тече декоративни таласасти низ са кружићима, који се јавља и поред шавова, као и у доњем делу рукава. На грудном делу су косо компоноване цветне стилизације.

Антерија је од тамнољубичастиг сомота, постављена зеленом свилом. Орнаментални украс је изведен позлаћеним нитима упреденим са жутим свиленим концем.

Припадала је кнегињи Љубици Обреновић.

Музеј Српске православне цркве,
Београд
Инв. бр. 29

103. АНТЕРИЈА

Прва половина XIX века

Димензије:

Дужина 136 см, дужина рукава 134 см доњи обим 515 см

Женска горња дуга одећа, отворена целом дужином, са полукружним изрезом за врат. Кројена је косо, из више делова, са подигнутим, наглашеним струком. Рукави су широки, прави, углављени под правим углом. Украс не тече уз ивицу, како је уобичајено, већ је повучен за десетак сантиметара, а видљиви су и прихватни бодови. Претпостављамо да је ивицама било нашивено крзно. Спољним ивицама и унутрашњим шавовима рукава тече низ позлаћених гајтана, а затим, пратећи линију рамена и на леђима, низ фестона завршених трolistима разуђенијих по доњој ивици и на рукавима. У доњим предњим угловима је биљна стилизација компонована по дијагонали, наставља се у спиралу и завршава цветом. Од струка на ниже, на обе стране, зракасто се пружају композиције завршене клинасто, испуњене биљним, готово арабескним преплетом, а у горњем делу фестонима између којих је преплет у виду траке. Од њих ка раменима теку у паралелном низу преплет, а између њега »S«
форме.

Антерија је од тамноцрвене чоје, са доњом ивицом од црне вунене тканине, рукави уоквирени теракота чојом. Постављена је љубичастиоцрним шанжан рипсом. Орнаментални украс је површински, изведен позлаћеним нитима упреденим са жутим свиленим концем.

Етнографски музеј,
Београд
Инв. бр. 8929

104. АНТЕРИЈА

Прва половина XIX века

Димензије:

Дужина 117 см, дужина рукава 50 см

Дужа женска горња одећа са полукружним дубљим изрезом за врат, отворена целом дужином. Рукави су дуги, прави, углављени на раменима. Кројена је косо, на леђима пресечена у струку високо и набрана у доњем делу. У шавовима са стране кратко је просечена. Украс на предњем делу, раменима и око рукава је прилично повучен од ивице, вероватно ради остављања простора за нашивање крзна, а претпоставку потврђују и остаци кончића на доњем делу рукава. Ивицама су нашивани редови позлаћених гајтана, испод којих је на рукавима низ фестона са трolistима. Украс чини биљна геометризвана декорација делом издужених облика, а делом претворена у арабеску. Орнаменти су богатији на рукавима, на шавовима, око струка и око доњих прореза на антерији.

Антерија је од црне чоје, делом постављена црвеноплавим шанжан рипсом. Орнаментални украс је изведен позлаћеним нитима упреденим са жутим свиленим концем.

Музеј Понишавља,
Пирот
Инв. бр. Е-63

105. Антерија

Прва половина XIX века

Димензије:

Дужина 127 см, дужина рукава 78 см

Женска дуга горња одећа са великим овалним изрезом отворена целом дужином, са чијих је ивица скинут украс. Укројена је у струк одакле полазе клинови којима је антерија проширена. Има усечене џепове са стране. Доња ивица антерије је зупчasto завршена. Рукави су врло дуги, прави, углављени под правим углом, у доњем делу с унутрашње стране отворени, на једној страни украшени ситним дугметима од сребрних нити која су очувана само на једном рукаву. Рукави су завршени са три преломљена лука. Овај део рукава је украшен финим сребрним гајтанима између којих су нашивене позлаћене нити, а по ивицама дискретне мемце. Изнад тога је изведен низ кружића, врло минуциозно позлаћеном жицом. Ивицама и шавовима антерије нашивена је позлаћена позамантеријска трака.

Антерија је од крем свиле, испуњена цветним орнаментима компонованим по вертикали. Наизменично су примењена два мотива, конципирана у духу персијске уметности. У једној траци су постављени цветови руже и каранфила са гранчицама једни изнад других, изведени позлаћеним, црвеним и зеленим свиленим нитима.

У другом низу, у виду вијугаве лозице, изведени су цветови лотоса и лала позлаћеним црвеним и љубичастим свиленим нитима. Антерија је постављена белим платном, а по ивицама је нашивен шири појас, који при доњим угловима зракасто улази дубље у тканину, од ружичастожућкастог шанжан рипса.

На постави је исписано оловком: поклон Г-ђе Томаније. Из заоставштине је породице Обреновић.

Етнографски музеј,
Београд
Инв. бр. 8933

106. АНТЕРИЈА

Средина XIX века

Димензије:

Дужина 141 см, дужина рукава 68 см

Дуга женска горња одећа отворена целом дужином, са високо укројеним струком са стране и усеченим џеповима. Предњи део је из делова, проширен са стране убаченим клиновима, а задњи део је прав. Рукави су укројени под правим углом, дуги, у доњем делу проширени и заобљени, без закопчавања. Има дубоки овални деколте, у средини се закопчава низом ситних дугмади превучених позлаћеним нитима, украшеним црвеним перлама, и омчама. Ивице краси нежан низ мемца, а затим је ивицама и на шавовима нашивен низ сребрних гајтана између којих су позлаћене нити. На предњем делу су низови гајтана, у висини кукова, прекинути симетричним спиралама изведеним од истог материјала.

Антерија је од чисте свиле у природној боји, а украс, који чине међусобно повезане цветне гранчице, извезен је ланчаним бодом, свиленим концем зелене, жуте, ружичасте, љубичасте боје и незнатно позлаћеним нитима. Постављен је белим платном, а по ивицама цинобер тафтом.

У истом музеју готово од аналогно украшеног материјала, са истим кројем горњег дела, постоји кратка одећа (инв. бр. Р 3166) из заоставштине Обреновића.

Припадао је кнегињи Јулији Обреновић.

Напомена: У документацији Музеја се води као Фистан

Историјски музеј Србије,
Београд
Инв. бр. Р 3199

107. АНТЕРИЈА (кратка)

Средина XIX века

Димензије:

Дужина 50 см, дужина рукава 61 см

Женска горња одећа у виду блузе до испод кукова, незнатно укројена у струк. Има дуге праве рукаве, ук-

ројене под правим углом, у доњем делу отворене, са низом ситних дугмади од позлаћеног конца и украсом од уже позлаћене траке. Деколте је дубок, срцолик. Предњи део је отворен целом дужином, делом се закопчава низом ситних дугмади од позлаћеног конца. Ивицама су нашивене нежне омчице и два низа позлаћених гајтана. Поред предњег отвора од истих гајтана изведен је спирални украс који се јавља и на грудном делу у висини струка, постављен косо. Начињена је од свиле у природној боји, проткане златним нитима неједнаке дебљине. Међупростори су украшени везеним свиленим вишебојним цветним гранама и позлаћеним нитима, ланчаним бодом. Постављена је крем платном, а рукави зеленкастим атласом.

Потиче из породице Обреновића.

Напомена: У документацији Музеја се води као капутућ.

Историјски музеј Србије,
Београд
Инв. бр. Р 3166

108. АНТЕРИЈА

Средина XIX века

Димензије:

Дужина 134 см, дужина рукава 42,5 см

Женска горња одећа са на задњем делу подигнутим оковратником од кога полази срцолики дубљи деколте. Отворена је целом дужином, закопчава се у висини струка низом ситне дугмади од сребрних нити. Незнатно је укројена у струк, а расечена са стране од висине кукова на ниже. Од струка на ниже проширена је клиновима. Рукави су укројени под правим углом, дуги, доњи украс је фрагментарно сачуван, видљив је дио врло разуђених ивица украшених гајтанима и везом. Спољним ивицама и око отвора теку мемуце од сребрних нити, затим низ лајтана од сребрних нити упредених са жутим свиленим концем. Око деколтеа и дела где се антерија копча нашивена је златоткана позамантеријска трака.

Антерија је од танког крем свиленог рипса, украшеног утканим ужим и ширим пругама од сребрних нити упредених са жутим свиленим концем. Ширим међупросторима теку извезене цветне гране изведене врло финим ланчаним бодовима у више тонова зелене, оранж, жућкасте и сивољубичасте боје. Начин рада и колористички ефекат одговара анадолским везовима.

Етнографски музеј,
Београд
Инв. бр. 8465

109. АНТЕРИЈА

Средина XIX века

Димензије:

Дужина 120 см, дужина рукава 69 см

Женска дуга одећа са дубоким овалним изрезом, закопчава се са неколико металних дугмади у струку. Доњи део је проширен клиновима. Са стране су просечени џепови. Рукави су укројени под правим углом, дуги прави, са унутрашње стране доле просечени. Ивицама су нашивени гајтани од смеђих свилених нити, којима је на грудном делу изведен спирални украс, а са стране у виду грозда.

Антерија је од памучне пругасте тканине у сержу. Наизменично се смеђују шире, избледеле црвене пруге са ужим белим, плавим, жутим и црвеним, компонованим заједно у вертикалном низу. Постављено је белим платном.

Етнографски музеј,
Београд
Инв. бр. 8931

110. АНТЕРИЈА

Средина XIX века

Димензије:

Дужина 121 см, дужина рукава 51 см, ширина рукава 22 см

Женска дуга горња одећа са високим оковратником од кога полази дубоки овални деколте. Закопчава се изнад струка са неколико жутих свилених дугмади украшених црвеним перлама. Антерија је са стране незнатно укројена у струк и отворена до изнад кукова. У доњем делу је проширена клиновима. Има дуге рукаве укројене под правим углом, у доњем делу непросечене, незнатно проширене, завршене »цакнама«. Ивицама су ради украса нашивени низови (по један, два или три) сребрних гајтана између којих је чвршће упреден позлаћени конач.

Антерија је од плаве памучне тканине на пруге, делом проткане сребрним нитима, а орнаментални цветни украс је уткан свиленим нитима, маслинасте боје и у боји цикламе. Постављена је платном са штампаним украсом компонованим такође на пруге.

Народни музеј,
Лесковац
Инв. бр. Е 518

111. АНТЕРИЈА

Друга половина XIX века

Димензије:

Дужина 130 см, дужина рукава 56 см, доњи обим 292 см

Женска дуга горња одећа са краћим и узаним подигнутим оковратником и овалним изрезом за врат, закопчава се са неколико дугмета, превучених сребрним нитима, и омчама. Око њих је нашивен сребрни ширит који се завршава спирално. У доњем делу је проширена клиновима. Рукави су дуги, у доњем делу набрани, за-

вршени узаном манжетном, са стране украшени сребрним ширитом и омчама. Закопчавају се једним дугметом од жутих свилених нити.

Антерија је од пругастог ружичастозеленог дезенираног атласа, постављена белим платном, ватирана.

Музеј Понишавља,
Пирот
Инв. бр. Е 346

112. АНТЕРИЈА Друга половина XIX века

Димензије:
Дужина 121 см, дужина рукава 58 см, ширина рукава 13 см,
доњи обим 310 см

Женска горња одећа отворена целом дужином, дугих, ужих рукава углављених више рамена, у доњем делу просечених и украшених металним дугмадима. Антерија је у доњем делу знатно шири, на леђима укројена у струк, косо кројених делова. Са стране су косо усечени џепови. Антерија има мало подигнут оковратник, деколтована је на грудима, а испод тога се закопчава са четири дугмета и омчама. Ивицама и око оковратника тече украс од нашивених сребрних гајтана, затим је нашивена шири, делом ужа, платоткана трака, којом је покривен и оковратник.

Антерија је од ружичасте свилене тканине по којој су уткани цветни орнаменти у боји основног тона уз додатак љубичасте, зелене, плаве, тиркизне боје и позлаћених нити, компоновани паралелно. Постава је од нове коцкасте памучне тканине.

Народни музеј,
Крушевац
Инв. бр. Е 302

113. АНТЕРИЈА Друга половина XIX века

Димензије:
Дужина 118 см, дужина рукава 66 см

Женска дуга горња одећа отворена целом дужином у доњем делу проширена клиновима. Оковратник је позади незнатно подигнут, спреда се наставља на дубљи, овалан изрез испод којег се антерија закопчава омчама са три дугмета од позлаћених нити. Рукави су дуги, углављени под правим углом, у доњем делу проширени и полукружно завршени, с унутрашње стране делом отворени. Ивицама тече таласаст преплет од позлаћених гајтана, око рукава јако увећан. Затим је поред ивица и на шавовима нашивена шири позамантеријска позлаћена трака. Цветни орнаментални украс распоређен је у низове (око изреза за врат), у редове и цветне гране на рукавима и цветне изоловане гране на доњим предњим деловима антерије.

Антерија је од црвеног свиленог сомота, постављена дезенираним штампаним платном, а испод рукава црвеним шанжан рипсом. Орнаментални украс је изведен површински, позлаћеним нитима упреденим са жутих свиленим концем и шљокицама.

Кројем, материјалом, украсом и начином рада врло је блиска минтану из истог Музеја инв. бр. 5346.

Етнографски музеј,
Београд
Инв. бр. 8956

114. АНТЕРИЈА Друга половина XIX века

Димензије:
Дужина 125 см, дужина рукава 70 см доњи обим 362 см

Дуга женска горња одећа, отворена целом дужином, знатно проширена у доњем делу који је косо кројен, са џеповима просеченим у шавовима са стране. Без оковратника је, деколте је дубок, полукружно укројен испод груди. Закопчава се низом ситних дугмади од сребрних нити упредених са жутих свиленим концем, са коралима на врху. Рукави су дуги, у доњем делу проширени, са обликом изрезом са унутрашње стране. По ивицама је нашивен низ паралелних гајтана, од сребрних нити упредених са жутих свиленим концем од којег је начињен спирални украс на предњем делу. Њима се делом прати крој одеће, а на грудима украшавају ивице полукружно усеченог џепа на левој страни.

Антерија је од пругастог дезенираног атласа, вишњево и цинобер боје. Орнаменти су ситни, геометријски, уткани сребрним, жутих и незнатно зеленим свиленим нитима на цинобер основи. Постављена је белим платном, по ивицама тамном црвеноплавом шанжан свилом, а на доњем делу рукава тиркизним тафт моареом.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 5334

115. АНТЕРИЈА Друга половина XIX века

Димензије:
Дужина 114 см, дужина рукава 57 см, доњи обим 315 см

Дуга женска зимска горња одећа, отворена целом дужином знатно проширена у доњем делу који је косо кројен, усечена у струк, са џеповима просеченим у шавовима са стране. Оковратник је подигнут, изрез дубок, овалан, закопчава се више струка. Рукави су дуги, прави, са стране расечени и укројени на оријенталан начин, украшени жутих свилених дугмадима. Ивицама тече украс од паралелних сребрних гајтана, затим је нашивена шири, а местимично ужа златоткана трака. На

грудном делу су са обе стране украсна дугмад од златног конца са зрнима корала на врху.

Антерија је од вишебојног пругастог дезенираног атласа у ружичастим, љубичастим, тамноплавим и зеленим тоновима. Ватирана је, постављена белим платном у горњем делу, а дезенираним штампаним на ружичастој основи у доњем делу. Постава доњег дела рукава је од шанжан плаво-цинобер тканине.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 5347

116. АНТЕРИЈА Друга половина XIX века

Димензије:
Дужина 127 см, дужина рукава 55 см

Женска дуга горња одећа, отворена целом дужином, са мањим подигнутим оковратником и изрезом у облику слова »V«. У струку се копча са четири дугмета опточена жутиим свиленим концем, украшена црвеним перлама. Са стране је расечена до струка, у доњем делу проширена клиновима. Рукави су дуги, углављени под правим углом, завршени таласасто, у доњем делу отворени, на једној страни украшени низом жутих свилених дугмета, а на другој омчама. Ивицама је нашивен низ сребрних гајтана упредених са жутиим свиленим концем, а на рукавима се јавља и украс од златоткане траке.

Антерија је од тамноцрвеног рипса (црвене нити проткане са плавим) комбинованим са жутиим пругама, постављена дезенираним штампаним платном.

Антерија чини комплет са инв. бр. 97, 1322, 136, 134, 139, 141 и кецсљом без инв. бр. из истог музеја.

Народни музеј,
Врање
Инв. бр. 135

БАРЕШИ

117. БАРЕШ Средина XIX века

Димензије:
Дужина (без трачица) ширина 88 см,

Женска украсна трака за главу, украшена низом ситних турских новчића причвршћених за траку од црног сомота. Везује се црним узаним тракама.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 10226

118. БАРЕШ Друга половина XIX века

Димензије:
Дужина 104 см, ширина 2 см

Женска украсна трака за главу, украшена преплетом стилизованих цветова и листова.

Везено је на тамноцрвеном сомоту низовима бисера.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 1888

Библиографија: Водич, Музеј примењене уметности, Београд 1970, бр. 212, сл. 49.

119. БАРЕШ Друга половина XIX века

Димензије:
Дужина 122 см, обим 4,5 см

Украсна трака за главу у виду танког ваљка начињена од платна, обмотана танком жутом марамом са штампаним дезеном. Крајеви су ужи подешени за везивање.

Народни музеј,
Крагујевац
Инв. бр. Е 576

120. БАРЕШ Друга половина XIX века

Димензије:
Дужина 92 см

Украсна трака за главу у виду танког ваљка, начињена од платна, обмотана светлољубичастим воалом. Крајеви су ужи подешени за везивање.

Народни музеј,
Крагујевац
Инв. бр. Е 575

121. БАРЕШ

Димензије:
Дужина 111 см

Женски украс за главу у виду траке начињен од преса-вијеног сомота светлосмеђе боје. Трака је изнутра шивена.

Матична библиотека-Музејска збирка
Књажевац
Инв. бр. Е 51

122. БАРЕШ Друга половина XIX века

Димензије:
Дужина 128 см

Женски украс за главу у виду ваљкасте траке начињене од пресавијене танке памучне мараме зеленкастожућкасте боје са пластичним биљним вишебојним декором.

Матична библиотека—Музејска збирка
Књажевац
Инв. бр. Е 52

БЛУЗЕ

123. БЛУЗА (део хаљине) Прва половина XIX века

Димензије:
Дужина око 60 см

Горњи део женске хаљине до кукова, укројен и сечен у струк, у средини предњег и задњег дела завршен дугим клиновима. Блуза има дубоки овалан изрез који је на средини предњег дела благо зашиљен. Спреда се закопчава целом дужином. Има дуге плаве рукаве, са спољне стране кратко просечене. Предвиђена је за ношење уз широку сукњу.

Блуза је од пругастог зеленоружичастог тафта, наизменично украшеног утканим цветним мотивом, компонованим у виду грана и нешто ситнијим флоралним декором.

Припадала је Јелени, супрузи Карађорђа Петровића.

Историјски музеј Србије,
Београд
Инв. бр. Р 3202

124. БЛУЗА (део хаљине) Око 1860. године

Димензије:
Дужина 35 см, дужина рукава 18 см

Женска блуза, у ствари део хаљине, предвиђена за ношење преко сукње (кринолине). Укројена је у струк са уметнутим фишбајнима, знатно дужа у средини (спреда и позади), закопчава се целом дужином на леђима, копчама. Јако је деколтована, рукави су прави, кратки, углављени испод оковратника, који је широк, лежећи са паралелним наборима по дијагонали, а на леђима је прав. Ивицама оковратника тече украс од свилене позамантеријске траке од које је и орнаментални украс на средини груди допуњен четвороуглом завршеним трolistима и бобицама. Исти украс се понавља и на раменима. Ивицама оковратника су нашивене шире ресе.

Блуза је од светлосмеђег рипсмоареа са утканим атласним пругама. Исте боје је и украс. Постављена је белом платном.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 2180

Библиографија:
D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd 1966, 3.

125. БЛУЗА (део хаљине) Око 18 0—80. године

Димензије:
Дужина 40 см, дужина рукава 60 см

Блуза је у ствари горњи део хаљине, укројена у струк, са »V« изрезом, опточеним истом тканином. Закопчава се низом дугмади у боји тканине. Са унутрашње стране око струка је појас на шнирање, као корсет са фишбајнима. Блуза има узани појас на закопчавање. Рукави су шири, косо кројени, набрани, на раменима као и на шаву са стране у висини лактова.

Блуза је од свилоног тамнозеленог рипсмоареа, постављена смеђим платном.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 5384

126. БЛУЗА Крај XIX века

Димензије:
Дужина (задњег дела) 54 см, дужина (предњег дела) 67 см,
дужина рукава 52 см

Женска блуза јако укројена у струк, на средини предњег и задњег дела знатно дужа. Има мали положени оковратник, закопчава се целом дужином дрикерима. Рукави су прави, дуги, са ширим манжетнама, украшеним машнама.

Комбинована је од црног рипса и црног тила по коме су нашивени црни ширити. Њима је изведен украс у виду таласасте траке.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 6529

Библиографија:
D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd 1966, 6.

127. БЛУЗА Крај XIX века

Димензије:
Дужина 42 см, распон рукава 120 см

Женска блуза до струка, на предњем делу нешто дужа, отворена целом дужином, са »V« изрезом, закопчава се ситним дрикерима. Кројена је кимоно, рукави су тричетврт.

Блуза је од беле машинске чипке која имитира чипку рађену иглом, са цветним мотивима. Местимично су аплицирани цветови од истог материјала.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 9694

128. БЛУЗА

Почетак XX века

Димензије:

Дужина 55 см, дужина рукава 67 см

Женска блуза до струка, укројена и набрана на раменима, дугих рукава набраних изнад и испод лакта, у доњем делу украшених везом, завршених воланом. Оковратник је висок у задњем делу, учвршћен фишбајнима, са крагом украшеном ажурима и ромбичним умецима од муслина. Ажури делом прате шавове на блузи. На леђима и у висини груди украшена је везом, орнаменти су цветни. Изрез на »V« се испод оковратника везује сомотском врпцом. Украшен је цветом од црног муслина и тафта.

Блуза је од црног муслина постављеног тилом у горњем делу (што се односи и на рукаве) и црног тафта у доњем делу. Везена је црним свиленим концем.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 6537

Библиографија:

D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd 1966, 6.

129. БЛУЗА

Почетак XX века

Димензије:

Дужина 43 см, дужина рукава 62 см

Женска блуза за ношење преко сукње, са наглашеним струком и нешто дужим предњим делом. Има подигнут оковратник, на средини причвршћен копчама. Отворена је целом дужином, закопчава се изнутра. Средина предњег дела је украшена уздужним паралелним порубима. Испод високог оковратника фиксиран је други шири, полукружни, слободан оковратник, који се пружа делом на предњем делу, и иде преко рамена и леђа. Рукави су дуги, у горњем делу са малим наборима, у доњем, при дну, набрани и јако проширени, на спољној страни су стегнути ужом манжетном. Ивицом оковратника и испод манжетни нашивена је шира, набрана машинска чипка. На оковратнику, на средини предњег дела и на предњој страни манжетни нашивен је украс од позамантеријске траке компонован у виду цветова. Блуза је постављена белим платном и учвршћена фишбајнима.

Народни музеј,
Ниш
Инв. бр. Е 9

130. БЛУЗА

Почетак XX века

Димензије:

Дужина 49 см, дужина рукава 60 см

Женска блуза која се носи преко сукње, у средини предњег дела нешто дужа, укројена у струк, учвршћена фишбајнима. Отвара се целом дужином на леђима и закопчава копчама. Предњи део красе слободни набори који се шире радијално од струка на више, прихваћени само доњим делом. Горњи део је јако набран паралелним прошивима у виду ришева. Високи оковратник је украшен на исти начин. Рукави су дуги у горњем делу знатно шири, набрани. У том делу су на њих нашивена и по два шира јако набрана волана.

Блуза је од пругастог белог батиста потављена обичним батистом.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 2181

Библиографија:

D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd 1966, 5.

131. БЛУЗА

1912. година

Димензије:

Дужина 46 см, дужина рукава 62 см

Женска блуза до струка, отворена целом дужином, набрана у доњем делу, без оковратника са овалним изрезом за врат. Рукави су дуги, са наборима у горњем делу, испод лаката нагло сужени. На раменом делу (псецу) и укројеним леђима нашивене су узане свилене траке (шујташ), чиме је изведен и стилизовани биљни орнамент.

Блуза је од црног тафта, украс такође црне боје.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 9890

132. БЛУЗА

1912. година

Димензије:

Дужина 40 см, распон рукава 110 см

Женска блуза до струка са овалним изрезом. Рукави су кимоно, дужине тричетврт, у доњем делу украшени ширим порубом. На предњем делу, леђима и раменима украшена је везом. Орнаменти су биљни.

Блуза је од црног маркизета, везено је црним свиленим концем и нашивеним, јако упреденим црним свиленим нитима.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 5383

Библиографија:
D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd 1966, 6.

133. БЛУЗА

1912. година

Димензије:
Дужина 39 см, дужина рукава 43 см

Женска блуза до струка, овалног изреза, чрвич тричетврт рукава. У средини струка завршена клинасто. Блуза је рађена ланеним концем у природној боји у техници »point lace« која имитира клепловану чипку. Изведени су стилизовани биљни орнаменти.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 6532

Библиографија:
D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd, 1966, 6.

134. БЛУЗА

1914. година

Димензије:
Дужина 45 см, дужина рукава 62 см

Женска блуза до струка са појасом. Има укројене нарамнице и дуге, доле уже и набране рукаве завршене воланом. Оковратник је из три дела у виду набраног волана обрубљен машинском чипком. Изрез је шири на »V«, закопчава се ситним дугмадима од белог конца и омчама. Делом украшена ажурима. Блуза је од белог маркизета, чипка је такође бела. У доњем делу је нашивена трака са утканом ознаком — *Игназ Биттман Виен к.у.к. Хоф-у. Каммер-Лиеферант*, и аустроугарским грбом.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 1961

Библиографија:
D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd 1966, 6.

БУНДЕ

135. БУНДА

1887. година

Димензије:
Дужина 91 см, доњи обим 345 см, дужина рукава 63 см, обим рукава 81 см

Женска горња зимска одећа, отворена целом дужином. На леђима је укројена шавовима у струк целом дужином, а са стране набрана. Рукави су дуги, у доњем делу

знатно проширени. Око врата и предњих ивица је нашивена црвенкасто-смеђа самуровина. Има косо усечене џепове са патнама. Закопчава се изнутра омчама и гајтанима од црних свилених нити. Изнутра се везује црвеним гајтаном са кићанкама. Бунда је од црног атласа постављена крзном лисице. Доњом ивицом и испод рукава видљива је постава од црвенкастог свиленог рипса.

Завичајни музеј,
Титово Ужице
Инв. бр. 160

136. БУНДА

Друга половина XIX века

Димензије:
Дужина 100 см, дужина рукава 70 см, ширина рукава 40 см

Женска горња одећа, дуга до колена. Кројена је из делова, у доњем делу знатно проширена, на леђном делу косо кројена, са укројеним струком. На предњем делу су косо усечени џепови. Рукави су дуги, у доњем делу јако проширени. Бунда се закопчава на предњем делу омчама, и црним дугмадима од свиленог конца, а са унутрашње стране су окер гајтани за везивање. Целом дужином предњег дела и око врата нашивено је крзно од видре.

Бунда је од црног атласа, постављена са више врста крзна. Постава рукава и доња унутрашња ивица су од светлоокер рипса.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 946

137. БУНДА

Друга половина XIX века

Димензије:
Дужина 90 см, дужина рукава 62 см, ширина 40 см

Женска бунда дуга до испод кукова, проширена у доњем делу, на леђима пресечена у струку и набрана испод њега. На предњем делу су косо просечени џепови са украсним лајснама. Рукави су дуги, у доњем делу јако проширени. Закопчава се омчама са три црна дугмета од свилених нити и везује црвеним гајтаном око струка. Око врата и целом дужином предњег дела опточена је ријосмеђим крзном самуровине.

Бунда је од тамноплавог сомота. Постављена је крзном зеца и лисице, а ивице рукава и доња ивица бунде постављени су црвеним рипсом.

Народни музеј,
Ниш
Инв. бр. Е 2305

138. БУНДА

Крај XIX века

Димензије:

Дужина 85 см, дужина рукава 60 см

Женска горња одећа, дуга до колена. Кројена је из делова, у доњем делу знатно проширена, лако набрана у струку. На предњем делу су косо усечени џебови. Рукави су дуги, у доњем делу проширени. Бунда се закопчава на предњем делу омчама и црним дугмадима од свиленог конца, а са унутрашње стране су светлоплави гајтани за везивање. Целом дужином предњег дела и око врата нашивено је смеђе обојено крзно.

Бунда је од црног атласа, постављена штампаним црносмеђим фланелом, а по доњој ивици је плави сатен; делом је ватирана и проштепана. Рукави су постављени светлоплавом дезенираном свилом, а по ивицама је нашивен риш од беле свилене траке.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 11090

139. БУНДА

Крај XIX века

Димензије:

Дужина 79 см, доњи обим 174 см, дужина рукава 63 см, обим рукава 74 см

Женска краћа зимска одећа, отворена целом дужином, дугих, у доњем делу проширених рукава. Има косо усечене џебове са патнама. У доњем делу је проширена, средином леђа тече шав. Око врата и предњим ивицама нашивено је крзно зеца обојено тамносмеђе.

Бунда је од црне чоје постављена белим јагњећим крзном. Рукави су постављени сивим платном, а у доњем делу маслинастим рипсом.

Завичајни музеј,
Титово Ужице
Инв. бр. 161

140. БУНДА

Крај XIX века

Димензије:

Дужина 74 см, дужина рукава 63 см, ширина рукава 33 см

Женска бунда до испод кукова, која се шири у доњем делу. На средини леђа је шав по дужини, а на предњем делу су косо усечени џебови. Закопчава се изнутра са три атласна дугмета и омчама. Рукави су дуги, у доњем делу знатно проширени. Око врата и предњим ивицама нашивено је црно обојено крзно зеца, а са унутрашње стране црно и бело јагњеће крзно.

Бунда је од црног атласа, а рукави и доње ивице постављени су ружичастим памучним сатеном.

Музеј Понишавља
Широк
Редни бр. 15

141. БУНДА

Крај XIX века

Димензије:

Дужина 107 см, дужина рукава 60 см

Женска дужа горња одећа постављена меким јагњећим крзном које се јавља и по ивицама, као и око оковратника. Благо је укројена у струк, са дужим разрезом на леђима. Има широк лежећи оковратник, украшен аплицираним свиленим позамантеријским цветовима, што се налази и на ширим манжетнама дугих, у раменима на браних рукава.

Бунда је од дезениране свилене тканине у плавим и ружичастим тоновима, са убаченим грубим платном између свиле и крзна.

Народни музеј,
Врање
Инв. бр. 1176

ДИМИЈЕ

142. ДИМИЈЕ (шалваре)

Средина XIX века

Димензије:

Дужина 99 см, горњи обим 210 см, доњи обим 328 см, ширина отвора 30 см

Део женске одеће у облику трапеза. Доњи део је проширен убацивањем клинова у средини шалвара. У центру је украјањем струк спуштен ниже. У доњем делу су отвори за провлачење ногу, који се набирају омчама од смеђих свилених гајтана кроз које је провучена нит. У горњем делу је шири поруб за провлачење учкура. По шавовима су нашивене узане златоткане траке. Начињене су од плавог тафта.

Припадале су кнегињи Јулији Обреновић.

Историјски музеј Србије,
Београд
Инв. бр. Р 3193

143. ДИМИЈЕ

Друга половина XIX века

Димензије:

Дужина 107 см, ширина 145 см

Женске широке димије правоугаоног облика, у горњем делу набране учкуром. Отвори за провлачење ногу, отвори за џебове и украс на месту где се учкур увлачи оп-

точени су низовима сребрних гајтана упредених са жутим свиленим концем. Њима је изведен и мотив у виду петљица, који је укомпонован у низове гајтана. Око и између овог украса нашивене су златоткане шире траке.

Димије су од тамноцрвеног шанжан рипса, постављене белим платном.

Народни музеј,
Ниш,
Инв. бр. Е 2418

144. ДИМИЈЕ Друга половина XIX века

Димензије:
Дужина 100 см, ширина 145 см

Женска одећа правоугаоног кроја, богато набрана у струку учкуром. У доњем делу су прорези за провлачење ногу украшени преплетом од сребрних гајтана. На два места су просечени џепови, украшени низовима гајтана који се спајају спирално, а у међупростору је плетеница. На местима где се увлачи учкур изведен је нешто краћи украс истог типа.

Димије су од црвеноплавог шанжан рипса, постављене ружичастим штампаним платном. Декор је изведен сребрним гајтанима упреденим са жутим свиленим концем. Чине комплет са инв. бр. 97, 1322, 141, 135, 134, 139 и кецељом без инв. бр. из истог музеја.

Народни музеј,
Брање
Инв. бр. 136

145. ДИМИЈЕ Друга половина XIX века

Димензије:
Дужина 97 см, ширина 192 см

Женске димије у облику четвороугла, јако набране у струку учкуром. На доњим крајевима су уже кратке ногавице, при дну украшене позлаћеним гајтанима спирално увијеним, затим гајтанима у паралелним низовима и уплетеним у плетенице. Изнад тога је у виду траке компонована преплетена биљна лозица, изведена на светлозеленој подлози, а изнад тога су паралелно нашивене позлаћене упредене нити и плетеница Орнаментални украс је завршен преплетом из кога у виду изданака избијају трolistи и срцолики листови. Готово истоветан мотив изведен је у средини предњег и задњег дела димија, а компонован је у полуелиптичне форме. По целој површини су украшене, по вертикали нашивеним ширим златотканим тракама.

Димије су од црвеноплавог шанжен рипса постављене штампаним белоружичастим пругастим платном. Везе

но је минуциозно позлаћеним нитима упреденим са жутим свиленим концем.

Етнографски музеј,
Београд
Инв. бр. 8951

146. ДИМИЈЕ Крај XIX, почетак XX века

Димензије:
Дужина 110 см, ширина 110 см, ширина ногавица 16 см.

Женски део ношње, богато украшен са стране, на предњем и задњем делу геометризованим биљним орнаментима укомпонованим у биљне стилизације, међу којима је и мотив »boteh«. По целој површини на једнаким ширим размацима нашивене су орнаментисане златоткане траке које се налазе и на ногавицама. Ногавице су украшене низом паралелних сребрених гајтана од којих је изведена и таласаста ивица.

Димије су од црвеног тафта, а вез углавном пластичан од позлаћених нити упредених са жутим свиленим концем. Димије су постављене белим платном.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 2247

Библиографија:
Д. Стојановић, сербског шитје XIV—XIX вв. каталог 1973, кат. 183, 51;
D. Stojanovici, Broderia artistica la Sirbi, sec. al XIV-lea-secolul al XIX-lea, Bucuresti, 1973, kat. 179, 36.

147. ДОКОЛЕНИЦЕ Средина XIX века

Димензије:
Дужина 35 см

Пар женских доколеница без стопала укројених са стране према облику ноге. Нешто су више у средњем горњем делу, имају делом полукружно укројену доњу ивицу. Закопчавају се копчама. Ивицама су нашивени нивози црних свилених гајтана.

Доколенице су од црног свиленог сатена, постављене жућкастим платном.

Припадале су кнегињи Јулији Обреновић.

Историјски музеј Србије,
Београд
Инв. бр. Р 3195

ДОЛАМЕ

148. ДОЛАМА Прва половина XIX века

Димензије:
Дужина 54 см, дужина рукава 36 см

Женска кратка горња одећа до кукова са укројеним, подигнутим струком, отворена целом дужином, са тричетврт рукавима укројеним под правим углом. Ивицама, унутрашњим и спољним шавовима нашивен је низ гајтана упредених са жутим свиленим концем, затим тече стилизовани биљни преплет, а потом фестони од троллиста. На предњем делу, горњем и доњем делу рукава и на леђима изведене су врло успеле композиционе целине од биљног преплета решеног као арабеска завршеног стилизацијом у виду цветне гране у којој је уочљива лала.

Одећа је од црвеног сомота постављена ружичастожућкастим моареом.

Напомена: У документацији музеја се води као шкуртељка.

Етнографски музеј,
Београд
Инв. бр. 2258

149. ДОЛАМА

Прва половина XIX века

Димензије:

Дужина 103 см, дужина рукава 47 см, доњи обим 320 см

Женска — дужа одећа са ширим подигнутим оковратником, укројена у струк, у доњем делу косо кројена, отворена целом дужином. Има усечене џепове. Рукави су углављени под правим углом, дужи и широки. Око оковратника, рукава и делом на шавовима су нашивени сребрни гајтани, између којих су фиксиране позлаћене нити. Од струка на ниже и доњом ивицом тече шира златоткана трака, за којом је низ концентричних кружића. На оковратнику и ивицом грудног дела је у низу украс у облику слова »S«, чији се крајеви завршавају цветном стилизацијом издужених стабљика. Међупросторе испуњавају биљне стилизације, које се у одређеном размаку (на грудном делу) завршавају палметом. Између њих, са сваке стране груди, су по три розете украшене нашивеним дугмадима од позлаћених нити са коралима и кићанкама. У доњим угловима доламе је косо постављена богата биљна стилизација, завршена лалом. Испод оковратника је низ фестона са троллистима, а на средини леђа се клинасто развија биљна стилизација завршена лалом. Доњи део рукава сем ширита красе розете укомпоноване у низ стилизованих »S« форми, а изнад тога фестони завршени троллистима, који украшавају и оквири џепова.

Долама је од светлосмеђе чоје, испод рукава и оковратника постављена пругастом црнобелом тканином.

Народни музеј,
Врање
Инв. бр. 1171

150. ДОЛАМА

Друга половина XIX века

Димензије:

Дужина 75 см, доњи обим 165 см, дужина рукава 43 см, ширина рукава 15 см

Женска горња одећа, дужа, са рукавима, полукружног изреза за врат, без закопчавања. Са стране по хоризонтали просечени су равни џепови. Шири украс тече по спољним ивицама доламе, на предњем и задњем делу и око рукава и џепова. Декор је компонован од стилизованих спојених листова, а на предњем делу је крупан мотив у чијем је центру осмокрака звезда. У горњем делу су розете са кићанкама. Средином леђа теку орнаменти укомпоновани у шиљате овале и звезду.

Везено је на љубичастом сомоту златним нитима упреденим са жутим свиленим концем. Вез је местимично пластичан. Кићанке су украшене кићанкама и зрнима корала. Постављена је тамно смеђим платном.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 945

Библиографија:

Д. Стојановић, *сербское шитье XIV—XIX вв.* каталог Москва 1973, кат. 186, 52;
D. Stojanović, *Broderia artistica la Sirbi, sec. al XIV-lea secolul al XIX-lea*, Bucuresti 1973, kat. 182, 37.

151. ДОЛАМА

Крај XIX века

Димензије:

Дужина 113 см, дужина рукава 69 см, доњи обим 294 см

Женска горња одећа звонаста, дугих расечених рукава, који слободно падају, (чепкен), завршених срцолико, са нашивеним дугмадима од позлаћених нити. Изрез око врата је полукружан. Отворена је целом дужином, на грудном делу украшена нашивеним крупним дугмадима од позлаћених нити и нашивених корака. По спољним ивицама и шавовима нашивени су низови сребрних гајтана и шира златоткана трака. Од истих елемената изведен је украс, компонован паралелно, по дијагонали. На доњим предњим деловима и на рукавима је богат орнаментални украс од стилизованих листова и цветова, углавном палмета и лала.

Од тамноцрвеног је сомота, постављена дезенираном пругастом тканином. Орнаментални украс је изведен сребрним и позлаћеним нитима упреденим са свиленим концем.

Народни музеј,
Краљево
Инв. бр. Е 42

152. ДОЛАМА

Крај XIX века

Димензије:

Дужина 120 см, доњи обим 290 см, дужина рукава 71 см, ширина рукава 12 см

Женска дуга свечана горња одећа, звонаста, са наглашеним струком, слободним дугим рукавима (черкен) прихваћеним на раменима и задњем делу. Рукави су завршени срцолико, украшени ситним дугмадима са коралима, у оријенталном стилу дужи од потребе. Напред је отворена целом дужином. На грудном делу са обе стране нашивена су крупна дугмад, украшена коралима. Цепови су вертикално просечени у шаву са стране. По ивицама тече низ паралелних сребрних гајтана и широк златотканих трака. Исти украс је радијално расподељен у доњем делу. Богати орнаментални украс од биљних геометризваних стилизација, углавном розета и палмета, краси рукаве и предњи део где је компонован по дијагонали. На љубичастом свиленом сомоту везено је позлаћеним нитима упреденим са жутим свиленим концем и сребрним нитима упреденим са белим свиленим концем. Постава је штампана дезенирана памучна тканина и танка свилена материја у природној боји.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 4011

Библиографија: Д. Стојановић, *сербское шитьё XIV—XIX вв.* каталог Москва 1973, кат. 199, 55;
D. Stojanovici, *Broderia artistica la Sirbi, sec. al XIV-lea-secolul al XIX-lea*, Bucuresti 1973, kat. 195, 38.

ЈЕЛЕЦИ

153. ЈЕЛЕК

Прва половина XIX века

Димензије:

Дужина 54 см

Женска горња одећа, нешто дужа са заобљеним у доњем делу проширеним изрезом за врат преклопљена на грудима. Закопчава се са четири ситна дугмета од позлаћених нити украшена коралима, а са спољне и унутрашње стране и омчама. На грудном и предњем делу нашивен је украс од сребрних мемица, затим низ сребрних гајтана између којих је нашивена позлаћена нит. Ивицама предњег дела и на грудима тече лозица од крупнијих тролиста са издуженим средњим делом, а од угла ка центру преклопа, по дијагонали, извезена је стилизација палмете завршена истим орнаментом. На средини грудног дела по вертикали тече спирална лозица.

Јелек је од љубичастог сомота, постављен белим платном. На постави је ушивена цедуља са одштампаним питањима на српском језику, и одговори на мађарском

језику који пружају податке да је јелек припадао кнегињи Љубици Обреновић, да се налазио у манастиру Крушедолу и да му је вредност 200 форинти.

Музеј српске православне цркве,
Београд
Инв. бр. 29

154. ЈЕЛЕК

Средина XIX века

Димензије:

Дужина 36,5 см

Женска кратка горња одећа у виду болера, без рукава, са полукружним додатком на раменима, отворена целом дужином. На леђима, где се обично украјају шавови, јелек је засечен и отворен. Ивицама је нашивен ужи позлаћени ширит, а затим тече низ орнаменталног спиралног украса. На предњим деловима извезена је стилизација рога изобиља са букетом цвећа, а на леђима је корпа са цвећем, све конципирано у оријенталном духу.

Јелек је од тамносмеђег сомота, постављен белим платном, делом, по ивицама, црвеним. Орнаментални украс је изведен нашивањем позлаћених нити упредених са жутим свиленим концем, а местимично и сребрним, упредених са белим концем.

Етнографски музеј,
Београд
Инв. бр. 1489

155. ЈЕЛЕК

Средина XIX века

Димензије:

Дужина 30 см

Женски горњи део ношње, без рукава, са малим уздигнутим оковратником. По спољним ивицама нашивени су сребрни гајтани упредени са жутим свиленим и белим памучним концем, таласасто компоновани. Затим тече шири сребром ткана трака на жутој основи. Геометризована биљна лозица краси оковратник. Остали простор испуњавају јако геометризовани биљни орнаменти и стилизоване птице, компоновани симетрично.

Везено је на црној тканини позлаћеним нитима упреденим са жутим свиленим концем. Вез је сасвим површинским. Постава је од дезенираног штампаног платна.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 5343
(из збирке сликара Љубе Ивановића)

Библиографија:

Д. Стојановић, *Сербское шитьё XIV—XIX вв.* каталог Москва 1973, кат. 180,50;
D. Stojanovici, *Broderia artistica la Sirbi, sec. al XIV-lea-secolul al XIX-lea* Bucuresti 1973, kat. 176, 36.

156. ЈЕЛЕК

Средина XIX века

Димензије:
Дужина 38,5 см

Женска горња одећа са срцоликим деколтеом и минималним преклопом. Закопчава се омчама и дугмадима од сребрних нити. Око рукава је нашвен сребрни гајтан. Спољним ивицама тече уска позамантеријска трака, потом је нашивен шири ширит и, најзад, спирални орнаментални низ. На обе стране груди компонована је по вертикали, шири пластично изведена, биљна лозица од троллиста, четвороллиста, и срцоликих форми. Аналоган украс чест је при украшавању либада средином прошлог века.

Јелек је од тамноплавог рипса украшеног по вертикали утканим белим пругама, постављен белим и дезенираним штампаним платном. Орнаментални везени украс рађен је јако упреденим сребрним нитима, на најпластичнијим деловима изведен је преко предходног веза од белог конца.

Народни музеј,
Крагујевац
Инв. бр. Е 308

157. ЈЕЛЕК

Друга половина XIX века

Димензије:
Дужина 32 см

Женска кратка горња одећа без рукава, са незнатно подигнутим оковратником и незнатно издубљеним деколтеом, на обе стране украшеним дугмадима од позлаћених нити на чијем је врху зрно корала. Не преклапа се, закопчава се копчом. Ивицом тече сребрни гајтан, затим је нашивена златоткана трака. На оковратнику, предњим деловима и на леђима изведен је доста груби пластични везени украс. На леђима доминира лепезаста биљна стилизација, а остали простор испуњавају стилизоване биљне гранчице и цетови, неуобичајне концепције за ову врсту предмета.

Јелек је од љубичастог сомота, постављен белим штампаним платном, а вез је изведен позлаћеним златним нитима, слабије упреденим са жутиим свиленим концем, спирално упреденом позлаћеном жицом и шљокицама. Везено је преко картона.

Народни музеј,
Крагујевац
Инв. бр. Е 376

158. ЈЕЛЕК

Друга половина XIX века

Димензије:
Дужина 34,5 см

Женска кратка одећа без рукава, кројена уз врат, отворена целом дужином по којој су ивицама нашивена дугмад од позлаћених нити украшена коралима. Ивицама и на шавовима тече низ сребрних гајтана, а затим је нашивена шири позлаћена трака. Орнаментални површински украс у виду паралелних спиралних низова и фестона са троллистима краси остале компартimente, а у центру леђа — делом на предњем делу — је цветна стилизација од лала и розета.

Јелек је од зеленог сомота, а орнаментални украс је изведен позлаћеним и сребрним нитима. Постава је од дезенираног штампаног платна.

Етнографски музеј,
Београд
Инв. бр. 1561

159. ЈЕЛЕК

Друга половина XIX века

Димензије:
Дужина 37 см

Женска кратка одећа на преклоп са дубоким овалним деколтеом, украшеним низом крупне дугмади од позлаћених нити са нашивеним зрнима корала. Закопчава се са три ситнија свилена дугмета и омчама. Ивицама теку низови позлаћених гајтана, који се јављају као гранични елементи на украсу са стране и делом на леђима. Као декор су нашивени и позлаћени ширити којима су изведени геометријски орнаменти. Остали простор на грудима краси лозица, вероватно зумбула, и низови концентричних кружића. Поједини детаљи декора су наглашени нашивањем зрна корала. На леђима је украс једноставнији, карактеришу га скупине концентричних кругова компоноване у низу, а ближе предњем делу стилизације палмета.

Јелек је од љубичастосивкастог сомота, постављен дезенираним штампаним платном. Декор је изведен позлаћеним и сребрним нитима упреденим са свиленим концем.

Музеј града Београда,
Београд
Инв. бр. УРЕ 3

160. ЈЕЛЕК

Крај XIX века

Димензије:
Дужина 34 см

Женска кратка горња одећа без рукава, не закопчава се. Дуги овални изрез украшен је са обе стране низом дугмади са нашивеним зрнима корала. Око врата је накнадно додат узани платнени оковратник са кукичаним изрезом. Ивицама јелека тече низ паралелних сребрних

гајтана, који прате и крој, а око врата и на грудном делу нашивена је шира златоткана трака. На предњем делу је компонована по вертикали стилизована биљна лозица, која се јавља и као украс на либадама; затим тече спирална лозица. Биљни орнаменти укомпоновани у компарimente су у виду лала, особито палмовог листа, завршени наглашеним спиралама. Везено је на црној чоји упреденим сребрним нитима. Постава је од штампаног дезенираног платна.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 5338
(из збирке сликара Љубе Ивановића)

161. ЈЕЛЕК

Крај XIX — почетак XX века

Димензије:
Дужина 32 см

Женска горња краћа одећа без рукава са издуженим овалним изрезом, закопчава се копчама. Са унутрашње стране деколтае нашивен је низ крупне дугмади украшене зрнима корала. По ивицама тече низ паралелних сребрних гајтана. Линију отвора за врат и груди прати шири украс у виду плетенице и ужих ширита од позлаћених нити. Јавља се и мотив спиралне лозице. Сав остали простор је густо испуњен геометризованим биљним стилизацијама, које су на леђима укомпоноване у срцолик оквир.

Везено је на тамнољубичастој чоји позлаћеним нитима различите упредености, вез је местимично врло пластичан. Постава је од дезенираног штампаног платна.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 5339
(Из збирке сликара Љубе Ивановића)

КАМАШНЕ

162. КАМАШНЕ

1914. година

Димензије:
Висина 33 см

Женске дуже камашне од светлосмеђе чоје. Закопчавају се са стране са по осам дугмади. На доњем делу је причвршћен ластиш за навлачење преко ципела.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 5206

Библиографија:

D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd 1966, 14.

КАПЕ

163. КАПА

Крај XIX века, почетак XX века

Димензије:
Пречник 41 см

Женска капа у виду мараме, кројена полукружно, на предњем делу незнатно набрана. Spreда је нашивена шира трака са порубима, а њеном ивицом тече узана машинска шипка. Од овог дела полазе две траке за везивање. Капа је од белог домаћег платна, а на чеоној траци платно је проткано свиленим окер пругама. Тај део је постављен батистом.

Народни музеј,
Крушевац
Инв. бр. Е 699

КЕЦЕЉЕ

164. КЕЦЕЉА (БОШЧА)

Друга половина XIX века

Димензије:
Дужина 60 см, ширина 97 см

Краћа женска кецеља, полукружних ивица, у струку набрана, везује се гајтанима. Ивицама је нашивена узана златоткана трака, која је око струка удвостручена. Кецеља је од црвеног рипса (црвене нити проткане са плавим комбиноване са жутим пругама украшеним црвеним нитима. Постављена је дезенираним штампаним платном.

Кецеља чини комплет са инв. бр. 141, 1322, 136, 135, 134, 139 и 97. из истог музеја

Народни музеј,
Врање
Без инв. бр.

165. КЕЦЕЉА

Крај XIX века

Димензије:
Дужина 89 см, ширина 84 см

Женска кецеља састављена из два дела, по средини, попречно. Украс чине уздужне пруге неједнаке ширине. Смењују се тамноцрвене и вишебојне пруге. Обрубљена је са три стране кукичаном чипком.

Ткана је ручно у рипсу и пребору памучним и свиленим нитима тамноцрвене, плаве, зелене, жуте и ружичасте боје и незнатно позлаћеним нитима упреденим са жутом свилом. Чипка је од позлаћених нити са упреденом жутом свилом.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 2183

166. КЕЦЕЉА

Крај XIX века

Димензије:

Дужина 85 см, ширина 118 см

Женска кецеља, по средини попречно састављена, од домаћег платна тканог на пруге свиленим нитима неједнаке дебљине, чиме је постигнут декоративни ефекат. На ширим површинама са стране извезене су биљне стилизације. Ивицама тече кукичан узани украс.

Везено је позлаћеним нитима упреденим са жутим свиленим концем и свиленим концем зелене, црвене, црне, оранж, ружичасте и љубичасте боје. Рађено је доста ретким пуним бодом компонованим дијагонално и цик-цак, као и ланчаним. Вез је са два лица. Кукичање је изведено позлаћеним нитима.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 9981

167. КЕЦЕЉА

Крај XIX века

Димензије:

Дужина 86 см, ширина 70 см

Женска кецеља састављена по средини, попречно. На бочним странама је везени орнаментални украс који чини геометризована биљна лозица са пупољцима акцентованим бојом. Ивицама на три стране тече јако узана иглом рађена чипка.

Кецеља је од белог домаћег свиленог платна тканог на пруге неједнаке ширине, нитима различите дебљине. Везено је позлаћеним нитима упреденим са жутом свилом, пуним и бодовима прихватаним наизменично и по дијагонали, као и свиленим концем љубичасте, ружичасте и и тиркизне боје.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 5583

Библиографија:

Д. Стојанович, Сербское шитьё XIV—XIX вв. каталог Москва 1973, кат. 184, 51;
D. Stojanovici, Broderia artistica la Sirbi, secolul al XIV-lea-secolul al XIX-lea, Bucuresti 1973, kat. 180, 36.

ЛИБАДА

168. ЛИБАДЕ

Прва половина XIX века

Димензије:

Дужина 36 см, дужина рукава 51 см, ширина рукава 25 см

Кратка женска горња одећа, отворена благо заобљених предњих делова који се готово додирују. Рукави су ду-

ги, у доњем делу проширени. Незнатно расечена у шавовима са стране. Ови шавови, као и шавови на рукавима, покривени су ширим сребрним ширитом. Ивицама либада тече танчани украс од сребрних нити, затим шире траке од сребрних ширита, и најзад шири орнаментални украс од геометризованих неодређених биљних форми, који се одвија ивицама либада и око рукава као и на грудима где се косо пружа ка рукавима и око шавова са стране.

Либаде је од тамносмеђег сомота, постављено ружичастим тафтом са унутрашње стране украшено једним расеченим џепом. Украс је изведен сребрним нитима и сребрним нитима упреденим са жутим и белим свиленим концем. Вез је углавном површински уз делимично пластично истицање детаља.

Етнографски музеј,
Београд
Инв. бр. 17347

169. ЛИБАДЕ

Прва половина XIX века

Димензије:

Дужина 35,5 см

Део женске горње одеће којој недостају рукави. Незнатно је дужа у средини предњег дела. Са стране има кратке полукружне отворе. Закопчавала се једним дугметом (сачувана је само омча). Спољним ивицама тече уска позаментријска трака у виду ланчића, потом је нашивен широки сребрни ширит, који делом недостаје. Затим се развија шири орнаментисани део у виду траке из које се зракасто на предњим деловима пружа композиција завршена стилизацијом лале. Орнаментални украс чини јако геометризована биљна стилизација у виду арабеске, конципирана у духу орнаменталног украса на шкуртељкама из Музеја примењене уметности у Београду. Изведена је површински, а само делом пластично, нашивањем јако тордираних нити. С унутрашње стране нашивен је џеп од тамноцрвеног атласа украшен везом.

Либаде је од црвеног свиленог сомота, постављено жућкастим рипсом. Орнаментални украс је од сребрних нити чврсто упредених са жутим свиленим концем.

Народни музеј,
Крагујевац
Инв. бр. Е 394

170. ЛИБАДЕ

Прва половина XIX века

Димензије:

Дужина 38 см, дужина рукава 47 см, ширина рукава 25 см

Кратка женска горња одећа отворена, заобљених предњих делова који се крајевима готово додирују. На ле-

ђима је струк незнатно наглашен, а није просечена. Рукави су дуги, у доњем делу нешто шири. Ивицама тече узана ланчана трака, затим су, као и на шавовима са стране, нашивени низови гајтана. Потом је изведен шири орнаментални украс јако геометризоване цветне лозице, на који се на грудима наставља дијагонално компоновани стилизовани биљни орнамент, а на рукавима пење се као лактовима.

Либаде је од љубичастомодрог сомота, постављено ружичастожућкастим шанжан рипсом. Орнаментални украс је изведен сребрним нитима упреденим са жутим свиленим концем, површински, само незнатно пластичан.

Етнографски музеј,
Београд
Инв. бр. 17335

171. ЛИБАДЕ

Средина XIX века

Димензије:

Дужина 37 см, дужина рукава 49 см, ширина рукава 23 см

Женска кратка горња одећа са наглашеним струком, благо заобљених ивица, закопчава се изнад струка једним дугметом од сребрног конца, на врху украшеном црвеном перлом. Кратки разрези се налазе у шавовима са стране. Ивицама и око разреза нашивена је сребрна трачица у виду ланчића, а потом сребрни ширит и, најзад, спирална лозица.

Либаде је од зеленог аталаса, постављено штампаним дезенираним платном. Украс је изведен сребрним нитима упреденим са жутим свиленим концем.

Музеј Крајине,
Неготин
Инв. бр. Е 134

172. ЛИБАДЕ

Средина XIX века

Димензије:

Дужина 35 см, дужина рукава 53 см, ширина 25 см

Женска кратка горња одећа спреда отворена, полукружно завршена. Рукави су дуги, у доњем делу мало проширени. На леђима је делом просечена а око разреза уобичајено украшена. Ивицама тече украс од позамантеријске позлаћене траке у виду мемница, затим шири позлаћени ширит. Потом је изведен декор у виду цветне лозице од розета и лала. Изнутра се везује жутим траком.

Либаде је од црне чоје, постављено памучном, пругастом, црвенозеленом тканином, испод рукава црвеноплавим шанжан рипсом, а испод мемница је плави атлас. Украс је површински, уз незнатно пластично истицање

детаља. Изведен је позлаћеним нитима упреденим са свиленим концем.

Напомена: У документацији Музеја се води као ћурче.

Народни музеј,
Лесковац
Инв. бр. Е 135 а

173. ЛИБАДЕ

Средина XIX века

Димензије:

Дужина 39 см, дужина рукава 52 см

Женска кратка горња одећа дугих, у горњем делу проширених, рукава. Ивицама теку мемнице од сребрних нити, а потом широка трака од сребрних нити. За њом се пружа декоративна цветна лозица од изразито пластичних пупчастих розета, лала и других цветова. Исти декор се понавља око просечених делова на леђима.

Либаде је од светлоплавог свиленог сомота, испод мемница је плави тафт, постављено је новом тканином. Украс је изведен јако упреденим сребрним нитима са жутим свиленим концем.

Музеј града Београда
Београд
Инв. бр. УПЕ 1067

174. ЛИБАДЕ

Средина XIX века

Димензије:

Дужина 34 см, дужина рукава 57 см, ширина 34 см

Женска кратка горња одећа заобљених предњих делова. Рукави су дуги, у доњем делу знатно проширени, нерасечени. Леђа су укројена у струк са уобичајеним просеченим шавовима. Око њих и спољним ивицама нашивена је трачица у виду мемница, затим широки ширит, а за њим богата, врло пластично изведена цветна лозица од розета, лала и издужених листића.

Либаде је од тамноцрвеног свиленог сомота, постављено платном са црвенозеленим пругама, рукави су постављени црвеножутом пругастом тканином, а у доњем делу тамноцрвеним (од црвеноплавих нити) свиленим рипсом. Орнаментални украс је изведен сребрним нитима упреденим са белим свиленим концем, јако тордираним сребрним нитима и шљокицама.

Народни музеј,
Нинш
Инв. бр. Е 216

175. ЛИБАДЕ

Средина XIX века

Димензије:

Дужина 36 см, дужина рукава 57 см, ширина рукава 33 см

Женска кратка горња одећа, дугих, у доњем делу знатно проширених, рукава, на задњој страни незнатно заобљених. Изрез је овалан, предђе ивице се у средини додирују, крајеви су готово зашиљени. На предњем делу и на леђима нашивен је шири појас од светлосмеђег крзна самуровине. Слободним ивицама либада око рукава и косих шавова на леђима тече декоративни украс који се састоји од позамантеријске траке у виду меница, затим ширег ширита и најзад шире стилизоване цветне лозице у којој доминирају тролисти и стилизације лала. Декор је изразито пластично изведен. Са унутрашње стране нашивен је џеп.

Либаде је од тамноцрвеног сомота, постављено светло-смеђим платном, а на предњим деловима и рукавима црвеноплавим шанжан свиленим рипсом. Декор је изведен сребрним нитима и сребрном јако упреденом жицом, као и нашивеним шљокицама.

Народни музеј,
Крушевац
Инв. бр. Е 703

176. ЛИБАДЕ

Средина XIX века

Димензије:

Дужина 36 см, дужина рукава 55 см, ширина рукава 33 см

Женска кратка горња одећа дугих рукава, јако проширених, непросечених. Предњи делови су заобљени, без закопчавања. По ивицама је нашивена узана позамантеријска трака у виду меница од позлаћених нити, а испод ње је црвена свила. Затим је нашивена шира трака од сребрних преплетених нити. Орнаментални украс чини цветна лозица од розета и лала у оријенталном духу, врло пластично изведена. С унутрашње стране је нашивен џеп.

Везено је на тамноплавом сомоту сребрним нитима упреденим са белом свилом и спирално увијеном сребрном жицом по којој су нашивене шљокице. Постављено је светлосмеђим импрегнираним платном и црвеним тафтом.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 948

Библиографија:

Д. Стојанович, Сербское шитьё XIV—XIX вв. каталог, Москва, 1973, кат. 179,50;
D. Stojanovici, Broderia artistica la Sirbi, sec. al XIX-lea-secolul al XIX-lea, Bucuresti 1973, kat. 175, 36.

177. ЛИБАДЕ

Друга половина XIX века

Димензије:

Дужина 38,5 см, дужина рукава 62 см, ширина рукава 40 см

Женска кратка горња одећа, спреда отворена, заобљених крајева, са косим прорезима на леђима. Рукави су дуги, у доњем делу јако проширени, са клинастим отворима с унутрашње стране. Ивицама и око прореза украшена је позамантеријском сребрном траком у виду меница, затим је нашивен шири сребрни ширит, и, најзад, врло пластично изведена лозица компонована од четворолиста и издужених листића.

Либаде је од љубичастосивог сомота, постављено смеђим платном, а на предњем делу и рукавима тамноцрвеним атласом, који је подметнут и испод меница. Украс је изведен сребрним нитима чврсто упреденим са белим свиленим концем, јако упреденом сребрном жицом и шљокицама.

Музеј Крајине,
Неготин
Инв. бр. Е 132

178. ЛИБАДЕ

Друга половина XIX века

Димензије:

Дужина 37 см, дужина рукава 58 см, ширина рукава 27,5 см

Женска кратка горња одећа, отворена целом дужином, спреда полукружно завршена. Има дуге, у доњем делу знатно проширене, непросечне рукаве. Ивицама је нашивен низ меница, а потом шира трака од сребрних нити. За њом је пластично изведена биљна лозица од тролиста и издужених листића. Исти украс се јавља и око непросечених уобичајених косих шавова на леђима.

Либаде је од тамноцрвеног свиленог сомота, постављено пругастим платном, а на предњим деловима и испод рукава тамноцрвеним (од плавих и црвених нити), свиленим шанжан рипсом. Од истог материјала ја и џеп нашивен с унутрашње стране.

Музеј Понишавља,
Пирот
Инв. бр. Е 530

179. ЛИБАДЕ

Друга половина XIX века

Димензије:

Дужина 37 см

Женска кратка горња одећа, спреда отворена, доле заобљена. Рукави су дуги, у доњем делу знатно проширени, без отвора. На леђима су уобичајени коси прорези. Ивицама теку менице од сребрних нити, затим је нашивен шири ширит од сребрних нити и најзад стилизована биљна лозица од изразито пластично изведених четворолиста, лала и листића. На постави су са стране по вертикали усечени џепови.

Либаде је од тамноплавог сомота, постављено платном теракота боје, а рукави и предњи делови љубичасто

смеђим шанжан рипсом. На ивицама, испод меница, нашивено је црвено платно.

Музеј Крајине,
Неготин
Инв. бр. Е 69

180. ЛИБАДЕ

Друга половина XIX века

Димензије:

Дужина 31 см, дужина рукава 52 см, ширина рукава 25 см

Женска кратка горња одећа, спреда полукружно завршена, са дугим, у доњем делу незнатно проширеним непросеченим рукавима. На леђима се украс јавља на уобичајеним али непросеченим шавовима. Ивицама тече нашивен двоструки низ меница од сребрних нити, између којих је ужи сребрни ширит. Овај украс је на леђном делу допуњен у средини низом међусобно спојених кружића, такође од сребрних нити.

Либаде је од избледелог ружичастог свиленог рипса, постављено пругастом црвено, зелено, жутом тканином, а рукави су делом постављени свиленим тамноцрвеним (од црвених и плавих нити) шанжан рипсом.

Народни музеј,
Наш
Инв. бр. Е 217

181. ЛИБАДЕ

Друга половина XIX века

Димензије:

Дужина 39,5 см, дужина рукава 54 см, ширина рукава 32 см

Женска горња одећа дугих, у доњем делу ширих, непросечених рукава. Ивицама и на леђима, на месту где би требало да буду шавови украјања, налази се само уобичајени украс. Ивицама тече позамантеријска трака у виду меница, затим је нашивен шири ширит, па опет менице. Леђни украс је завршен издуженим пластичним листовима. На унутрашњој страни је нашивен џеп од материјала од којег је и постава.

Либаде је од црног атласа, а постава од штампаног карираног платна. Око рукава и на предњем делу постава је од љубичастог шанжен рипса.

Народни музеј,
Крагујевац
Инв. бр. Е 302

182. ЛИБАДЕ

Друга половина XIX века

Димензије:

Дужина 37,5 см, дужина рукава 57 см, обим рукава 76 см

Женска кратка горња одећа, широких непросечених рукава. Ивицама и око отвора на леђима тече украс од позамантеријске траке у виду меница, испод које је,

ради ефекта, постављена плава такнина. Потом долази низ звездоликих бобичастих розета, изразито пластичних. На унутрашњој страни је нашивен џеп од зеленог атласа.

Либаде је од црног атласа постављено свелосмеђим платном, а на предњем делу и рукавима црвеним шанжан рипсом. Украс је изведен сребрним чврсто упреденим нитима. Пластичност дела везених површина постигнута је предходним везом од белог конца.

Народни музеј,
Крагујевац
Инв. бр. Е 1416

183. ЛИБАДЕ

Друга половина XIX века

Димензије:

Дужина 38 см, дужина рукава 53 см, ширина рукава 23 см

Женска горња одећа уобичајеног кроја, нешто ужих рукава, без отвора са стране. Спољним ивицама и око засечених шавова на леђима нашивен је украс од сребрног ширита који је оивичен једноставном позамантеријском сребрном траком у виду меница. Декорисани отвори (шавови) на леђима завршени су биљном стилизацијом од сребрних нити.

Либаде је од црне чоје постављено ружичастим дезенираним штампаним платном.

Народни музеј,
Крушевац
Инв. бр. Е 786

184. ЛИБАДЕ

Друга половина XIX века

Димензије:

Дужина 33,5 см, дужина рукава 50 см, ширина рукава 26,5 см

Женска горња одећа кружног отвора уз врат, облик завршетака на предњем делу са рукавима не нарочито широким, без отвора са стране. Делом кројем, делом избором декоративних детаља, начином рада и употребљеним материјалом представља специфичност у овој групи сачуваних предмета. Спољним ивицама и на леђима, имитирајући уобичајене отворе у шавовима, тече низ сребрних гајтана између којих је узана позлаћена нит. Ивице прати богата биљна стилизација компонована у виду лозице, допуњена птицама.

Либаде је од љубичастог свиленог сомота, а постава од црвеног платна, у рукавима од црвеног шанжан рипса. Орнаментални украс извођен је нашивањем јако тордираних позлаћених нити, уоквираваних златним нитима упреденим са жутим свиленим концем уз местично пришивање шљокица.

Народни музеј,
Крушевац
Инв. бр. Е 355

185. ЛИБАДЕ

Друга половина XIX века

Димензије:

Дужина 40 см, дужина рукава 60 см, ширина рукава 38 см

Женска кратка, горња одећа дугих рукава, у доњем делу јако проширених, непросечених. Предњи делови су заобљени, без закопчавања. Орнаментални позамантеријски украс у виду меница од сребрних нити тече спољним ивицама и делом прати крој на леђима где се завршава у виду шиљатих листова од тордираних сребрних нити и шљокица. С нутрашње стране нашивен је џеп.

Везено је на белом тафту, постава је од белог аталаса и белог платна.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 947

186. ЛИБАДЕ

Друга половина XIX века

Димензије:

Дужина 40 см, дужина рукава 52 см, обим рукава 78 см

Женска горња одећа дугих широких рукава, без отвора са стране. Ивицама и око шавова на леђима нашивена је позамантеријска трака у виду меница, затим ужи ширит и, најзад, низ бобица изведених пластично.

Либаде је од белог аталаса, постављено белим тафтом; а украс је изведен сребрним нитима упреденим са белим свиленим концем.

Народни музеј,
Крагујевац
Инв. бр. Е 294

187. ЛИБАДЕ

Крај XIX века

Димензије:

Дужина 42 см, дужина рукава 51 см, обим рукава 80 см

Женска горња одећа богато украшена на леђима, преко рамена и на предњем делу крзном, црвенкастосмеђом самуровином. Спољним ивицама и на укројеном делу леђа тече нежна лозица са издуженом цветном бобичастом стилизацијом, а на самим ивицама је нашивена позамантеријска трака у виду ланчића која краси и шавове на леђима. Рукави су широки, без прореза. Либаде је од црног сомота, на предњем делу и рукавима постављено црвеним рипсом, а на леђима светлосмеђим платном. Са нутрашње стране је нашивен џеп од црног атласа.

Народни музеј,
Крагујевац
Инв. бр. Е 272

188. ЛИБАДЕ

Крај XIX века

Димензије:

Дужина 33,5 см, дужина рукава 69,5 см, ширина рукава 33 см

Женска кратка горња одећа, дугих рукава, у доњем делу јако проширених, а са унутрашње стране просечених готово до испод пазуха спојени шнираним ширитом. Предњи делови су заобљени, без закопчавања. Орнаментални украс тече спољним ивицама, делом прати крој леђа и отвор рукава. По ивицама је нашивена позамантеријска трака у виду меница испод које је црвени тафт, затим је нашивен златоткани ширит и најзад лозица од издужених мало пупчастих листова. Ширити украшавају и рукаве.

Везено је на тамноцрвеном сомоту позлаћеним нитима упреденим са свиленим, затим јако тордираним позлаћеним нитима и шљокицама. Постава је од љубичастоцрвеног атласа, и белог пругастиг штампаног платна и ружичастиг сатена.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 1372

189. ЛИБАДЕ

Крај XIX века

Димензије:

Дужина 38,5 см, дужина рукава 58 см, обим рукава 39 см

Женска горња кратка одећа, која се постепено скраћује на предњем делу, дугих, доле незнатно проширених, непросечених рукава. Спољном ивицом тече позлаћена позамантеријска трака у виду ланчића, потом је нашивен позлаћени ширит, а затим изведена стилизована лозица са завршцима у виду волута. Исти декор се јавља и поред непросечених шавова на леђима.

Либаде је од црне чоје постављено свелосмеђим платном, а предњи делови и рукави сатеном, интензивно ружичастим.

Завичајни музеј,
Титово Ужице
Инв. бр. 153

190. ЛИБАДЕ

Крај XIX века

Димензије:

Дужина 42 см, дужина рукава 56 см, ширина рукава 41 см

Женска кратка горња одећа спреда полукружно завршена, са дугим у доњем делу знатно проширеним непросеченим рукавима. Ивицама тече украс од меница изведених позлаћеним нитима, а потом узана трачица од истог материјала. На леђима шавови нису просечени, али уобичајени декор није запостављен, јавља се у виду

преплетеног ланчића уоквиреног танком позлаћеном трачицом.

Либаде је од светлоплавог аталаса са утканим декоративним пругама у истој боји. Постављено је смеђим платном, а на грудима и испод рукава постава је од црвеног шанжан рипса.

Народни музеј,
Ниш
Инв. бр. Е 138

191. ЛИБАДЕ

Крај XIX века

Димензије:

Дужина 41,5 см, дужина рукава 60 см, ширина рукава 41 см

Женска кратка горња одећа, полукружно завршених предњих делова, са дугим изразито широким, с унутрашње стране просеченим рукавима. Ивицама и око прореза на леђима и рукавима, нашивен је украс у виду мемица од позлаћених нити затим права узана трака. Потом је изведена биљна лозица од троллиста и издужених листова, изразито пластична.

Либаде је од тамноплавог сомота, постављено светло смеђим платном и делом жућкастим свиленим рипсом. Орнаментални украс је изведен позлаћеним нитима упреденим са жутиим свиленим концем, јако тордираним позлаћеним нитима и шљокицама.

Народни музеј,
Лесковац
Инв. бр. Е 668

192. ЛИБАДЕ

Крај XIX века

Димензије:

Дужина 36 см, дужина рукава 59 см, ширина рукава 35 см

Женска горња кратка отворена одећа, при крају заобљених предњих делова. Има дуге, у предњем делу јако проширене рукаве, нерасечене. Ивицама и око имитације косих прореза на леђима тече трачица у виду ланчића од позлаћених нити, затим узани ширит и најзад нежна лозица од троллиста и издужених листића украшена шљокицама. С унутрашње стране има нашивен џеп.

Либаде је од тамноплавог сомота, постављено смеђим платном и црвеним рипсом на предњим деловима и рукавима. Украс је изведен позлаћеним нитима упреденим са жутиим свиленим концем и јако тордираним металним нитима којима су причвршћене шљокице.

Матична библиотека—Музејска збирка
Књажевац
Без инв. бр.

193. ЛИБАДЕ

Крај XIX века

Димензије:

Дужина 41 см, дужина рукава 54 см, ширина рукава 37 см,

Женска кратка горња одећа отворена целом дужином, спреда полукружна. Рукави су дуги, у доњем делу јако проширени, нерасечени. Спољним ивицама, око рукава, око косих шавова на леђима украшена је црном свиленом позамантеријском траком, плетеном у виду ланчића и црним свиленим упреденим нитима.

Либаде је од црног атласа, постављено светлосмеђим платном и црвеним сатеном.

Народни музеј,
Врање
Инв. бр. 1383

194. ЛИБАДЕ

Крај XIX века

Димензије:

Дужина 41 см, дужина рукава 64 см, ширина рукава 37 см

Горња кратка женска одећа, спреда отворена, незнатно заобљених ивица. На горњем делу леђа, раменима и грудима нашивено је црвенкастосмеђе крзно нерца. Рукави су дуги јако проширени у доњем делу. Орнаментални украс од нашивених трачица и лозица са волутама тече ивицом.

Либаде је од црног атласа, постављено делом црним сатеном (на леђима), а остало црним рипс моареом. Украс је изведен нашивањем црних свилених нити.

Етнографски музеј,
Београд
Инв. бр. 4404

195. ЛИБАДЕ

Крај XIX, почетак XX века

Димензије:

Дужина 39 см, дужина рукава 64 см, обим рукава 91 см

Женска горња кратка одећа, дугих у доњем делу знатно проширених, непросечених рукава. Спољним ивицама и делом на просеченим шавовима на леђима тече позамантеријска трака у виду ланчића, а поред ње је извезена нежна спирална лозица.

Либаде је од црног атласа, постављено смеђим платном и крем свилом, а доњи део рукава жућкастим рипсом. Украс је изведен сребрним нитима упреденим са оранж свиленим концем.

Завичајни музеј,
Титово Ужице
Инв. бр. 157

196. ЛИБАДЕ

Крај XIX, почетак XX века

Димензије:

Дужина 40 см, дужина рукава 64 см, ширина рукава 40 см

Женска кратка отворена горња одећа, заобљених предњих делова, са ушицима на предњем делу. Има дуге, у доњем делу јако проширене, рукаве, нерасечене. Ивицама и око имитације прореза на леђима тече трачица у виду ланчића од позлаћених нити, затим узани ширити, најзад, нешто збијена геометризована лозица украшена стилизацијом троллиста и листића.

Либаде је од црног атласа, ватирано, постављено белим прошивеним атласом. Доњом ивицом рукава нашивен је риш од свилене беле моаре траке.

Матична библиотека—Музејска збирка
Књажевац
Инв. бр. Е 45

197. ЛИБАДЕ

Крај XIX, почетак XX века

Димензије:

Дужина 39 см, дужина рукава 52 см, обим рукава 79 см

Женска кратка горња одећа изразито широких просечених рукава. Ивицама и око отвора на леђима тече узана позамантеријска трака у виду ланца, затим узана позлаћена трака и најзад нежна лозица од волута, компонованих наизменично. На унутрашњој ивици рукава нашивен је риш од ружичасте свилене траке.

Либаде је од црног атласа, ватирано, постављено смеђом памучном такнином, а на рукавима и предњим деловима ружичастим рипсом.

Народни музеј,
Крагујевац
Инв. бр. Е 1189

МАНЖЕТНЕ

198. МАНЖЕТНА

Последња четвртина XIX века

Димензије:

Ширина 15 см, дужина (горња) 25 см, дужина (доња) 36 см

Женска манжетна у облику трапеза, испуњена гранама са розетама и пупољцима.

Начињена је од ручно рађеног тила на који је аплицирана, иглом рађена чипка. Чипка је од танког ланеног конца у природној боји.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 5404

МАРАМЕ

199. МАРАМА

Друга половина XIX века

Димензије:

Дужина 98 см, ширина 95 см

Мараме је од танке беле чисте свиле са утканим цветним гранама. Ивицом је нашивен волан, украшен геометријским орнаментима, машински ткан од танких свилених нити.

Народни музеј,
Ниш
Инв. бр. Е 2463

200. МАРАМА

Друга половина XIX века

Димензије:

Дужина 94 см, ширина 82 см

Женска четвороугаона мараме испуњена низовима преломљених линија прекинутих бобицама. Нашивен оквирни део украшен је биљним стилизацијама укомпонованим у паралелне преломљене линије.

Мараме је плетена машински од ружичастог свиленог конца.

Музеј Понишавља
Пирот
Редни бр. 9

201. МАРАМА

Друга половина XIX века

Димензије:

Дужина 101 см, ширина 91 см

Женска мараме за груди украшена геометризованим непрекинутим мотивом. Ивицом, нашивеном и незнатно набраном, тече нешто шири украс на коме је изведен мотив двоструке таласасте траке.

Мараме је машински плетена, од таних је свилених нити смеђе боје.

Народни музеј,
Крагујевац
Инв. бр. Е 1534

202. МАРАМА

Друга половина XIX века

Димензије:

Дужина 84 см, ширина 83 см

Женска четвртаста мараме за покривање главе од танког црног свиленог атласа, по ивицама украшена утканом цветном лозицом и боји цикламе. У два супротна угла мараме уткан је букет ружа у истој боји уз незнатни додатак зелене боје.

Марама чини комплет са инв. бр. 97, 1322, 136, 135, 134, и кецељом без инв. бр. из истог музеја.

Народни музеј,
Брање
Инв. бр. 141

203. МАРАМА

Друга половина XIX века

Димензије:
Дужина 58 см, ширина 58 см

Женска свилена четвртаста марама за груди, са ивицама украшеним разнобојним ресама. Центар је у облику квадрата у боји цикламе, украшен протканим цветним орнаментом исте боје. Са стране су, у пругама боје цикламе, зелене, љубичасте и жуте које се у угловима секу, уткани цветни мотиви у комбинацији наведених боја.

Марама чини комплет са инв. бр. 97, 141, 136, 135, 134 и 139 и кецељом без инв. бр. из истог музеја.

Народни музеј,
Брање
Инв. бр. 1322

204. МАРАМА

Крај XIX века

Димензије:
Дужина 126 см, ширина 120 см

Правоугаона женска марама настављена по средини, Испуњава је геометријски преплет, а ужи волан нашивен као оквир краси паралелна вијугава линија.

Марама је плетена машински од црног свиленог конца.

Матична библиотека—Музејска збирка
Књажевац
Инв. бр. Е 5

205. МАРАМА

Крај XIX века

Димензије:
Дужина 94 см, ширина 88 см (без реса)

Женска марама за огртање, украшена паралелним низовима мотива таласастих преломљених трака, наизменично пуних и перфорираних. Оквири су нашивени и изведени шуљикаво. На ивицама су дуже ресе.

Марама је плетена машински од белог свиленог конца.

Етнографски музеј,
Београд
Инв. бр. 9036

206. МАРАМА

Крај XIX века

Димензије:
Дужина дуже стране 80 см, дужина краћих страна 50 см

Женска троугласта марама, оивичена дужим свиленим ресама. Украшена је извезеним низовима гранчица ружа.

Марама је од црног воала, ресе су такође црне, а везени украс је у неколико тонова ружичастог и зеленог свиленог конца. Бодови су пуни и коси.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 1901

МАШНЕ

207. МАШИНА

Око 1880. године

Димензије:
Дужина 115 см, ширина 11 см.

Женска машна за везивање испод оковратника, на крајевима украшена везом и ресама. У овалним медаљоницама, испуњеним везеним паралелним дијагоналним линијама, извезени су цветни букетићи, а изнад тога цветна лозица.

Машна је од светлоплавог атласа, везено је свиленим концем светлоплаве, ружичасте, маслинасте, жуте и црвене боје, пуним бодом, равним нитима местимично прихватаним и перфорираним везом.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 3996

Библиографија:
D. Stojanović, Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka, Beograd 1966, 14.

МИНТАНИ

208. МИНТАН

Средина XIX века

Димензије:
Дужина 38 см, дужина рукава 82 см

Женски минтан са малим подигнутим оковратником, дубљи изрез на грудима је заобљен, закопчава се са два дугмета. Дуги рукави (више него што је потребно) потпуно су отворени, причвршћени за минтан само на раменом делу, а у доњем делу су трапезасто завршени и украшени ситном дугмади. Ивицама тече узана позлаћена позамантеријска трака, затим низ позлаћених гајтана. Онда долази декоративна лозица од тролита компонованих наизменично, а на доњем делу рукава је, сем лозице, компонован орнамент у виду троугла створен од истих декоративних елемената. Минтан је од црвеног свиленог сомота, а орнамент изведен површински,

од позлаћених нити упредених са жутим свиленим концем.

Народни музеј,
Крагујевац
Инв. бр. Е 310

209. МИНТАН

Средина XIX века

Димензије:

Дужина 39 см, дужина рукава 60 см

Женска кратка горња одећа са мањим подигнутим оковратником, незнатно деколтована. Испод груди се закопчава са четири жута свилена дугмета, украшена црвеним перлама. Има дуге, у доњем делу с унутрашње стране отворене рукаве, с једне стране украшене омчама, а са друге жутом свиленом дугмади са црвеним перлама. Рукави су у доњем делу завршени трапезасто. Ивицама минтана тече двоструки низ позлаћених гајтана, а између и око њих су чврсто упредене позлаћене нити. Ивице краси с мером компонована биљна стилизација, готово апстрактних издужених облика. Око отвора на рукавима је нежан украс фестона са тролистима, Средину доњег украсног дела рукава испуњава композиција од поменутих елемената компонована са букетом цвећа издужених латица.

Минтан је од љубичастог тафта са атласним пругама које испуњавају уткане цветне гранчице беле боје. Постављен је белим платном, а по ивицама љубичастом бојом.

Напомена: У документацији музеја се води као ћурче.

Народни музеј,
Лесковац
Инв. бр. Е 135

210. МИНТАН

Средина XIX века

Димензије:

Дужина 35,5 см, дужина рукава 46 см, ширина 16 см

Женска кратка горња одећа, са високим оковратником, спреда отворена. Има дуге, праве, уже рукаве, углављене под правим углом, Ивицама и шавовима са стране су нашивени позлаћени гајтани. Декоративна биљна лозица прати ивице, украшава оковратник и доњи део рукава. На грудима су са сваке стране по вертикали постављене по три розете у виду медаљона, украшене кићанкама од позлаћених нити са шљокицама. Око њих се развијају биљне гранчице и стилизације цветова. На леђима је декор још богатији, у виду стабла које се рачва, а око њега стилизације које асоцирају на рогове изобиља и гранчице. Средину рукава красе биљне стилизације које се у центру стичу у виду ромба. Од

оковратника на леђима висе позлаћене нити са кићанкама на крајевима.

Минтан је од црне чоје, постављена светлољубичастим моареом. Орнаментални украс је изведен позлаћеним нитима упреденим са жутим свиленим концем, јако тордираним позлаћеним нитима и шљокицама.

Сродан минтан се налази у Етнографском музеју у Београду, инв. бр. 11409

Напомена: У документацији музеја се води као колија.

Народни музеј,
Врање
Инв. бр. 1070

211. МИНТАН

Средина XIX века

Димензије:

Дужина 40 см, дужина рукава 50 см, ширина рукава 16 см

Женска горња кратка одећа, отворена целом дужином, са високим оковратником и дугим правим рукавима углављеним под правим углом. Ивицама и делом шавовима нашивени су низови позлаћених гајтана. На оковратнику и ивицама минтана изведена је цветна лозица, а потом се на грудима, леђном делу и средином рукава развија флорални орнаментални украс распоређен кружно, у виду гранчица и укомпонован у оквиру у облику листова. На обе стране груди су по три позлаћене кићанке распоређене вертикално. Од оковратника ка леђима пружају се позлаћене упредене нити које се у центру спајају кићанкама.

Минтан је од црне чоје, постављен смеђим платном. Орнаментални украс је изведен позлаћеним нитима упреденим са жутим свиленим концем, јако тордираном позлаћеном жицом и шљокицама.

Етнографски музеј,
Београд
Инв. бр. 11409

214. МИНТАН

Друга половина XIX века

Димензије:

Дужина 32 см, дужина рукава 46 см, ширина рукава 17 см

Горњи кратки део женске одеће, са округлим изрезом за врат, на предњој страни отворен. Рукави су дуги, прави, укројени под правим углом, отворени целом дужином, као и минтан са стране. Ивицама тече низ паралелних сребрних гајтана. Предњи део је украшен розетама од тордираних позлаћених нити у чијем су центру сребрне кићанке завршене шљокицама. Исти декор је и на леђима, али недостају кићанке. Богати стилизовани биљни, расплинути орнаментални украс налази се на леђима и предњем делу, а укомпонован је у архи-

тектонски оквир. Средина рукава украшена је крупном биљном стилизацијом.

Везено је на плавој чоји сребрним концем упреденим са жутим свиленим нитима. Вез је површински. Постава је од црвене памучне тканине.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 1898

Библиографија:

Д. Стојановић, Србско е шитје XIV—XIX вв. каталог, Москва 1973, кат. 194, 54;
D. Stojanovici, Broderia artistica la Sirbi secolul al XIV-lea-secolul al XIX-lea, Bucuresti 1973, kat. 190, 37.

212. МИНТАН

Средина XIX века

Димензије:

Дужина 32 см, дужина рукава 50 см, ширина рукава 17 см

Горњи кратки део женске одеће са мало уздигнутим оковратником, напред отворен. Рукави су дуги, прави, укројени под правим углом. По ивицама тече низ паралелних сребрних гајтана, којим се покривају и шабови. На грудном делу, леђима и рукавима налазе се розете од тордиране позлаћене жице са шљокицама, а у њиховом центру, само на грудном делу, су кићанке са шљокицама. Цела површина минтана је украшена биљним и геометријским облицима чије су форме назначене мењањем правца смера нити којим је вез извођен.

Везено је на плавој чоји, сребрним нитима упреденим са жутим свиленим концем. Вез је површински. Постава је од црвене ланене тканине.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 5395

Библиографија:

Д. Стојановић, Србско е шитје XIV—XIX вв. каталог Москва 1973, кат. 192, 53;
D. Stojanovici, Broderia artistica la Sirbi secolul al XIV-lea-secolul al XIX-lea, Bucuresti, kat. 188, 37.

213. МИНТАН

Друга половина XIX века

Димензије:

Дужина 40 см, дужина рукава 44 см, ширина рукава 16 см

Горњи краћи део женске одеће, са подигнутим оковратником, изрезом у облику »V«, спреда отворен. Рукави су дуги, прави, углављени под правим углом, целом дужином отворени, са могућношћу закопчавања. Минтан је отворен и са стране. По ивицама тече низ паралелних сребрних гајтана. Оковратник је украшен стилизацијом испуњене лознице, рукави крупном биљном сти-

лизацијом са розетом у центру, а остали простор биљном стилизацијом која се тек наслућује у архитектонском оквиру.

Везено је на црној чоји, сребрном жицом, упреденом са свиленим жутим нитима. Вез је сасвим површински. Постава је од пругасте љубичасто беле памучне тканине.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 5521

Библиографија:

Д. Стојановић, Србско е шитје XIV—XIX вв. каталог, Москва 1973, кат. 195, 54;
D. Stojanovici, Broderia artistica la Sirbi, secolul al XIV-lea-secolul al XIX-lea, Bucuresti 1973, kat. 191, 38.

215. МИНТАН

Друга половина XIX века

Димензије:

Дужина 33 см, дужина рукава 44 см, ширина рукава 15 см

Горњи кратки део женске одеће, дугих рукава укројених под правим углом. Рукави су расечени до пазуха, са могућношћу закопчавања. Оковратник је незнатно подигнут, а предњи део укројен као »V« изрез и отворен. Ивицама тече низ паралелних гајтана од позлаћених нити. На грудима су нашивене са сваке стране по две кићанке, од фино упредених позлаћених нити, упредених са свиленим концем завршених са шљокицама. На леђима висе две кићанке истог типа. Орнаментални украс чине стилизације розета и троллиста.

Вез који покрива целу површину извођен је на црној чоји. Рађено је позлаћеним нитима, упреденим са жутим свиленим концем и танком тордираном позлаћеном жицом. Местимично су нашивене шљокице, причвршћене тордираном жицом. Постављен је црвеним платном.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 949

216. МИНТАН

Друга половина XIX века

Димензије:

Дужина 42 см, дужина рукава 58 см

Женска кратка горња одећа кројена уз врат, са узаним овалним деколтеом, делом се закопчава омчама и ситним дугмадима. Рукави су дуги, углављени под правим углом, у доњем делу проширени и полукружно завршени, с унутрашње стране делом отворени. Украс од сребрних гајтана на ивицама фиксираним у виду спирале тече око грудног дела и оперважава рукаве. На грудима је, пратећи деколте и доњом ивицом

рукава, нашивена широка златоткана трака. Потом те-че дискретан украс од правих и таласастих линија пре-киданих кружићима. На средини рукава је стилизација цветне стабљике.

Минтан је од тамноцрвеног свиленог сомота, постав-љен белим дезенираним платном, а на рукавима црве-ном свиленом тканином. Украс је површински, изведен позлаћеним нитима упреденим са жутим свиленим кон-цем.

Етнографски музеј,
Београд
Инв. бр. 5346

217. МИНТАН

Друга половина XIX века

Димензије:

Дужина 37 см, распон рукава 134 см, ширина рукава 16 см

Женска кратка горња одећа, спреда отворена, са висо-ким оковратником и дугим правим узаним рукавима, углављеним под правим углом. Спољним ивицама, око оковратника и на шавовима са стране нашивени су по-злаћени гајтани, упредени са жутим свиленим концем, а између њих су позлаћене нити. Затим је на оковрат-нику, око њега као и ивицама колије нашивена широ-ка златоткана трака, а потом је изведена нежна спи-рална лозица.

Минтан је од црне чоје, постављен дезенираним штам-паним платном, делом љубичастим атласом. Декор је изведен позлаћеним нитима упреденим са жутим свиле-ним концем.

Напомена: У документацији музеја се води као колија.

Народни музеј,
Врање
Инв. бр. 524

218. МИНТАН

Друга половина XIX века

Димензије:

Дужина 32 см, распон рукава 146 см

Женска кратка горња одећа дугих просечених рукава, срцоли-ко завршених. Рукави су са стране украшени нашиве-ним дугмадима од сребрних нити упредених са жутим свиленим концем, а на другој страни омчама. Изрез око врата је кружан. Минтан је на предњој страни от-ворен целом дужином правим линијама, по чијим су ивицама нашивена дугмета од сребрних нити упредених са белом свилом. Ивицама тече низ нашивених сребр-них гајтана, а на предњем делу и око изреза за врат је украс у виду фестона са тролистима као и дискрет-не стилизоване лозице које се јављају и на рукавима. Украс од стилизованих розета, лала и листова краси знатну површину рукава и рамена. Украс је изведен доста површински.

Минтан је од пругасте бело-плаве свилене тканине, про-ткане позлаћеним и сребрним нитима, којима је уз до-датак вишебојних свилених нити уткан флорални де-кор. Везено је позлаћеним нитима, упреденим са белим свиленим концем.

Народни музеј,
Краљево
Инв. бр. Е 50

219. МИНТАН

Друга половина XIX века

Димензије:

Дужина 30 см, распон рукава 138 см, ширина 28 см

Женска горња одећа дугих рукава. Отворен је целом дужином рукава и са стране. Изрез око врата је кру-жан, на грудима готово прав, украшен дугмадима пре-вученим позлаћеним нитима и коралом. Око отвора за врат, на грудима и доњем делу рукава нашивена је ши-ра златоткана трака, а поред ње теку низови везене биљне стилизације. На грудном делу биљна стилизаци-ја је змијолико извијена. У центру леђног дела је биљна композиција. Спољним ивицама тече низ нашивених сре-брних гајтана.

Минтан је од свиленог тамноцрвеног рипса, украшеног белим пругама. Постава је од штампаног платна. На рукавима су видљиви трагови цртежа орнаменталног украса и пикирања. Вез доста површински, изведен је позлаћеним нитима упреденим са белим свиленим кон-цем.

Народни музеј,
Краљево
Инв. бр. Е 37

220. МИНТАН

Друга половина XIX века

Димензије:

Дужина 40 см, дужина рукава 58 см

Женска кратка горња одећа спреда отворена, у доњем делу се затвара копчама. Изрез је у облику слова »V«, око врата заобљен. Рукави су набрани у средини гор-њег дела и у доњем делу, завршени узаном манжетном, мало расечени с унутрашње стране, закопчавају се јед-ним дугметом. Око ивица и на саставу рукава нашиве-на је ужа златоткана трака.

Минтан је од рипса на пруге тамноцрвене (црвене ни-ти проткане са плавим) комбиноване са жутим у које су уткане црвене нити. Постављен је крем платном.

Чини комплет са инв. бр. 97, 1322, 141, 135, 136, 139 и кецељом чез инв. бр.

Народни музеј,
Врање
Инв. бр. 134

221. МИНТАН

Друга половина XIX века

Димензије: Дужина 28 см, дужина рукава 50,5 см

Део женске кратке одеће на преклоп, са полукружним отвором за врат. Рукави су дуги, углављени под правим углом, целом дужином отворени, при дну косо укројени и украшени металним дугмади. Ивицама тече низ позлаћених гајтана а затим шира позлаћена позамантеријска трака. Предњи делови минтана и доњи делови рукава су украшени стилизованим биљним лозицама и преплетом, а централни део леђа, чији је декор укомпонован у четвороугао, краси лозица у виду венца, а око ње су концентричне кружне линије и плетенице. Остали простор испуњава биљни преплет.

Минтан је од зеленог свиленог сомота, постављен, само у доњем делу рукава, а од пругастог је црвенобелог свиленог рипса. Орнаментални украс је изведен површински, позлаћеним нитима упреденим са жутим свиленим концем.

Етнографски музеј,
Београд
Инв. бр. 11313

222. МИНТАН

Крај XIX века

Димензије:

Дужина 30 см, дужина рукава 62 см, ширина рукава 15 см

Горњи кратак део женске одеће, рукава углављених под правим углом, дужих од потребе, са стране расечених, завршених срцолико и полукружно, украшених сребрном ливеном дугмади. Оковратник је незнатно подигнут, изрез на предњем делу је овалан, украшен крупном дугмади, при дну се затвара копчама. По ивицама тече паралелан низ црних свилених гајтана, а између њих је позлаћена жица, затим се пружа лозица испуњена издуженим бадемастим листовима. Потом следе нашивени позлаћени ужи гајтани ромбично прихватани црним концем, што ствара посебан декоративни утисак. Са стране грудног дела, око врата и по доњим ивицама тече фриз геометризованог цветног украса. У средини леђа је биљна стилизација, а на рукавима богат орнаментални украс делом идентичан са леђним и поменутом лозицом, али њиме доминира делтоидна форма. Украс је концентрисан на доњи и задњи део рукава.

Везено је на пругастом тамноцрвено-белом рипсу (ћитајки), позлаћеним нитима упреденим са жутим свиленим концем, као и црним јако упреденим свиленим нитима. Постава је од дезениране, на белој основи, штампане памучне тканине.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 1899

Библиографија: Д. Стојановић, Србскоје шитје XIV—XIX вв. каталог, Москва 1973, кат. 196, 54;

D. Stojanovici, Broderia artistica la Sirbi, secolul al XIV-lea-secolul al XIX lea, Bucuresti 1973, kat. 192, 38.

223. МИНТАН

Крај XIX века

Димензије:

Дужина 32 см, дужина рукава 52 см, доњи обим рукава 22 см

Горњи кратки део женске одеће, дугих рукава углављених под правим углом. При дну су расечени и на једној страни украшени свиленом дугмади. Минтан има незнатно подигнути оковратник и издужени овални изрез уокрашен крупном дугмади са коралима. По спољним ивицама тече низ паралелних сребрних гајтана. Као украс се користе шире траке позлаћеног ширита упреденог са жутим свиленим концем а затим тече лозица од четворолиста и спирала. Богати стилизовани флорални украс, у коме доминирају лале, тече средином рукава а краси и леђа, где је симетрично компонован.

Везено је на љубичастом свиленом сомоту, позлаћеним нитима упреденим са жутим свиленим концем. Пластични део веза изведен је тордираним нитима од истог материјала. Постава је од штампаног дезенираног платна.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 5524

ОГРТАЧИ

224. ОГРТАЧ

Око 1880. године

Димензије:

Дужина предњег дела 55 см, дужина задњег дела 63 см, обим око 260 см

Огртач је у виду пелерине са задњим полукружним делом, а предњим зашиљеним. Око врата је причвршћен копчом. Оковратник је висок, надржан, украшен црном машинском чипком, која тече и предњим ивицама. Огртач краси низ везених цветова и цветних гранчица. По ивицама је нашивена шира позамантеријска трака завршена дугим свиленим ресама. Два краћа низа реса нашивена су и на грудном делу.

Огртач је од црног свиленог сомота, везено је црним свиленим концем и остали украс је црн. Постављен је црним тафтом.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 9693

225. ОГРТАЧ

Крај XIX века

Димензије:

Дужина 55 см, обим 260 см

Огртач у виду пелерине, кројен полукружно. Оковратник је висок, причвршћен двама копчама. Од њега се зракасто шири декоративни, стилизовани биљни украс, комбинован са геометријским мотивима.

Огртач је од црног плиша, постављен црним тафтом (новим). Орнамент је изведен црним свиленим трачицама, делом пришиваним окомито, црним свиленим чврсто упреденим нитима и пластичним везом од црносмеђег свиленог конца.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 9388

226. ОГРТАЧ Крај XIX, почетак XX века

Димензије:
Дужина 45 см, обим 220 см

Женски краћи огртач, таласастих ивица, кројен полукружно, без оковратника, причвршћен уз врат једном копчом. Украшен је стилизованом биљном лозицом. Огртач је од избледеле црне вунене тканине, украс је изведен тамномаслинастом свиленом траком и низовима нашивених црних перли. Постава је од црне свиле (нова).

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 9333

227. ОГРТАЧ Око 1905. године

Димензије:
Дужина у центру 43 см, обим 192 см

Женски кратак огртач у виду пелерине, кројен уз врат, ватиран. У средини предњег и задњег дела знатно дужи, у горњем делу спојен копчама. По доњим ивицама су нашивене ресе од свиленог конца. Око врата је набрани узани украсни риш са извученим нитима. Огртач је од белог тафта, риш такође, постављен белом фланелом.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 4013

Библиографија: D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd 1966, 6.

ОКОВРАТНИЦИ

228. ОКОВРАТНИК Крај XIX, почетак XX века

Димензије:
Дужина 35 см, ширина 5,5 см

Високо стојећи женски оковратник неравних ивица, учвршћен фишбајнима. Орнаменти су стилизовани, цветни. Закопчава се копчама на задњем делу.

Оковратник је од ланеног конца иведен техником клеповања.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 5388

Библиографија: D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd 1966, 7.

229. ОКОВРАТНИК Око 1903. године

Димензије:
Дужина око 134 см, ширина око 8 см

Женски дужи оковратник, неправилног облика, украшен волутама и стилизованим цветним орнаментима, претежно розетама и лалама.

Оковратник је од клеповане чипке рађене танким ланеним концем природне боје.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 5200

Библиографија: D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd 1966, 6.

230. ОКОВРАТНИК Око 1903. године

Димензије:
Дужина 85 см, ширина 5 см

Дуги женски оковратник из два дела. Украс чине стилизовани звездолики цветови и листови. Оковратник је изведен у техници »point lace« ланеним и свиленим концем у природној боји.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 5389

Библиографија: D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd 1966, 6.

231. ОКОВРАТНИК Почетак XX века

Димензије:
Ширина 29 см, доњи обим 205 см

Шири женски оковратник, незнатно подигнут уз врат. Доње ивице су радијално расечене у виду дугих листова. Везом је изведена стилизација компонована од вијугавих линија, а у језичцима биљна стилизација међусобно повезана.

Оковратник је од белог тила, а орнаментални украс везен окер свиленим концем. Рад је машински.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 2175

Библиографија: D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd 1966, 6.

232. ОКОВРАТНИК Почетак XX века

Димензије:
Ширина око 19 см, спољни обим око 120 см

Шири женски положени оковратник, таласастих спољних ивица, закопчава се дугмадима на задњем делу. Украшен је вијугавом гранчицом ружа, у зеленом, светлоплавим и ружичастим тоновима.

Оковратник је од белог атласа, постављен белом свилом у сержу, а орнаментални украс је изведен нашивањем узких свилених трачица.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 101

233. ОКОВРАТНИК Почетак XX века

Димензије:
Ширина 25 см, обим (доњи) 138 см, обим (горњи) 46 см

Женски широки, полукружни лежећи оковратник, изведен од узаних позамантеријских трака, којима је стваран вијугави орнамент, и чипке са биљним стилизацијама. Декор је компонован наизменично у концентричне појасеве. По доњој ивици су нашивене ресе са бобицама.

Рађено је од светлоокер свилоног конца.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 10249

Библиографија: D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd 1966, 7.

234. ОКОВРАТНИК Око 1910. године

Димензије:
Дужина 37 см, ширина 6,5 см

Женски узани оковратник причвршћен за траку, којом се подиже уз врат. Украшен је стилизованим биљним и геометријским орнаментима изведеним машинским везеним тилом.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 5391

Библиографија: D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd 1966, 7.

235. ОКОВРАТНИК Око 1910. године

Димензије:
Дужина 38 см, ширина 5,5 см

Женски узани оковратник из два у средини размакнута дела повезана узаном трачицом, којом се подиже уз врат. Ивице су завршене »цакнама«. Украшен је цветним мотивима.

Оковратник је од белог батиста, а машински вез изведен је белим концем.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 5387

Библиографија: D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd 1966, 6.

236. ОКОВРАТНИК Око 1910. године

Димензије:
Дужина 35 см, ширина 4 см

Женски узани оковратник из два у средини размакнута дела, повезана узаном трачицом којом се оковратник подиже уз врат. Украшен је везеним геометризованим биљним стилизацијама изведеним црном, белом и пастелним тоновима плаве, ружичасте и жуте боје.

Начињен је од танке беле свилене тканине, а везени украс је изведен пуним и бод у бодовима.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 5390

Библиографија: D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd 1966, 7.

237. ОКОВРАТНИК 1914. година

Димензије:
Спољни обим 90 см, ширина око 8,5 см

Женски оковратник, у задњем делу раван, незнатно се сужава ка предњем отвореном делу. Орнаментални украс прелази ивичне оквире. Украшен је цветним орнаментима компонованим са волутама.

Оковратник је од крем клеповане чипке.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 2229

Библиографија: D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd 1966, 7.

238. ОКОВРАТНИК

1914. година

Димензије:

Спољни обим 94 см, ширина 7,5 до 10 см

Женски оковратник, у задњем делу раван и шири, сужава се ка предњем отвореном делу. Ивицом тече узана машинска чипка. На предњем делу и у угловима је везен цветни украс, а у центру задњег дела убачен је овални мрежаста медаљон уоквирен везеним тилом.

Оковратник је од белог органдина, украс је такође бео.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 6516

Библиографија: D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd, 1966, 7.

239. ОКОВРАТНИК

Око 1914. године

Димензије:

Спољни обим 107 см, ширина 5,5 до 12 см

Женски оковратник, таласастих ивица, у задњем делу раван и шири, сужава се ка предњем отвореном делу. На задњем и делимично на предњем делу украшен је пришивеном траком са машинским везом.

Начињен је од белог органдина, украс је такође бео.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 6517

ПОДВЕЗИЦЕ

240. ПОДВЕЗИЦЕ

Друга половина XIX века

Димензије:

Дужина 55 см, ширина 5 см

Пар женских подвезица од белог атласа, у средини украшених везеном гранчицом каранфила са пупољцима. Опшивене су љубичастим тафтом чији се крајеви продужавају и служе за везивање. Везено је жанилом зелене, ружичасте и плаве боје »petit point« бодом.

Музеј града Београда
Београд
Инв. бр. УПЕ 371

ПОЈАСЕВИ

241. ПОЈАС — траболос

Средина XIX века

Димензије:

Дужина 262 см, ширина 79 см

Женски појас за димије из три дела, од тканина исте врсте, али разнобојног десена, спојених жутих свиленим концем. На ужим странама основе завршен је ресама. У ткању је изведен коцкасти мотив компонован од црвених, жутих, црних, зелених и плавих свилених нити у мрежу.

Припадао је кнегињи Јулији Обреновић.

Историјски музеј Србије,
Београд
Инв. бр. 3194

242. ПОЈАС

Око 1860. године

Димензије:

Дужина 200 см, ширина 25 см

Женски појас од белог свиленог атласа са утканим натуралистичким цветним гранама и птицама компонованим по вертикали. Једном ивицом је ужи украс изведен у рипсу, а на другој је нешто шири у моареу.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 3995

243. ПОЈАС — бајадер

Друга половина XIX века

Димензије:

Дужина (без реса) 153 см, ширина 56 см

Женски шири појас, са утканим декором. Орнамент у стилу неокласицизма чине овални медаљони са букетицама ружа окружени цветним гирландама у којима доминирају руже. Уже стране су завршене дужим свиленим ресама.

Бајадер је од црне свиле, са наличја тамноцрвене, а уткани орнаменти су црне, беле и више тонова ружичасте, зелене, жуће и плаве боје.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 1886

Библиографија: Водич, *Музеј примењене уметности*, Београд 1970, бр. 212 сл. 49.

244. ПОЈАС — бајадер

Друга половина XIX века

Димензије:

Дужина 242 см, ширина 57 см

Женски шири појас украшен наизменично преплетом и правим линијама прекинутим цветићима у белој и ружичастој боји. При крајевима појаса су два низа вишебојних цветних гирланда које се смењују са медаљонима украшеним букетићима, оивченим цветним декором.

Ивицама је појас украшен са три ружичасте пруге, а на ужим странама су фиксиране дуге беле ресе. Бајадер је од белог тафта. Украс је уткан у истој боји, као и у тоновима зелене, ружичасте, плаве, љубичасте и жуте боје.

Народни музеј,
Ниш
Инв. бр. Е 173

245. ПОЈАС — бајадер Друга половина XIX века

Димензије:
Дужина 236 см, ширина 56,5 см

Широки женски појас од сивкастоплаве свиле, на ужим странама завршен вишебојним свиленим ресама. На оба краја украшен је у два низа утканим цветним гирландама и букетима ружа, каранфила, незаборавка, љубичица и другог цвећа у белим, љубичастим, плавим, зеленим, жутим и смеђим тоновима. Ивицама тече уткана вијугава лозица са наизменично компонованим стилизованим цветовима у смеђој, зеленој и ружичастој боји.

Етнографски музеј,
Београд,
Инв. бр. 8986

246. ПОЈАС — бајадер Друга половина XIX века

Димензије:
Дужина (без реса) 153 см, ширина 60 см

Женски шири појас, са утканим декором, распоређеним на ужим странама. Украс у стилу неорококоа са елементима неокласицизма чини орнаментални декор који имитира чипку као и букети ружа. Беле свилене ресе нашивене су на три стране.

Бајадер је од тамноплаве свиле, а декор је изведен у белој и више тонова ружичасте и љубичасте боје.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 1889

247. ПОЈАС — бајадер Друга половина XIX века

Димензије:
Дужина 122 см, ширина 20 см

Женски појас украшен утканом геометријском стилизацијом у љубичастосивим тоновима, компонованом са розетама, а на оба краја су уткани цветни букети повезани са медаљоном украшеним натуралистичким букетом ружа и уоквиреним цветним венцем. У декору је заступљено више тонова љубичасте, ружичасте, плаве

жуте, зелене, смеђе и сиве боје. На крајевима појаса су дуге, свилене ресе у љубичастим, зеленим и жутим тоновима.

Народни музеј,
Крушевац
Инв. бр. Е 543
Крај XIX века

248. ПОЈАС — траболос

Димензије:
Дужина (без реса) 252 см, ширина 84 см

Женски појас састављен из три дела, по хоризонтални спојен унакрсним бодом. На ужим странама су ретко распоређене дуге кићанке. Орнаментални украс чине уткане попречне пруге.

Појас је од ручно ткане свилене тканине, чија је основа црна, а нити потке беле, смеђе, црвене и зелене боје.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 5582

249. ПОЈАС — траболос

Крај XIX века

Димензије:
Дужина 328 см, ширина 82 см

Женски широки појас од беле свиле са црним попречним пругама. На ужим странама су из тканине извучене беле ресе и упредене, завршене малом кићанком.

Појас је од ручно ткане свилене тканине, чија је основа црна, а нити потке беле, смеђе, црвене и зелене боје.

Народни музеј,
Врање
Инв. бр. 1367

250. ПОЈАС — траболос

Почетак XX века

Димензије:
Дужина (без реса) 208 см, ширина 80 см

Женски појас, састављен из три дела, по хоризонтални спојен бодом рибља кост. На ужим странама су црне и беле свилене кићанке, извучене из нити основе. Орнаментални украс чине уткане хоризонталне и вертикалне пруге.

Појас је од свилене тканине (серж), боје су бела, црна, и при ужим ивицама жута.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 2237

251. ПОЈАС

Око 1905. године

Димензије:
Дужина 85 см, ширина 10 см

Женски појас у средини предњег дела спушта се испод струка. Декорисан је аплицираним низовима металних кружних украса, и у виду стрелице. Копча је конципирана у духу сецесије, украшена стилизованим биљним декором.

Начињен је од сиве растегљиве траке, а копча је ливена од металне легуре.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 5289

Библиографија: D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd 1966, 14.

СУКЊЕ

252. СУКЊА

Крај XIX века

Димензије:

Дужина (предња) 109 см, дужина (задња) 128 см, доњи обим 350 см

Женска дуга сукња са узаним појасом и знатно дужим задњим делом, кројена из делова, набрана у струку на задњем делу. Са стране има џеп. Украшена је наизменично компонованим цветним гранама у којима доминира лала, по доњој ивици је нашивена заштитна трака са »четкицама«.

Сукња је од смеђег свиленог атласа са утканим орнаментима у рипс ткању. У декору се, као акценат, незнатно јавља бела боја. Постављена је смеђим платном, а »четкице« су ружичасте.

Народни музеј,
Ниш
Инв. бр. Е 2283

253. СУКЊА

Крај XIX века

Димензије:

Дужина (предња) 105 см, дужина (задња) 118 см, доњи обим 248 см

Женска дуга сукња са два уздужна поруба на предњем делу, испод једног се закопчава. Има узани појас. У задњем делу је јако набрана и знатно дужа. Ивицом је нашивена заштитна трака са »четкицама«.

Сукња је од црног атласа са утканим крупним гранама ружа. Није постављена.

Народни музеј
Ниш
Инв. бр. 7

254. СУКЊА

Почетак XX века

Димензије:

Дужина (предња) 103 см, дужина (задња) 108 см, обим струка 65 см, доњи обим 230 см

Сукња са појасом, у доњем делу проширена, нешто дужа у задњем делу. Целом дужином предњег дела теку два шира поруба, где се сукња и закопчава. Задњи део је кројен из више клинова. У доњем делу компонована по хоризонтали, извезена је цветна гранчица. С унутрашње стране доње ивице нашивена је шира трака завршена »четкицама« у боји сукње.

Сукња је непостављена, од угасито плаве вунене материје (штофа), а вез изведен пуним и косим бодом, свиленим тамноплавим концем.

Народни музеј,
Крушевац
Инв. бр. Е 540

ТЕПЕЛУЦИ

255. ТЕПЕЛУК

Друга половина XIX века

Димензије:

Р—17 см

Украс за главу у виду плитке токе од цинобер чоје, по целој површини украшен купастом декорацијом компонованом у виду стилизоване лозице. Средишни мотив у облику плитке купе знатно је већи и шири. Украс је изведен нашивањем ситних, а на врховима купа нешто крупнијим зрнима бисера.

Народни музеј,
Крагујевац
Инв. бр. Е 1513

256. ТЕПЕЛУК

Друга половина XIX века

Димензије:

Р — 15 см

Женски украс за главу, декорисан купастим декоративним елементима, међусобно повезаним лозицом. Централни мотив је најкрупнији.

Везено је на цинобер чоји, низовима бисера.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 950

Библиографија: Водич, Музеј примењене уметности, Београд 1970, бр. 212, сл. 49.

257. ТЕПЕЛУК

Друга половина XIX века

Димензије:

Р—15 см

Женски украс за главу са пластичним купастим декоративним елементима, међусобно повезаним лозицом. Централни део у виду купе је највећи. Везено је на цр-

ном рипсу низовима црних ситних и крупнијих перли. Постава је од другог сивосмеђег платна.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 1951

ЋУРЧЕ

258. ЋУРЧЕ

Друга половина XIX века

Димензије:
Дужина 36 см, дужина рукава 55 см

Женска кратка горња одећа са дугим правим рукавима, спреда отворена, благо заобљених крајева. Уз ивицу тече шири низ сребрних гајтана између којих су позлаћене нити. Шавови су делом покривени гајтанима. У шаву са стране украс од гајтана је компонован око имгинарних отвора. Лоза од издужених крупнијих листова завршених бобицама, вероватно стилизација пупољака на средини рукава и леђа развија се у стабло. На грудима је лоза знатно разуђена, комбинована са стилизацијом тролита и розета. Из средине централних розета на грудима полази по једна кићанка.

Ћурче је од црне чоје, постављено јагњећим крзном, уоквирено риђе смеђом самуровином. Орнаментални украс је изведен нашивањем позлаћених нити упредених са жутим свиленим концем и јако тордираним позлаћеним нитима и шљокицама. Вез је већим делом пластичан.

Етнографски музеј,
Београд
Инв. бр. 14339

ФЕСОВИ

259. ФЕС

Прва половина XIX века

Димензије:
P 26 см, дубина 5,5 см

Женски (девојачки) фес, чија је предња половина испуњена низовима нашивених ситних турских новчића, а нашивени су и са доње унутрашње стране феса. Задњи део је на више места засечен да би се лакше поставио на главу.

Фес је од црвене чоје.

Етнографски музеј,
Београд
Инв. бр. 6683

260. ФЕС

Друга половина XIX века

Димензије:
Пречник 15 см, висина 5 см

Женски плитки фес од црвеле чоје, украшен кићанком од танких црних свилених нити, која је причвршћена на средини феса.

Народни музеј,
Ниш
Инв. бр. Е 2707/2

261. ФЕС

Друга половина XIX века

Димензије:
P 21 см, дубина 5 см

Плитак женски фесић од цинобер црвене чоје, са разбарушеном црном свиленом кићанком, причвршћеном у средини.

Завичајни музеј,
Титово Ужице
Инв. бр. 4950

262. ФЕС

Друга половина XIX века

Димензије:
Пречник 16 см

Женски плитки фес од тамноцрвене чоје са кићанком, која пада на једну страну, од црних свилених неупредених нити.

Музеј града Београда,
Београд
Инв. бр. УПЕ 770

263. ФЕС

Друга половина XIX века

Димензије:
Пречник 15,5 см

Женски фес од црвене чоје са лепезасто распоређеном црном свиленом кићанком. Засечен је на више места. Украшен је са две игле чије су главице од седефа и филибара причвршћене за иглу металним розетама.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 5257

264. ФЕС

Друга половина XIX века

Димензије:
Пречник 14 см, висина 4,5 см

Женски плитак фес, у горњем делу заравњен, од црвене чоје. Са средине феса полази шири кићанка од црних свилених нити.

Музеј Понишавља,
Пирот
Редни бр. 2

ФИСТАНИ

265. ФИСТАН

Средина XIX века

Димензије:

Дужина 142 см, дужина рукава 68 см

Женска дуга горња одећа, дубоко преклопљена у доњем делу (на везивање), расечена са стране. Предњи део је кројен из делова са убаченим клиновима са стране и усеченим џеповима. Задњи део фистана је кројен право, из једног дела. Оковратник је незнатно подигнут, а изрез на грудима до струка прав, украшен на једној страни позлаћеним дугмадима, а на другој омчама. Рукави су углављени у раменом делу, са стране отворени, да би у доњем делу малим делом били опет спојени, па отворени. Завршени су правом линијом, украшени ситним металним дугмадима. Ивицама и на шавовима нашивени су фини гајтани од позлаћене жице, а око изреза за врат тече златоткана трака. Готово око свих шавова извезена је суптилна стилизована спирална лозица или нежна лозица од тролиста. На грудима је у извијеном овалу, који уоквирава лозица од тролиста, изведена геометризована лозица. Испод џепова до изреза са стране налази се укомпонована у овални оквир арабескна биљна лозица. Аналогним начином стилизовања изведен је украс у коме доминира лала, на рукавима и на доњим угловима преклопа. Компонован је у виду троугла уз додаток аплицираног декора на теракота сомотској основи.

Фистан је од светлозеленог свиленог сомота, постављен тамним црвеноплавим рипсмоареом, а рукави зеленом свилом са утканим златним листовима. Украс, сасвим површински, изведен је особито нежно позлаћеним нитима, само изузетно сребрним.

Припадао је кнегињи Јулији Обреновић.

Историјски музеј Србије,
Београд
Инв. бр. Р 3200

266. ФИСТАН

Средина XIX века

Димензије:

Дужина 137 см, дужина рукава 67 см

Женски фистан са дубоким срцоликим деколтеом. Предњи део је отворен нешто испод струка, учвршћен фишбајном и закопчава се омчама и низом ситне дугмади од сребрних нити украшених коралима. Фистан је сечен у струк (високи) а сукња је испод струка богато набрана. Рукави су укројени под правим углом, врло дуги, прави, отворени у доњем делу с унутрашње стране украшени низом ситне сребрне дугмади и омчама, завр-

шени са три преломљена лука. Ивицама су нашивени низови сребрних гајтана, између којих су позлаћене нити, а са спољне стране и једва приметне позлаћене мемице. Изнад гајтана је низ кружића од позлаћених нити. Око изреза за врат, отвора на грудима и струка нашивена је златоткана позамантеријска трака.

Фистан је од танког крем свиленог рипса украшеног пругама неједнаке ширине изведеним сребрним нитима упреденим са златножутим свиленим концем, док су шире пруге извезене низовима цветних стилизованих грана оријенталног типа, компонованих по вертикали. Везено је ланчаним бодом нешто тамнијим жутим свиленим нитима на којима су видљиви остаци сребра.

Фистан је постављен белим платном, испод отвора за закопчавање је црна чоја, доња ивица је постављена црвеним платном, а рукави ватреноцрвеним тафтом.

Етнографски музеј,
Београд
Инв. бр. 8946

ХАЉИНЕ

267. ХАЉИНА

Средина XIX века

Димензије:

Дужина (предња) 133 см, дужина (задња) 150 см, дужина рукава 48 см

Дуга женска хаљина, са дугим задњим делом, усечена изнад струка, са стране набрана. Изрез око врата је округли, засечен до груди. Рукави су дуги, прави. Орнаментални украс је распоређен по хоризонтали и око изреза за врат. Декор чине цветне гирланде које излазе из ваза, са елементима левантинског барока. Доњом ивицом тече фриз ромбова и елиптичних површина украшених розетама.

Хаљина је од тамноцрвеног свиленог сомота, а декор од златних упредених нити са жутим свиленим концем, делимично се користе спиралне нити, а местимично су нашивене шљокице. Везено је преко чврсте хартије. Делимично је постављена смеђим платном.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 5386

268. ХАЉИНА

Средина XIX века

Димензије:

Дужина горњег дела 76,5 см, дужина рукава 46 см, дужина сукње (предња) 95 см, дужина сукње (задња) 108 см.

Женска хаљина из два дела. Горњи део отворен целом дужином, без оковратника. Рукави су дуги, прави. Орнаментални украс, од преплета комбинованог са биљ-

ним орнаментима, тече ивицама горњег дела и краси горњи део леђа. На предњем делу су извезени букети компоновани по дијагонали, и имитација џепова. Исти букет се јавља и у центру доњег дела леђа. Сукња је у струку набрана, у доњем делу се незнатно шири, са нешто дужим задњим делом. Богато је украшена крупним цветним мотивима, особито ружама, укомпонованим у гирланде. Доњом ивицом тече нежнији цветни украс. Везено је на љубичастом свиленом сомоту златним нитима упреденим са жутим свиленим концем, местимично и спиралном жицом. Везено је преко чврсте хартије. Постављена је белим, ретко тканим платном, а по доњој ивици сукње нашивен је љубичасти сатен.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 1944

269. ХАЉИНА

Око 1870. године

Димензије:

Дужина (предња) 133 см, дужина (задња) 150 см, дужина рукава 57 см

Женска хаљина, јако наглашеног струка, на закопчавање, без оковратника, са пластроном оивченим воланом. Рукави су у доњем делу знатно проширени и украшени на предњем делу са два реда волана. Сукња је у задњем делу дужа, кројена је из делова са благим наборима у струку, закопчава се на предњем делу. Као украс је местимично нашивена трака од зеленог тафта, од чега су и дугмад. Хаљина има појас од исте тканине, на крају украшен розетом од истог материјала. Са унутрашње стране око струка нашивен је појас на шнирање са фишбајнима.

Хаљина је од окер тафта са узаним зеленим и црним пругама. Постављена је у горњем делу платном, а у доњем крутом газом. Доњом ивицом са унутрашње стране нашивена је платнена шира трака, а на самој ивици зелена.

Народни музеј,
Крагујевац
Инв. бр. Е 384

270. ХАЉИНА

Око 1870. године

Димензије:

Дужина блузе 29 см, дужина рукава 53 см, дужина сукње (предња) 99 см, дужина сукње (задња) 104 см, доњи обим 220 см

Горњи део хаљине је укројен у струк, закопчава се ситним металним дугмадима. Изрез за врат је округло са малим, на леђном делу подигнутим оковратником, испод којег је на предњем делу видљив набрани воланчић од крем машинске чипке, подигнут уз врат. Од исте чипке је уздужни украс с обе стране груди. Рукави су прави, дуги, у доњем делу са стране полукружно зашечени. Ивицом рукава тече шири набрани украс од свиле нешто тамније боје од основне тканине, па волан од поменуте чипке. Сукња се шири у доњем делу, има узани појас и по два кратка набора, закопчава се са стране, а на другој страни је у шаву уздужни џеп. Задњи део сукње је набран, особито у задњем делу, и нешто дужи. Доњи део сукње је украшен ришем од исте чипке, затим широким набраним украсом (као на рукавима), и најзад су два шира набрана волана од исте тканине. Доња ивица је опшивена смеђом траком. Хаљина је од златносмеђег атласа, набрани украс од (за нијансу) тамнијег атласа. Блуза је постављена смеђим платном, а сукња крутом белом газом, а у доњем делу и смеђим платном.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 1975

Библиографија: D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd 1966, 3.

271. ХАЉИНА

Око 1870-80 године

Димензије:

Дужина (предња) 138 см, дужина (задња) 148 см, дужина рукава 53 см, доњи обим 312 см

Женска дуга хаљина уз врат са подигнутим, проштепанам, на средини отвореним оковратником. Просечена је до струка, закопчава се низом металних дугмади. Горњи део је укројен у струк, на предњој страни ватиран. Са унутрашње стране убачен је кратак појас, као корсет на шнирање. Рукави су узани, прави, са фиксираним манжетатама украшеним порубима. Хаљина има посебни појас. Закопчава се средином горњег дела и са стране сукње. Сукња је из делова у задњем делу дужа и знатно набрана, особито у центру, где је с унутрашње стране убачено јастуче. Доњом ивицом је изнутра нашивена трака са »четкицама«.

Хаљина је од теракота рипсомоареа са утканим атласним пругама, постављена белим платном у горњем делу, а у доњем смеђим, испод чега је крута газа.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 5199

Библиографија: D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd 1966, 3.

272. ХАЉИНА

Око 1870-80. године

Димензије:

Дужина блузе 33,5 см, дужина рукава 46 см, дужина сукње (предња) 97 см, дужина сукње (задња) 118 см

Женска дуга хаљина са краћим клинастим изрезом за врат, у горњем делу укројена у струк, који је подигнут и наглашен са убаченим појасом учвршћеним фишбајнима с унутрашње стране хаљине. Рукави су тричетврт, у горњем делу незнатно набрани, у доњем украшени дужим ришом од препегланих набора. Закопчава се у средини горњег дела целом дужином, дугметима пресвученим тканином од које је хаљина. Прорез за копчање прелази на сукњу са стране, док је на супротној страни џеп у шаву. Хаљина има ужи фиксиран каиш. Сукња је кројена из делова, на задњем делу, у струку, доста набрана и знатно дужа.

Хаљина је од крем атласа са утканим биљним орнаментима компонованим са гранама у виду вијугавих трака изведеним у истој боји, са додатком светлољубичасте боје. Постављена је сивим платном. У доњем делу је нашивен ружичасти декоративни волан, а доњом ивицом заштитна трака са »четкицама« љубичасте боје.

Музеј Понишавља,
Пирот
Редни бр. 11

273. ХАЉИНА

Око 1870-80. године

Димензије:

Дужина горњег дела 40 см, дужина рукава 58 см, дужина сукње (предња) 108 см, дужина сукње (задња) 120 см

Женска дуга хаљина са наглашеним струком, и, с унутрашње стране, убаченим краћим појасом на шнирање, учвршћеним фишбајнима. Изрез је уз врат, спреда благо зашиљен, опточен од истог материјала. Горњи део се закопчава целом дужином ситним дугмадима превученим свиленим нитима у истој боји и продужава се са стране у сукњу. Хаљина има ужи каиш. Рукави су дуги, код лаката благо набрани, у доњем делу кратко просечени и украшени истим ришом као и изрез за врат. Сукња је кројена из делова, на предњем делу има по три симетрична набора, а на леђима набори су концентрисани, особито у центру. Сукња је спреда знатно краћа него позади. Ивицама је нашивена заштитна трака са »четкицама« исте боје.

Хаљина је од тамног љубичастоцрвеног шанжан рипса, постављена платном нешто светлијег тона исте боје, од које је, испод доње ивице, начињен шири волан.

Музеј града Београда,
Београд
Инв. бр. Е 284

274. ХАЉИНА

Око 1870-80. године

Димензије:

Дужина горњег дела 36 см, дужина сукње (спреда) 95 см, дужина сукње (задња) 112 см

Женска дуга хаљина, укројена у струк, са убаченим појасом учвршћеним фишбајнима. Има полукружни изрез за врат и дуге праве, у доњем делу незнатно сужене рукаве, на раменима незнатно набране. Горњи део се закопчава по средини, целом дужином, а са стране у сукњи је прорез за закопчавање, где се налази и џеп. Хаљина има узани фиксирани каиш. Сукња је кројена из делова, у задњем делу знатно дужа, а у средини набрана у струку.

Хаљина је од светлосмеђег свиленог атласа са утканим гранама, украшеним цветовима љиљана компонованим у наизменичне низове. У декору се сем основне боје јавља тамнија смеђа и бела. Хаљина је постављена смеђим платном и чврстом газом. Доњом ивицом је нашивена заштитна трака са »четкицама«.

Народни музеј,
Ниш
Инв. бр. Е 211

275. ХАЉИНА

1878. година

Димензије:

Дужина (предња) 145 см, дужина (задња) 188 см, доњи обим 360 см

Дуга женска хаљина (венчаница) принцес кроја, у доњем делу проширена, са изразито дугом сукњом, на задњем делу украшеном великом машном. Изрез за врат је четвртаст, а средином предњег дела тече уметак који је у струку сужен, украшен попречним паралелним наборима. Око њега и изреза за врат нашивен је украс у виду риша од набране тканине од које је и хаљина. Доњи део сукње, од висине колена на ниже, украшава низ паралелних попречних набора, а предњом ивицом је нашивен шири волан са препегланим наборима. Рукави су прави, тричетврт, у доњем делу украшени са по два реда волана са препегланим наборима између којих је украс од набране тканине. На једној страни хаљине у доњем делу је левкаст џеп, украшен наборима и воланима. На задњем делу, са унутрашње стране сукње, нашивен је волан од маркизета са наборима, оперважен машинском чипком. Доња ивица хаљине оивичена је памучном траком.

Хаљина је од белог атласа, постављена белим платном, у горњем делу и доњом ивицом, све остало постављено је белом крутом газом.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 5593

Библиографија: D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd 1966, 3.

276. ХАЉИНА Последња четвртина XIX века

Димензије:

Дужина сукње (спреда) 94 см, дужина сукње (задња) 97 см, дужина рукава 50 см.

Женска дуга хаљина укројена у струк, са полукружним изрезом за врат и дугим правим, у доњем делу незнатно суженим, а на раменима набраним рукавима. У средини горњег дела закопчава се целом дужином дугметима у истој боји, а прорез за закопчавање прелази на сукњу са стране, док је на супротној страни џеп у шаву. Хаљина има ужи фиксирани појас. Сукња је кројена из делова, на предњем делу у струку има неколико набора, а на средини задњег дела је знатно више набрана. У задњем делу је незнатно дужа. Ивицом је нашивена заштитна памучна трака у боји хаљине. Хаљина је од светлосмеђе памучне тканине са утканим беличастим пругама, постављена црним платном.

Музеј Понишавља,
Пирот
Редни бр. 13

277. ХАЉИНА Последња четвртина XIX века

Димензије:

Дужина 115 см, дужина рукава 50 см, доњи обим 254 см.

Женска дужа хаљина, са украсним подигнутим оковратником. Spreда отворена, закопчава се до струка, отвор прелази на сукњу са стране. Укројена је у струк, који је висок. Има нашивен ужи појас. Рукави су дуги, прави, са манжетнама. Сукња је кројена из делова, са десне стране има усечен џеп (у шаву).

Хаљина је од грубе сивомаслинасте памучне тканине.

Музеј Понишавља,
Пирот
Редни бр. 10

278. ХАЉИНА Последња четвртина XIX века

Димензије:

Дужина 146 см, дужина рукава 58 см, доњи обим 245 см.

Женска дуга хаљина, кројена из делова, у струку благо набрана. Изрез око врата је округло, закопчава се до струка копчама, а у делу сукње дрикерима, у шаву са стране. Рукави су дуги, прави.

Хаљина је начињена од две врсте тканине. Горњи део је од пругасте домаће свиле светлосмеђе, црне и тамно-

зелене боје, постављен смеђим платном, а сукња, не- постављена и појас од црне свиле са белим пругама.

Завичајни музеј,
Титово Ужице
Инв. бр. 953

279. ХАЉИНА Око 1890. године

Димензије:

Дужина блузе 42 см, дужина рукава 57 см, дужина сукње (предња) 125 см, дужина сукње (задња) 170 см, доњи обим 450 см.

Женска дуга хаљина (венчаница) из два дела, са подигнутим оковратником испод којег је шири набран део прекривен муслином, као и оковратник. Горњи део се носи преко сукње. Блуза је у средини нешто дужа, укројена у струк, учвршћена фишбајнима. Рукави су јако проширени у горњем делу и набрани (*à gigot*), у доњем делу узани, прикопчани копчом. У висини струка нашивена је узана декоративна набрана свилена нит. Сукња је са узаним појасом, у доњем делу проширена, благо набрана у струку а у средини задњег дела јако, и знатно продужена. На предњој страни висе две дуге у доњем делу шире траке, од тканине од које је и хаљина, једна је украшена машном и букетом вештачког цвећа. Доња ивица сукње оивичена је белим памучним гајтаном. При дну сукње с унутрашње стране нашивени су набрани волани од маркизета, украшени машинском чипком.

Хаљина је од белог атласа, постављена белим памучним сатеном.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 5207

Библиографија: D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd 1966, 3.

280. ХАЉИНА Око 1890. године

Димензије:

Дужина блузе 46 см, дужина рукава 56 см, дужина сукње (предња) 98 см, дужина сукње (задња) 119 см.

Женска хаљина из два дела, кројена уз врат, са високим оковратником. Блуза је укројена у струк, учвршћена фишбајнима, на задњем делу завршена благо клинасто, украшена вертикалним набором. Средином предњег дела тече уздужни, шири препеглани набор испод којег се блуза закопчава копчама. Испод оковратника и у струку је набрана. Рукави су јако набрани и проширени у горњем делу (*à gigot*), доле равно завршени. Сук-

ња је кројена из делова, у задњем делу набрана и знатно дужа. С унутрашње стране доњом ивицом је нашивен шири волан од машински везеног крем тила. Доњом ивицом је нашивена смеђа заштитна трачица. Хаљина је од аталаса љубичастосмеђе нијансе, украшена разбацаним крем букетима. Постављена је бледоружичастим сатеном.

Музеј града Београда,
Београд
Инв. бр. УПЕ 1124

281. ХАЉИНА

Око 1890—95. године

Димензије:

Дужина блузе 50 см, дужина рукава 64 см, дужина сукње (предња) 98 см, дужина сукње (задња) 103 см, доњи обим сукње 310 см.

Хаљина је из два дела са блузом која прелази преко сукње, укројена је у струк, учвршћена фишбајнима. Кројена је уз врат, има мали виши оковратник и шире ревере. Допуњена је жабоом и широм крагном преко оковратника од крем машински везеног тила. Закопчава се целом дужином копчама. Рукави су у горњем делу знатно проширени и набрани (*à gigot*), у доњем делу сужени, завршени таласасто. Сукња је набрана у струку, у задњем делу незнатно дужа, украшена са неколико уздужних ширих поруба таласастих ивица. Доња ивица сукње је таласаста са делом нашивеним набраним додатком у виду волана. Хаљина је од ружичастог свиленог атласа по целој површини су извезени букети позлаћеним нитима и јако тордираним позлаћеним нитима, углавном пуним бодом који пролази кроз свилену тканину и тању поставу. Хаљина је постављена белом сатеном, а у доњим деловима сукња је учвршћена танком крутом тканином.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 2203

Библиографија: D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd 1966, 3.

282. ХАЉИНА

Око 1890—95. године

Димензије:

Дужина блузе 52 см, дужина рукава 56 см, дужина сукње (предња) 107 см, дужина сукње (задња) 122 см.

Женска дуга хаљина из два дела са блузом наглашеног струка која се носи преко сукње, Изрез за врат је у облику слова »V« заобљен, опточен истом тканином. Закопчава се низом ситних црних дугмади. На левој страни у горњем делу нашивен је мали џеп. Рукави су дуги, набрани на раменима и у шаву код лактова, у доњем делу знатно проширени, расечени са стране и набрани,

а на то је аплициран црни позамантеријски флорални украс. Унутрашњом ивицом рукава је нашивена набрана црна машинска чипка. Сукња је кројена из делова, закопчава се у шаву са стране, знатно је набрана у задњем делу који је и дужи. Доњом ивицом је нашивена трака са тамноцрвеним »четкицама«.

Хаљина је од тамноцрвено-зеленог шанжан рипсмоареа. Сукња је постављена зеленим сатеном, а блуза дезенираним смеђебелим сатеном.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 1973

Библиографија: D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd 1966, 4.

283. ХАЉИНА

Око 1890—95. године

Димензије:

Дужина блузе 52 см, дужина рукава 60 см, дужина сукње (предња) 103,5 см, дужина сукње (задња) 137 см, доњи обим 510 см.

Женска дуга хаљина из два дела. Блуза је укројена у струк, са убаченим фишбајнима, проширена од струка наниже, у задњем делу дужа. Изрез је у облику слова »V« али заобљен. Закопчава се низом ситних дугмади. Рукави су шири, набрани на раменима и у шаву у висини лактова, доле заобљени и расечени са стране, а доњом ивицом је нашивена шира, набрана машинска чипка. Хаљина има посебни појас. Сукња је кројена из делова, у задњем делу богато набрана, особито у средини, и знатно дужа. Закопчава се у шаву. Доњом ивицом изнутра нашивена је шира сомотска трака као и волан од тафта са чипканим уметком. Хаљина је од теже црне свиле са утканим крупним цветним орнаментима.

Блуза је постављена белом платном.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 1997

Библиографија: D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd 1966, 4.

284. ХАЉИНА

Око 1895. године

Димензије:

Дужина блузе 49,5 см, дужина рукава 55 см, дужина краћег рукава 28 см, дужина сукње (предња) 92 см, дужина сукње (задња) 103 см, доњи обим 252 см.

Женска дуга хаљина из два дела са високим подигнутим оковратником. Блуза је са наглашеним струком, прелази преко сукње, закопчава се копчама. Дубоко је деколтована спреда и позади, има пластрон поред којег

је широки положени оковратник на преклапање, с једне стране опточен везеном траком, а са друге ресама. Пластрон и оковратник су од црног тила везеног смеђим свиленим концем, постављени, делом очуваним, жућкастим сатеном. Рукави су прави, узани са краћим рукавима преко њих, украшеним ресама. Сукња је кројена из делова, доле проширена, у задњем делу нешто дужа и набрана у струку. На доњем делу је украшена ширим порубом и везеном чипком од црног тила. Хаљина је од црног атласа са утканим троуглићима, постављена црним крућим платном.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 1998

Библиографија: D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd 1966, 4.

285. ХАЉИНА

Крај XIX века

Димензије:
Дужина блузе 50 см, дужина рукава 62 см, дужина сукње (предња) 102 см, дужина сукње (задња) 110 см.

Дуга хаљина из два дела. Горњи део је укројен у струк, има овални изрез закопчава се целом дужином, има ужи појас и дуге, праве рукаве. Сукња је из делова, носи се преко блузе, са набраним и нешто дужим задњим делом. Закопчава се у шаву са стране. Доњом ивицом је нашивена трака са црним »четкицама«.

Хаљина је од лакше пругасте свиле, црне, плаве, тамнозелене и ружичасте. Рукави и блуза испод струка су од црног сатена којим је блуза и постављена. Ивицом рукава је нашивена црна машинска чипка.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 5385

286. ХАЉИНА

Око 1898. године

Димензије:
Дужина блузе 56,5 см, дужина рукава 60,5 см, дужина сукње (предња) 107 см, дужина сукње (задња) 109 см.

Хаљина је из два дела са блузом јако наглашеног струка са уметнутим фишбајнима, прелази преко сукње и у средини је нешто дужа. Блуза је напред преклопљена, украшена косим наборима који се шире ка раменима. На грудима је убачен део као пластрон са високим оковратником, затвара се копчама. Пластрон, оковратник и крагна која га прекрива су од крем машинске чипке. Рукави су горе набрани, доле сужени, набрани и у шаву са стране у висини лактова. На раменима је нашивена набрана чипка иста као и на грудном делу. Сукња

је са појасом, кројена из делова, у задњем делу незнатно дужа и набрана. На предњем делу су целом дужином изведена два шира поруба, испод једног се сукња и закопчава, а између њих у доњем делу је попречно постављен цик-цак волан. Доњом ивицом су нашивене четкице. Хаљина је од светлосмеђег тафта, у горњем делу постављена смеђим платном.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 2001

Библиографија: D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd 1966, 3.

287. ХАЉИНА

Крај XIX века

Димензије:
Дужина 53 см, дужина рукава 62 см, дужина сукње (предња) 108 см, дужина сукње (задња) 147 см, доњи обим 350 см.

Хаљина је из два дела. Блуза прелази преко сукње, има високи, подигнути оковратник са пластроном од машински везеног тила, а око њега је набран волан од машински везеног тила другачије дезенираног. Потом су нашивена још два волана, један од воала са жутим перлицама, а други од истог тила, који падају преко рамена, а пружају се и на леђима. На блузи, спреда, изведени су паралелни уздужни поруби, а блуза је благо надржана. Закопчава се на раменима и са стране. На леђном делу је укројена у струк, полукружно завршена. Рукави су у горњем делу јако проширени, набрани (à gigot), а од лаката на ниже се сужавају. Око лаката је набран украс од воала и волан од машински везеног тила. На месту манжетне нашивена је трака од већ поменутог тила са малим воланом од воала. Сукња је кројена из делова, у задњем делу знатно дужа. У средњем делу је украшена са неколико паралелних таласастих волана од воала, од којих је један украшен перлама као на блузи. На грудима и на волану је са стране цвет од воала, а на шлепу свилене машине. Хаљина је од крем свиленог рипса, декор је конципиран у духу сецесије у виду уздужних вијугавих грана, цветова дан и ноћ, утканих атласним преплетом у истој боји. Сви остали декоративни елементи су такође крем боје. Хаљина је постављена белом платном, а доњом ивицом с унутрашње стране нашивен је волан од чврсте газе, тила и чипке.

Народни музеј,
Брање
Инв. бр. 1179

288. ХАЉИНА

Крај XIX века

Димензије:
Дужина блузе 46 см, дужина рукава 63 см, дужина сукње

(предња) 112 см, дужина сукње (задња) 126 см, доњи обим 330 см.

Хаљина је из два дела, са блузом која прелази преко сукње, учвршћена је фишбајнима. У средини је благо набрана, закопчава се са стране и на раменима. Има округли изрез (оковратник недостаје) са пластроном испод кога је украс од позамантеријске траке која имитира чипку и машиница (поређене су три у вертикалном низу). Поред пластрона, који је од машински везеног тила, постављен је шири рамени украс у виду волана са попречним порубима и декором од већ поменутих трака, а његовом ивицом је нашивен волан од тила, воала и чипке. Рукави су дуги, у горњем делу набрани и проширени изнад лаката, украшени концентричним попречним наборима, а у доњем делу прави. Овај део је украшен нашивеним позамантеријским тракама које имитирају чипку.

Сукња је дуга, позади дужа, у струку благо набрана, са два права шава на предњем делу и косим шавом у средини задњег дела где се сукња и закопчава. Доњом ивицом је изведен низ попречних поруба. На шавовима предњег дела су нашивене позамантеријске траке у виду чипке завршене машиницама. Исти украс се јавља на сукњи у три реда попречно, а између њих и уздужно. Задњи декоративни појас је од позамантеријске траке која такође имитира чипку. Потом је нашивен волан од воала и машиница. Хаљина је од крем танког свиленог шанжан рипса са утканим аталасним веритикалним паралелним пругама, а између њих су нежни букетићи ружа у ружичастим, белим и светлоплавим тоновима. Блуза је постављена крем платном, а сукња је без поставе.

Народни музеј,
Врање
Инв. бр. 1178

289. ХАЉИНА

Почетак XX века

Димензије:

Дужина блузе 43 см, дужина рукава 60 см, дужина сукње (предња) 98 см, дужина сукње (задња) 128 см.

Женска хаљина из два дела. Блуза је са високим оковратником, на грудима украшена низом поруба, као и оковратник. На грудима је двострука, постављена белим платном, учвршћена фишбајнима, закопчава се са стране и на раменима. У средини предњег дела је набрана и нешто дужа, а средина задњег дела, јако укројеног у струк, такође је полукружна. Рукави су дуги, широки, изнад лаката благо набрани, у доњем, спољњем делу изнад манжетни јако проширени. Завршавају се манжетнама с унутрашње стране причвршћеном копчом.

Сукња је косо кројена, из делова, закопчава се на средњем шаву задњег дела, који је и знатно дужи. На средини је украшена попречним паралелним прошивањем, делом у виду риша. Има подсукњу од белог платна, завршену воланом са препегланим наборима и ватираним додатком са нашивеном заштитном траком, завршеном белим »четкицама«.

Хаљина је од белом танког аталаса са утакним вијугавим орнаментом у виду стилизованих облака.

Музеј Понишавља,
Пирот
Редни бр. 12

290. ХАЉИНА

1903. година

Димензије:

Дужина блузе 36 см, дужина рукава 59,5 см, дужина сукње (предња) 108 см, дужина сукње (задња) 126 см, доњи обим 480 см.

Женска дуга хаљина из два дела, са блузом која прелази преко сукње, напред у средини нешто дужом. Струк је обележен низом паралелних поруба и учвршћен фишбајнима. Има шири драпирани појас. Закопчава се спреда целом дужином скривеним копчама. Деколте је дубљи, са широким лежећим оковратником. Деколте испуњава пластрон са високим оковратником, благо набраним. Рукави су шири, са порубима у горњем делу, јако проширени испод лаката, нагло сужени у доњем делу у виду маншетни. Сукња је из делова у задњем делу дужа и набрана, на предњем делу украшена двоструким наборима. По доњој ивици је нашивена трака са ружичастим »четкицама«. На оковратнику, маншетнама и на сукњи аплициран је украс у виду гроздова са листићима од машински рађене чипке.

Хаљина је од ружичастожућкастог атласа утканим мотивом облака и ситним цветићима у истој боји. Постављена је ружичастим платном. Оковратник и пластрон су од белог воала, постављени белим платном.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 1963

Библиографија: D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd 1966, 4.

291. ХАЉИНА

Око 1905. године

Димензије:

Дужина 132 см, дужина рукава 46 см, доњи обим 305 см.

Женска дуга хаљина са подигнутим струком и ужим појасом. Од средине струка ка раменима, добрим делом преко рукава, распоређена су радијално три волана

која се пружају и на леђима. Изрез за врат је четвртаст, оперважен црном траком и машинском чипком. Исти украс се јавља у виду траке, попречно испод деколтеа. Закопчава се испод волана. Рукави су тричетврт, набрани на раменима и у доњем делу где су нашивена два реда набраних волана.

Хаљина је од сивкастобелог платна са утканим црним пртицама. Волани су опшивени црном траком и узаном машинском чипком.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 11139

292. ХАЉИНА

Око 1908. године

Димензије:

Дужина 137 см, дужина рукава 41 см.

Хаљина је са подигнутим струком, од којег се зракасто ка раменима пружају шири поруби, а испод струка је такође низ порупчића који се зракасто шире на доле. Изрез је у облику слова »V«, размакнут, украшен кратким пластроном од исте тканине и попречним уметком од везеног тила, затим се пластрон наставља крем машинском чипком постављеном тилом. Ивицом деколтеа је нашивена смеђа сомотска трака од које су и два украсна дугмета. Исти украс се симетрично понавља на леђима где се хаљина и закопчава на средњем шаву. Линују струка прати нашивен исти везени украс од тила. Рукави су тричетврт, надржани на раменима, са попречним порубима у горњем делу, набрани у доњем делу, са манжетном украшеном уметком од смеђег везеног тила и ивицом опточеном смеђим сомотом. Сукња је кројена из делова, проширена у доњем делу. На једној страни је асиметричан украс од нашивене траке, начињене од тканине од које је и хаљина, на коју је нашивен уметак од већ поменутог везеног тила. Исти украс се наставља и као попречна украсна трака у доњем делу сукње.

Хаљина је од светлосмеђег свиленог рипса, проткана атласним украсним пругама у истој боји. У горњем делу је постављена белим платном. Доњом ивицом сукње нашивена је свитлосмеђа трака са »четкицама«.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 6483

293. ХАЉИНА

Око 1910. године

Димензије:

Дужина 123 см.

Женска вечерња хаљина са већим овалним изрезом за врат, равно кројена, до глежњева, без рукава. Прекри-

вена је тилом на задњој страни набраним, и дужим, по целој површини украшеним везом, разнобојним гирлаидама и венчићима. На раменима спојена ширим нарамницама од уплетених позлаћених нити и штраса, које се продужавају у расечени кимоно рукав од тила. Хаљина је од светлог тиркизнозеленог атласа, тил је сивкаст, а вез је изведен ланчаним бодом разнобојним свиленим концем, безбојним шљокицама и каменчићима.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 2204

Библиографија: D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd 1966, 4.

294. ХАЉИНА

Око 1910. године

Димензије:

Дужина (предња) 125 см, дужина (задња) 170 см.

Женска дуга, права, вечерња хаљина, високог струка, кројена из делова, са сасвим кратким лептир рукавима. Деколте је овалан, опточен ришом од плавог муслина. Цела хаљина, која је од црног атласа, прекривена је црним тилом у задњем делу знатно дужим, по коме је изведен украс у виду цветних стилизација и гроздова од црних шљокица и перли.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 5209

Библиографија: D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd 1966, 4.

295. ХАЉИНА

1914. година

Димензије:

Дужина 140 см, распон рукава 114 см.

Венчана дуга хаљина, сечена и набрана у струку, са дугим туником. Изрез је у облику слова »V« убаченим пластроном који се завршава оковратником, ширим и правим на задњем делу. Рукави су кројени кимоно тричетврт, завршени двоструким воланом. На грудном делу и туници је шири везени део. Изведене су у паралелним низовима цветне гране, на грудном делу вез је симетричан. На леђима су низови порупчића. На рукавима, блузи и по ивицама извезен је узани ажур. На леђима у струку су шире траке за везивање.

Хаљина је од белог маркизета, постављена белим тилом. Везено је белим памучним концем, делом перфорирањем.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 10982

Димензије:

Дужина 126 см, доњи обим 160 см.

Женска хаљина сечена у струку, на грудима преклопљена, са »V« изрезом и мањим пластроном на предњој и задњој страни од црне чипке. Има сасвим кратке рукаве углављене испод набора који се пружају од рамена до струка. Блуза се завршава ширим појасом, опшивеним црним сомотом, који се пребацује на леђима. Преклоп блузе красе ситна црна дугмад и букетић од вештачких листића. Сукња је кројена из делова, набрана у струку али пада право, преко ње је шири волан од црне машинске чипке, а изнад тога асиметрична туника. Ивице тунике и набор око рукава украшени су везом од вишебојних перли. Изведена је геометризована цветна лозица.

Хаљина је од светлољубичасте природне свиле, постављена чврстим платном. С унутрашње стране струка је нашивена трака са везеним текстом — Maison J. Zoupar Danubiar.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 6530

Библиографија: D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Београд 1966, 5.

ЧАРАПЕ

297. ЧАРАПЕ

1864. година

Димензије:

Дужина 45 см.

Женске чарапе ручно плетене од белог памучног конца. У горњем делу су у виду чипке исплетени стилизовани листови. Испод тога је геометризована лисната лозица од плавих перли, од којих су изведени иницијали S P и година 1864.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 1994

Библиографија: D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Београд 1966, 13.

298. ЧАРАПЕ

Друга половина XIX века

Димензије:

Дужина 45 см, дужина стопала 18 см.

Женске чарапе до колена, у чијем су горњем делу изведене крупније стилизације компоноване у вертикалне ни-

зове, а у доњем делу ситнији орнаменти укомпоновани у паралелне вијугаве линије.

Чарапе су од белог памука, ручно плетене.

Музеј града Београда,
Београд
Инв. бр. УПЕ 115

299. ЧАРАПЕ

Друга половина XIX века

Димензије:

Дужина 36 см.

Женске беле чарапе до колена, у горњем делу украшене букетима ружа тиркизне, зелене, црне, ружичасте, црвене и жуте боје.

Чарапе су плетене ручно од памучног конца, а украс од перли изведен је при плетењу.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 5504

300. ЧАРАПЕ

Друга половина XIX века

Димензије:

Дужина 31 см, дужина стопала 22 см.

Женске чарапе до испод колена од белог памука, у горњем делу украшене цветном стилизованом лозицом са наизменично компонованим декором. Декор је изведен тиркизним перлицама.

Народни музеј,
Ниш
Инв. бр. Е 2168

301. ЧАРАПЕ

Друга половина XIX века

Димензије:

Дужина 17,5 см, дужина стопала 25 см.

Краће женске чарапе, руком плетене, од белог памука. На предњем делу су украшене биљном геометризованом лозицом, компонованом у паралелном низу по вертикали, спојеном у доњем делу ситним геометријским орнаментима у низу. У средини је биљна стилизација централног типа. Орнаментални украс је изведен перлама плаве, црвене и црне боје.

Чарапе сачињавају комплет са инв. бр. 97, 141, 1322, 136, 135, 134 и кецељом без инв. бр. из истог музеја.

Народни музеј,
Врање
Инв. бр. 139

302. ЧАРАПЕ

Друга половина XIX века

Димензије:

Дужина 41 см, дужина стопала 25 см.

Женске чарапе дуге до колена, ручно плетене од памука ружичасте и крем боје. У горњем делу су украшене са два низа биљних стилизација у виду палмете. Доњи низ је обратан компонован од горњег. Украс је изведен истим памуком крстастим бодом.

Народни музеј,
Ниш
Инв. бр. Е 324

303. ЧАРАПЕ

Крај XIX века

Димензије:
Дужина 63 см.

Дуге женске чарапе, украшене у горњем делу биљним стилизацијама и геометријским орнаментима, а целом дужином, у паралелним низовима по вертикали, тече украс у виду преплета.

Плетене су машински од белог памучног конца.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 1954

Библиографија: D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd 1966, 13.

ЏУБЕТА

304. ЏУБЕ

Друга половина XIX века

Димензије:
Дужина 117 см, доњи обим 370 см.

Женска горња одећа уз врат, отворена целом дужином, без рукава. Кројена је косо, укројена у струк, јако се ширећи у доњем делу. Са стране су просечени џебови. Ивицама теку низови сребрних гајтана којим је стваран и декор на леђима и око џебова. Потом је нашивена ширира златоткана трака, па се надовезује нежни мотив спиралне лозице допуњен низовима нешто крупнијих кружића. Богати украс од палмета и волута испуњава леђни део. Од доњих предњих углова дијагонално полазе флоралне композиције у којима доминира лала и лист палме, укомпоноване у оквире у виду срцоликих листова, који се при врху развијају у вијугаве цветне гране.

Џубе је од чоје вишњево боје, постављено штампаним ружичастобелим платном. Орнаментални украс је рађен финим позлаћеним и сребрним нитима упреденим са свиленим концем.

Етнографски музеј,
Београд
Инв. бр. 5996

305. ЏУБЕ

Друга половина XIX века

Димензије:
Дужина 118 см, доњи обим 335 см.

Женска горња одећа без рукава, косо кројена, у доњем делу знатно проширена. Ивицама и око отвора за џеbove теку низови црног свиленог гајтана, а потом ширира златоткана трака. Затим је изведен нежан украс од скупова кружића који красе леђни део, а на предњим деловима, особито у доњем углу испод џебова, богата биљна стилизација са упадљивим декором листова палме и крупних цветова лале.

Џубе је од црвене чоје постављено са две врсте (новије и старе) памучне штампане тканине. Украс је изведен сребрним и позлаћеним нитима упреденим са свиленим концем.

Народни музеј,
Врање
Инв. бр. 1205

306. ЏУБЕ

Друга половина XIX века

Димензије:
Дужина 114 см, доњи обим 280 см.

Горња, дужа женска одећа, косо кројена, са јако наглашеним струком, без рукава, отворена целом дужином. Око врата прикопчана једним крупним дугметом. Џебови су усечени са стране. Ивицама тече украс од паралелних црних свилених гајтана, завршених таласасто. Око рукава, џебова, и делом на шавовима, нашивен је украс од паралелних наизменично црних и сребрних гајтана. Ивицама у горњем делу џубета тече геометризована лозица, са тролистима чији је средњи крак издужен. Затим долази ширири фриз стилизоване цветне мреже. На леђима и око џебова, после лозе тролиста изведена је спирална лозица. Аналогне декоративне елементе срећемо и на деловима српске грађанске ношње. На леђима и испод џебова је минуциозно компонована флорална стилизација фино извијених форми. Доњи део џубета по ивицама краси стилизована лозица сродна оној са џубета инв. бр. 5351, а на предњим угаоним површинама је биљна стилизација укомпонована у облику листа. На њу се наставља биљна стилизација завршена палмовим листом.

Везено је на загаситољубичастој чоји, позлаћеним нитима упреденим са жутиим свиленим концем (у горњем делу) и црним свиленим нитима (у доњем делу). Поставља је од дезениране, на црвеној основи штампане, тканине.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 4010

307. ЦУБЕ

Друга половина XIX века

Димензије:

Дужина 118 см, доњи обим 320 см.

Горња, дужа женска одећа, косо кројена, са јако наглашеним струком, без рукава, отворена целом дужином. На грудном делу нашивена крупна украсна дугмад од позлаћених нити упредених са свиленим концем, са коралом на врху. Цепови су усечени са стране. Ивицама, делом на шавовима и око џепова тече низ паралелних сребрних гајтана који се на предњем и доњем делу завршавају таласасто. Затим је нашивен украс од уже златоткане траке, па два реда позлаћених нити. Потом тече јако стилизована цветна лозица. Биљни орнаменти стилизовани у оријенталном духу, који негде као букети излазе из веза, распоређени су радијално по целој површини џубета. На више начина компоњују се различите цветне стилизације лала, зумбула, розета и листови, од којих је најупадљивији палмов.

Везено је на јаркоцрвеној чоји позлаћеним нитима, упреденим са жутиим свиленим концем, делимично и црним. Вез је површински. Првобитна постава, делом очувана, је од дезениране памучне тканине.

Музеј примењене уметности,

Београд

Инв. бр. 6538

Библиографија: Д. Стојановић, Србско е шитје XIV—XIX вв. каталог, Москва 1973, кат. 187, 52;
D. Stojanovici, Broderia artistica la Sirbi, sec. al XIV-lea-secolul al XIX-lea, Bucuresti 1973, kat. 183, 37.

308. ЦУБЕ

Друга половина XIX века

Димензије:

Дужина 110 см, доњи обим 254 см.

Женска горња одећа кројена уз врат, укројена у струку, звонасто. Спољне ивице су таласасте, украшене низом позлаћених гајтана, које уоквиравају и усечене џепове. За њима тече златоткана трака, затим долази низ биљних стилизација, (доминира лала), који прати спољне ивице џубета. На предњем делу су компонована, по дијагонали, са сваке стране, по два крупна мотива »boteh«, испуњена биљним стилизацијама. Леђни део краси геометризван биљни декор, а на средини доњег дела је звездолика розета. Вез је површински.

Џубе је од плаве чоје, а постава од штампаног пругастог платна, украшеног цветним декором. Везено је позлаћеним нитима упреденим са жутиим свиленим концем и шљокицама. Готово идентично џубе налази се у Народној музеју у Краљеву, инв. бр. Е 41.

Библиографија: Водић, Музеј примењене уметности, Београд 1970, бр. 159, 90.

Музеј примењене уметности,

Београд

Инв. бр. 1946

309. ЦУБЕ

Друга половина XIX века

Димензије:

Дужина 124 см, доњи обим 322 см.

Горња, дужа женска одећа, косо кројена са јако наглашеним струком, без рукава, отворена целом дужином. Цепови су усечени са стране. Ивицама, делом на шавовима, и око џепова тече низ паралелних гајтана, који су на предњем и доњем делу нашивени у виду спирале. Затим тече украс од шире златоткане траке, која прати крој леђа, струка и иде поред џепова. Златоткану траку делом прати стилизовани биљни преплет. Орнаментални украс од стилизованих, површински третираних биљних орнамената испуњава леђа, а на предњем делу је укомпонован у стилизоване листове типа »боте«. Везено је на црној чоји, позлаћеним нитима упреденим са жутиим свиленим концем. Местимично су нашивене шљокице. Постава је од штампаног, на ружичастој основи дезенираног платна.

Музеј примењене уметности,

Београд

Инв. бр. 5351 (Из збирке сликара Љубе Ивановића)

310. ЦУБЕ

Друга половина XIX века

Димензије:

Дужина 119 см, доњи обим 313 см.

Женска горња одећа уз врат, без рукава, отворена целом дужином косо кројена, са изразито наглашеним струком и са стране усеченим џеповима. Ивицама, — шавовима на леђима и око џепова нашивени су низови позлаћених гајтана који се јављају и на доњем делу леђа дијагонално компоновани. Затим је нашивена ивицама и делом прати и линију кроја златоткана шира трака. На грудима су у низу изведене стилизације мотива »боте«. Готово цела површина је украшена богатим биљним арабескно конципираним преплетом, који је делимично на предњем делу и у доњем делу леђа укомпонован у низове кружних медаљона.

Џубе је од црвеног свиленог сомота, постављено дезенираном памучном тканином. Орнаментални украс је изведен сребрним нитима упреденим са белим свиленим концем и позлаћеним нитима упреденим са жутиим свиленим концем.

Музеј града Београда,

Београд

Инв. бр. УПЕ 1398

311. ЦУБЕ

Крај XIX века

Димензије:

Дужина 108 см, доњи обим 282 см.

Женска горња одећа уз врат, укројена у струк, звонаста, отворена целом дужином. По спољним ивицама и шавовима украшена низовима гајтана од сребрних нити, између којих су нашивене позлаћене нити. Даље тече широка златоткана трака. Од истих елемената створен је украс компонован по дијагонали, који се смањује са лоцицом. Сав остали простор је испуњен биљним стилизацијама делом укомпонованим у медаљоне и лоцице. Од орнаменталних детаља највише је коришћена четворолатична розета и палмов лист, као и мотив сунца.

Цубе је од смеђе чоје, постава од пругастог атласа, нијансираног мотива у црвеним, плавим, зеленим и жутиим тоновима. Орнаментални украс је изведен пластично, позлаћеним нитима упреденим са жутиим свиленим концем и јако тордираним нитима од истог материјала.

Народни музеј,
Краљеве
Инв. бр. Е 43

312. ЦУБЕ

Крај XIX века

Димензије:

Дужина 77 см, доњи обим 220 см.

Дечја горња одећа (женска) без рукава, јако укројена у струк, у доњем делу звонаста. Цела површина је испуњена декором. Спољне ивице су таласасте, чиине их низови волута од позлаћених гајтана. Испод њих је нашивена шира златоткана трака, која је коришћена као декоративни елемент на целој површини цубета, а прати и шавове кроја, као и позлаћени ширити, а делом и плетенице од позлаћених нити. Међупросторе испуњавају врло пластично изведене биљне углавном цветне стилизације.

Цубе је од црвеног сомота, а украс је изведен чврсто упреденим позлаћеним нитима и пластично тордираним нитима од истог материјала. Постављен је црвеним атласом на пруге са нијансираним декором у тамноплавој жутој и белој боји. Око врата опшивено љубичастим сомотом.

Историјски музеј Србије,
Београд
Инв. бр. Е 766

313. ЦУБЕ

Крај XIX века

Димензије:

Дужина 106 см, доњи обим 265 см.

Горња, дужа, женска, одећа, косо кројена, са јако наглашеним струком, без рукава, отворена целом дужином. Цепови су усечени са стране. Ивицама тече украс од паралелних сребрних гајтана. Гајтани делом прате крој, и радијално су нашивени као украс у задњем доњем делу. Њих са обе стране прате паралелно нашивене позлаћене нити, од којих је начињен и спирални украс. Ивицама, после гајтана нашивена је шира златоткана трака, од које је и украс на леђном делу и око џепова. Остали декор на предњем делу формиран је углавном од издужених листова типа »ботех« који су распоређени паралелно, а из доњих углова се пружају дијагонално. Везено је на црвеном свиленом сомоту, позлаћеним и сребрним нитима упреденим са жутиим свиленим концем. Постава је од дезениране штампане памучне тканине, црвене основе.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 11087

ШАЛОВИ

314. ШАЛ

Почетак XIX века

Димензије:

210x197 см.

Четвороугаони шал у чијем је центру зракасто завршена розета, испуњена комбинацијом биљних орнамената и кривих линија. Ка њој су радијално усмерене биљне стилизације. Ширу бордuru чине збијени биљни орнаменти, делом стилизовани. У орнаментици доминирају розета, лала, каранфил и лотос. Ивице су завршене нитима извученим из тканине у виду реса.

Шал је кашмирски од танке, црне, руком ткане вунене материје, а орнаментални украс је везан косим и ланчаним бодом, вуненим концем беле, ружичасте, црвене, плаве, зелене и жуте боје. Постављен је црним платном.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 3966

Библиографија: D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd 1966, 7.

315. ШАЛ

Прва половина XIX века

Димензије:

104x134 см.

Четвороугаони шал по ивицама украшен фризом збијеног стилизованог цветног орнамента. У угловима су крупне стилизације листа типа »ботех« испуњене ситним цветним орнаментима и низом ситних листића на спољним странама. Ивицама шала тече нашивена трака са

утканом цветном лозицом на којој доминира лотос. На две стране је пришивена црна тканина из које су извучене кратке ресе.

Шал је кашмирски од црне, вунене, руком ткане материје у сержу. Орнаментални украс је везен косим и ланчаним бодом, вуненим нитима црвене, светлољубичасте, плаве, зелене и жуте боје. Ткана украсна трака је бела, а орнаменти вишебојни.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 9858

316. ШАЛ

Прва половина XIX века

Димензије:
122x144 см.

Четвороугаони шал чија је орнаментална композиција подељена дијагоном. На једној половини шала извезене су ситне цветне гранчице, по ивицама тече цветна лозица, док је у углу букет цвећа. На другој половини шала украс је уткан само у углу. Чини га стилизација »boteh«
орнамент испуњеног ситним мотивима у којима доминира лотос. Од централног мотива у облику листа полазе флоралне гране пуне ситних цветића. Ивицама овог дела шала тече нашивена трака са утканим цветним орнаментом.

Шал је кашмирски од беле руком ткане материје у сержу, у комбинацији вуне и свиле. Уткани орнамент је светлосмеђе, црвене и плаве боје, а нашивена трака је у плавим и ружичастосмеђим тоновима. Везени украс је изведен ланчаним бодовима од сребрних нити упредених са белом свилом и свиленим концем плаве и ружичастооке боје.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 5317

317. ШАЛ

Средина XIX века

Димензије:
185x187 см.

Четвороугаони шал састављен из много ситних делова којима је стваран орнаментални украс. У центру се истиче црна звездаста розета. Шири простор ван ње, компонован у виду розете, омеђен је стилизованим лотосовим листовима, а између њих су волуте завршене лотосовим цветовима. Ивични простор чине мањи разнобојни компартименти испуњени низовима извезених кипариса. Ивице су завршене кратким ресама извученим из нити тканине.

Шал је кашмирски ткан вуненим нитима. У утканом украсу доминирају тонови црвене, маслинастозелене, љу-

бичасте плаве, црне и беле боје. Везено је вишебојним свиленим концем бод у бодом.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 3967

Библиографија: D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd 1966, 7.

318. ШАЛ

Средина XIX века

Димензије:
Дужина 285 см, ширина 123 см.

Правоугаони широки шал са кратким ресама извученим из тканине. Орнаментални украс је распоређен у шире и уже уздужне траке. Састоји се од цветних лозица, богатијих у ширим пругама, у којима доминира зумбул и каранфил. Шире пруге су наизменично беле и жуте основне, а уже тамноплаве и црвене боје. Декор је изведен поменутих бојама.

Шал је кашмирски ткан танким вуненим нитима у сержу.

Потче из заоставштине породице Обреновић.

Историјски музеј Србије,
Београд
Инв. бр. 3159

319. ШАЛ

Средина XIX века

Димензије:
Дужина 280 см, ширина 140 см.

Правоугаони шал испуњен уздужним пругама неједнаке ширине у које је укомпонован цветни орнамент. Наизменично су шире пруге украшене лозицом прекинутом четворолистима, а нешто уже краси мотив звани »boteh«. Између ширих пруга су сасвим узане пруге које украшавају цветићи. На ужим странама су кратке ресе извучене из тканине.

Шал је кашмирски, ткан у комбинацији вуне и свиле у сержу. Основа ширих пруга је наизменично ружичастооке и тамносмеђе боје, а ужих беле и жуте боје, док је основа најужих пруга тамносмеђа и ружичастооке. Ситни цветни мотиви који испуњавају орнаменталне оквирице су у поменутих тоновима уз додатак маслинастозелене боје.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 5318

Библиографија: D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd 1966, 7.

320. ШАЛ Средина XIX века

Димензије:
Дужина бочних страна 164 см, дужина средње стране 240 см.

Женски шал у облику троугла, у средњем углу украшен цветним орнаментима изведеним белим везом и убаченим тилом. По ивицама тече више редова ажуре, а потом је нашивен волан од тила украшен аплицираном чипком, рађеном иглом. Орнамент је ситан, флорални.

Шал је од провидне беле свилене тканине, украс је такође бео, а постава од светлозеленог тафта.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 5204

Библиографија: D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd 1966, 7.

321. ШАЛ Друга половина XIX века

Димензије:
122 см, ширина 4 см.

Женски шал у облику зашиљеног овала по ивици украшен ширим воланом. Центар је испуњен мрежом ромбова са бобичастим орнаментом, а волан низовима преломљених, делом заобљених линија, које су мање, или више перфориране.

Шал је од избледелог светлољубичастог свиленог конца, плетен машински.

Музеј града Београда
Београд
Инв. бр. УПЕ 281

322. ШАЛ Последња четвртина XIX века

Димензије:
Дужина 180 см, ширина (највећа) 50 см.

Женски шал за огртање у облику троугла, украшен богатим флоралним мотивима.

Шал је од крем свилене машински рађене чипке.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 11182

323. ШАЛ Последња четвртина XIX века

Димензије:
Дужина страна 105 см, ширина (највећа) 75 см.

Женски шал у облику делтоида заобљених углова, украшен низом крупних цветова ружа и лала, букетима и гранчицама.

Шал је од крем машинске свилене чипке.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 5205

Библиографија: D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd 1966, 8.

324. ШАЛ Крај XIX века

Димензије:
Дужина 159 см, ширина (највећа) 46 см.

Женски троугласти шал од црне машинске чипке са основном од тила, украшене разбацаним цветним гранчицама. Наспрамне ивице су завршене полукружним низом са цветићима. Декор је местимично допуњен нашивеним црним перлама.

Музеј града Београда,
Београд
Инв. бр. УПЕ 419

325. ШАЛ Крај XIX века

Димензије:
Дужа страна 170 см, уже стране 100 см, висина 42 см.

Женски шал у облику троугла, украшава га цветна врежа, доминирају руже.

Шал је од црне свилене машинске чипке из Шантији-а (Chantilly-a).

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 9329

326. ШАЛ Крај XIX века

Димензије:
180x180 см.

Квадратни шал ткан у једном комаду. У центру је стилизација звезде, а ка њој се стичу крупне биљне стилизације, кривих линија, компоноване по дијагонали. Између њих је цветни орнамент, истих карактеристика, нешто мањих димензија. У бордури је биљни орнамент укомпонован у низове издужених медаљона. На две стране украс је допуњен низом биљних орнамената укомпонованих у засведене површине. Обе стране шала су завршене кратким ресама извученим из тканине.

Шал је кашмирски, ткан је танким вуненим нитима црвене, плаве, црне, беле, тиркизне, жуте и зелене боје.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 4027

Библиографија: D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd 1966, 7.

327. ШАЛ Крај XIX века

Димензије:
Дужина 218 см, ширина 146 см.

Женски већи правоугаони шал за огртање. Украшен је паралелним низовима таласасто компонованих површина, наизменично пуних и перфорираних. На све четири стране додат је нежан рупичаст оквир, за који су фиксиране ресе.

Шал је плетен машински од црне свиле.

Народни музеј,
Ниш
Инв. бр. Е 2594

328. ШАЛ Око 1900-те године

Димензије:
Дужина 208 см, ширина 58 см.

Женски дуги, правоугаони шал без украса.

Шал је од белог воала.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 5316

Библиографија: D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd 1966, 8.

329. ШАЛ Почетак XX века

Димензије:
Дужина 240 см, ширина 20 см.

Женски правоугаони, дуги, узани шал таласастих петљичастих ивица, на чијим су угловима стилизовани цветови. При крајевима шала су цветне стилизације у којима су доминантне лале.

Шал је од крем тила по коме је аплициран декоративни украс од клепловане бриселске чипке.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 1957

Библиографија: D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd 1966, 8.

330. ШАЛ Почетак XX века

Димензије:
Дужина 108 см, ширина 104 см.

Женски троугласт шал за огртање од црне вунене тканине у сержу, по ивицама је украшен дугим свиленим ресама.

Народни музеј,
Крушевац
Инв. бр. Е 77

ШЕШИРИ

331. ШЕШИР Око 1880. године

Димензије:
Дужина дијадеме 44 см, ширина око 9 см, ширина вела око 30 см, дужина вела око 108 см.

Женски мали шешир у виду дијадеме од жичане конструкције, за коју је причвршћен издужени вео. Начињен је од набране црне машинске чипке, украшен цветовима и листовима од низова црних перли. Вео је од црне машинске чипке декорисане цветним гранчицама.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 5215

Библиографија: D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd 1966, 8.

332. ШЕШИР 1910. године

Димензије:
Пречник 35 см.

Женски шешир са већом, у горњем делу проширеном калотом и ширим ободом украшеним са четири крупна цветна мака распоређена у виду венца. Цветови су од нијансираног зелено-смеђег сомота, а шешир од тамнозелене густо плетене сламе. Делимично је постављен црном свиленом тканином, а на дну калоте је етикета са текстом — Modellhut.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 5376

Библиографија: D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd 1966, 8.

333. ШЕШИР 1910. година

Димензије:
Пречник 37 см.

Женски шешир од црне крупније преплетене сламе, са високом калотом и ободом чија је ивица учвршћена жицом и омотана истом сламом. Обод је од двоструке црне машинске чипке, таласастих ивица. Калота је постављена црним платном.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 5377

Библиографија: D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd 1966, 8.

Димензије:
Пречник око 40 см.

Женски шешир са већим ободом, на једној страни отвореним, чије су ивице учвршћене омотаном жицом и већом, широком, меканом калотом. Начињен је од мрежастих црних, чвршћих трака, спајаних као концентрични кругови. Од њих је и трака око калоте шешира. Жичани оквир је спојен са ободом шешира украсом у виду машинца од истог материјала. Украшен је букетом цвєтова — дан и ноћ, израћених од нијансираног сомота у ружичастим, беличастим и плавим тоновима.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 9904

ШКУРТЕЉКЕ

335. ШКУРТЕЉКА

Прва половина XIX века

Димензије:
Дужина 36 см, дужина рукава 42 см, ширина рукава 24 см.

Женска кратка горња одећа дугих рукава, закопчава се једним дугметом. Везена је око рукава, по доњој ивици, мало на предњем делу и раменима, више на леђима. Орнамент је стилизована, геометризована лозица, а на предњем делу се у духу класицизма јавља стилизација лире.

Ивицама тече узана трака у виду ланчића од сребрних нити, а потом је нашивена шири трака преплитана од по две или пет нити сребрног конца. Везено је на црвеном сомоту сребрним нитима упреденим са жутом свилом. Постаљена је необојеним платном.

Припадала је негињи Љубици, супрузи кнеза Милоша Обреновића.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 5331 (Из збирке сликара Љубе Ивановића)

Библиографија: Д. Стојанович, Србскоє шитѣ XIV—XIX вв. католог, Москва 1973, кат. 178, 50;
D. Stojanovici, Broderia artistica la Sirbi, sec. al YIV-lea-secolui al XIX-lea, Bucureşti 1973, kat. 174, 36.

336. ШКУРТЕЉКА

Прва половина XIX века

Димензије:
Дужина 37 см, дужина рукава 40 см, ширина рукава 25 см.

Женска кратка одећа дугих рукава, у доњем делу мало проширених, закопчава се једним дугметом. Са стране је мало отворена. Везена је око рукава, по доњој ивици, мало на предњем делу и раменима, више на ле-

ђима. Видљиви су трагови премештања украса. Орнамент је стилизована геометризована лозица, изразито нежна на раменима и леђима. Ивицама тече украс у виду ланчића од сребрних нити упредених са жутом свилом, а потом трака од гајтана раћених од нити исте врсте.

Везено је на тамноплавом сомоту сребрним нитима упреденим са жутом свилом. Цела је подложена ватом. Постава је од ружичасте шанжан свиле. На њој је аплицирана имитација џепа од светлозелене свиле са извезеном стилизованом лалом.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 5332 (Из збирке сликара Љубе Ивановића)

РУБЉЕ

БЛУЗЕ ЗА СПАВАЊЕ

337. БЛУЗА ЗА СПАВАЊЕ Крај XIX, почетак XX века

Димензије:
Дужина 55 см, дужина рукава 52 см.

Женска блуза за спавање са ширим лежећим оковратником, украјена у струк отворена целом дужином, закопчава се седефним дугмадима. Рукави су дуги, набрани у горњем делу, а у доњем знатно проширени и полукружни. На грудима је украшена умецима од плетене чипке поред којих су уздужни поруби који красе и средину леђа. Исти украс тече и средином рукава. Око оковратника, предњег изреза и рукава нашивена је плетена чипка таласастих ивица.

Блуза за спавање је од белог платна, а чипка од белог конца.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 9336

338. БЛУЗА ЗА СПАВАЊЕ Крај XIX, почетак XX века

Димензије:
Дужина 64 см, дужина рукава 58 см.

Женска блуза за спавање са широким лежећим оковратником, отворена целом дужином, закопчава се седефним дугмадима. Рукави су дуги, набрани у доњем и горњем делу. Ивице оковратника и рукава украшене су набраним, машински везеним воланима. На леђима и горњем предњем делу украшена је порубчићима а на грудима је паралелни цик-цак уметак везен машински. Исти уметак краси и доњи део рукава.

Блуза за спавање је од белог платна.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 2179

Библиографија: D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd 1966, 13.

339. БЛУЗА ЗА СПАВАЊЕ Крај XIX, почетак XX века

Димензије:

Дужина 63 см, дужина рукава 59 см.

Женска блуза за спавање, са широким лежећим оковратником, отворена целом дужином, закопчава се кончаним дугмадима. Рукави су прави, широки, набрани у горњем делу. На оковратнику, предњем делу и доњем делу рукава украшена је белим машинским везом, а на грудима и порупчићима.

Блуза за спавање је од белог платна.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 6521

Библиографија: D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd 1966, 13.

340. БЛУЗА ЗА СПАВАЊЕ Крај XIX, почетак XX века

Димензије:

Дужина 67 см, дужина рукава 60 см.

Женска блуза за спавање, са широким лежећим оковратником, отворена целом дужином, закопчава се кончаним дугмадима. Рукави су дуги, ужи у доњем делу, а у горњем набрани. На обе стране предњег дела су уметци од машински везеног белог батиста. Ивице оковратника и рукава су украшене набраним, машински везеним воланима.

Блуза за спавање је од белог платна.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 6511

Библиографија: D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd 1966, 13.

ГАЋЕ

341. ГАЋЕ

Средина XIX века

Димензије:

Дужина 9 см, обим струка 180 см, ширина ногавица 21 см.

Женске дуге широке гаће, са убаченим проширеним делом који допире скоро до краја ногавица. У појасу су отвори за учкур.

Гаће су од руком тканог танког свиленог платна украшеног пругама неједнаке ширине од нешто пунује свиле.

Музеј прада Београда,
Београд
Инв. бр. УПЕ 370

342. ГАЋЕ

Крај XIX, почетак XX века

Димензије:

Дужина 70 см, ширина ногавица 26 см.

Женска доња одећа до испод колена. Средњим делом отворене, у струку набране провученом врпцом. У доњем делу ногавице су украшене цик-цак убаченим чипканим украсом, ажурираном траком, набраним уметком од батиста и по доњој ивици широком чипком.

Гаће су од белог батиста, чипкани украс такође бео.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 9344

343. ГАЋЕ

Почетак XX века

Димензије:

Дужина 74 см, ширина ногавице 29 см.

Женске гаће до испод колена, са широким појасом испод којег је набор. Отворене су целим средњим делом, везују се траком. Ногавице су у доњем делу украшене уметком, извезеним машински, а по ивицама је нашивен набрани волан, извезен на исти начин.

Гаће су од белог платна (шифона), украсни део такође бео.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 2245

Библиографија: D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd 1966, 13.

344. ГАЋЕ

Почетак XX века

Димензије:

Дужина 74, ширина ногавице 29 см.

Женске гаће до испод колена, са широким појасом, незнатно набране, средњим делом отворене. Ногавице су у доњем делу украшене широким попречним порубом, а испод тога низом уздужних порупчића и уметцима од машинског веза и ажура. Доњом ивицом је нашивен шири волан украшен машинским белим везом.

Гаће су од белог платна (шифона), украс такође бео.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 6515

Библиографија: D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd 1966, 13.

КОМБИНЕЗОНИ

345. КОМБИНЕЗОН

Почетак XX века

Димензије:
Дужина 138 см, доњи обим 660 см.

Дуги комбинезон са трапезастим изрезом и широким нараменицама, укројен у струк, у доњем делу јако проширен. Закопчава се на леђима седефним дугмадима. По целој површини су вертикални и хоризонтални украси од машинске чипке и перфориране везене трачице. У горњем и доњем делу нашивена је шира везена трака, са отворима за провлачење украсних пантљика. У доњем делу су сем поменутог украса изведени паралелни вертикални порубчићи. Доњом ивицом тече шири набрани волан, завршен чипком.

Комбинезон је од белог батиста, чипка бела, машинска Valenciennes (Валансијен), машински везене траке, такође беле. Украсне траке су свилене, ружичасте.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 2191

Библиографија: D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd 1966, 12.

346. КОМБИНЕЗОН

1914. година

Димензије:
Дужина 124 см, доњи обим 365 см.

Комбинезон је у доњем делу незнатно шири, закопчава се на леђима кончаним дугмадима. Горњом ивицом и око узаних нараменица (бретела) нашивена је узана машинска чипка, којом је изведен орнаментални украс од полукружних линија повезаних кружним медаљонима. У њиховом центру је чипка која имитира нецовање. Доњи део комбинезона је украшен четвороуглим уметцима комбинованим од машинске чипке и белог веза, а између њих су паралелне полукружне траке и вертикални паралелни умети од машинске чипке. Доњом ивицом је нашивен шири набрани волан од тила, завршен машинском чипком.

Комбинезон је од белог батиста, орнаментални украс

од машинске Valenciennes (Валансијен) беле чипке, белог веза и тила.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 5392

Библиографија: D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd 1966, 12.

КОШУЉЕ

347. КОШУЉА

Средина XIX века

Димензије:
Дужина 133 см, дужина рукава 61 см, ширина рукава 29 см.

Дуга женска кошуља кројена право, уз врат, дубоко просечена у средини. Рукави су дуги, прави, незнатно набрани, у доњем леђном делу. Украс чини узана кукичана чипка око изреза за врат. Око рукава је шири везени украс који чини мрежа ромбова испуњена унакрсно постављеним лалама, које се налазе и у горњим међупросторима. Доњи део кошуље је, од висине кукова, а у задњем делу ниже, украшен везеним тачкама оивиченим кружићима, са међупросторима везеним свиленим концем у природној боји.

Кошуља је од руком тканог платна у природној боји, а украс је изведен пуним, дијагонално прихватаним и ажурираним бодом од позлаћених нити упредених са жутим свиленим концем. Везени међупростори су изведени бод у бодовима.

Припадала је књижици Јулији Обреновић.

Историјски музеј Србије,
Београд
Инв. бр. Р 3196

348. КОШУЉА

Средина XIX века

Димензије:
Дужина 148 см, дужина рукава 58 см, ширина рукава 30 см.

Женска дуга кошуља са округлим изрезом за врат и дугим прорезом у средини. У доњем делу је незнатно проширена. Кошуља има дуже праве широке, под правим углом углављене, рукаве. Око изреза за врат тече узани ажур, а око њега су у низу извезени вишебојни стилизовани цветићи. На доњим ивицама рукава и кошуље извезена је ажурна трачица. Од висине кукова наниже везене су наизменично постављене у више редова положене вишебојне цветне гранчице, смеђујући се у боји по дијагонали. Кошуља је од ручно тканог танког ланеног платна, проткана нешто дебљим нитима, а декор је везен пуним, по дијагонали прихватаним бо-

довима и бод у бодовима, свиленим концем плаве, окер, црне, зелене и теракота црвене боје.

Етнографски музеј,
Београд
Инв. бр. 8994

349. КОШУЉА

Средина XIX века

Димензије:

Дужина 140 см, дужина рукава 56 см, ширина рукава 28 см.

Женска дуга кошуља са округлим изрезом за врат и дужим прорезом, дугих, правих, под правим углом углављених рукава. Настављена на предњем делу испод струка, доле незнатно проширена. Око врата је нежан украс од прошивених бодова концем у боји основне тканине. У доњем предњем делу кошуље су извезене четри цветне стилизације компоноване у виду венца, постављене по две једне изнад других.

Кошуља је од танког ланеног платна, а вез је изведен упреденим и равно-ваљаним сребрним нитима, полукрстастим и пуним бодовима, различито компонованим, чиме су добијени специфични ефекти.

Етнографски музеј,
Београд
Инв. бр. 8991

350. КОШУЉА

Средина XIX века

Димензије:

Дужина 142 см, дужина рукава 55 см, ширина рукава 27 см.

Женска дуга кошуља, у доњем делу незнатно шири, на грудима дубоко просечена. Рукави су углављени под правим углом, дуги, прави и широки. Ивице отвора за врат обрађене су свиленим концем у природној боји, а завршетак је украшен минијатурном свиленом кићанком. Ивицама рукава су изведене »оје« у виду низа ситних цветића у боји основне тканине.

Кошуља је од руком тканог танког свиленог платна протканог пругама неједнаке ширине, изведеним свиленим нешто пунијим нитима.

Музеј града Београда,
Београд
Инв. бр. УПЕ 369

351. КОШУЉА

Друга половина XIX века

Димензије:

Дужина 137 см, дужина рукава 64 см, ширина рукава 28 см.

Женска дуга кошуља, кројена из делова, настављена у струку, са овалним изрезом за врат (за набирање), напред кратко расечена, украшена узаном кукичаном чипком и црним перлама. Оковратник је узан, таласаст, украшен шљокицама и везом, опточен машинском чипком.

Кошуља је испод њега набрана. Рукави су кимоно кројени, прави, дуги, широки, завршени ручно, иглом рађеном чипком, која је нашивена и по доњој ивици кошуље, а завршава се шљокицама. На грудном, леђном делу и рукавима извезене су у паралелним нивовима границице и причвршћени редови шљокица, а на доњој ивици кошуље извезене су изоловане цветне стилизације другачије конципиране.

Кошуља је од белог, танког, руком тканог платна са узаним пругама у истој боји. Везено је позлаћеним нитима, јако упреденим са белим свиленим концем и црвеним и црним концем, крстастим, пуним и косим бодом.

Етнографски музеј,
Београд
Инв. бр. 9009

352. КОШУЉА

Друга половина XIX века

Димензије:

Дужина 116 см, дужина рукава 62 см.

Женска недовршена дуга кошуља са високо обележеним и набраним струком са стране. Рукави су дуги, у доњем делу набрани, са манжетама.

Кошуља је од крем, руком тканог свиленог платна, протканог уздужним нешто пунијим свиленим нитима.

Музеј Понишавља,
Пирот
Редни бр. 7

353. КОШУЉА

Друга половина XIX века

Димензије:

Дужина 52 см, дужина рукава 53 см, ширина рукава 25 см.

Женска кратка кошуља са уским подигнутим оковратником, дугих, правих, кимоно рукава, укројених под правим углом. Набрана је испод оковратника. Изрез је просечен до груди, украшен лајсном, а испод њега су два набора. На крајевима рукава нашивена је машинска чипка, на којој су у низу изведене стилизације лапа.

Блуза је од ручно тканог, танког платна украшеног паралелним пругама неједнаке дужине у ружичастим, жутиим и тамноцрвеним тоновима.

Етнографски музеј,
Београд
Инв. бр. 8990

354. КОШУЉА

Друга половина XIX века

Димензије:

Дужина 44 см, дужина рукава 50 см.

Женска кратка кошуља за ношење уз димије са малим подигнутим прошивеним оковратником и дужим прорезом за врат. Рукави су широки, прави, углављени под правим углом. Око оковратника, изреза за врат и доње ивице рукава украшена је »ојама« у виду цветића плаве и природне боје свиле.

Кошуља је од танког, руком тканог свиленог платна на пруге неједнаке ширине, изведене утканим нешто пунијим свиленим нитима.

Кошуља чини комплет са инв. бр. 141, 1322, 136, 135, 134, 139 и кецељом без инв. бр. из истог музеја.

Народни музеј,
Брање
Инв. бр. 97

355. КОШУЉА

Крај XIX века

Димензије:

Дужина 52 см, дужина рукава 58 см.

Женска кратка кошуља која се носи уз димије, са чврстим подигнутим оковратником и дужим изрезом на грудима. Рукави су дуги, прави, укројени под правим углом. Ивице оковратника, изреза за врат и рукава украшене су свиленом чипком рађеном иглом »оје« крем и љубичасте боје.

Кошуља је од сасвим танког свиленог, ручно тканог платна, украшеног утканим пругама неједнаке ширине од нешто дебљих свилених нити.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 2177

356. КОШУЉА

Крај XIX века

Димензије:

Дужина 128 см, дужина рукава 36 см, ширина рукава 19 см.

Дуга женска спаваћа кошуља, кројена из делова, у доњем делу проширена. Рукави су краћи, полукружно углављени, са доњом цик-цак ивицом, по којој је нашивена шира машинска чипка, са мотивом цветне лозице. Изрез је у облику слова »V«, опточен истом машинском чипком. Од уметака ове чипке, комбинованих са порубима и уском везеном траком, стваран је украс, испод којег су извезени иницијали К Н. Леђа су украшена краћим вертикалним порубима.

Кошуља је од танког ручно тканог домаћег платна.

Етнографски музеј,
Београд
Инв. бр. 9003

357. КОШУЉА

Крај XIX века

Димензије:

Дужина 105 см.

Женска спаваћа кошуља, у доњем делу проширена клиновима, са сасвим кратким рукавима и већим овалним изрезом који се на предњем делу укршта. Испод изреза на предњем делу кошуље је уметак украшен попречним порубима, везеним трачицама и машинском чипком. Његовом ивицом, као и ивицом деколтеа, нашивена је узана везена трачица, а потом воланчић од машинске чипке. Полукружни уметак на леђима је без украса. Испод уметка кошуља је набрана.

Кошуља је од крем, руком тканог пругастиг памучног платна протканог нешто пунијим нитима у природној боји пређива.

Народни музеј,
Ниш
Инв. бр. Е 2345

358. КОШУЉА

Крај XIX века

Димензије:

Дужина 128 см, дужина рукава 47 см, доњи обим 202 см.

Дуга женска кошуља за спавање у доњем делу проширена клиновима, са мањим четвртастим изрезом за врат и дужим отвором на предњем делу, који се закопчава ситним кончаром дугмадима. Рукави су у горњем делу узани, у доњем знатно проширени и отворени са спољне стране. У горњем предњем делу и на рукавима кошуља је украшена умецима од машинске чипке и порупчићима, као и отворима кроз које се провлачила украсна трака. На леђима је такође украшена порупчићима, а око изреза за врат машински везеном тракицом и чипком.

Кошуља је од белог батиста.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 9343

359. КОШУЉА

Крај XIX века

Димензије:

Дужина 130 см, доњи обим 194 см.

Женска кошуља за спавање из делова, у доњем делу нешто шира. Изрез је већи, овалан. Горњи део и кимено рукавчићи су од плетене чипке украшене мрежом ромбова и плетеном траком са отворима за провлачење врпце за набрање. Доњи део украса се завршава плетеним воланом, испод којег је кошуља набрана.

Кошуља је од белог, руком тканог платна, протканог

по вертикали нешто пунијим нитима. Чипкани украс је изведен белим памучним концем.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 2178

360. КОШУЉА

Крај XIX века

Димензије:
Дужина 130 см, доњи обим 250 см.

Женска кошуља без рукава, са нарамницама које се закопчавају на раменима кончаним дугмадима. Кројења је из делова, у доњем делу шира. Изрез за врат у предњем делу је на »V«, а на леђима полукружни, испод којег је кошуља јако набрана. Поред изреза на предњем делу је четвороугаони простор украшен дијагоналним, паралелно компонованим везеним тракицама и машинском Валансијен (Valenciennes) чипком, а по ивицама је набрани чипкани волан. Део испод тога је набран. На обе стране раменог дела је троугли украс декорисан на исти начин. Ивицом деколта и отвора за руке тече ужа чипка исте врсте.

Кошуља је од руком тканог танког платна, украшеног коцкасто протканим свиленим нитима. Све је у природној боји.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 9342

361. КОШУЉА

Крај XIX века

Димензије:
Дужина 122 см, доњи обим 174 см.

Женска кошуља без рукава, у доњем делу проширена убаченим клиновима, са великим изрезом који је на средини предњег дела издигнут полукружно. Горњи део је укројен и благо набран, на предњем делу украшен везеним цветним декором. Око изреза за руке нашивен је раван волан опшивен машинском Валансијен (Valenciennes) чипком, која је нашивена и око изреза за врат.

Кошуља је од домаћег, руком тканог платна, протканог уздужним, паралелним, нешто дебљим нитима, а вез је изведен пуним бодом, ружичастим свиленим нитима и сребрним, упреденим са жутиим свиленим концем.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 9334

362. КОШУЉА

Крај XIX века

Димензије:
Дужина 115 см.

Женски доњи део одеће са овалним изрезом и ширим нарамницама, предвиђеним за закопчавање. На задњем делу је набрана, а на предњем је клинасто убачен украсни додатак на коме су извезени цветни мотиви. Ивицама је нашивена узана везена крем тракица, а испод овог дела је широки набрани волан од машинске Валансијен (Valenciennes) чипке. Чипкани ужи украс оивичава деколте и изрез око рукава.

Кошуља је од ручно тканог памучног платна у природној боји са протканим ширим и ужим пругама изведеним свиленим нитима у природној боји.

Музеј града Београда,
Београд
Инв. бр. УПЕ 291

363. КОШУЉА

Око 1910. године

Димензије:
Дужина 117 см, доњи обим 200 см.

Женска кошуља, широк нарамница, на закопчавање, у доњем делу знатно шира, са кратким клиновима са стране. Изрез је на »V«, на предњем делу, украшен ажурираном широм траком, а по ивицама тече ужа плетена чипка. На средини предњег дела је извезен белим концем монограм ОК.

Кошуља је од белог платна, украс од белог конца.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 6522

Библиографија: D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd 1966, 13.

ПОДСУКЊЕ

364. ПОДСУКЊА

Почетак XX века

Димензије:
Дужина 98 см, доњи обим 270 см.

Женска дуга подсукња, кројена на делове, попречно сечена, са широким набраним воланом украшеним уметцима од беле машинске чипке и низом уздужних порупчића. Доњом ивицом је нашивена шира машинска чипка, у доњем делу подсукња је двострука. На средини задњег дела просечена, везује се узаним врпцама.

Подсукња је од белог пунијег батиста, машинска чипка такође бела.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 6513

Библиографија: D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd 1966, 12.

365. ПОДСУКЊА

Око 1910. године

Димензије:
Дужина 77 см, доњи обим 154 см.

Женска подсукуња до испод листова, спреда кројена из једног дела а на задњем делу са шавом који је делом отворен и набире се провученом траком. На доњем делу је попречан шири поруб, а ивицом је нашивен благо набран широки волан, богато украшен белим везом. Подсукуња је од белог платна, вез на пробој такође бео.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 6523

Библиографија: D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd 1966, 12.

366. ПОДСУКЊА

Око 1910. године

Димензије:
Дужина 80 см, доњи обим 176 см

Женска подсукуња до испод листова, кројена из делова са ширим појасом на коме су извезени иницијали В.П. Просечена је на задњем делу и незнатно набрана крупним наборима. Везује се врпцом. У доњем делу украшена уметком са низом попречних порупчића, а на доњој ивици је нашивен набрани волан украшен белим везом мотивом љиљана и таласастом ивицом. Подсукуња је од белог пикефланела, украс од белог платна, вез је изведен белим концем пуним бодом.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 9340

ПРСЛУЦИ

367. ПРСЛУК

Почетак XX века

Димензије:
Дужина 38 см

Женски прслук кројен у струк, полукружног изреза за врат, закопчава се дугмадима од конца. Завршава се појасом. На предњем делу украшен порупчићима. На грудима украшен везеним букетима и на леђима цветним границима. Ивицама су извезене цакнице. Прслук је од белог платна, а вез је на пробој, изведен ручно, белим концем.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 6519

Библиографија: D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd 1966, 12.

368. ПРСЛУК

Почетак XX века

Димензије:
Дужина 40 см

Женски прслук, већег полукружног изреза за врат. Са унутрашње стране је додат појас на закопчавање. Опточен је машински везеном чипком, а на предњем делу са обе стране је низ паралелних порупчића. Прслук је од белог платна, чипка је такође бела.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 6526

Библиографија: D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd 1966, 12.

369. ПРСЛУК

Почетак XX века

Димензије:
Дужина 41 см

Женски прслук трапезастог изреза за врат на предњем делу, а на леђима полукружног. Закопчава се на предњем делу ситним дугмадима. Укројен је у струк и спреда украшен порупчићима. Ивицама на предњем делу нашивене су машински везене шире и уже траке, од којих једна на грудима има отвор за провлачење украсне таке. Завршен је појасом. Прслук је од белог батиста, украсне везене траке такође.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 6528

Библиографија: D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd 1966, 12.

370. ПРСЛУК

Око 1912. године

Димензије:
Дужина (са нараменицама) 41 см

Прслук кројен равно у горњем делу, око струка набран, завршен појасом. Нараменице су од машинске чипке којом је украшен и горњи део прслука. У овом делу између два низа чипки је везена трака са отворима за провлачење свилене траке. Закопчава се на леђима дугмадима. Прслук је од белог батиста, чипке и везене траке су такође од белог конца.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 1959

Библиографија: D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd 1966, 12.

СТЕЗНИЦИ

371. СТЕЗНИК

Крај XIX века

Димензије:
Дужина (највећа) 37 см

Стезник са убаченим фишбајнима, неравних ивица. На једној страни се шири, а на другој закопчава са пет металних копчи. Горњом ивицом је нашивена црна машинска чипка, а доњом траке од платна наизменично црне и зеленкасте.

Стезник је од зеленкастог чврстог платна украшен нашивеним црним уздужним тракама које углавном покривају фишбајне. Постављен је белим платном.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 9897

372. СТЕЗНИК

Почетак XX века

Димензије:
Дужина 26 см

Женски стезник на ширирање, закопчава се крупним копчама. Начињен је од крем платна са нежним плавим, таласастим, паралелним линијама, учвршћен низом фишбајна, постављен пругастим платном. Једном ивицом је нашивена ширира машинска чипка, кроз коју је провучена ружичаста атласна врпца.

Етнографски музеј,
Београд
Инв. бр. 11418

373. СТЕЗНИК

Почетак XX века

Димензије:
Дужина 40 см

Стезник укројен у струку, учвршћен фишбајнима неједнаке ширине. Ширира се целом дужином, а на другој страни копча са 4 металне копче. Горњом ивицом је нашивена ширира машинска чипка, са провученом свиленом трачицом.

Стезник је од крем чвршћег платна, чипка такође крем.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 6514

ОБУЋА

НАНУЛЕ

374. НАНУЛЕ

XIX век

Димензије:
Дужина 25,5 см, висина 11,5 см

Врста женске обуће од тамносмеђег дрвета, украшеног једноставним геометријским и стилизацијама розета. Изразито су високе. На горњем кајишу, превученом љубичастим свиленим сомотом, извезена је биљна стилизација у чијем је центру лала. Везено је пуним бодом, поглаћеним нитима преко картона и јако тордираним металним нитима.

Етнографски музеј,
Београд
Инв. бр. 9152

375. НАНУЛЕ

XIX век

Димензије:
Дужина 23 см, висина 7 см

Женска дрвена обућа, украшена резбареним геометријским орнаментима и интарзираним медаљонима у облику листова са урезаним биљним стилизацијама. Ивицама тече низ инкрустираних ромбова од седефа. Кајиш је од смеђе коже, без украса.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 1942

376. НАНУЛЕ

XIX век

Димензије:
Дужина 24 см, висина 7 см

Женска дрвена обућа, обложена сребром, украшена трепетљикама. У сребру је искуцаван орнамент у виду преплета и у медаљонима розете.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 2214
(из збирке сликара Љубе Ивановића)

377. НАНУЛЕ (без каиша)

XIX век

Димензије:
Дужина 23,5 см, ширина 6,5 см

Женска дрвена обућа, украшена стилизованом биљном врежом од виновог листа и гроздова. Нануле су без каиша, обојене црно. Инкрустација је изведена сребром.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 1958

378. НАНУЛЕ

Крај XIX века

Димензије:
Дужина 23 см, висина 7 см

Женска дрвена обућа украшена геометријским орнаментима, углавном троугловима, компонованим по дијагонали. Кајиш је украшен биљним стилизацијама. Нануле су од смеђег дрвета, инкрустација изведена седефом и сребрном жицом, а вез на љубичастом сомоту сребрним нитима упреденим са жутим концем, пуним бодом и нашивеним шљокицама.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 1924

ПАПУЧЕ

379. ПАПУЧЕ

Средина XIX века

Димензије:
Дужина 25 см, висина потпетице 6,5 см

Женске затворене папуче са јако издубљеном потпетицом. Предњи део је богато извезен пластично изведеном цветном граном од розета, тролита, лала и издужених листова, конципираном од декоративних елемената који често праве либада тога периода.

Папуче су од љубичастог сомота постављене белим тафтом, а вез је изведен позлаћеним нитима упреденим са жутим свиленим концем, јако тордираном позлаћеном жицом и шљокицама.

Припадале су кнегињи Јулији Обреновић.

Историјски музеј Србије,
Београд
Инв. бр. 4194

380. ПАПУЧЕ

Друга половина XIX века

Димензије:
Дужина 26,5 см, висина потпетица 3 см

Женске папуче са нижом издубљеном потпетицом, на предњем делу и с унутрашње видљиве стране украшене везеним стилизованим биљним декором. Ивицама су опшивене ширитом од позлаћених нити.

Папуче су од тамноцрвеног свиленог сомота, везене позлаћеним нитима преко претходног грубљег веза од памука, као и јако тордираним позлаћеним нитима. Потпетице су дрвене, са позлатом на гипсаној подлози.

Народни музеј,
Ниш
Инв. бр. Е 2245

381. ПАПУЧЕ

Друга половина XIX века

Димензије:
Дужина 22,5 см

Женска обућа, равна, са кајишем, од црвене коже. Папуче су украшене металном, равно ваљаном жицом, пуфницама од свилених нити плаве, беле, зелене и црвене боје и прошивене белом кожом.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 5515

382. ПАПУЧЕ

Крај XIX века

Димензије:
Дужина 24 см

Женска обућа без потпетица. Предњи део је украшен везеном стилизованом граном звездоликих розета и каранфила.

Папуче су од црвеног сомота, постављене белом кожом. Везено је пуним бодом преко картона, позлаћеним нитима упреденим са жутим свиленим концем и нашивеним шљокицама.

Етнографски музеј,
Београд
Инв. бр. 9128

383. ВЕЗ ЗА ПАПУЧЕ

Друга половина XIX века

Димензије:
Дужина 32 см

Вез за папуче (патике) украшен цветном граном, у центру нешто богатијом, и решеткастим орнаментом који подсећа на рог изобиља.

Везено је на сивозеленом атласу свиленим нитима зелене и ружичасте боје, позлаћеним нитима и шљокицама. Вез је овичен ружичастом траком, која у ствари спаја два веза за пар папуча.

Народни музеј,
Крагујевац
Инв. бр. Е 606

384. ВЕЗ ЗА ПАПУЧЕ

Почетак XX века

Димензије:
Дужина 29 см

Вез скројен за горњи део папуче. У средини је ружа од које се шире цветне гранчице.

Везено је на јути љубичастим вуненим нитима, пуним бодом компонованим у виду ромбова. Орнамент је изведен низовима белих перли и тордираним металним нитима.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 9838

ЦИПЕЛЕ

385. ЦИПЕЛЕ

Крај XIX века

Димензије:

Дужина 24 см, висина потпетице 4 см

Женске вечерње деколтоване ципеле са зашиљеним, благо подигнутим врхом. Потпетице су ниже, јако издубљене. Ципеле су спреда украшене са две набране дво-струке машинице.

Ципеле су од крем свиленог сатена, украс такође постављене белим платном.

Музеј града Београда,
Београд
Инв. бр. УПЕ 403

386. ЦИПЕЛЕ

1900. година

Димензије:

Дужина 28 см, висина потпетице 4 см

Женске свечане ципеле, нешто дубље, зашиљене, са три кајишићића преко риса, који се закопчавају дугмадима. На предњем делу извезена је биљна стилизација, а везени су и кајишићи. Потпетице су средње висине, јако издубљене. На постави је утиснут текст — *I ère qualité*, затим *medaille d'or Paris 1900*.

Ципеле су од белог шевроа, њиме су и постављене, а везено је белим перлама и шљокицама од провидног целуоида.

Етнографски музеј,
Београд
Инв. бр. 5292

387. ЦИПЕЛЕ

Почетак XX века

Димензије:

Дужина 27 см, висина потпетице 4 см

Женске свечане ципеле од беле коже, зашиљене, са издубљеним потпетицама. На предњем делу је перфорирањем изведена биљна стилизација, опточена белим перлама.

Постављене су белом кожом, са утиснутом ознаком — *Kosta Nicolits i Co Beograd*.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 2187

Библиографија: D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd 1966, 14.

388. ЦИПЕЛЕ

Почетак XX века

Димензије:

Дужина 28 см, висина потпетице 3 см

Женске деколтоване ципеле са нижом, јако издубљеном потпетицом. Ципеле су на предњем делу украшене дво-струком набраном машном од крем атласа, а на средини извезене стакленим перлицама. Ивице изреза су опшивене узаном пантљиком. Постављене су истом кожом и платном.

Народни музеј,
Ниш
Инв. бр. Е 2288

389. ЦИПЕЛЕ

Почетак XX века

Димензије:

Дужина 24 см, висина потпетице 5 см

Женске високе ципеле зашиљених врхова. Горња ивица је таласаста. Ципеле су украшене низом перфорираних кружића. На средини предњег дела се шнирају. Потпетице су средње висине, јако издубљене и увучене.

Ципеле су од светлосмеђе коже, постављене белим платном, а у горњем делу жути атласом, где је утиснут грб и назив фирме —

Schuhwarenhaus Karl Heller Wien, I Vorlaufstrasse 4.

Народни музеј,
Краљево
Инв. бр. Е 507

390. ЦИПЕЛЕ

1914. година

Димензије:

Дужина 27 см

Женске свечане ципеле од црног атласа, зашиљене, са удубљеном потпетицом. Ципеле су деколтоване, са украсном шналом од метала и штраса у средини.

Постављене су кожом, на постави је ознака —

K. u K. Lieferant H. Bauer, Wien 1, Fleischmarkt 2.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 5224

Библиографија: D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd 1966, 14.

391. ЦИПЕЛЕ

1914. година

Димензије:

Висина (са потпетицом) 21 см, висина потпетица 7 см

Женске високе спортске ципеле од смеђе коже са кожним потпетицама. Целом дужином се шнирају. На капама и дуж шавова украшене су пробијеним рупицама.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 1993

Библиографија: D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd 1966, 14.

ЧИЗМЕ

392. ЧИЗМЕ

Око 1880. године

Димензије:

Дужина 23 см, висина 28 см, висина потпетице 2,5 см

Женске чизме које се са стране закопчавају низом дугади. Доњи део чизама је од тамноплаве коже, од које је и ниска издубљена потпетица. Остали део је од сомота који дезеном и бојом имитира крзно леопарда. У горњем делу је, као украс, нашивена широка манжетна од сивосмеђег плиша који имитира крзно. На њој је свилен трака за везивање са кићанкама, која полази од аплицираних розета украшених црним перлама. Постављене су саргијом, а преко ње је кукичана вунена постава.

Народни музеј,
Крушевац
Инв. бр. Е 803

ПРАТЕЋИ ДЕТАЉИ

ДОГЛЕДИ

393. ДОГЛЕД

Крај XIX века

Доглед је са краћом дршком, начињен од жуте металне легуре, украшен налепљеним плочицама од белоружичастог седефа. На сочивима ознака Iris Paris.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 10985

394. ДОГЛЕД

Крај XIX века

Димензије:

Ширина 10 см, дужина дршке 20 см

Доглед са дужом дршком од месинга са украсом од налепљених плочица седефа у сивим тоновима.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 5203

Библиографија: D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd 1966, 15.

ДРЖАЧИ ЗА БУКЕТ

395. ДРЖАЧ ЗА БУКЕТ

Друга половина XIX века

Димензије:

Дужина 15 см

Горњи део је украшен овалним оквирима око огледала испуњеним стилизованим геометријским и биљним орнаментима, а између њих су листови винове лозе и вреже. Дршка је од токареног седефа, на који је ланчићем причвршћен метални обруч. Горњи део је од ливеног месинга.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 5213

Библиографија: D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd 1966, 14.

396. ДРЖАЧ ЗА БУКЕТ

Друга половина XIX века

Димензије:

Дужина 14 см

У горњем делу су изведена два лава у скоку кроз обруче, украшена плавим перлама. Између њих је минуциозан декоративни мотив.

Дршка је од токарене кости, а горњи део од ливеног месинга.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 4004

Библиографија: D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd 1966, 14.

397. ДРЖАЧ ЗА БУКЕТ

Друга половина XIX века

Димензије:

Дужина 14,5 см

Дршка је од токарене кости, а метални део у виду левкастог цвета, назубљених ивица, по целој површини украшен урезаним, минуциозним, геометријским орнаментима, распоређеним у паралелне хоризонталне појасеве.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 5214

Библиографија: D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd 1966, 14.

ЛЕПЕЗЕ

398. ЛЕПЕЗА

Средина XIX века

Димензије:

Дужина 28 см, горњи обим 25 см

У облику је кружног исечка са дршком, чврсто постављена, идентичне форме као лепеза инв. бр. 3198 из истог музеја. На обе стране је извезен исти украс. У горњем делу су две симетрично постављене стилизоване птице,

а између њих биљна стилизација. У угловима је по једна птица која у кљуну држи гранчицу. Остали простор краше цветне геометризације, углавном лала и розета, међусобно повезане као букет. На горњој полукружној ивици је причвршћен низ сада готово ишчезлог пауновог перја. По ивицама су нашивени сребрни гајтани. Дршка је обла са отворима при дну. Лепеза је од тамнозеленог сомота, вез сасвим површински, изведен је причвршћивањем сребрних нити упредених са жутим свиленим концем. Припадала је кнегињи Јулији Обреновић.

Историјски музеј Србије,
Београд
Инв. бр. 3197

399. ЛЕПЕЗА

Средина XIX века

Димензије:
Дужина 28 см, горњи обим 25 см

У облику је кружног исечка, са дршком, чврсто постављена. Са обе стране је изведен идентичан украс. У центру је монограм »Е О« оивичен ловоровим венцем, а изнад тога стилизација двоглавог орла, са очима назначеним црвеним перлама. Остали простор испуњава биљна врежа у којој су уочљиве розете и лале. На горњој полукружној ивици причвршћен је низ сада готово ишчезлог пауновог перја. Дршка је обла, са отворима при дну кроз које је провучен ланчић од позлаћеног конца, завршен малом кићанком.

Лепеза је од тамног сивкастољубичастог сомота, а украс је изведен површински, причвршћивањем позлаћених нити упредених са жутим свиленим концем. Потиче из заоставштине породице Обреновић.

Историјски музеј Србије,
Београд
Инв. бр. 3198

400. ЛЕПЕЗА

Друга половина XIX века

Димензије:
Дужина 29,5 см, горњи обим 90 см

У горњем делу насликане су у парку фигуре у групама, одевене у костиме ранијих епоха. У угловима и по горњој ивици је вишебојни цветни декор. На ребрима лепезе, у центру је музичка сцена, а остали простор краше разни орнаментални и фигуративни декоративни елементи, карактеристични за псеудо стилове друге половине XIX века. На задњој страни лепезе у медаљонима оивиченим цвећем насликан је пејзаж. Доњи део лепезе краси ружичаста свилена трака.

Горњи део лепезе је од беле коже, сликано је темпером, а ребра су од седефа на којима је украс пластичан и рађен на пробој.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 1922

Библиографија: D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Београд 1966, 10.

401. ЛЕПЕЗА

Последња четвртина XIX века

Димензије:
Дужина 21,5 см, горњи обим 60 см

Лепеза је у горњем делу украшена чипком рађеном иглом, »point de rose«. Изведени су мотиви руже у комбинацији са декорисаним волутама. Ребра су од седефа украшена урезаним позлаћеним цветним мотивима. За лепезу је причвршћен бели свилени гајтан, завршен свиленом кићанком.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 5201

Библиографија: D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Београд 1966, 10.
Водич, Музеј примењене уметности, Београд 1970, сл. 45.

402. ЛЕПЕЗА

Последња четвртина XIX века

Димензије:
Дужина 37 су, горњи обим 120 см

У центру лепезе насликана је група купачица у смеђим, белим и ружичастим тоновима. Сигнирана је са Т. Houghton. Оивичена је клеплованом чипком. Дрвена ребра су украшена цветним гранчицама обојеним златном и сребрном бојом. У доњем делу је дуга, крем свилена кићанка.

Лепеза је од свиленог органдина у природној боји, сликана темпером, чипка је од свиленог конца исте боје, а украс у дрвету урезан је и рађен на пробој.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 5305

403. ЛЕПЕЗА

Последња четвртина XIX века

Димензије:
Дужина 24 см, горњи обим 60 см

Лепеза са ребрима од беле кости украшене инкрустираним металним кружићима. Горњи део је превучен свиленим тилом са окцима различите величине. Орнаментални флорални украс је изведен нашивањем пунијих свилених нити на тил и шљокцима различитог облика.

На дршку су нашивене две кићанке и украсни чвор од свилених нити у природној боји.

Лепеза је смештена у кутију пресвучену белим атласом са металном копчом.

Музеј града, Београда
Београд
Инв. бр. УПЕ 1395

404. ЛЕПЕЗА

Око 1880. године

Димензије:
Дужина 38 см, пречник 30 см

Кружна лепеза на склапање, украшена сликаним разнобојним цветним гранчицама, око венца од златних листића. Ивицом тече украс који имитира чипку. Дршка је украшена сликаним цветним мотивима и аплицираним огледалом у необарокном оквиру. Са дршке виси зелена свилена кићанка.

Лепеза је од зелене свиле сликана темпером, имитација чипке такође је зелена, а дршке су од црног обојеног дрвета.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 11140

405. ЛЕПЕЗА

Крај XIX, почетак XX века

Димензије:
Дужина око 58 см, горњи обим око 80 см

Лепеза је од светлољубичастог нојевог перја, а ребра од смеђег каучука који имитира корњачевину, без украса.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 1902

Библиографија: D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd 1966, 11.

406. ЛЕПЕЗА

Почетак XX века

Димензије:
Дужина 26 см, горњи обим 77 см

Лепеза са ребрима од беле кости. Горњи део је од атласа у истој боји украшен на једној страни насликаном цветном граном пуном цветића. Сликано је темпером у белој, сивој, оранж и зеленој боји. Лепеза је постављена папиром и белим платном. У доњем делу је метална алка.

Музеј града Београда,
Београд
Инв. бр. УПЕ 786

407. ЛЕПЕЗА

Почетак XX века

Димензије:
Дужина 23 см, горњи обим 63 см

Горњи део лепезе обликом имитира перје, украшен је нашивеним шљокицама. Ребра красе геометризовани биљни орнаменти са елементима карактеристичним за почетак века. У доњем делу је свилена ружичаста кићанка украшена перлицама.

Лепеза је од ружичастог шанжан рипса, постављена тафтом исте боје, а ребра од беле кости. Орнаментални украс је урезиван и пробијан.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 5307

Библиографија: D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd 1966, 11.

408. ЛЕПЕЗА

Око 1910. године

Димензије:
Дужина 21 см, горњи обим 60 см

Горњи део лепезе је украшен геометризованим гирландама, изведеним нашивањем сребрних и златних шљокица различитих облика и позлаћеним нитима. Ребра су украшена цветним елементима компонованим у геометријске оквире.

Лепеза је од свиле у природној боји, комбинована са ситастом тканином од позлаћених нити упредених са свиленим. Ребра су од жућкастог каучука, а мотиви пробијани и резани, обојени златном бојом.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 1950

Библиографија: D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd 1966, 10.

ЛОРЊОНИ

409. ЛОРЊОН

Друга половина XIX века

Димензије:
Дужина 17 см, дужина отрлице 150 см

Лорњон је на склапање, са малим округлим стаклима и дршком која се у доњем делу шири. На њу је причвршћен ланац од двоструког низа црних перли, местично прекинут јајастим лоптама такође од црних перли. Дршка и оквири су од каучука који имитира корњачевину.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 10220

410. ЛОРЊОН

Око 1880. године

Димензије:
Дужина 17 см

Лорњон је на склапање са овалним стаклима малог формата. Спона стакала на доњем делу назубљена. Дршка се шири ка доњем делу. Дршка и оквири су од нијансираног каучука, који имитира корњачевину.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 9985

411. ЛОРЊОН Крај XIX, почетак XX века

Димензије:
Дужина 12 см

Лорњон је на склапање, од жуте металне легуре, са кружним стаклима и дршком украшеном урезаним минуциозним класицистичким орнаментима и издуженим украсом од аплицираног, профилисаног, белог сјајног метала.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 9857

412. ЛОРЊОН Крај XIX, почетак XX века

Димензије:
Дужина 22 см

Лорњон је на склапање, позлаћен, са кружним стаклима; дршка је украшена урезаним минуциозним биљним орнаментом у виду лозице, завршене волутама.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 5208

Библиографија: D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd 1966, 15.

МАРАМИЦЕ

413. МАРАМИЦА Средина XIX века

Димензије:
Дужина 48 см, ширина 50 см

Марамница је опшивена воланом од беле клеповане чипке украшене са два низа разбацаних цветића. Ивицом марамнице тече везени украс од међусобно спојених букетића укомпонованих у овалне медаљоне. У једном углу је извезена круна и монограм Е К.

Марамница је од белог финог батиста украшена везом од белог конца, изведеним минуциозним пуним и ажурним бодовима.

Припадала је Јелени, ћерки кнеза Александра Карађорђевића.

Музеј града Београда,
Београд
Инв. бр. УПЕ 329

414. МАРАМИЦА Средина XIX века

Димензије:
Дужина 48 см, ширина 41 см

Марамница је по ивицама украшена низовима танких утканих пруга које се у угловима секу. У једном углу извезена је круна, а испод ње цветна гирланда, којом је исписано име — Persida.

Марамница је од финог белог батиста, а вез је изведен белим концем ситним пуним и ажурираним бодом.

Припадала је кнегињи Персиди Карађорђевић.

Музеј града Београда,
Београд
Инв. бр. УПЕ 330

415. МАРАМИЦА Средина XIX века

Димензије:
Дужина 32 см, ширина 26 см

Правоугаона марамница од белог свиленог батиста украшена везом, а по ивицама белом клепованом чипком. У центру су цветни иницијали И Н Р, а у угловима птице на гранама винове лозе и гроздови. Украс испуњава сав оквирни простор.

Везено је белим концем изванредно ситним пуним бодовима. Централни део је постављен истим батистом.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 3998

Библиографија: D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd 1966, 10.

416. МАРАМИЦА Друга половина XIX века

Димензије:
Дужина 45 см, ширина 45 см

Централни медаљон је од белог свиленог батиста, уоквирен широм, нежном, бриселском клепованом чипком делом аплицираном на тил. Мотиви су цветне гранчице и стилизације у виду лепеза, медаљона и волута. Ивице су завршене таласасто.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 2257

417. МАРАМИЦА Крај XIX, века

Димензије:
Дужина 33 см, ширина 33 см

Средишни део марамнице је у облику осмоугаоне розете, а оквир од биљне вреже и стилизованих цветних орнамената, претежно лала. Марамница је бела.

Централни медаљон је од свиленог батиста, а орнаментални украс од клепловане бриселске чипке рађене ланеним концем.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 1956

Библиографија: D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd 1966, 10.

418. МАРАМИЦА

Крај XIX века

Димензије:
Дужина 43 см, ширина 39 см

У центру марамице је медаљон у виду розете, опточен ширим декоративним делом у коме су изведени цветни венци, гранчице и разбацане бобице. Ивицом тече стилизована гирланда. Спољне ивице су таласасте. Марамица је у природној боји свиле.

Центар је од свиленог батиста а оквир од свиленог тила, на који је аплицирана клеплована чипка.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 3997

Библиографија: D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd 1966, 10.

419. МАРАМИЦА

Око 1912. године

Димензије:
Дужина 28 см, ширина 28 см

Женска марамица са таласастим ивицама, украшеним везом на пробој, који се јавља и на угловима. На средини страница убачени су полигонални медаљони са мрежастим украсом и везом на пробој. У једном углу је извезен монограм ОС.

Марамица је од белог батиста, украс је изведен белим концем.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 7590

420. МАРАМИЦА

Око 1914. године

Димензије:
Дужина 27 см, ширина 27 см

Женска марамица у једном углу украшена квадратићима изведеним ажуром и везеном гранчицом укомпонованом у монограм М S. По ивици је извезен ажур, а затим тече шири украс од кукичане чипке којом је изведена цветна лозица.

Марамица је од белог батиста, украс је рађен белим концем.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 5401

Библиографија: D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd 1966, 10.

НОВЧАНИЦИ

421. НОВЧАНИК

Друга половина XIX века

Димензије:
Дужина 7 см, ширина 5 см

Мали полигонални новчаник облик ивица. У центру, у овалном медаљону, насликана је панорама Будимпеште у више боја са додатком седефа. На задњем делу је украсни мотив. Новчаник има више преграда.

Начињен је од корњачевине, а украсни мотив од аплицираног метала. Постава и преграде су од плавог моареа, опточеног смеђом кожом.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 10986

422. НОВЧАНИК

Око 1910. године

Димензије:
Дужина 5,5 см, ширина 5,5 см

Мали четвртасти новчаник од плетене сребрне жице са затварачем у чијем су центру две куглице. На доњој ивици висе четири куглице.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 6462

Библиографија: D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd 1966, 15.

РЕД ИГАРА

423. РЕД ИГАРА

1888. година

Димензије:
Дужина 11 см, ширина 7 см

Ред игара са бала у двору краља Милана. Корице су у бојама српске тробојке, са окованим угловима, на предњој страни украшене српским грбом, а на задњој је декоративно слово М, изнад њега траг круне. Са унутрашње стране корица утиснут је текст: Aug. Klein Wien, Königl. serbischer Hoflieferant. На предњој страни улошка је текст — Бал у двору 25 јануара. 1888. Део текста је уоквирен стилизованим орнаментом, изнад њега грб, а на задњој страни је представљена девојка (до-

појасно), у шумадијској ношњи окружена биљним декором. У средини је попис реда игара. Уложак је причвршћен за корице гајтаном у боји тробојке.

Корице су од црвено плаво белог сомота, украс је од метала, а постава од белог моареа. Уложак је од хартије, штампа црвене и плаве боје.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 10934

424. РЕД ИГАРА

1896. година

Димензије:
Дужина 7,5 см, ширина 5,5 см

Ред игара са бала Александра Обреновића. Плаве корице су у центру украшене декоративним словом А, и круном, уоквиреним геометризованим биљним орнаментом. На насловној страни у орнаменталном оквиру је текст — Ред игара на балу у краљевом двору, 30. јануара 1896. год. Орнаментални украс изведен је у духу неоренесансе. Са стране је причвршћена мала оловка.

Ред игара је од хартије, а декор је утиснут златном бојом.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 9335

РУКАВИЦЕ

425. РУКАВИЦЕ

Крај XIX века

Димензије:
Дужина 41,5 см

Дуге женске рукавице, са отвореним палцем без прстију, украшене ажурираним стилизованим геометријским и биљним орнаментима, а у центру корпом цвећа. Плетене су машински од крем свиленог конца.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 5220

Библиографија: D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd 1966, 9.

426. РУКАВИЦЕ

Крај XIX века

Димензије:
Дужина 38 см

Дуге женске рукавице, са отвореним палцем без прстију, украшене ажурираним орнаментима. У горњем делу је украс од цик-цак паралелних линија компонованих по вертикали.

Плетене су машински од изузетно танког белог памучног конца.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 6482

427. РУКАВИЦЕ

Крај XIX века

Димензије:
Дужина 43 см

Женске дуге рукавице, са отвореним палцем без прстију, од белог машинског тила, украшеног машинским вежом. Изведени су цветни мотиви, венци и гирланде.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 5221

Библиографија: D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd 1966, 9.

428. РУКАВИЦЕ

Крај XIX века

Димензије:
Дужина 29 см

Женске рукавице са отвореним палцем без прстију од црног машинског тила, украшеног машински извезеним цветним границама.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 5202

Библиографија: D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd 1966, 9.

429. РУКАВИЦЕ

Почетак XX века

Димензије:
Дужина 43 см

Дуге женске рукавице од беле коже, са унутрашње стране у висини чланка расечене. Закопчавају се на три ситна стаклена дугмета.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 9721

430. РУКАВИЦЕ

Почетак XX века

Димензије:
Дужина 56 см

Женске дуге рукавице, од окер јеленске коже. Са унутрашње стране се закопчавају са по три седефна дугмета.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 5222

Библиографија: D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd 1966, 9.

СУНЦОБРАНИ

431. СУНЦОБРАН

Око 1870. године

Димензије:

Дужина 76 см, Пречник 47 см

Сунцобран са дугом дршком обојеном бело и дужим делом од резбарене слоноваче завршене у облику цвета. Врх је од токарене слоноваче. Горњи део сунцобрана у облику печурке, начињен је од крем рипсмаореа, постављен свилом у истој боји. Ивицом, као и у горњем делу сунцобрана, нашивене су свилене ресе у истој боји, комбиноване са уским свиленим трачицама.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 5212

432. СУНЦОБРАН

Око 1880 године

Димензије:

Дужина 60 см, пречник 48 см

Сунцобран на склапање типа »marquise« са дршком делом од црног дрвета, делом од каучука који имитира корњачевину, са угравираним, златом обојеним цветићима. Дршка се завршава куглом. Од истог материјала је и украс у виду звона са куглицом на врху сунцобрана. На месту склапања налази се шири прстен од жутог цизелираног метала. Горњи део сунцобрана, доста плитак, је од црне машинске чипке, а ивице падају у виду волана. Постава је двострука, од сивог и белог платна.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 6507

Библиографија: D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd 1966, 11.

433. СУНЦОБРАН

Око 1890. године

Димензије:

Дужина 100 см, пречник 80 см

Сунцобран има дуги танки штап, у доњем делу од ручицастог дрвета без завршетка. На њу је везана машна од црних пантљика, чипке и кићанки. Горњи део сунцобрана је од крупније тканине црне машинске чипке, украшене флоралним орнаментима, а по доњој ивици је нашивен волан од црне, нешто финије машинске чипке са цик-цак компонованим орнаментом. Риш при врху

сунцобрана је такође од црне чипке. Сунцобран је постављен црном танком свилом.

Музеј примењене уметности,
Инв. бр. 1976

Библиографија: D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd 1966, 11.

434. СУНЦОБРАН

Око 1895. године

Димензије:

Дужина 103 см, пречник 80 см

Сунцобран има дугу дршку, у доњем делу у боји слоноваче, завршену украсом од слоноваче. Горњи део је од крем машинске шипке, украшене биљним стилизацијама, која по ивицама пада у виду волана. Постављен је тафтом у истој боји од кога је и украсни низ ришева у горњем делу сунцобрана као и поред жице. Сунцобран има фиксирану омчу од крем гајтана да се не би отварао.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 6541

Библиографија: D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd 1966, 11.

435. СУНЦОБРАН

Око 1895. године

Димензије:

Дужина 98 см, пречник 76 см.

Сунцобран са дугим штапом у доњем делу у виду ручине стабљике, завршеним металном ливеном повијеном дршком украшеном биљним мотивима. Горњи део је од крупније тканине црне машинске чипке са цветним декором, чије ивице падају у виду волана. Постављен је црним тафтом, којим су пресвучене и жице, и уметком од црне чипке. При врху је набрани украс од црног муслина. Сунцобран има фиксирану омчу од црног гајтана да се не би отварао.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 5198

Библиографија: D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd 1966, 11.

436. СУНЦОБРАН

Крај XIX века

Димензије:

Дужина 92 см, пречник 78 см

Сунцобран са дугом дршком завршеном, заобљеном декорисаним делом у облику кугле. Дршка и горњи део штапа су украшени набором и машном од црног муслина. Сунцобран је од црног свиленог сатена са утканим

мотивом саћа, на који се наставља део од црног муслина са аплицираним цветним украсом од црне свиле. Ивицом тече шири набрани волан од црног муслина.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 6891

437. СУНЦОБРАН

Крај XIX века

Димензије:
Дужина 95 см, пречник 76 см

Сунцобран има дугу дрвену дршку, у доњем делу белу, украшену металним завршетком и набраним украсом од воала и свиле, који се јавља и при горњем врху као и са унутрашње стране поред жица Горња површина сунцобрана је од крем воала, украшена аплицираним кружним медаљонима од машинске чипке исте боје и уметцима од крем свилене газе са утканим цветним декором око којих су нежни ришеви од свилене траке исте боје. Ивицом сунцобрана су нашивена два набрана воалана од воала.

Музеј Понишавља,
Пирот
Инв. бр. Е 213

438. СУНЦОБРАН

Почетак XX века

Димензије:
Дужина 91 см, пречник 82 см

Сунцобран са дугим штапом завршеним дршком од жућкастог каучука који имитира кост. Горњи део је од крем пунијег батиста, украшеног машински везеним биљним стилизацијама, концем у истој боји, компонованим у попречне појасеве. Ивицом су извезене цакнице.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 6886

439. СУНЦОБРАН

Почетак XX века

Димензије:
Дужина 89 см, распон 90 см

Сунцобран са дугим штапом и дршком завршеном имитацијом ћилибара. За њу је причвршћена бела свилена трака.

Сунцобран је од белог пуплина са штампаним украсом, распоређеним у паралелне траке неједнаке ширине. Изведен је цветни мотив комбинован са геометријским украсом у два тона ружичастој, плавој и зеленој боји.

Завичајни музеј,
Титово Ужице
Инв. бр. 2110

440. СУНЦОБРАН

1909. година

Димензије:
Дужина 100 см, пречник 81 см

Сунцобран има дугу дршку у доњем крају обојену бело, украшену окер свиленим гајтаном и кићанкама, и завршену омчом од каучука.

Сунцобран је од полусвиленог крем атласа украшеног златноокер пругама, каква је и ивица сунцобрана.

Музеј Понишавља,
Пирот
Инв. бр. Е 73

441. СУНЦОБРАН

Почетак XX века

Димензије:
Дужина 91 см, пречник 83 см

Сунцобран има дугу црно обојену дрвену дршку, у доњем делу канелирану, украшену ливеним металним завршетком са рељефним фигурама; метални украс је и при горњем врху. На дршки су као украс причвршћене кићанке од црвеноцрних нити. Горња површина сунцобрана је од црвеноцрне шанжан свиле, украшене сивим и црним уздужним пругама неједнаке ширине.

Народни музеј,
Ниш
Инв. бр. Е 1090

442. СУНЦОБРАН

1910. година

Димензије:
Дужина 77 см, пречник 81 см

Сунцобран са краћим штапом, завршеним дршком од црног каучука са белим угравираним декором. Горњи део је од црног тафта при ивицама украшен везеним цветним венцем, изведеним црним свиленим концем пуниим бодом, везом на пробој и ажурима. При врху је набрани украс од исте свиле, а на ручки црна кићанка.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 1893

ТАШНЕ

443. ТОРБИЦА

Око 1880. године

Дужина 24 см (без украса), ширина 22 см

Женска торбица »помпадур« набрана у горњем и доњем делу, завршена декоративним стилизованим лоптастим цветићима, који се налазе и на местима где се

ташна скупља. Обложена је бриселском клепованом чипком аплицираном на тил. На њој су изведени декоративни медаљони окружени цветним орнаментима. На чипку су нашивене перле и шљокице. Торба се везује црним тракама.

Начињена је од црног муслина, постављена крем тилом каква је и чипка.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 1953

Библиографија: D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd 1966, 9.

444. ТАШНА

Око 1903. године

Димензије:
Дужина 15 см, ширина 10,5 см

Правоугаона женска ташна са спољним странама од сребра у које је угравиран геометријски орнамент са два симетрична тролита, допуњен плавим каменом. Композиција је у стилу уметничких схватања на почетку века. На предњој страни су аплицирани позлаћени иницијали VB, украшени листићима, који својом концепцијом одударују од основне композиције. Дршка је од сребрног ланца. Унутрашњи део је од сивкастољубичасте коже, са више преграда и огледалом.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 5282

Библиографија: D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd 1966, 9.

445. ТАШНА

Почетак XX века

Димензије:
Дужина 22 см, ширина 11 см

Женска издужена ташна од црне избледеле коже са предњим делом и преклопом од каучука који имитира кост. На њему је угравиран декор. У центру је група деце укомпонована у полигонални медаљон, а око њих су гирланде ружа стилизоване у духу прве деценије овог века, лучно спојене са медаљоном низом тачкица. Исти цветни украс се налази и у доњем делу ташне. Оивичена је црним металним цизелираним оквиром, а постављена љубичастим рипсом. Има кратку кожну дршку. Закопчава се испод поклопца.

Музеј Понишавља,
Пирот
Редни бр. 6

446. ТАШНА

Почетак XX века

Димензије:
Дужина 23 см, ширина 16 см

Женска ташна од плетене сребрне жице, са овалном дршком. Затвара се двома сребрним куглицама. На средини ташне, по цик цак линији, налазе се сребрне плетене кићанке и низови сребрних куглица. Исти украс тече и доњом ивицом ташне.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 9700

447. ТАШНА

Почетак XX века

Димензије:
Дужина 28 см (са дршком), ширина око 17 см

Женска ташна од сребрне плетене жице, незнатно се шири у доњем делу и завршава таласасто. Горњи украсни део и дршка су у облику четворолиста. На склапање је, затвара се са две куглице. На средини предњег дела су таласасто постављене сребрне ресе и две кићанке, од сребра. Истим ресама је завршена и доња ивица ташне.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 6875

448. ТАШНА

Почетак XX века

Димензије:
Дужина 21 см (без дршке), ширина 12 см

Издужена женска ташна од плетене сребрне жице, са затварачем у виду преломљеног лука и украсом од нежне биљне стилизације допуњене штрасом. Затвара се са два плава камена. Дршка је од сребрног ланца. Доњи део ташне је зашиљен, завршен нежним сребрним ресама.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 9698

449. ТОРБИЦА

Око 1910. године

Димензије:
Дужина 25 см (без украса), ширина 21 см

Издужена женска торбица, у горњем делу набрана, украшена по хоризонтални компонованом цветном лозицом од ружа, перуника и кринова. Цветови су у више тонова плаве, љубичасте, ружичасте, жуте, зелене, сиве и црне боје на белој основи. Доњи део је тамноплаве основе а по њему су букети у роговима изобиља у зеленом, ружичастим, црвеним, белим и смеђим тоновима. Торбица је у доњем делу сужена, завршена белом лоптицом са ресама у више боја. У горњем делу се скупља црним гајтаном, провученим кроз кукичани украс од црног конца.

Торбица је у целини изведена везом, перлицама. Постављена је белом свилом.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 9714

УКОСНИЦЕ

450. УКОСНИЦЕ

Око 1880. године

Димензије:
Дужина 10 см

Пар женских укосница, у горњем делу украшених са по три пластично изведене, међусобно повезане полуопте. Укоснице су од смеђег нијансираног каучука.

Музеј града Београда,
Београд
Инв. бр. УПЕ 1229 и 1230

451. УКОСНИЦА

Почетак XX века

Димензије:
Дужина 12,5 см, ширина око 6 см

Дужа укосница од нијансираног смеђег каучука, без украса.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 1995

Библиографија: D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd 1966, 15.

452. УКОСНИЦА

Почетак XX века

Димензије:
Дужина 12,5 см, ширина око 6 см

Дужа укосница од нијансираног смеђег каучука, без украса.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 1995

Библиографија: D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd 1966, 15.

ЧЕШЉЕВИ

453. ЧЕШАЉ

Крај XIX, почетак XX века

Димензије:
Дужина 16,5 см, ширина око 11 см

Украсни чешаљ »шпански«, чији горњи део краси богати перфорирани стилизовани биљни орнамент. Чешаљ има пет зубаца.

Рађен је од нијансираног каучука у више смеђих тонова.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 6464

Библиографија: D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd 1966, 15.

454. ЧЕШАЉ

Крај XIX, почетак XX века

Димензије:
Дужина 19,5 см, ширина око 13 см

Украсни чешаљ »шпански« у чијем је горњем делу, по ивицама, у полукружним сегментима компонована перфорирана биљна декорација. Чешаљ има четири зубаца. Рађен је од нијансираног каучука у више смеђих тонова.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 6463

Библиографија: D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd 1966, 15.

455. ЧЕШАЉ

Крај XIX, почетак XX века

Димензије:
Дужина 16 см, ширина 7,5 см

Украсни чешаљ »шпански«, по ивицама горњег дела тече перфорирани биљни орнамент компонован у волуте. Чешаљ има пет зубаца.

Рађен је од каучука нијансираног у више смеђих тонова.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 1955

Библиографија: D. Stojanović, *Ženska moda od sredine XIX veka do tridesetih godina XX veka*, Beograd 1966, 15.

456. ЧЕШАЉ

Око 1910. године

Димензије:
Дужина 8,5 см, ширина 12,5 см

Шири украсни чешаљ у горњем делу декорисан биљном лозицом у чијем је центру издужени четворолисни медаљод, а у њему представа грифона. Чешаљ има шест зубаца.

Рађен је од црвенкастосмеђег нијансираног каучука, орнамент је урезан и позлаћен.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 11141

III ДЕЧЈА НОШЊА

АНТЕРИЈЕ

457. АНТЕРИЈА

Крај XIX века

Димензије:
Дужина 32cm, распон рукава 61 cm

Дечја антерија, косо кројена, са подигнутим оковратником, у доњем делу расечена на бочним шавовима. Рукави су дуги кимоно, засечени са унутрашње стране и укројени по доњој ивици на оријентални начин. Закопчава се са три метална ливена дугмета, а на рукавима са два. Украс чини нашивена узана, бела свилена трака, а местимично и златоткана.

Антерија је од шанжан пругастог атласа, у комбинацији сиве и црне боје. Постава је од белог платна.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 1949

ЈЕЛЕЦИ

458. ЈЕЛЕК

Средина XIX века

Димензије:
Дужина 41,5 cm

Дечја мушка горња одећа без рукава, са високим подигнутим оковратником, отворена целом дужином, закопчава се низом дугмади од сребрних нити упредених са жутим свиленим концем, украшених црвеним перлама. Закопчава се омчама од сребрних нити. Ивицама оковратника и предњег дела нашивени су сребрни гајтани. Готово целом дужином предњег дела са обе стране тече спирална лозица.

Предњи део јелека је од зеленог свиленог сомота, задњи од пругастог рипса свелосмеђе основе са узаним црвеним и плавим пругама. Постављен је белим платном.

Музеј града Београда,
Београд
Инв. бр. УПЕ 793

459. ЈЕЛЕК

Друга половина XIX века

Димензије:
Дужина 37 cm

Горња дечја мушка одећа, без рукава, са високим стојећим оковратником без закопчавања. По спољним ивицама и делу где је укројен оковратник нашивени су позлаћени ширити, а затим тече ужа златоткана трака, а са спољне стране готово неприметне мемуце. Јако геометризована биљна лозица краси предњи део јелека, а декоративна таласаста линија се јавља на оковратнику. Са обе стране груди је са много мере одабрана фиња биљна стилизација.

Везено је на црној чоји тањим позлаћеним концем упреденим са жутим свиленим концем. Вез је изведен сасвим површински. Постава је од дезенираног штампаног платна.

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 9835

460. ЈЕЛЕК

Друга половина XIX века

Димензије:
Дужина 25,5 cm

Мушка дечја кратка горња одећа без рукава, кројена уз врат, отворена целом дужином и украшена по ивицама и шавовима ширим позлаћеним ширитом. На леђима су изоловане цветне геометризоване композиције, а на предњим угловима и поред отвора за врат на мањим аплицираним површинама од црвеног сомота изведена је геометризована биљна стилизација.

Јелек је од црне чоје постављен штампаним платном на пруге, а орнаментални украс, који је сасвим површински, изведен је нашивањем позлаћених нити упредених са жутим свиленим концем и шљокицама.

Етнографски музеј,
Београд
Инв. бр. 12290

461. ЈЕЛЕК

Друга половина XIX века

Димензије:
Дужина 25 cm

Дечја горња одећа срцолико деколтована на грудима, преклапа се на средини и затвара копчама. Ивицама тече позаментеријска сребрна трака, испод које је, ради ефекта, нашивено плаво платно, затим шири сребрни гајтан, а на ивицама само предњег дела извезен је сребрним нитима низ повезаних кружића. На грудима са сваке стране је изолована цветна композиција у којој доминира лала.

Јелек је од љубичастог сомота, постава од белог штампаног платна. Декор је изведен чврсто упреденим сребрним нитима са нашивањем шљокица.

Народни музеј,
Крушевац
Инв. бр. Е 702

Димензије:
Дужина 29 см

Дечја кратка горња одећа, без рукава, са полукружним изрезом за врат, који је на предњем делу таласаст. Закопчава се са два жута свилена дугмета. Доња ивица је такође таласаста. Спољним ивицама тече низ нашивених сребрних гајтана, упредених са жутим свиленим концем, који су на спољним странама завршени украсом у виду мемице.

Јелек је од јасно црвене вунене тканине, извезене по целој површини. Изведени су флорални мотиви, траке и машине. Везено је сребрним нитима упреденим са белом и жутим свиленим концем, и свиленим концем ружичасте, љубичасте, плаве и зелене боје. Делом је везено преко претходног веза од белог памука. Бодови су положени прихватани наизменично и ланчани. Местимично су нашивене шљакице и равно ваљана метална нит. Постава је од беле свиле (нова).

Музеј примењене уметности,
Београд
Инв. бр. 11118

КОМПЛЕТ ЗА БЕБУ

463. КОМПЛЕТ ЗА БЕБУ

1903. година

Димензије:
Дужина јастука 105 см, ширина јастука 25 см, дужина бенкице 20 см, распон рукава 37 см, висина капице 16 см

Комплет се састоји од јастука за држање бебе, бенкице и капице. Све је украшено Валансијен (Valenciennes) чипком у виду волана и уметака, нашивањем трачица од основне тканине и местимично извезеним цветићима. Комплет је израђен од руком тканог памучног домаћег платна протканог на пруге свиленим нитима у природној боји, а постављено ружичастим сатеном који се провиди. Чипка је рађена машински концем у природној боји, а вез је изведен пуним бодом свиленим нитима изгледале ружичасте, светлоплаве и жуте боје.

Музеј града Београда,
Београд
Инв. бр. УПЕ 1368, 1369 и 1370

КОШУЉЕ

464. КОШУЉА

Почетак XX века

Димензије:
Дужина 60 см, дужина рукава 33 см

Дечја мушка кошуља са узаним оковратником, отворена спреда, са стране украшена порубима, и спод отвора наборима. Рукави су дуги, у доњем делу набрани, завршени узаном манжетном.

Кошуља је од руком тканог пругастог белог памучног платна, протканог нешто пунијим нитима.

Музеј Понишавља,
Пирот
Редни бр. 8

ЛИБАДА

465. ЛИБАДЕ

Крај XIX, почетак XX века

Димензије:
Дужина 32,5 см, дужина рукава 41,5 см, ширина рукава 32 см

Дечја женска горња кратка одећа спреда отворена, са уобичајеним прорезима на леђима. Рукави су дуги, у доњем делу јако проширени и дубоко разрезани. Ивице украшава позамантеријска позлаћена трака у виду мемица између којих су нашивене шљокице. Разрези су декорисани преплетеним позлаћеним нитима.

Либаде је од црног аталаса, постављено смеђим платном, а рукави црвеном свилом у серж ткању.

Музеј града Београда,
Београд
Инв. бр. УПЕ 242

МИНТАНИ

466. МИНТАН

Друга половина XIX века

Димензије:
Дужина 39,5 см, дужина рукава 40 см, ширина рукава 16 см

Дечја горња одећа са високим оковратником, спреда отворена. Има дуге узане рукаве, украјене под правим углом. Ивицама и делом шавовима нашивен је позлаћени гајтан. Оковратник је украшен низом четворолиста и ромбова. Сав остали простор, као и средину рукава, краси крупна орнаментална композиција од биљних, углавном цветних, геометризација. Ивицама рукава тече лозица бршљана. По кроју, начину решавања композиције и светлотамним ефектима одговара колији инв. бр. 96 из Народног музеја у Врању.

Минтан је од црне чоје и вунене тканине, постављен плавим ланеним платном. Орнаментални украс је сасвим површински, изведен позлаћеним нитима упреденим са жутим свиленим концем.

Напомена: у документацији Музеја се води као џемадан.

Музеј Понишавља,
Пирот
Инв. бр. Е 5

467. МИНТАН

Друга половина XIX века

Димензије:

Дужина 27,5 см, дужина рукава 70 см

Дечја горња одећа, равног кроја, полукружног изреза за врат. Рукави су отворени целом дужином, и на предњем делу до рамена. Завршени су срцолико, украшени дугмадима од сребрних нити упредених са жутиим свиленим нитима, и зрнима корала. Ивицама тече низ паралелних сребрних гајтана, упредених са жутиим свиленим концем.

Минтан је од јасно црвене вунене ткањине, извезене по целој површини. Изведени су флорални мотиви, траке и машине. Везено је сребрним нитима, упреденим са белом и жутиим свиленим концем, ружичасте, љубичасте, плаве и зелене боје. Делом је везено преко претходног веза од белог памука. Бодови су положени, прихватани наизменично, и ланчани. Местимично су нашивене шљокице и равно ваљана метална нит. Постава је од црвеног платна.

Музеј примењене уметности,
Београд
(Инв. бр. 11117)

ПОДСУКЊА

468. ПОДСУКЊА

Почетак XX века

Димензије:

Дужина 43 см, доњи обим 133 см

Дечја подсукња набрана у струку, везује се нашивеним појасом. Начињена је од домаћег платна са утканим пругама украшеним жутиим перлама. По доњој ивици је нашивена плетена чипка од белог конца.

Народни музеј,
Крушевац
Инв. бр. Е 697

РЕПРОДУКЦИЈЕ
REPRODUCTION

1

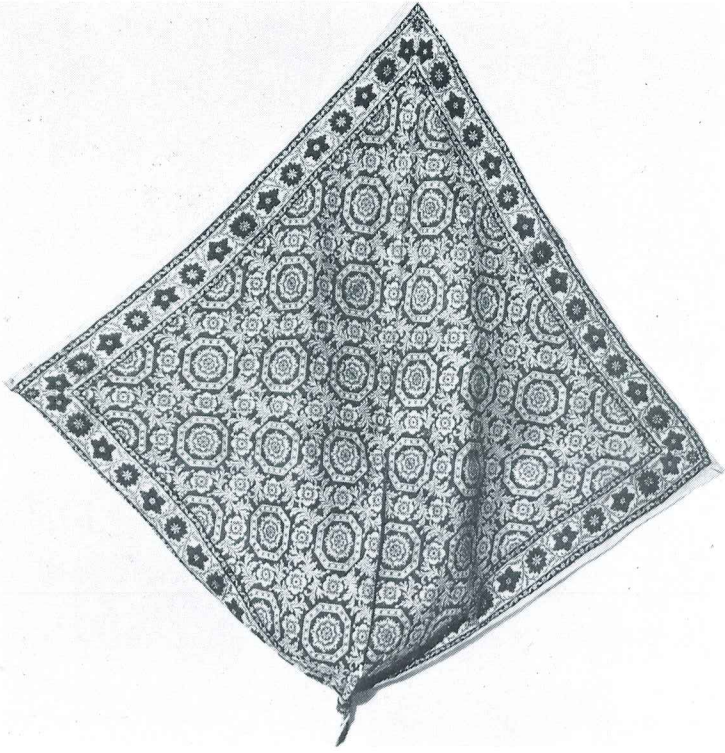
2

3

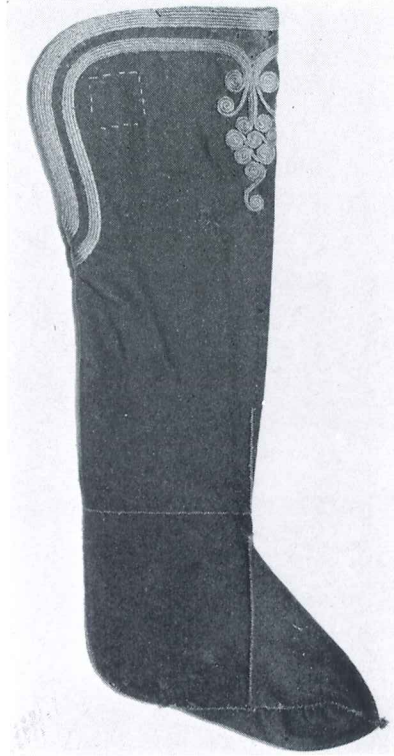

4

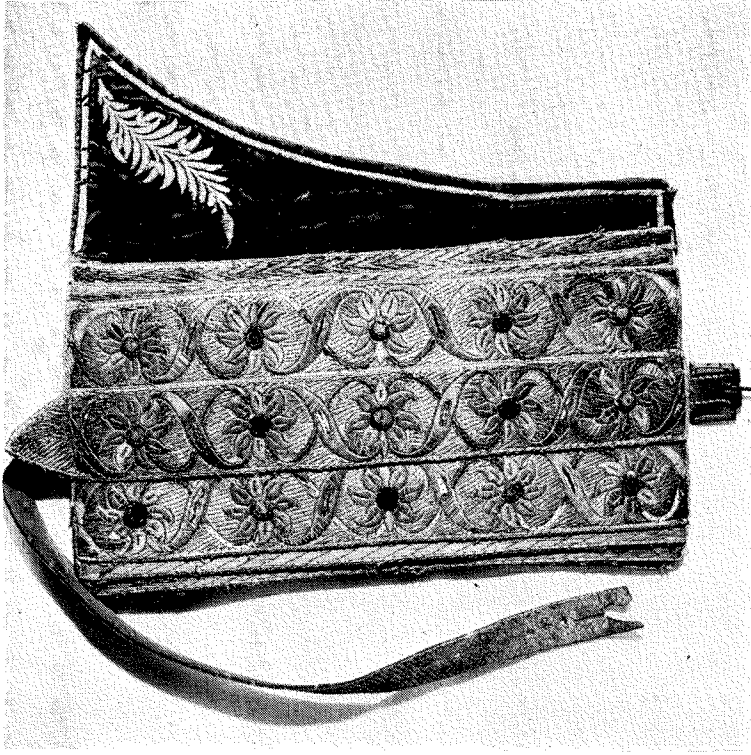
5

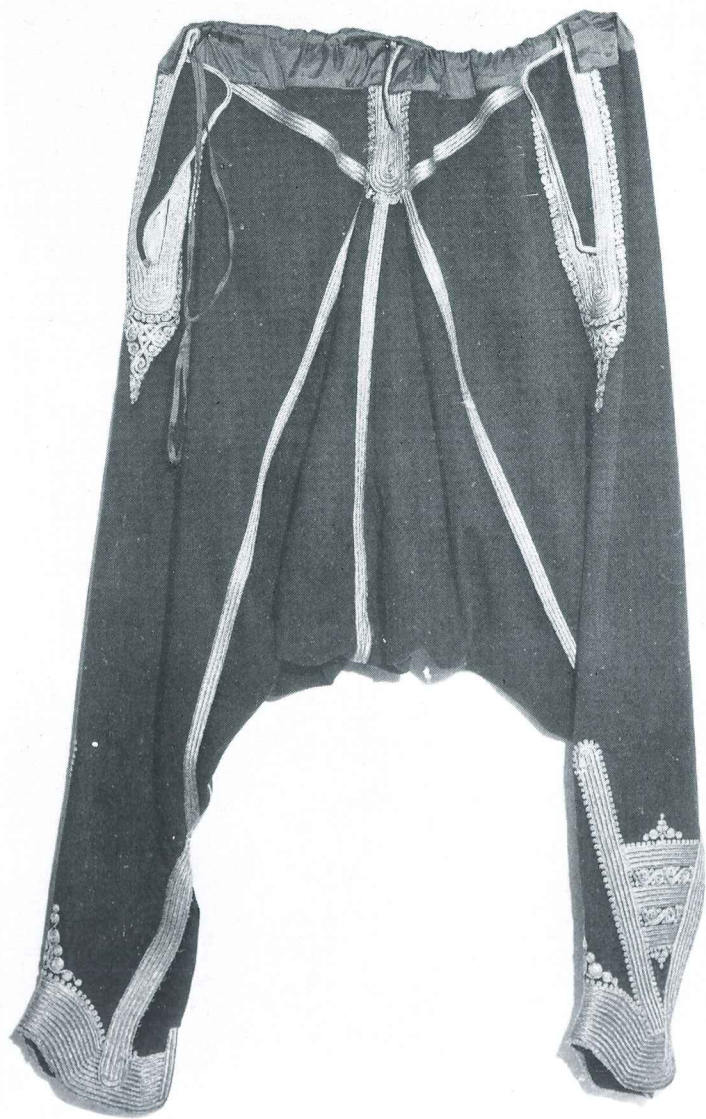

6

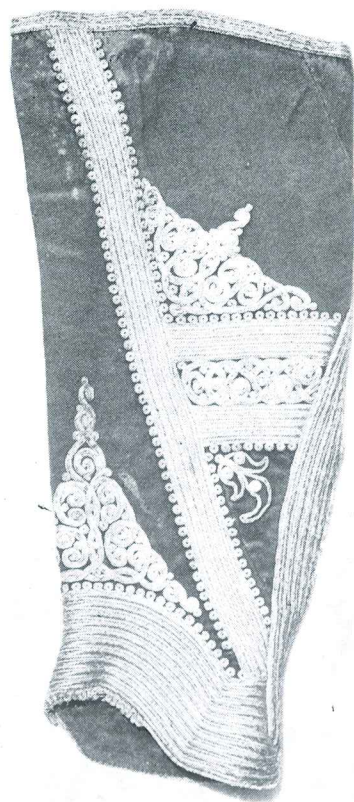

7

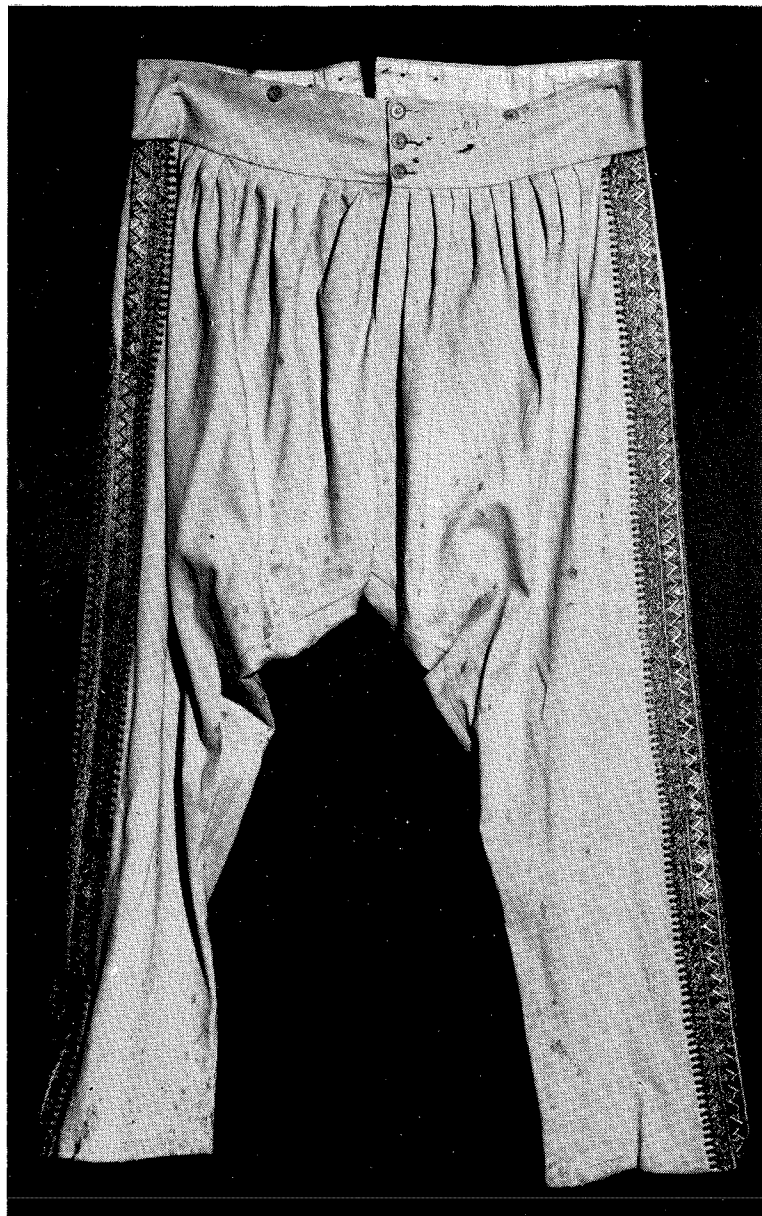
10

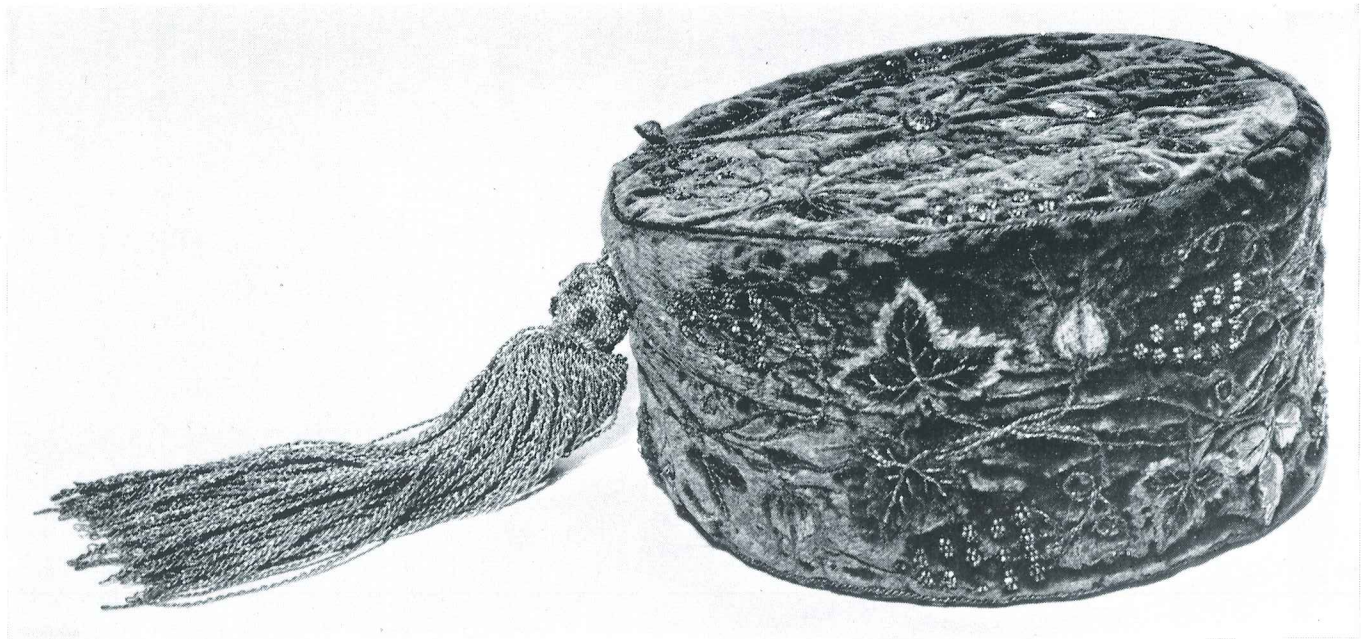

11

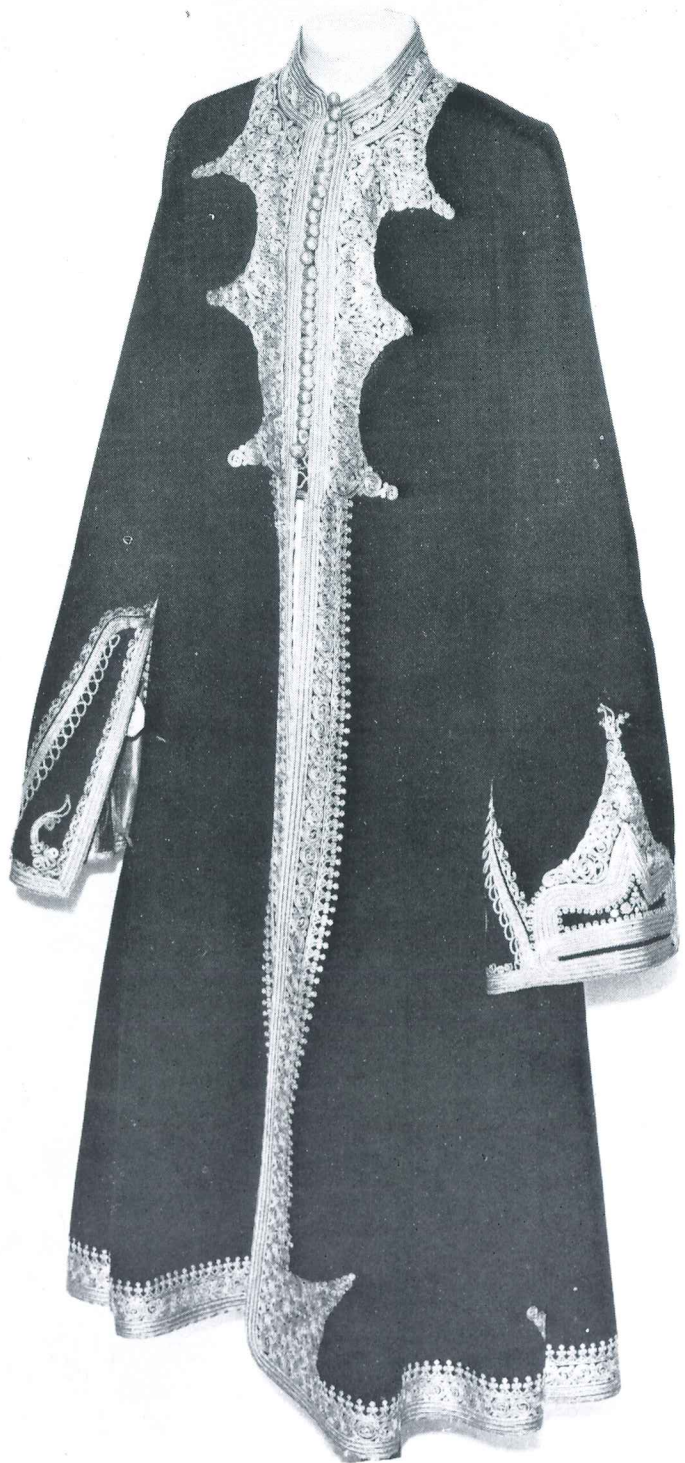

18

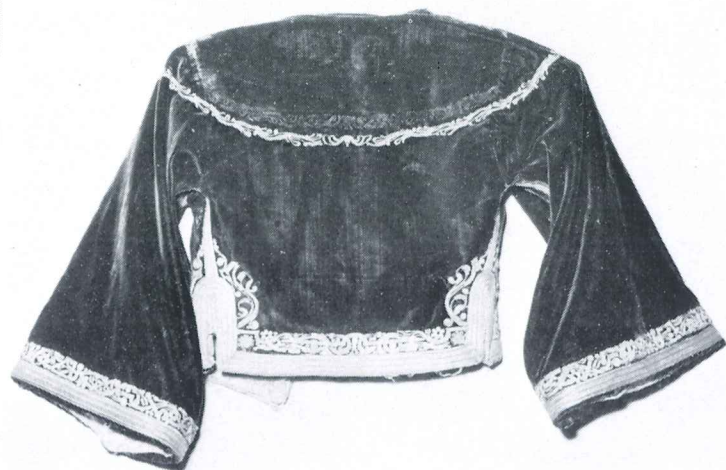

19

30

31

32

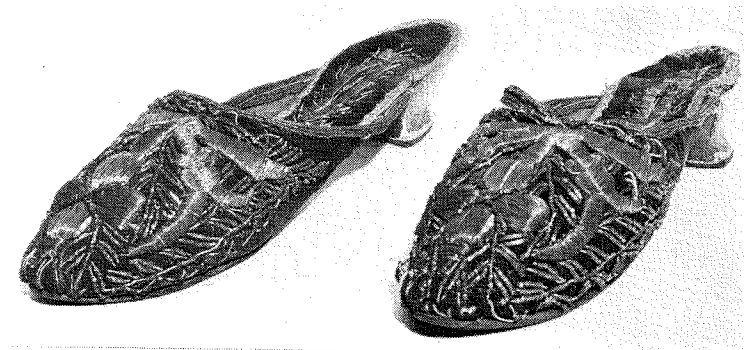
33

34

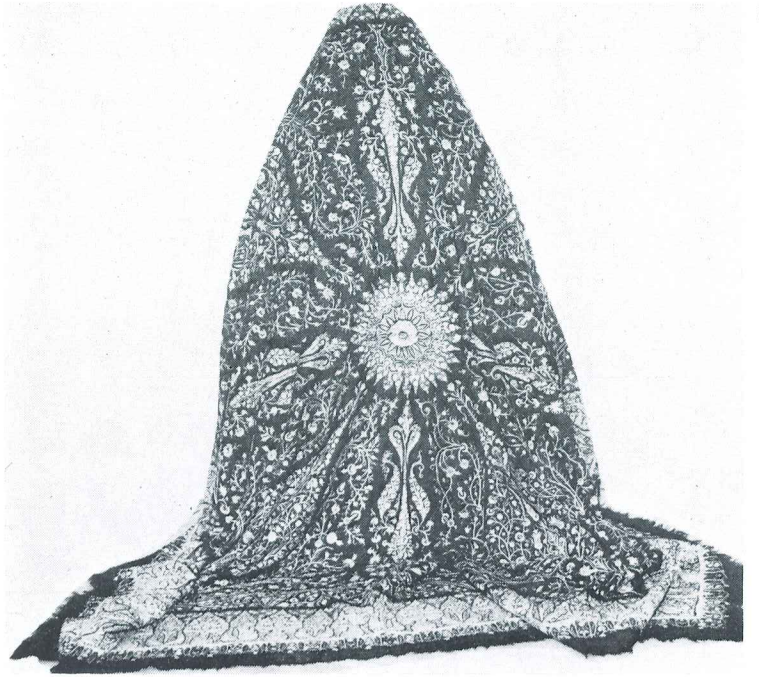

35

36

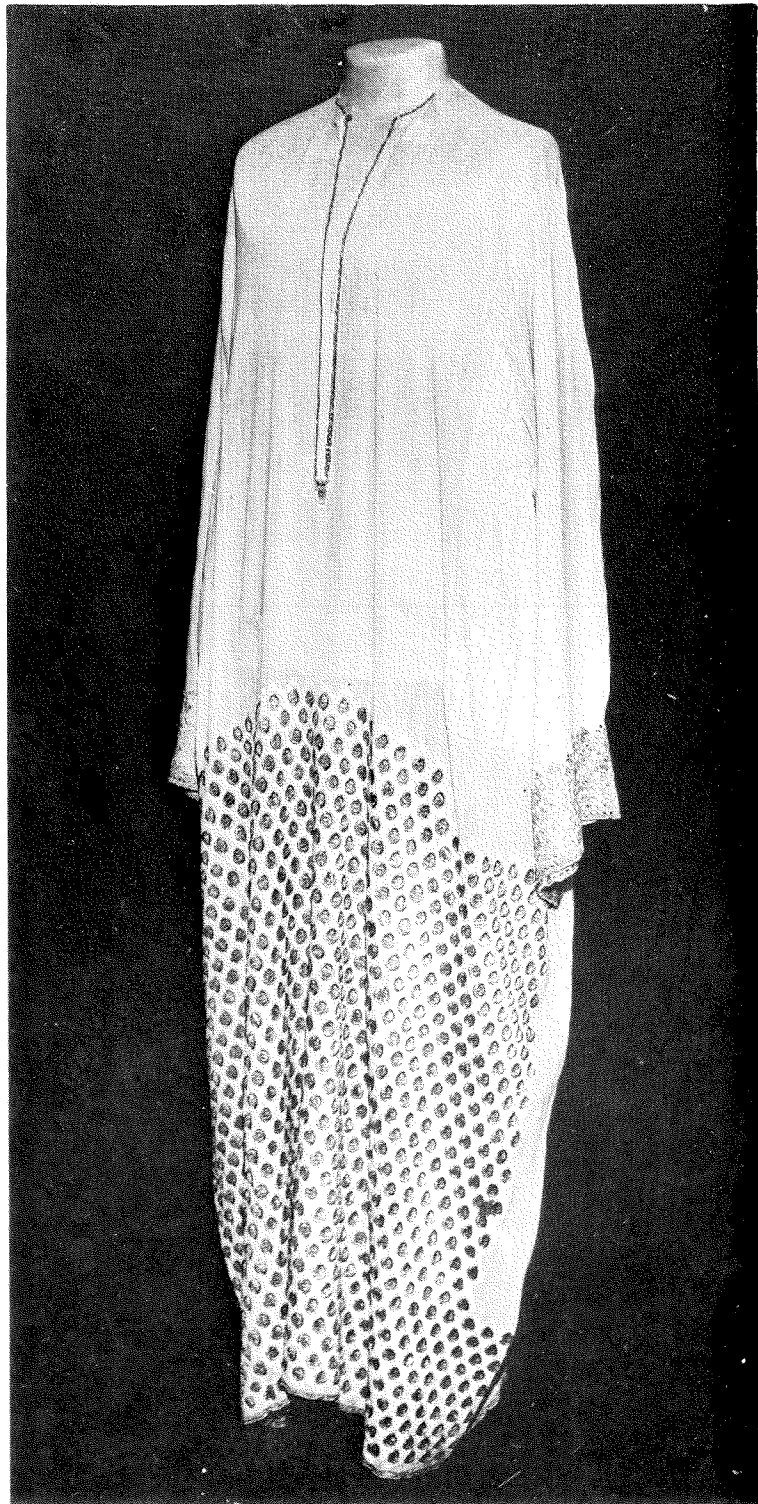

37

38

41

42

43

44

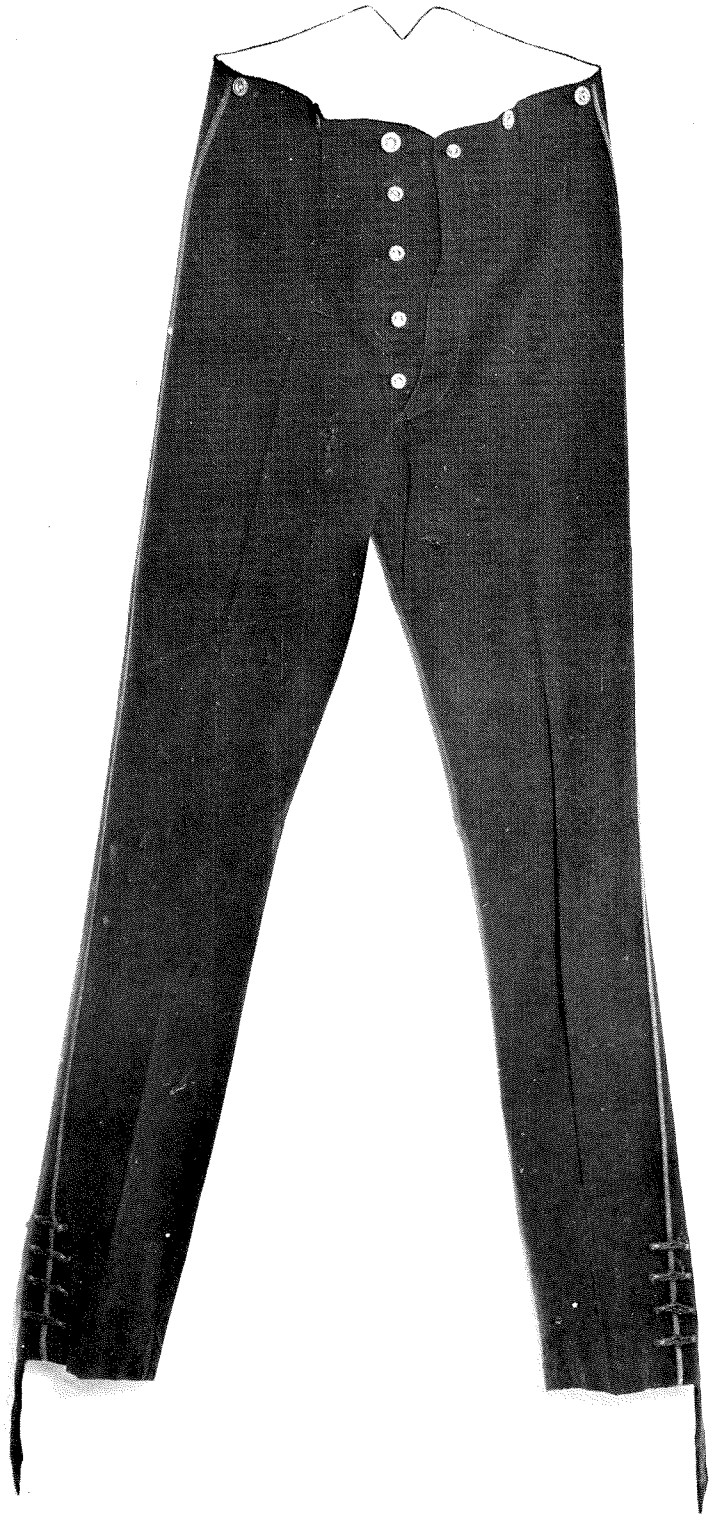

46

45

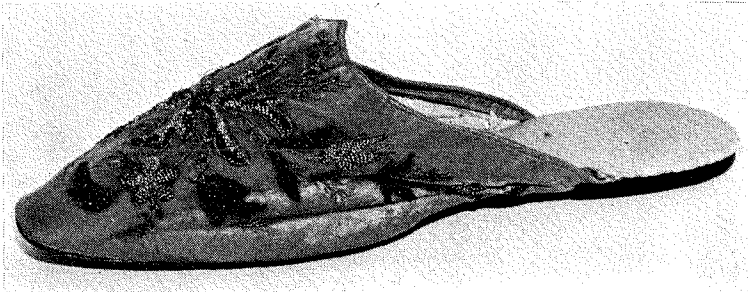

49

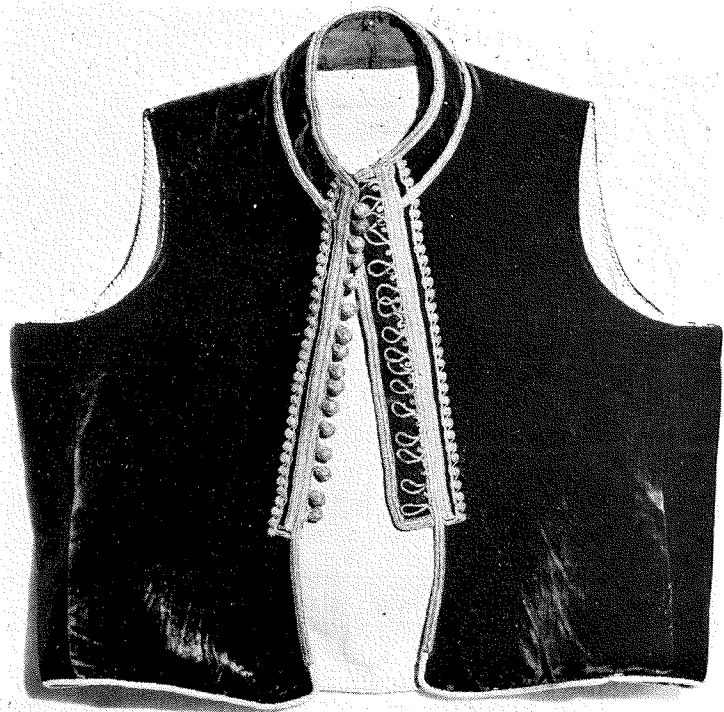

50

51

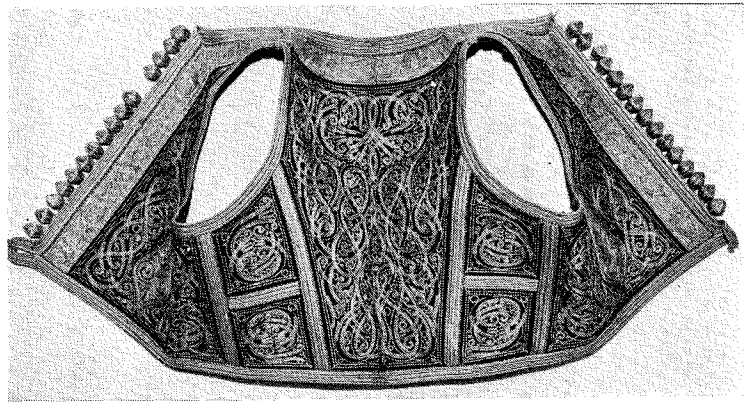
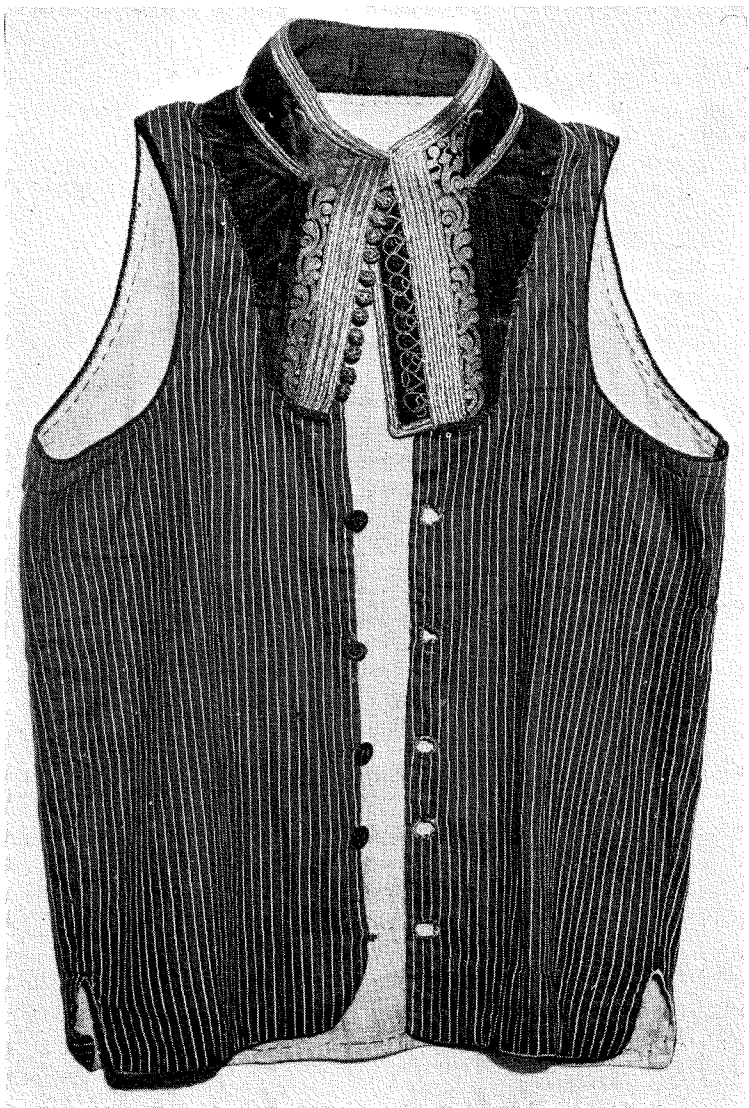

56

57

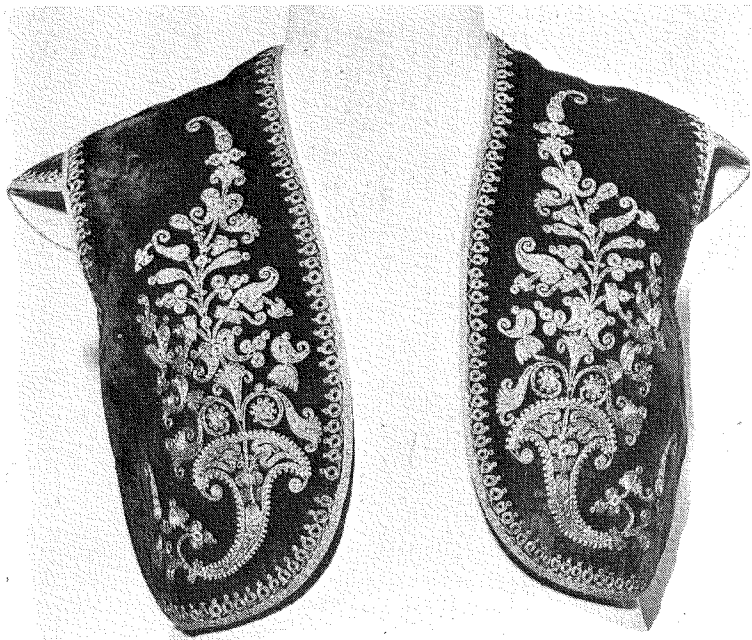

61

62

69

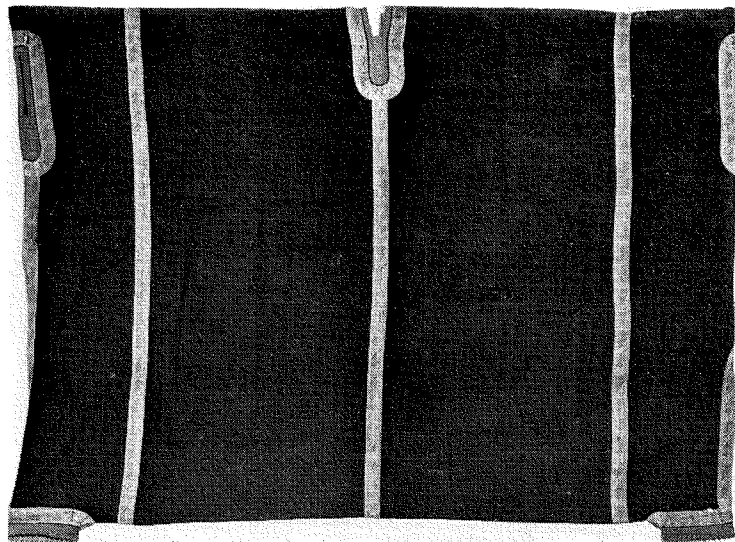

67

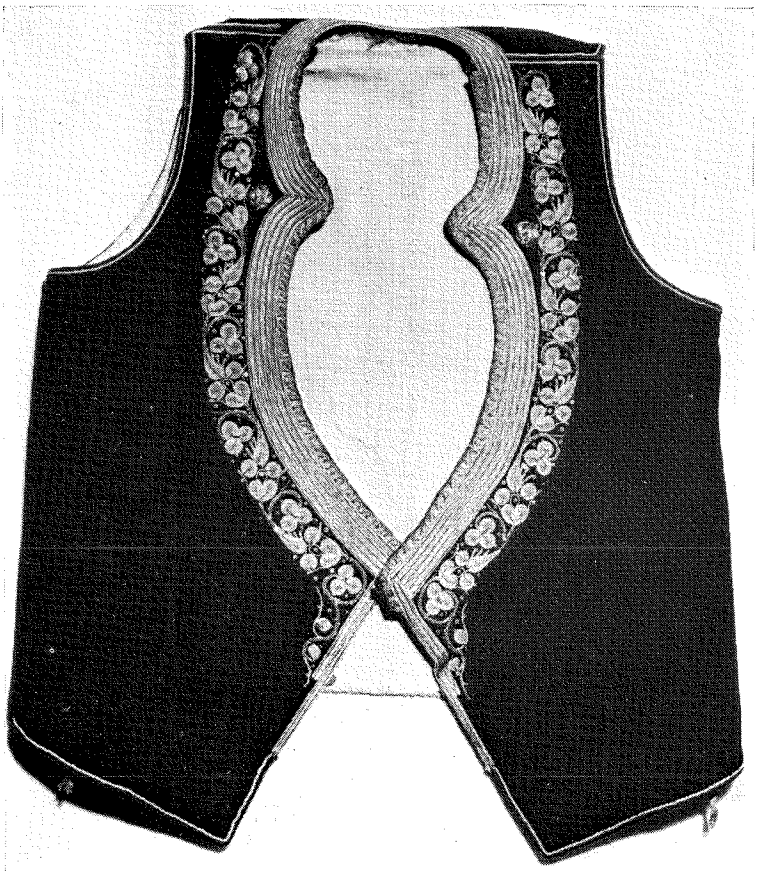
68

70

69

71

72

73

76

77

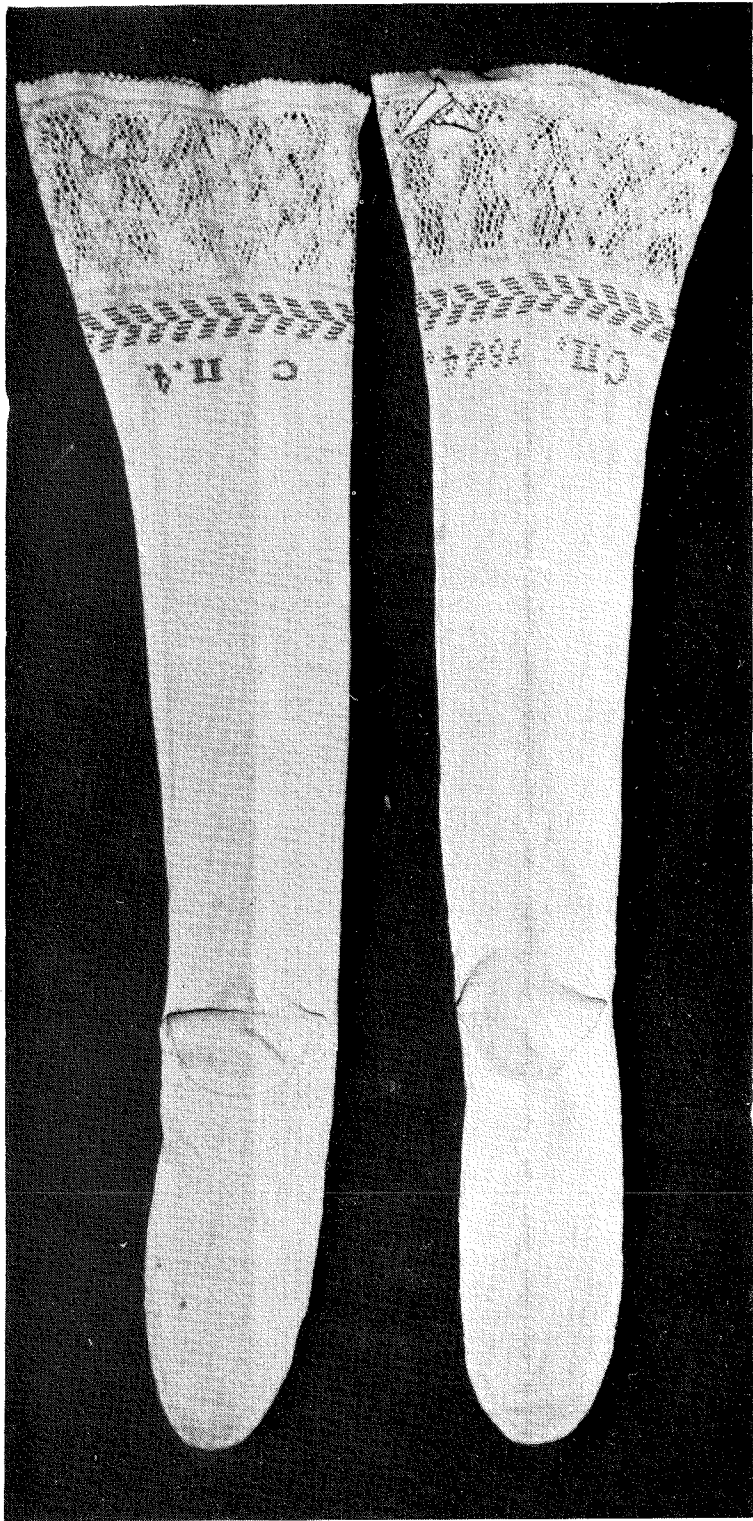
78

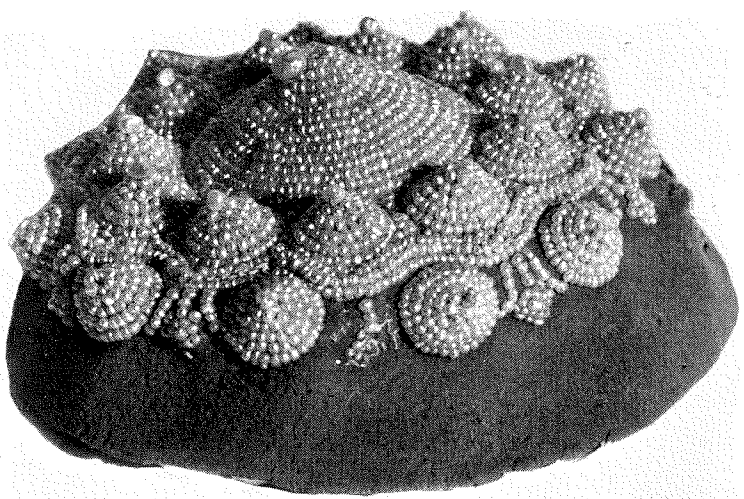

79

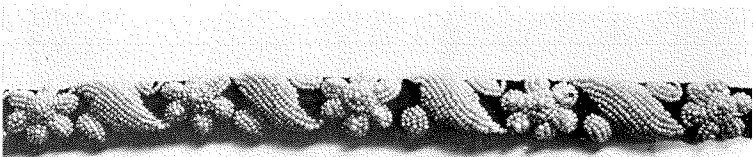

80

81

82

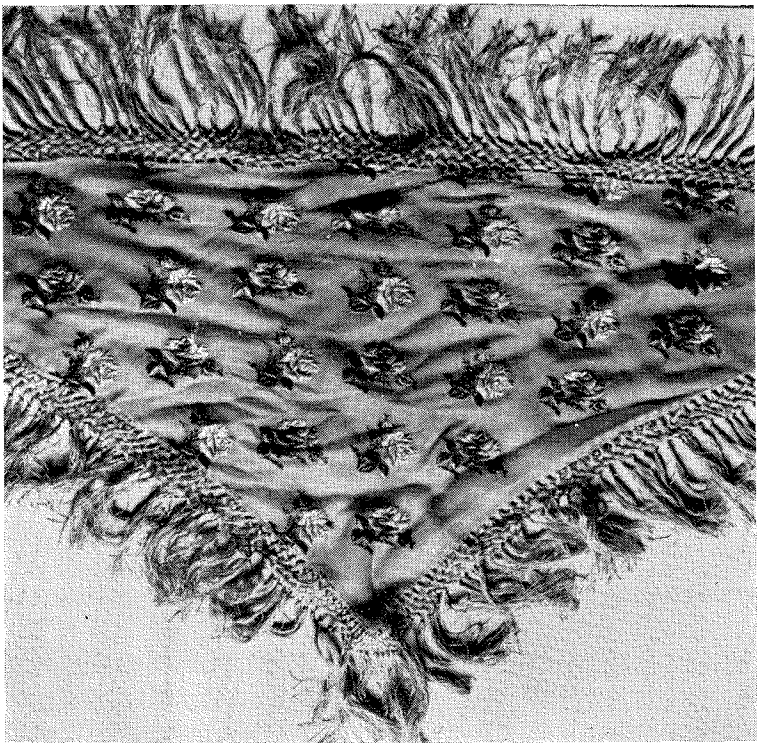

83

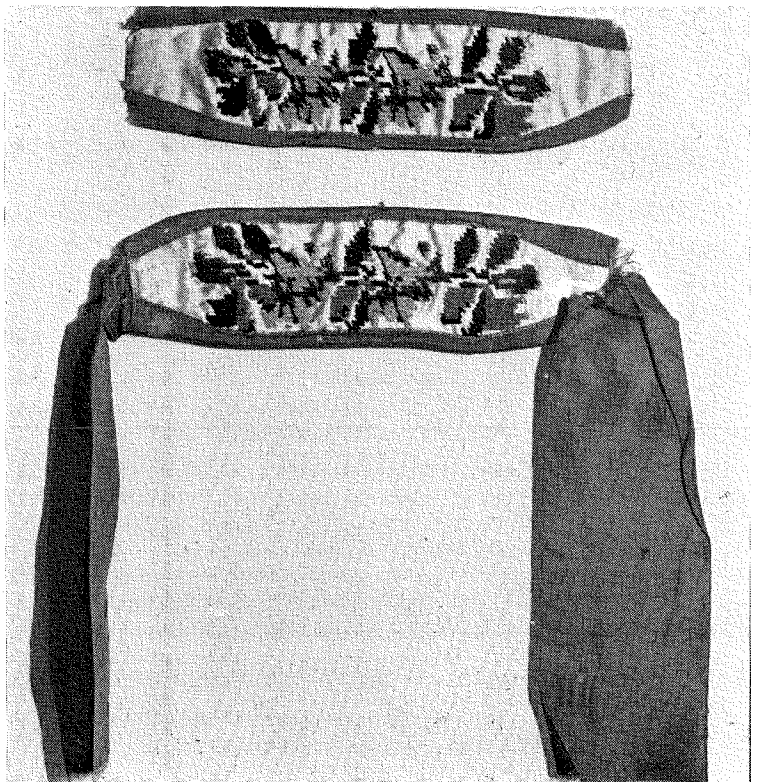

84

85

86

87

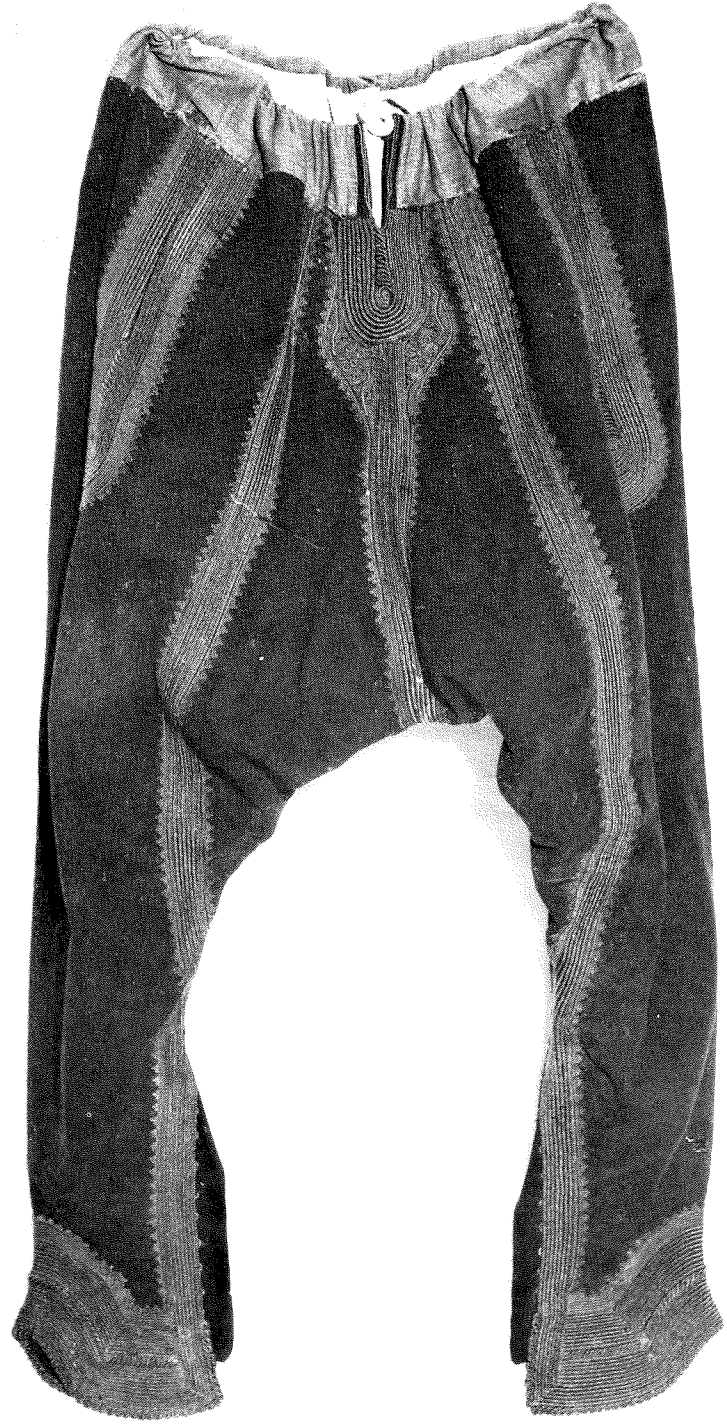

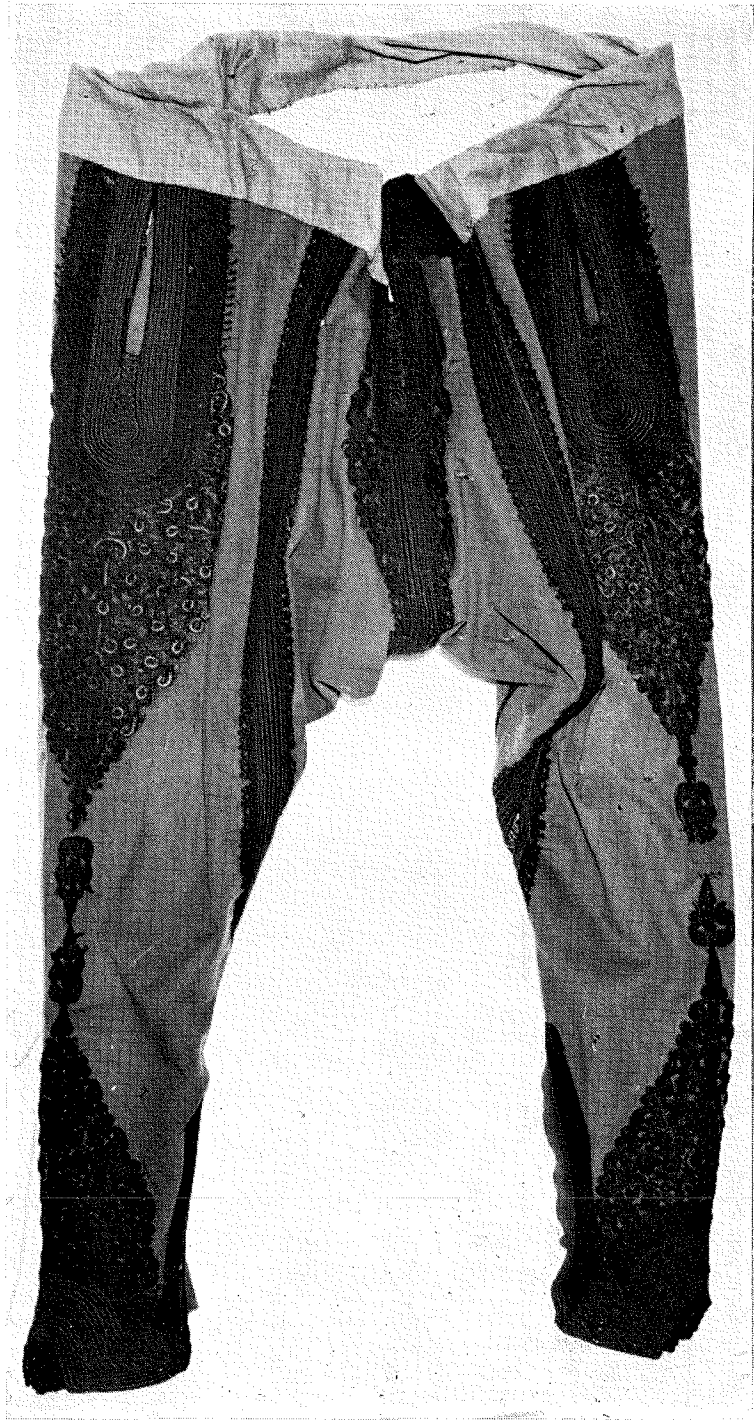
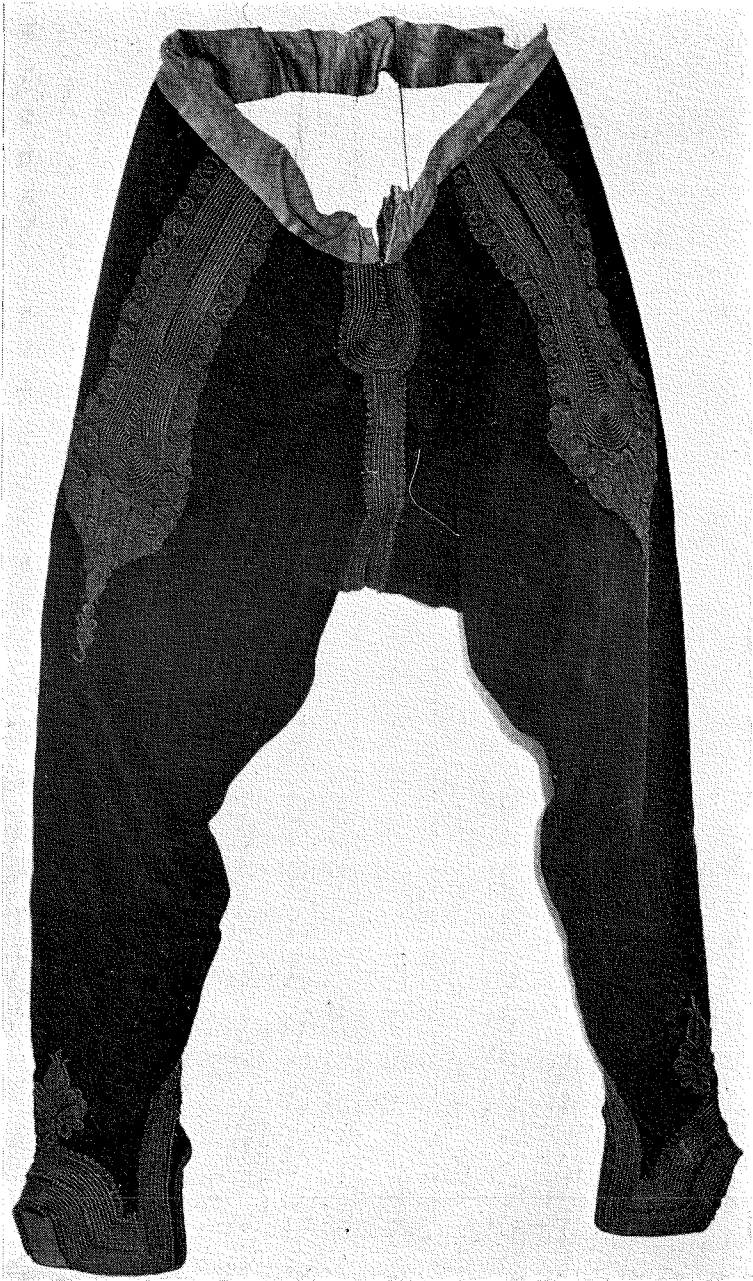
88

89

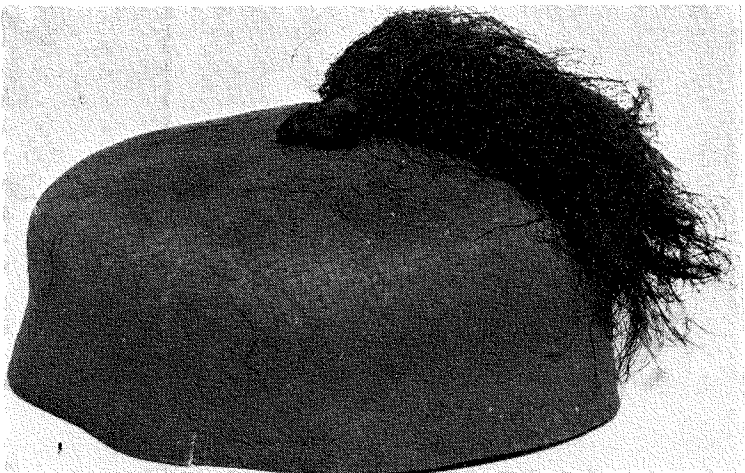

90

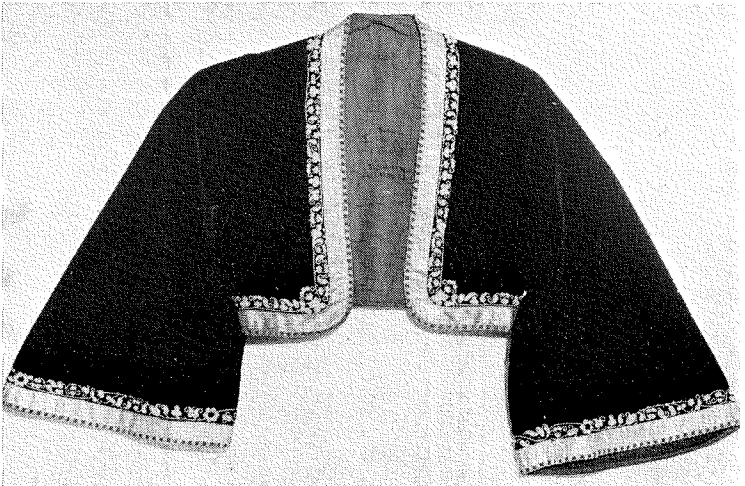

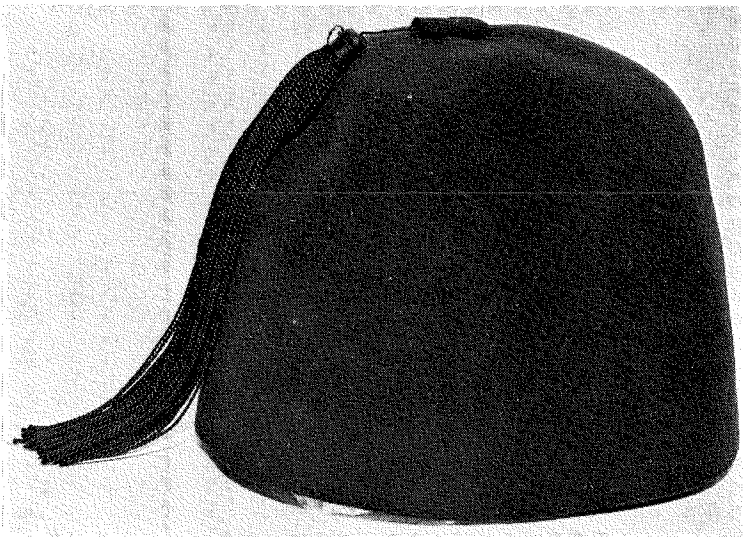
95

96

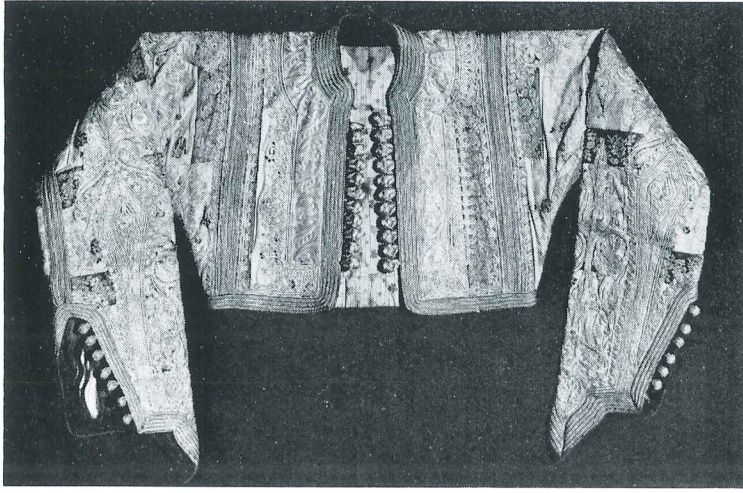

97

98

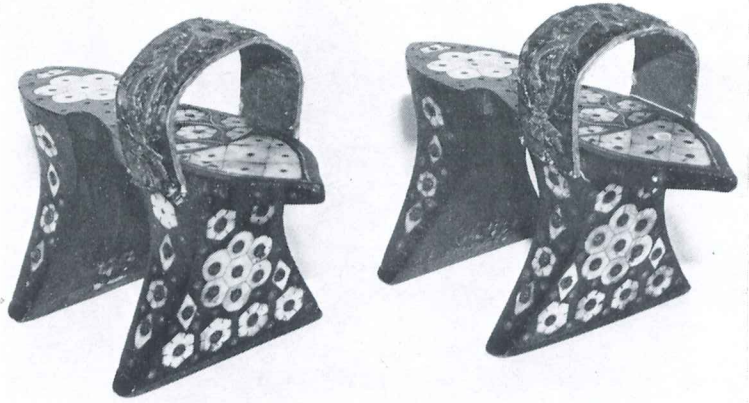
99

101

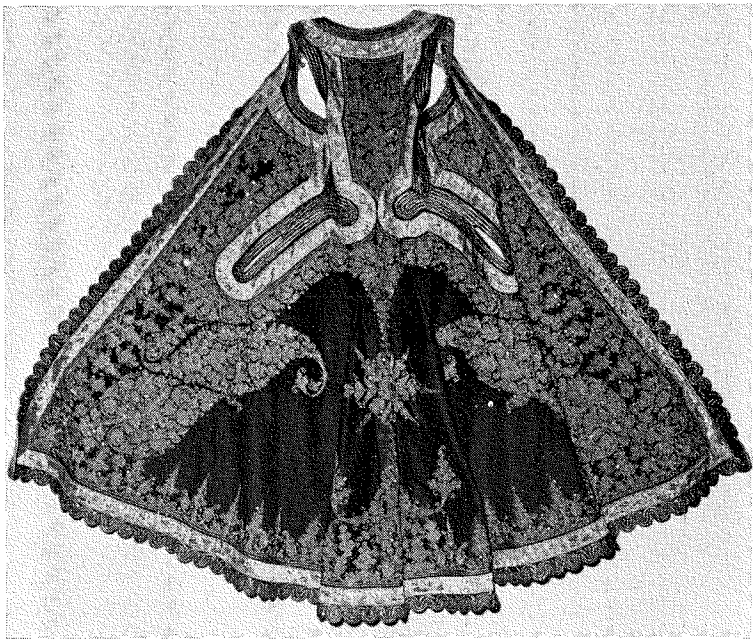

100

102

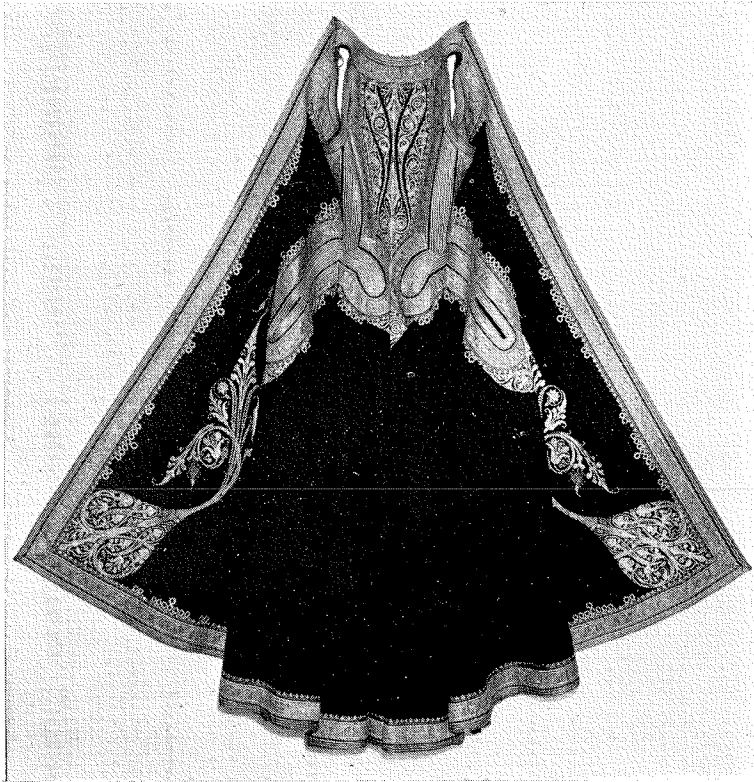
103

105

104

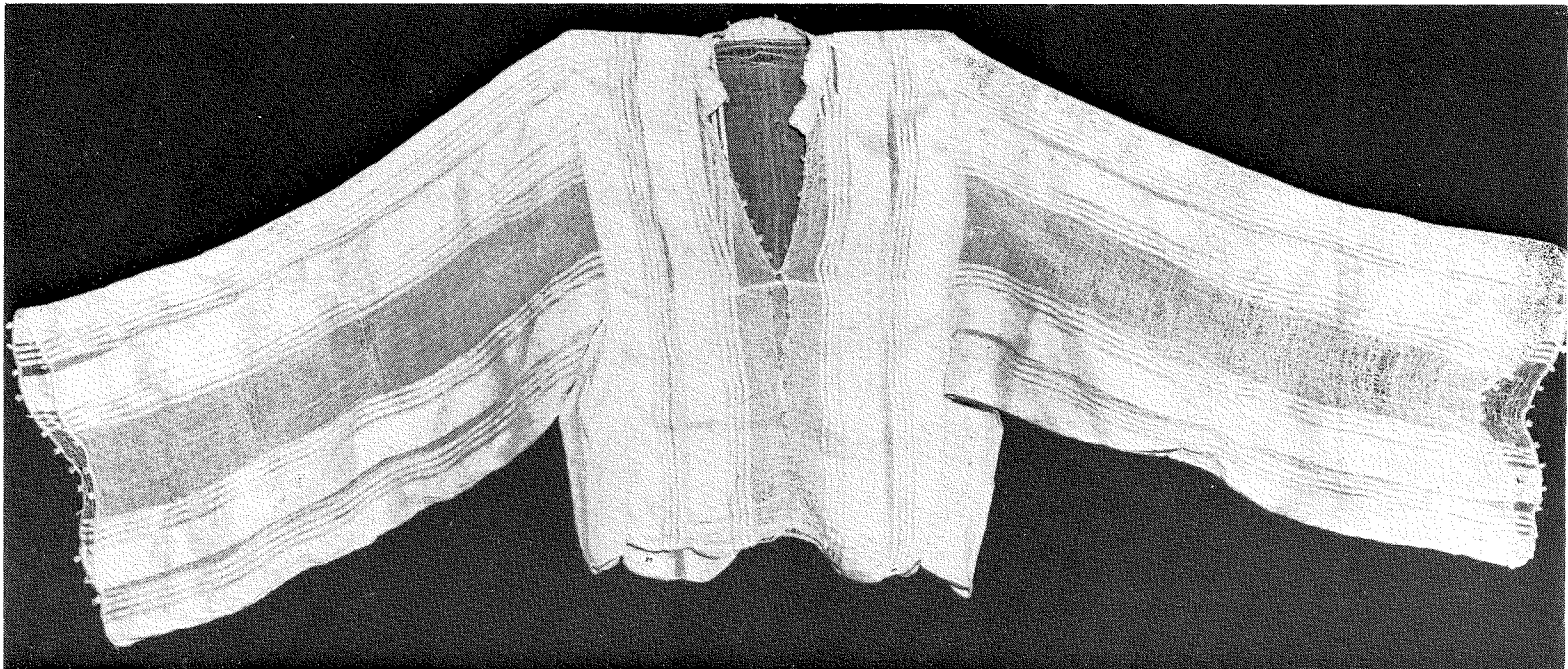

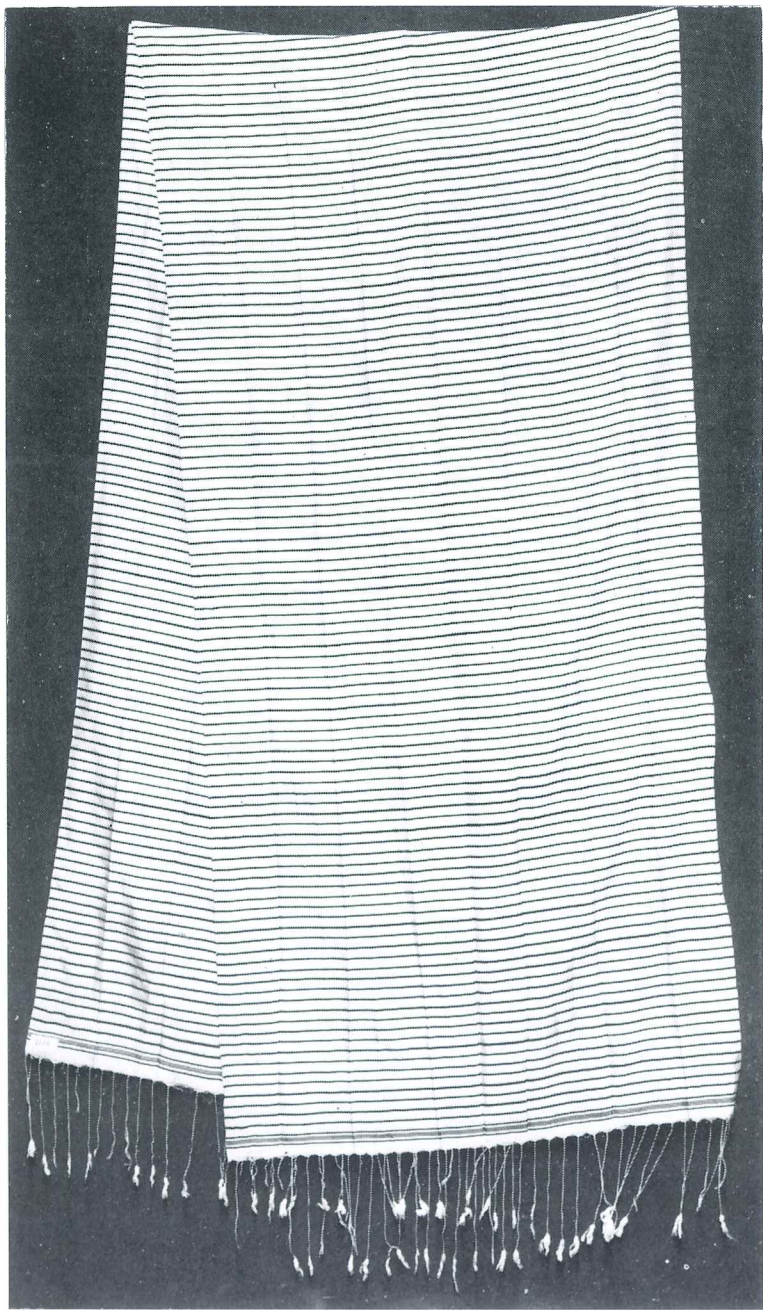

106

107

112

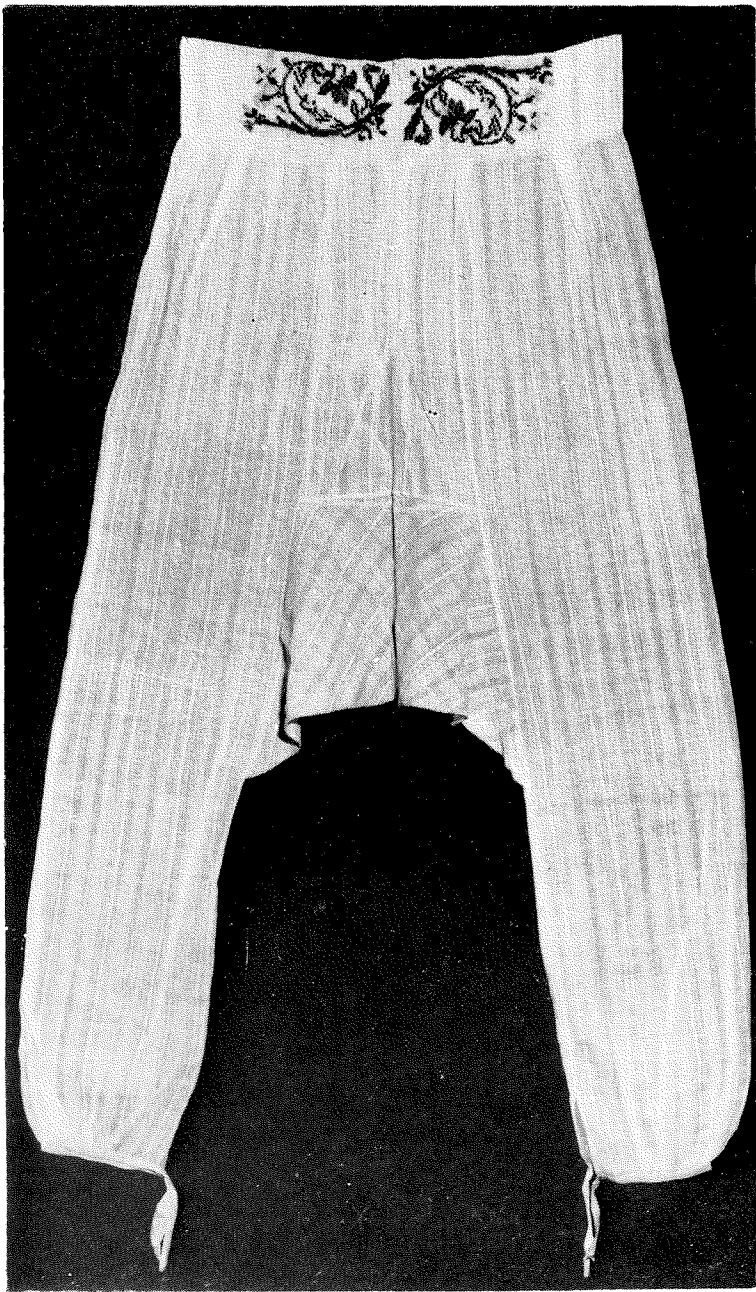

113

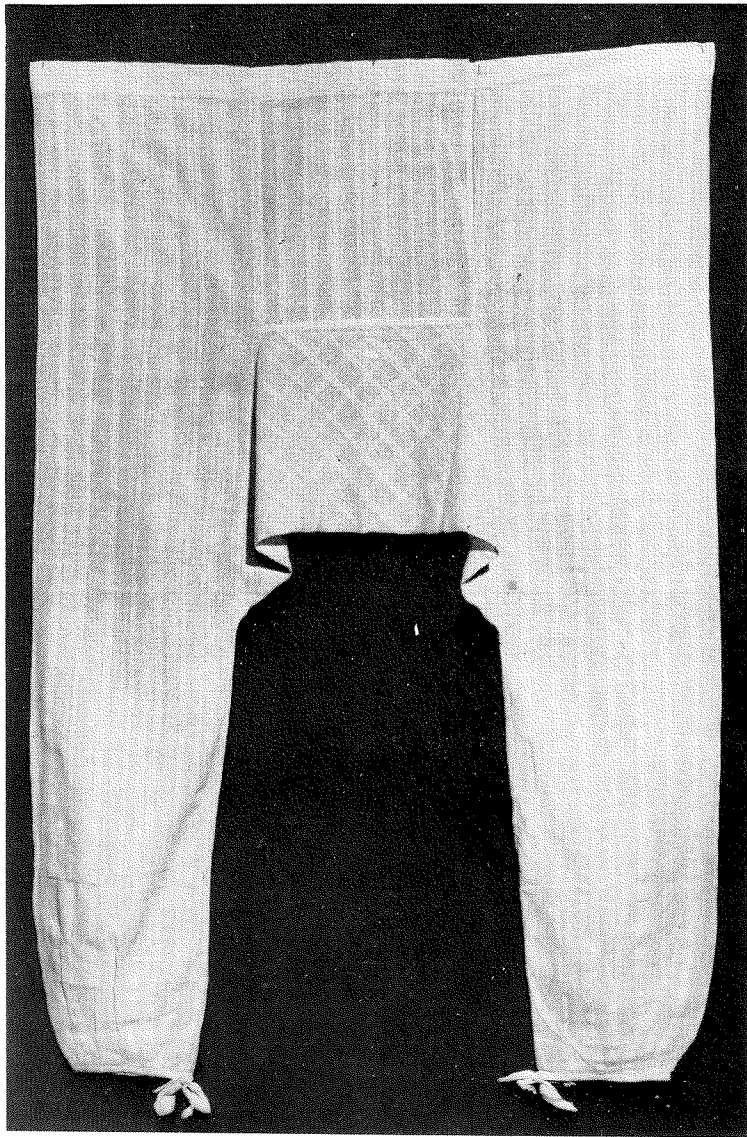

114

115

116

117

119

118

120

121

122

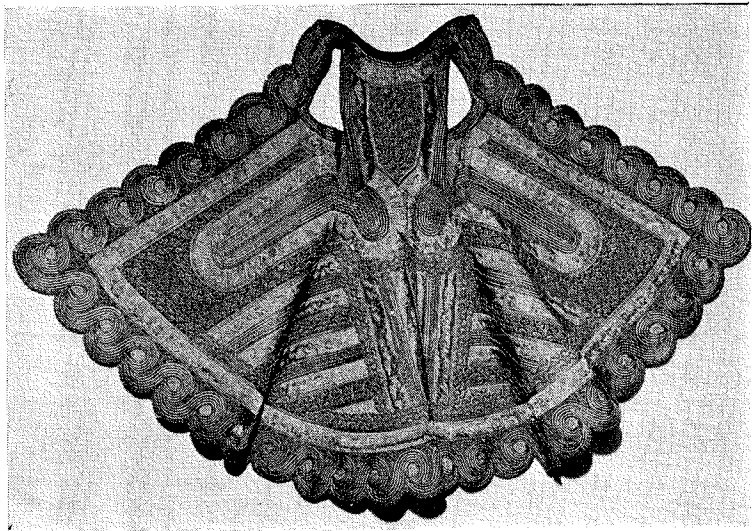

123

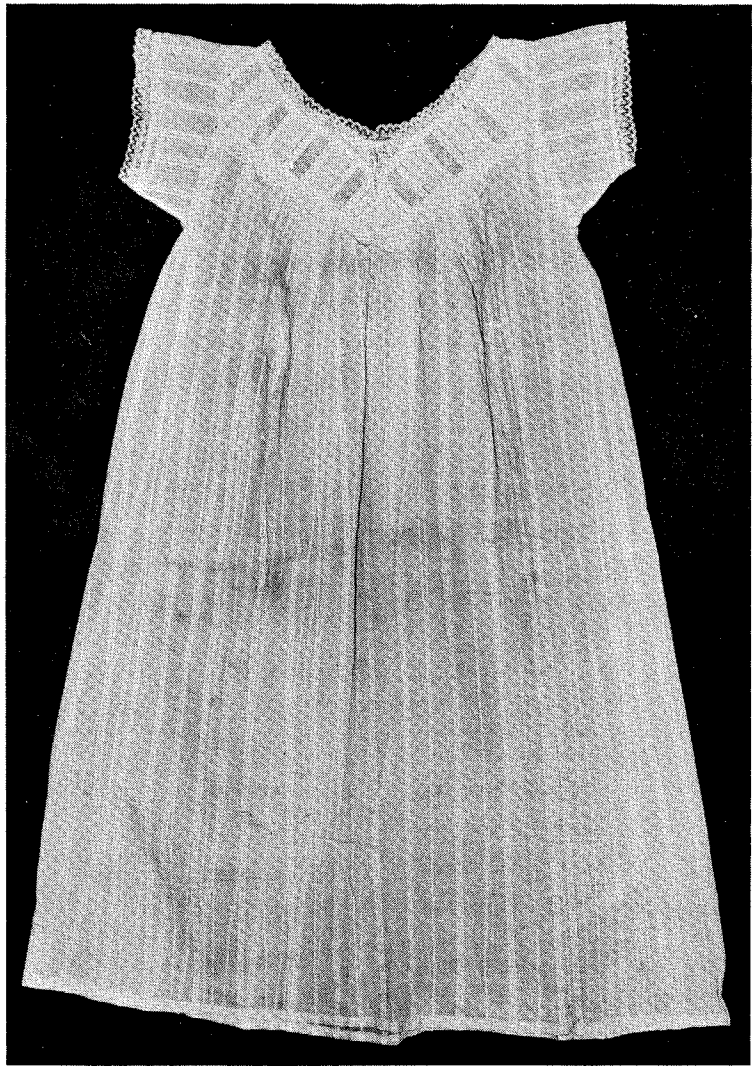
124

125

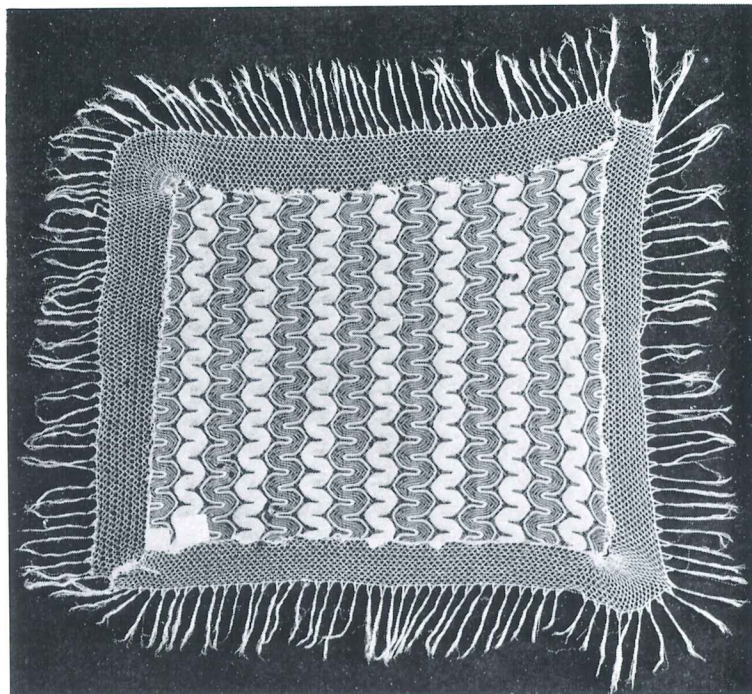

126

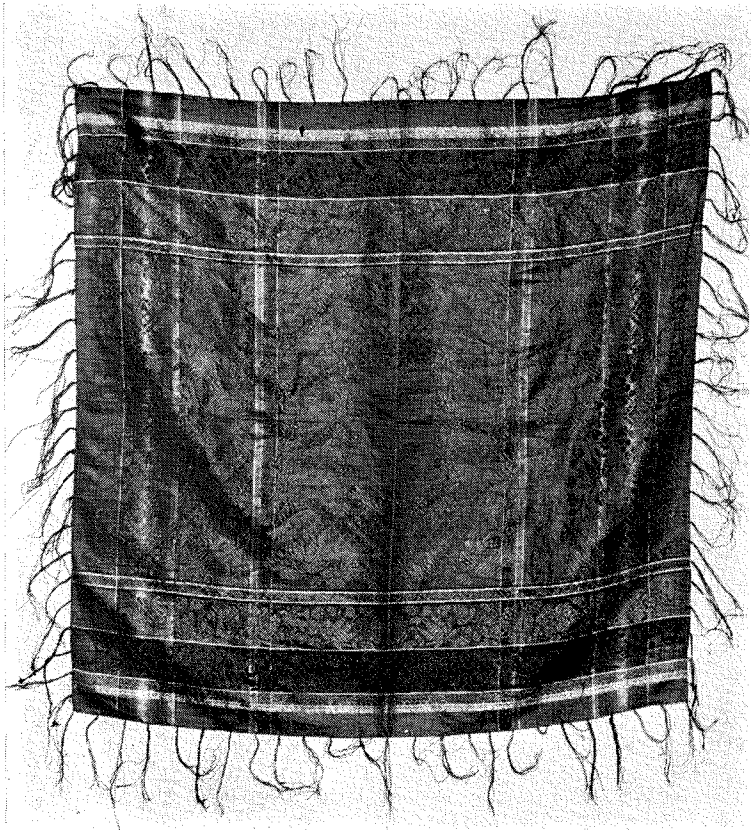

127

128

129

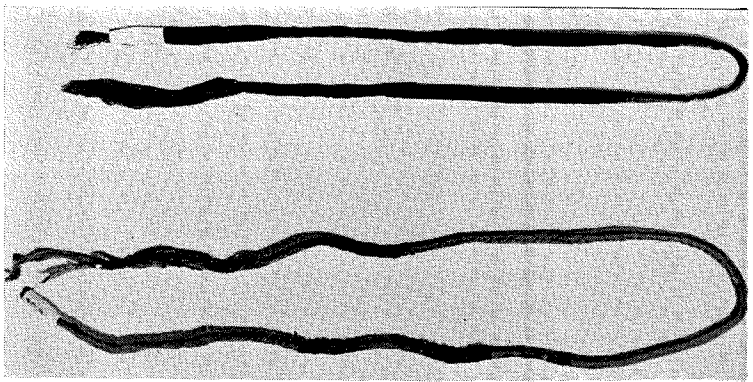
131

130

132

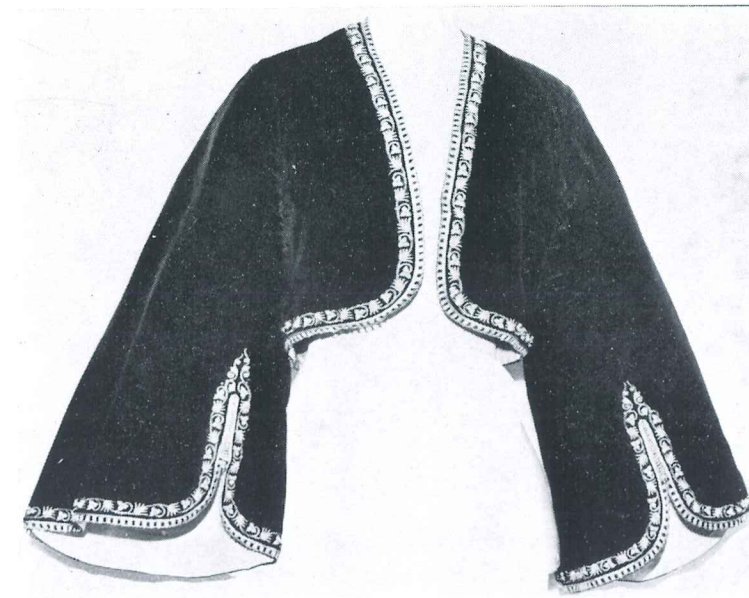

133

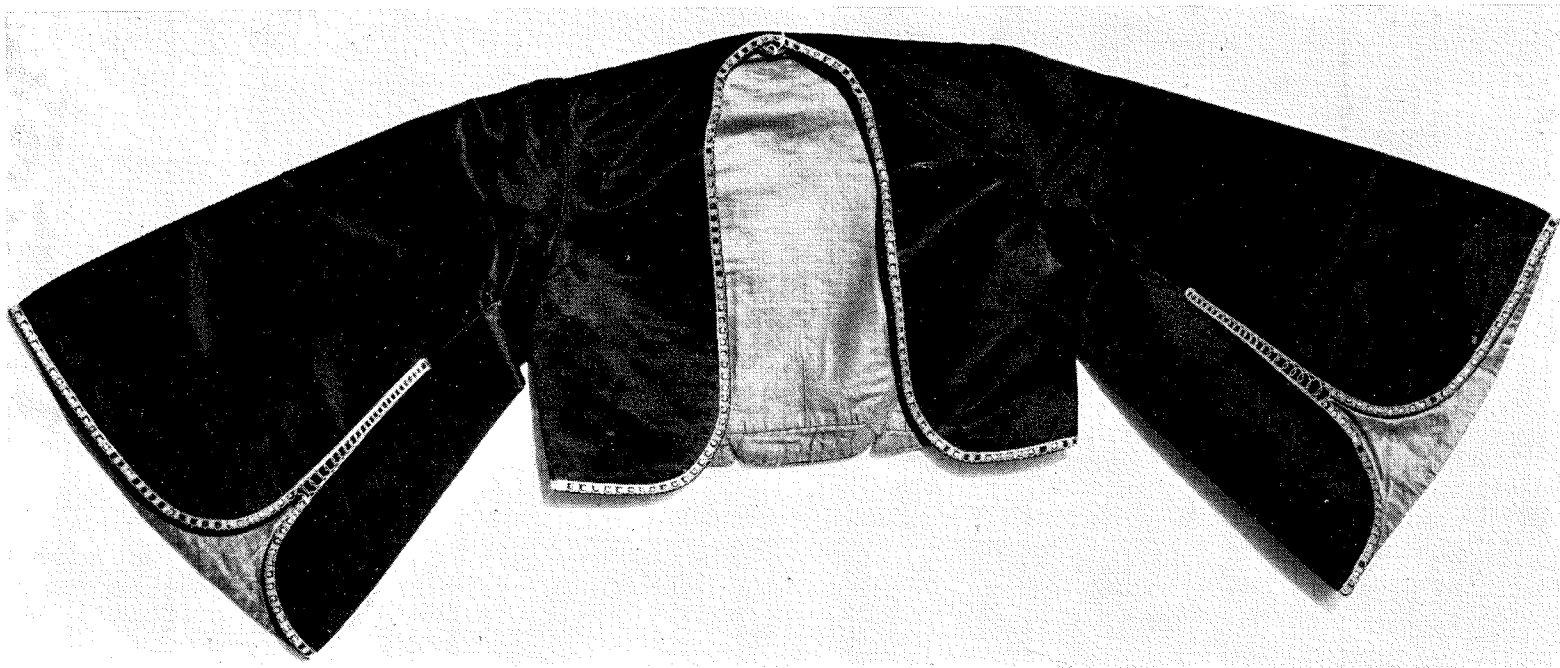

134

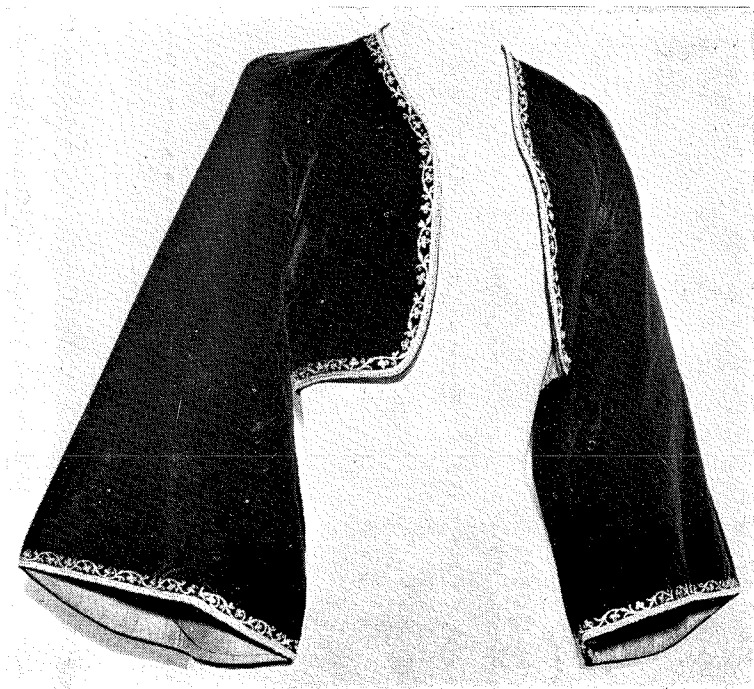

135

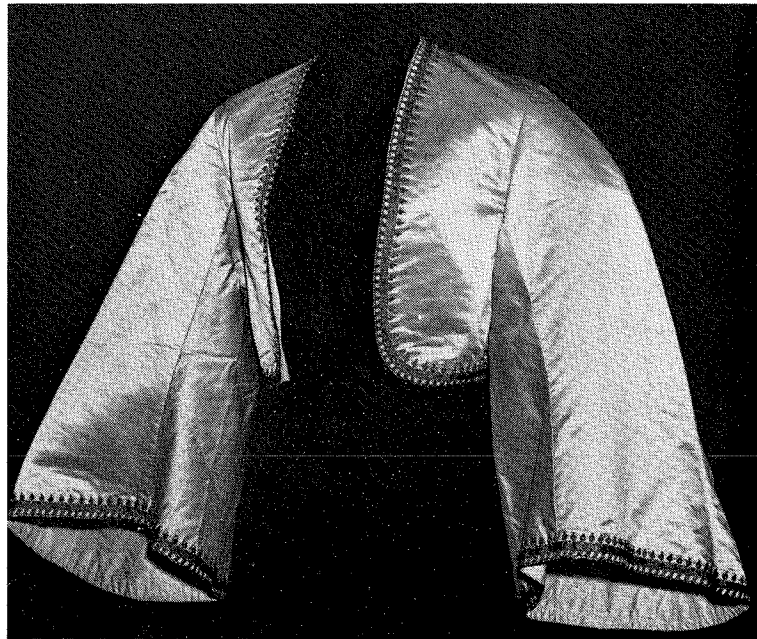
136

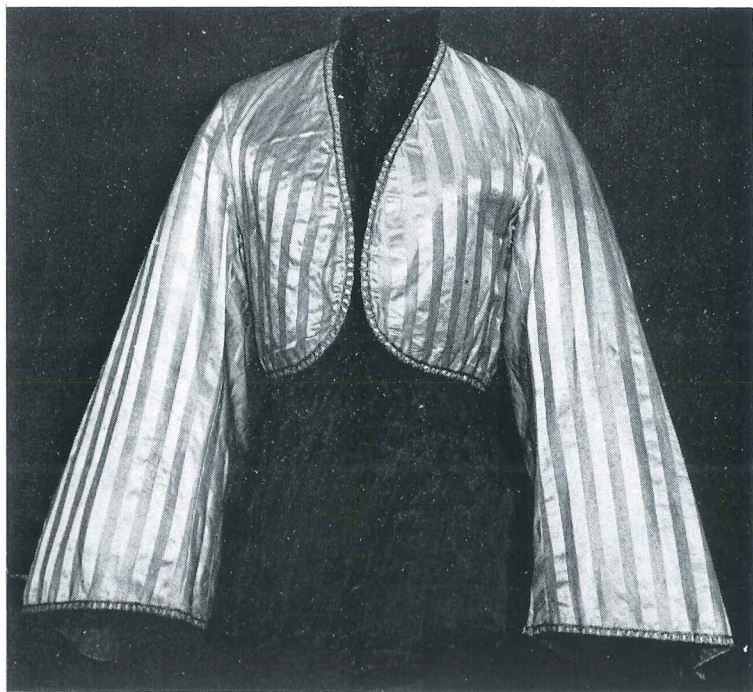

137

138

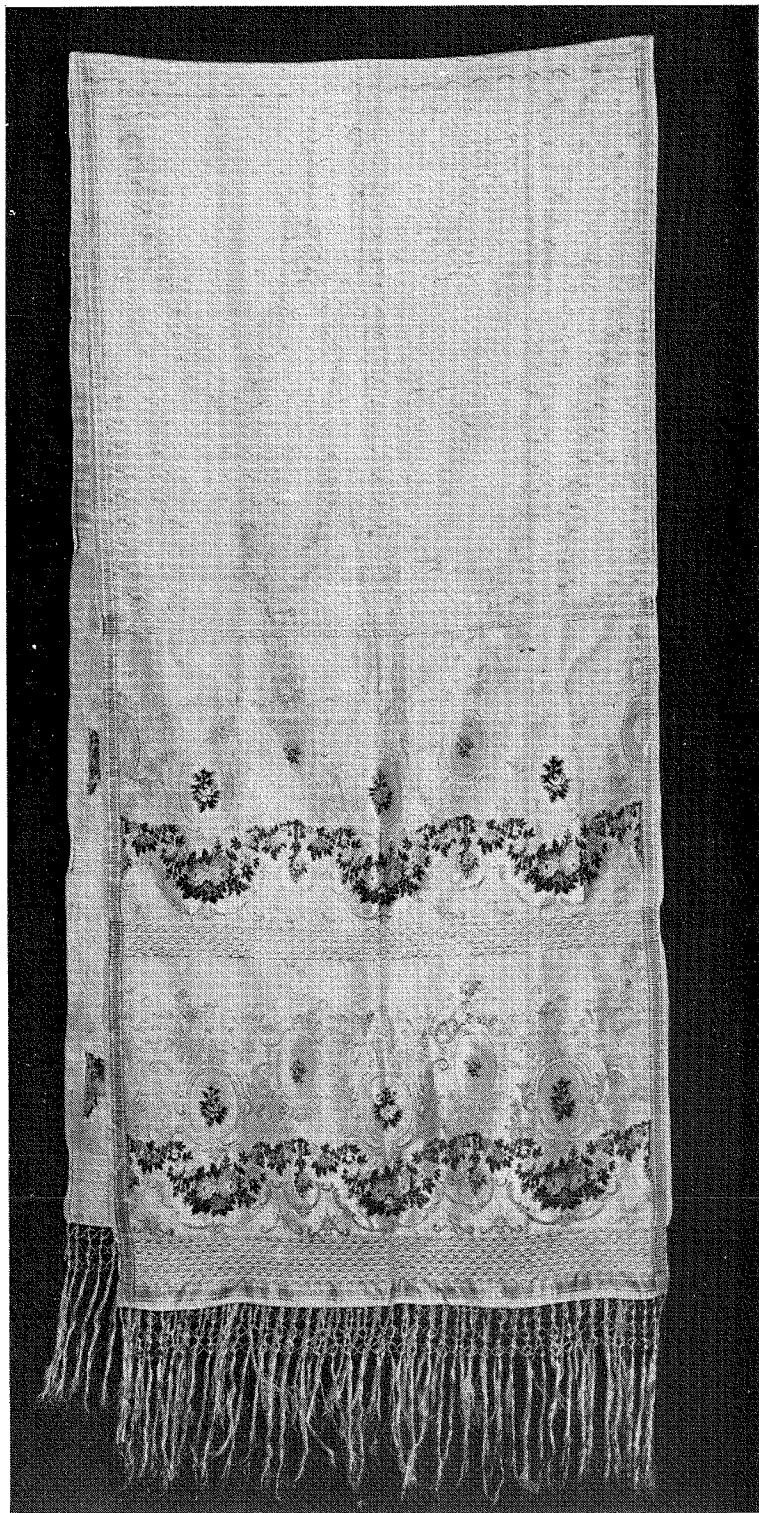
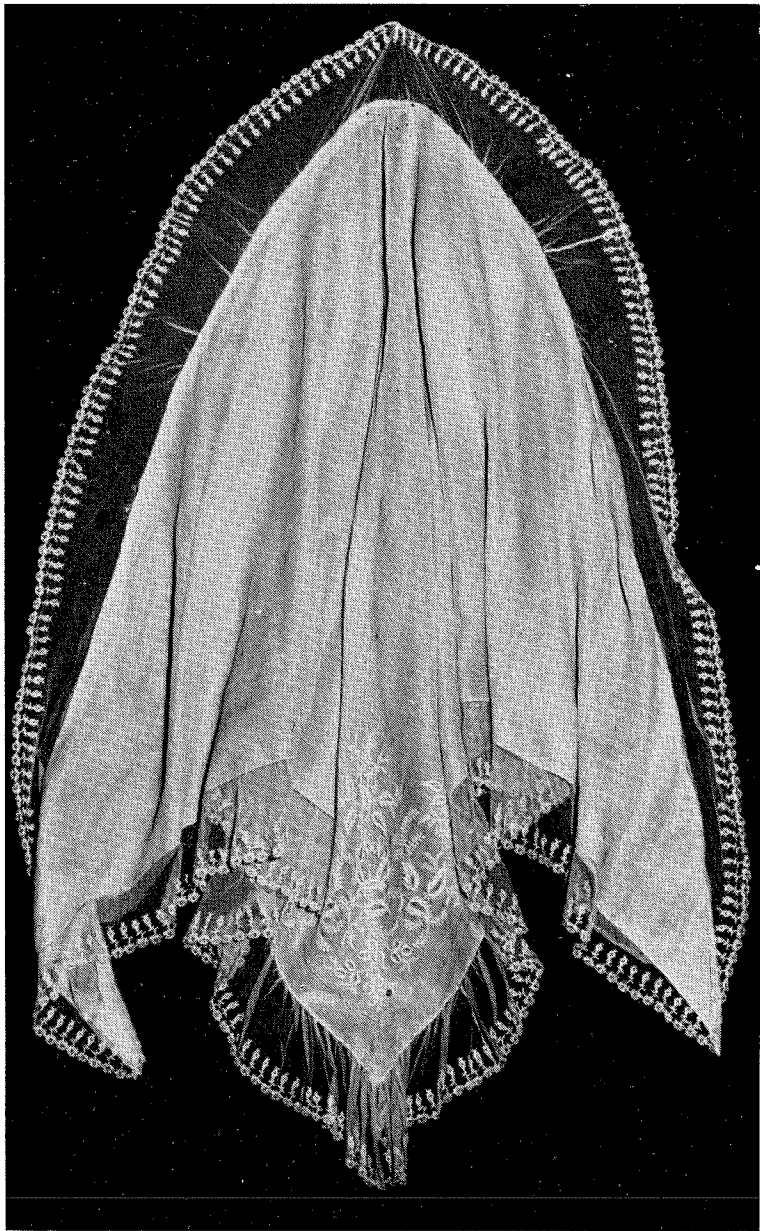
139

140

141

144

145

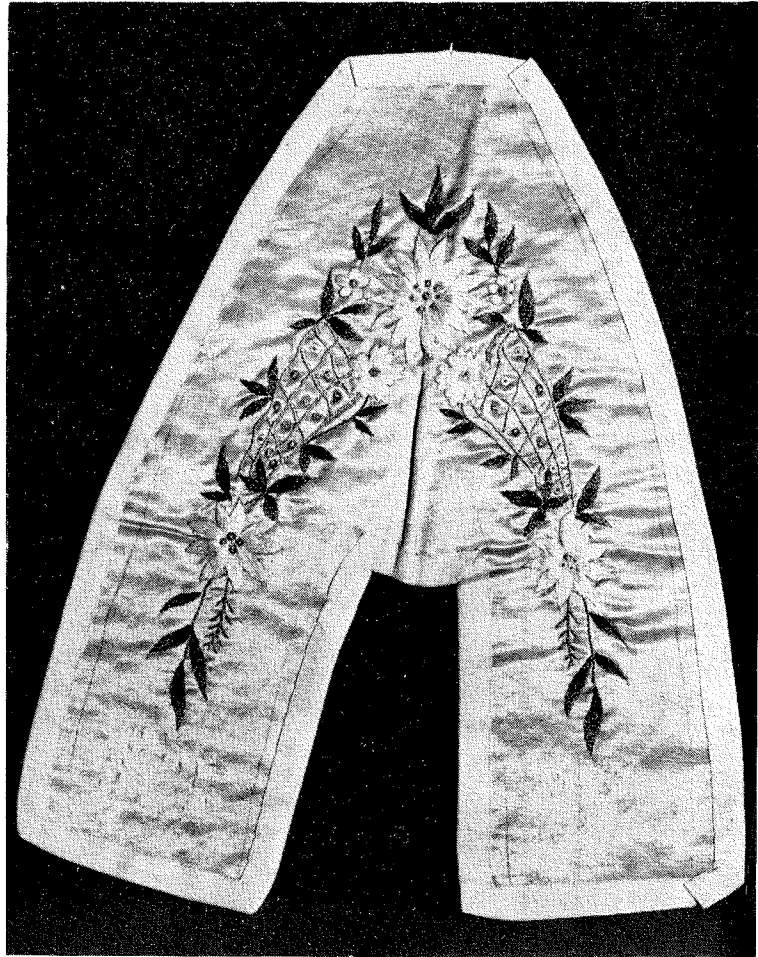
148

149

150

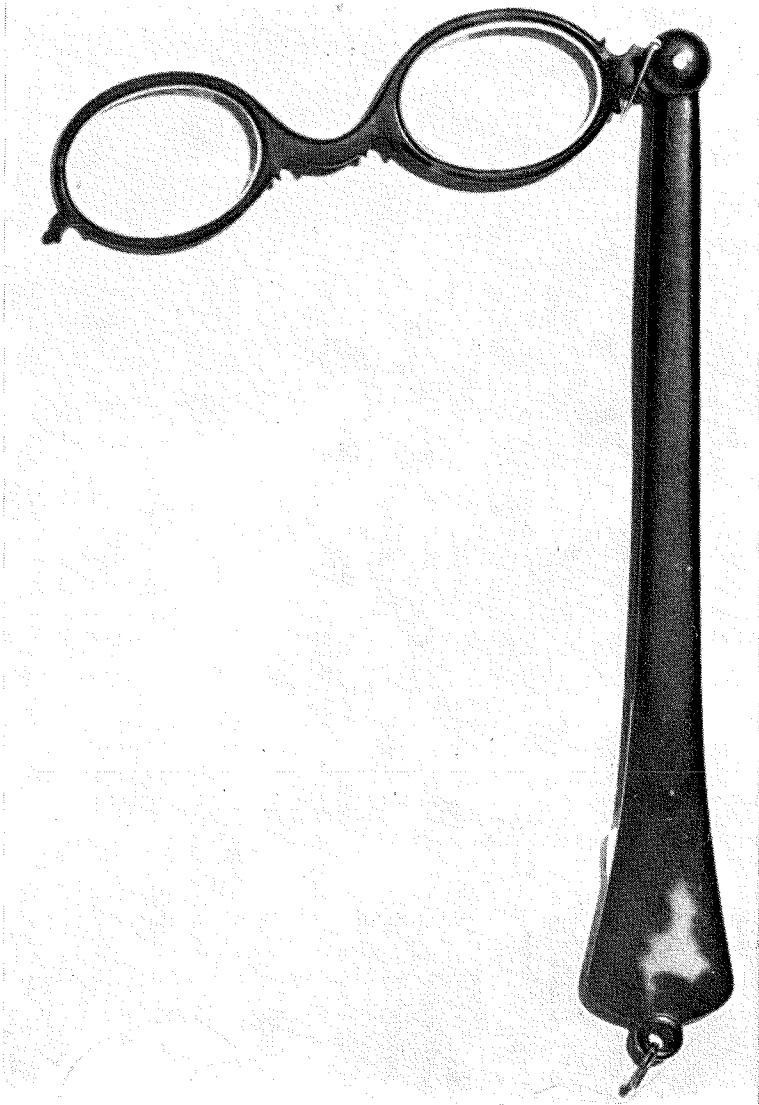
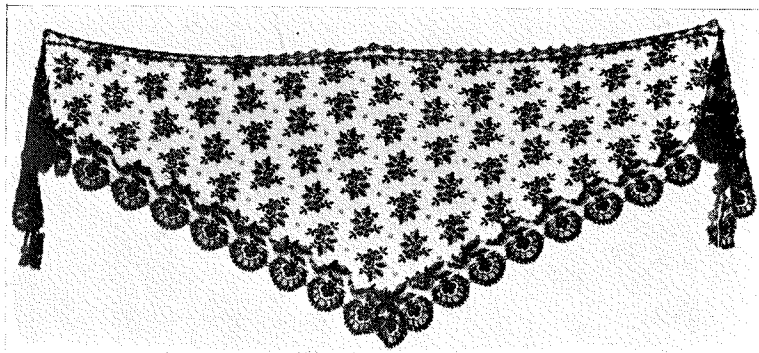

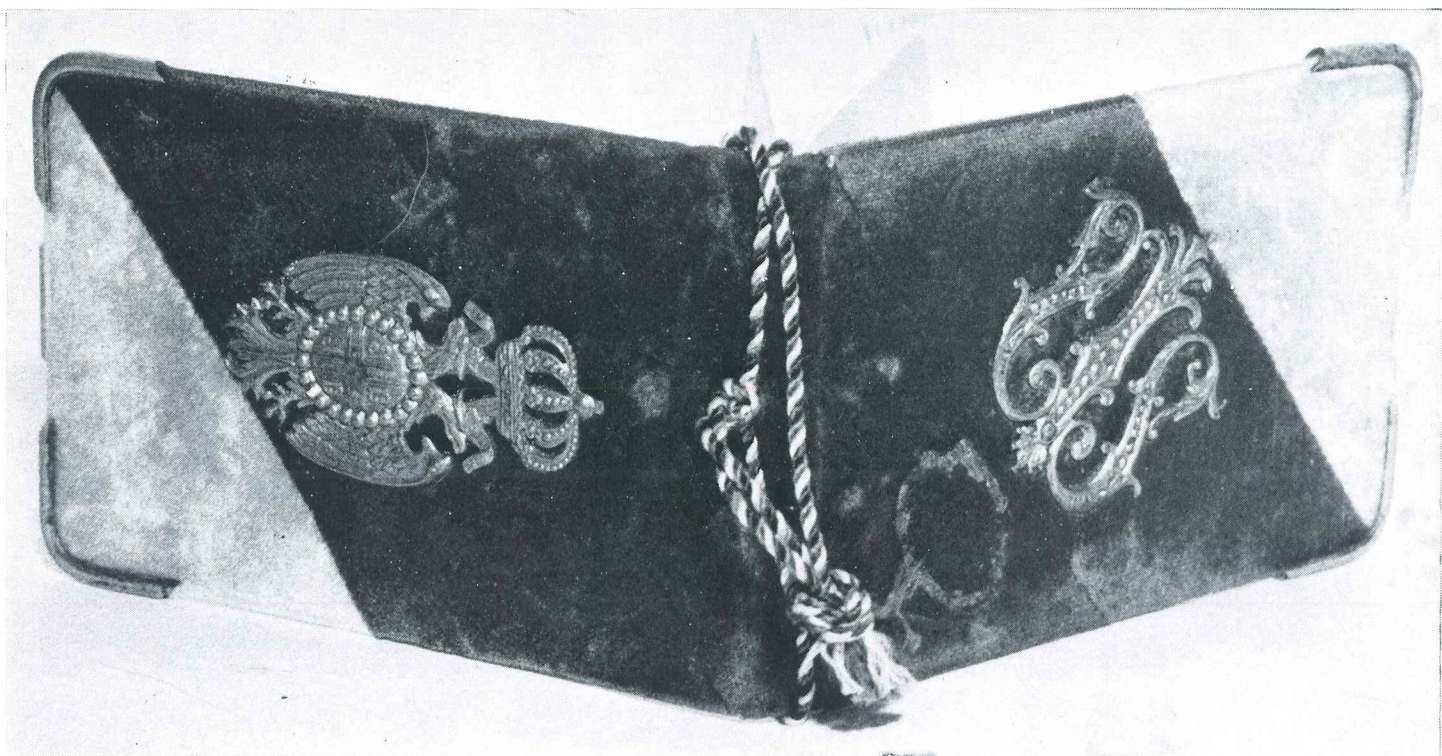

153

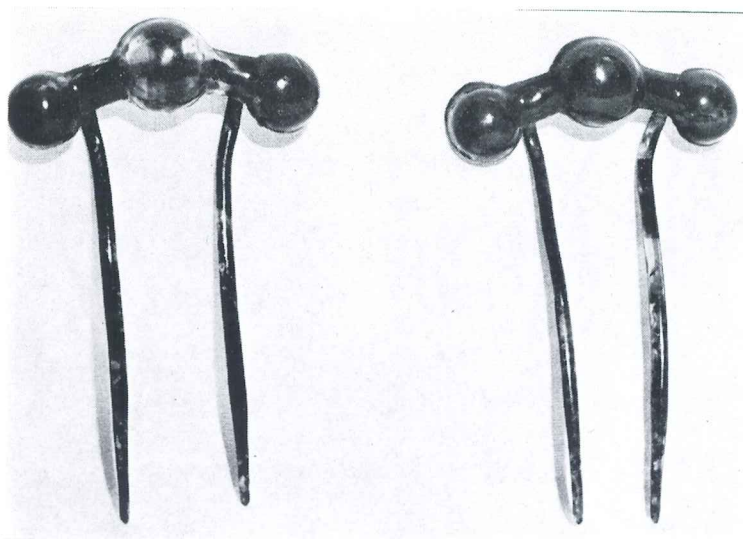

154

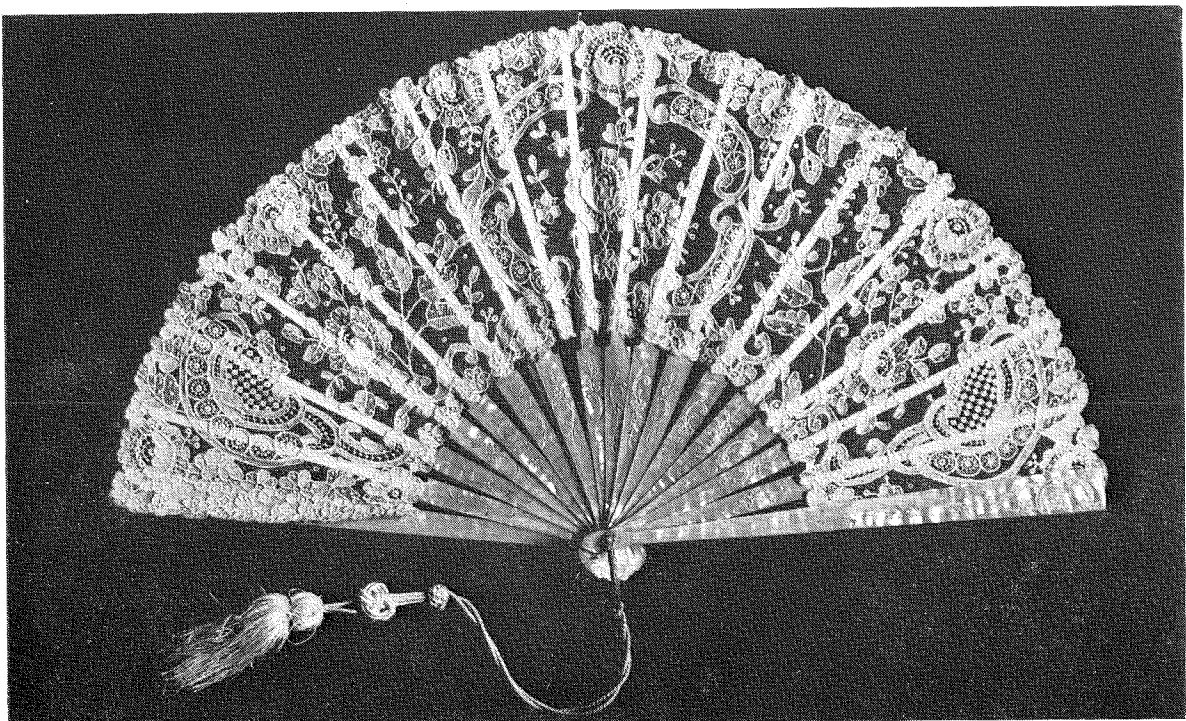
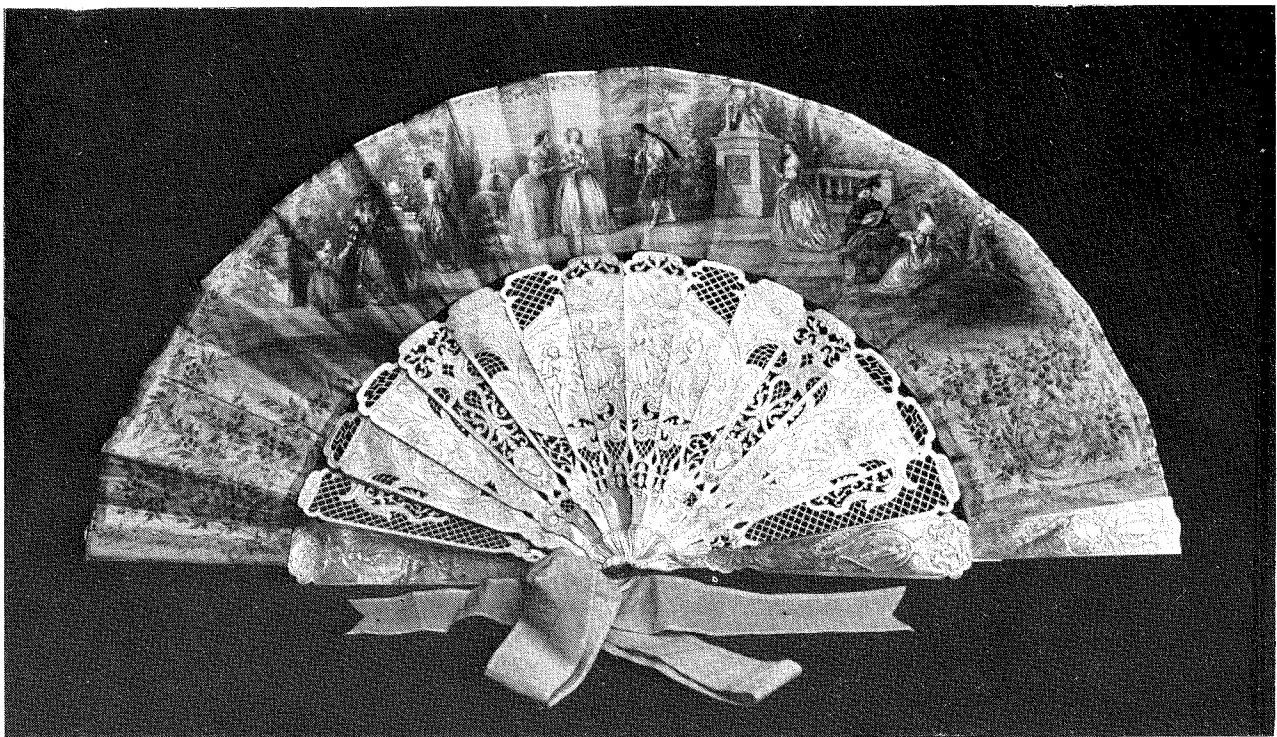
158

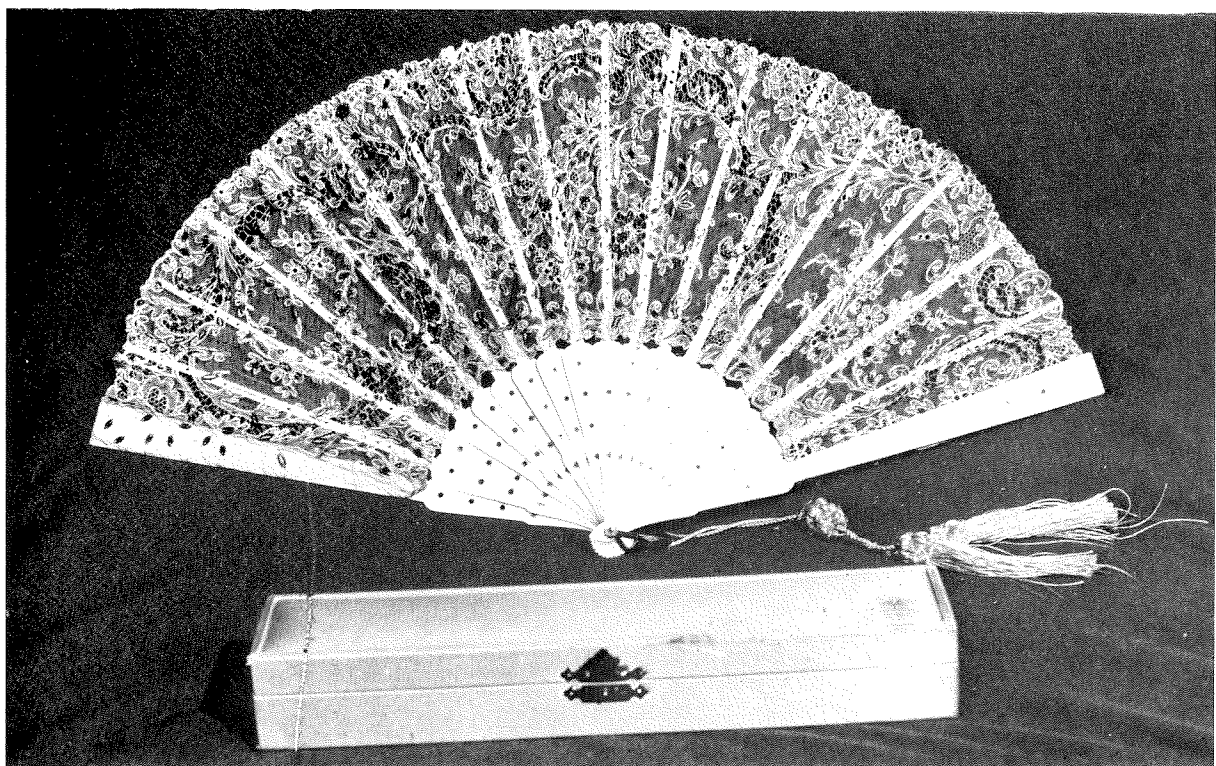
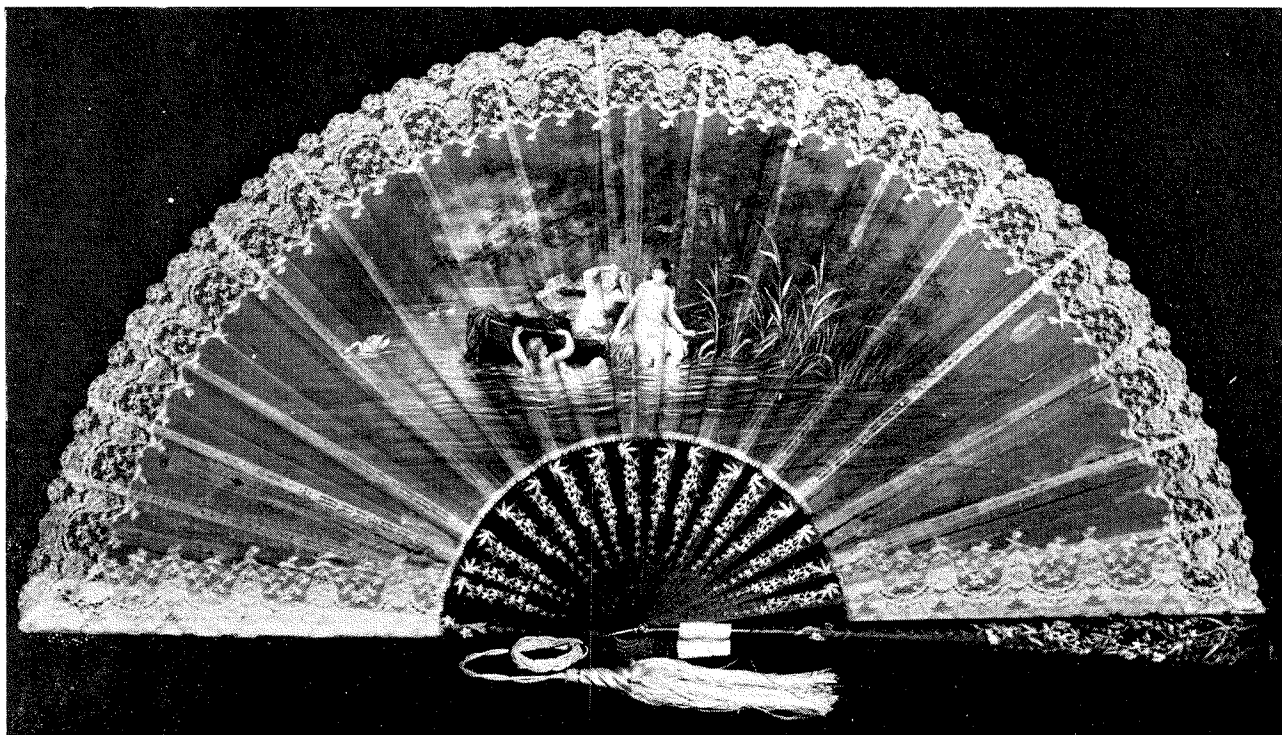

159

160

165

166

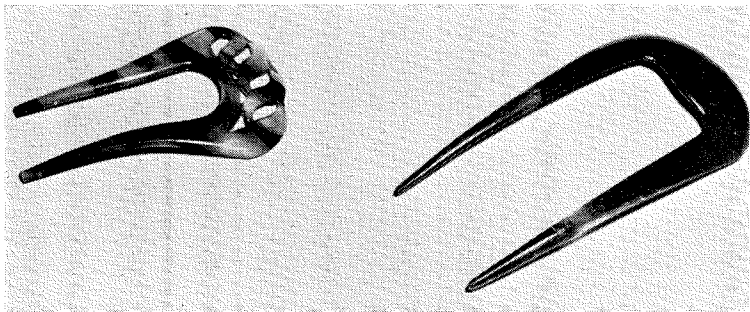

167

168

169

171

170

172

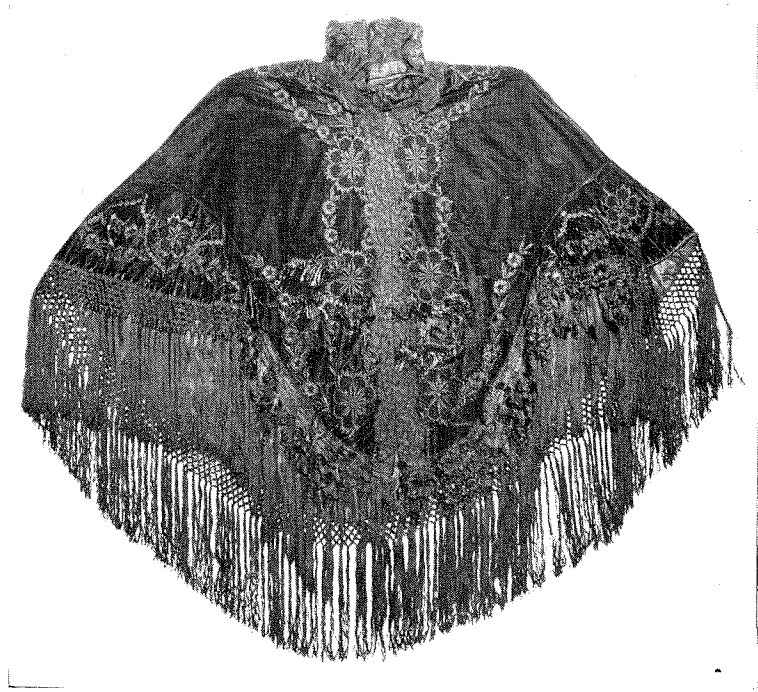

173

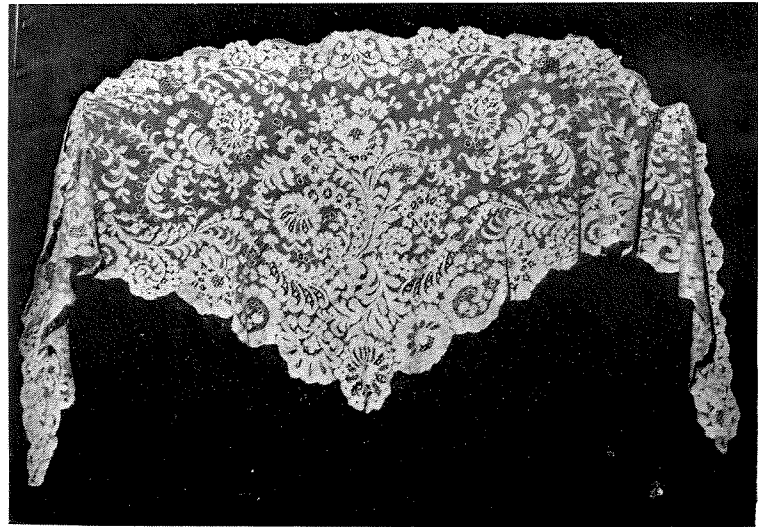

176

177

178

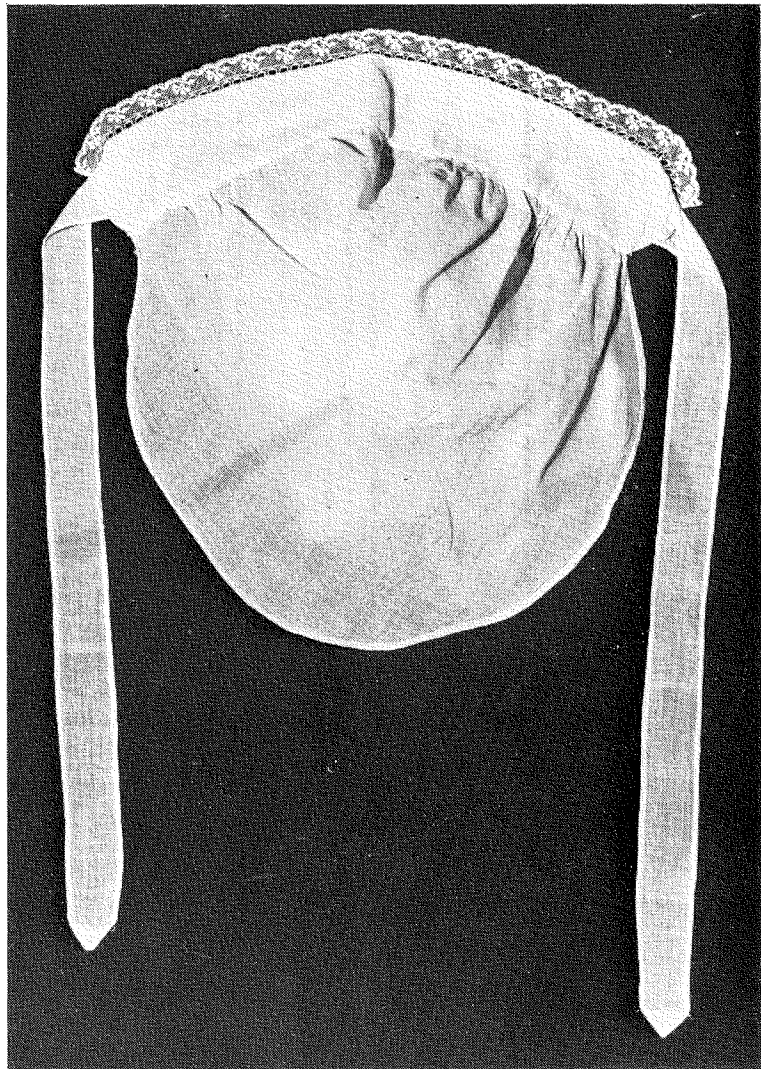
179

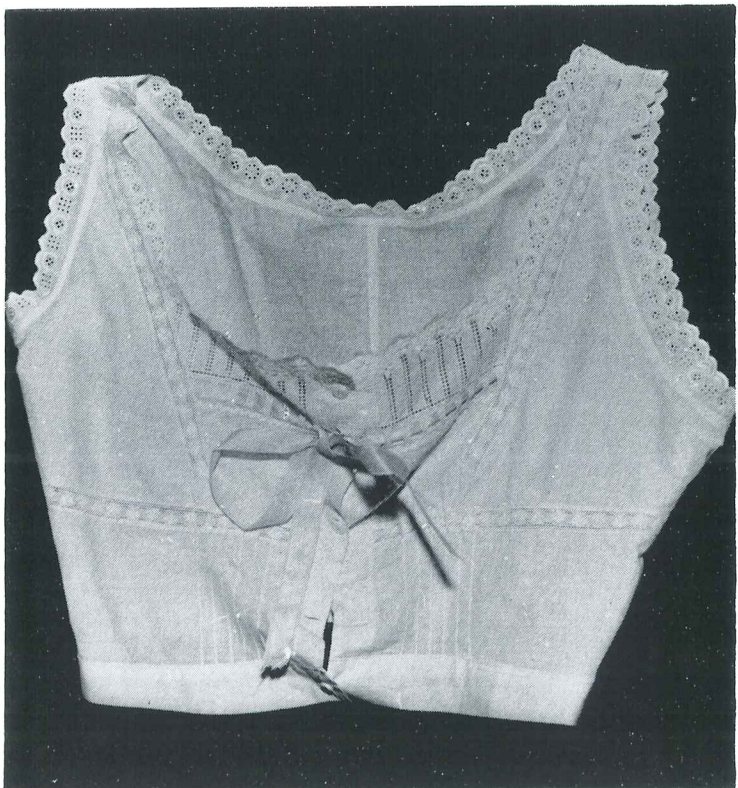

180

181

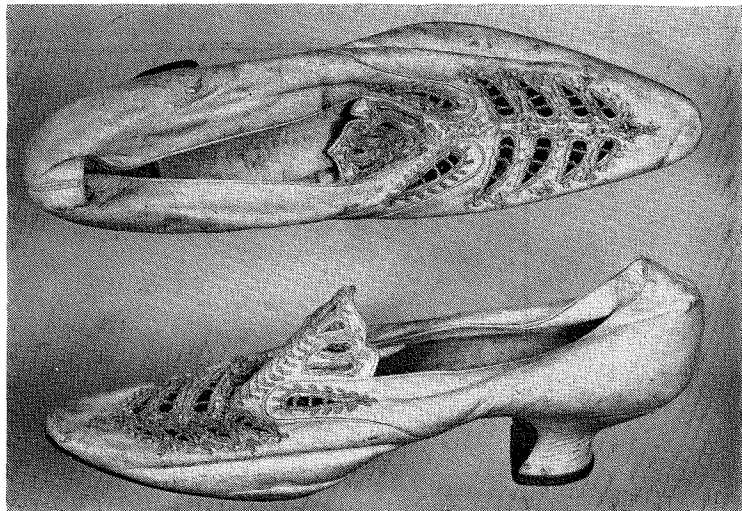
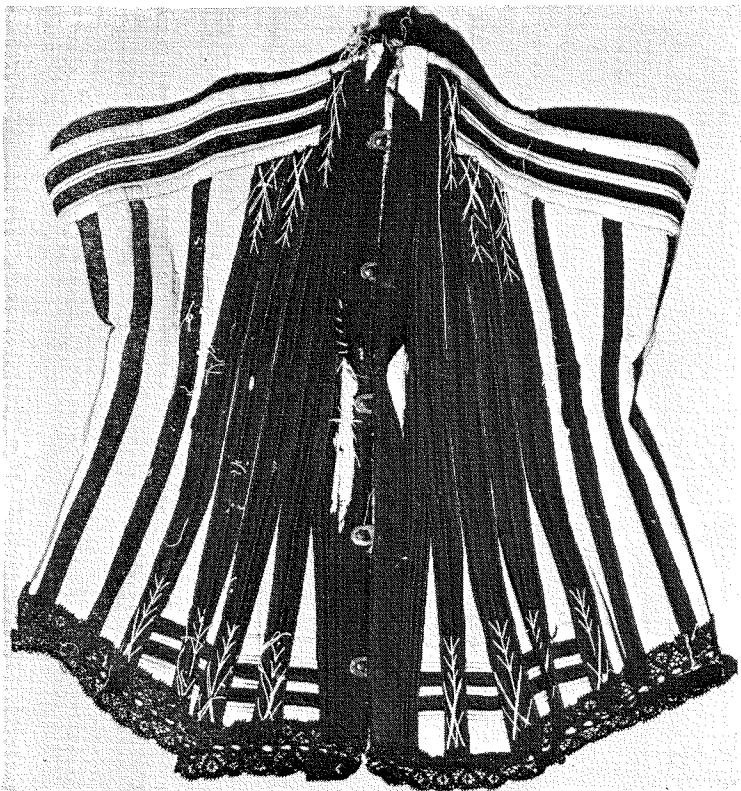

182

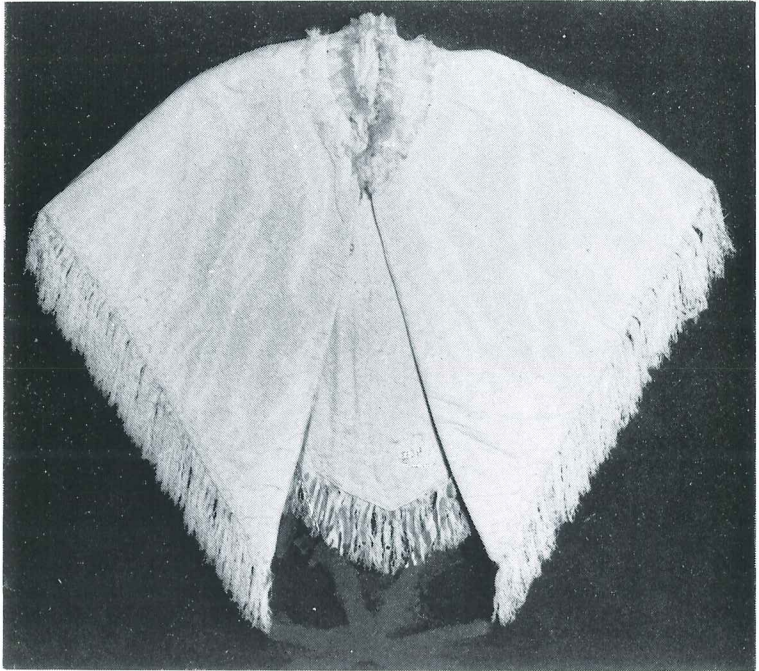

183

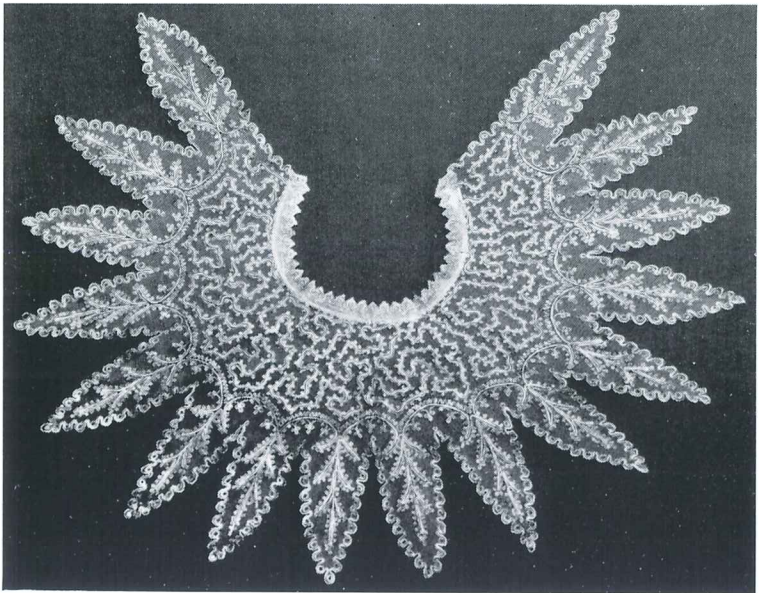

187

188

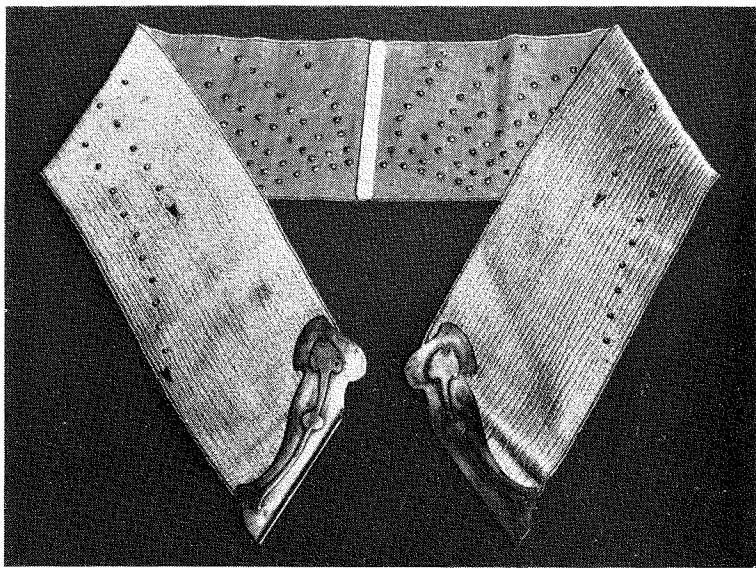

189

190

191

192

193

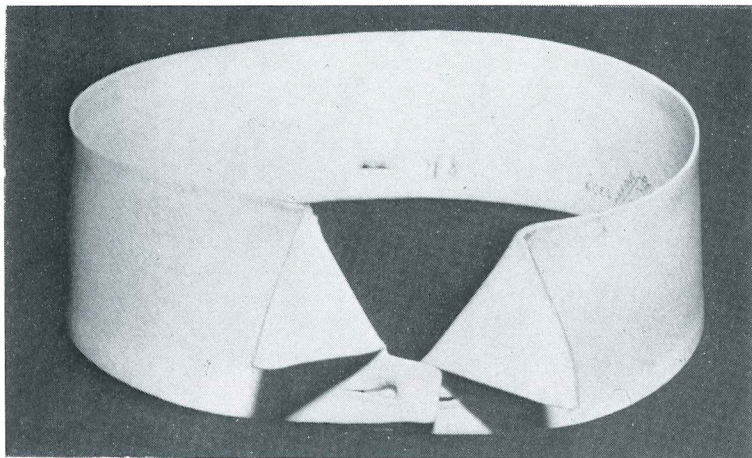

194

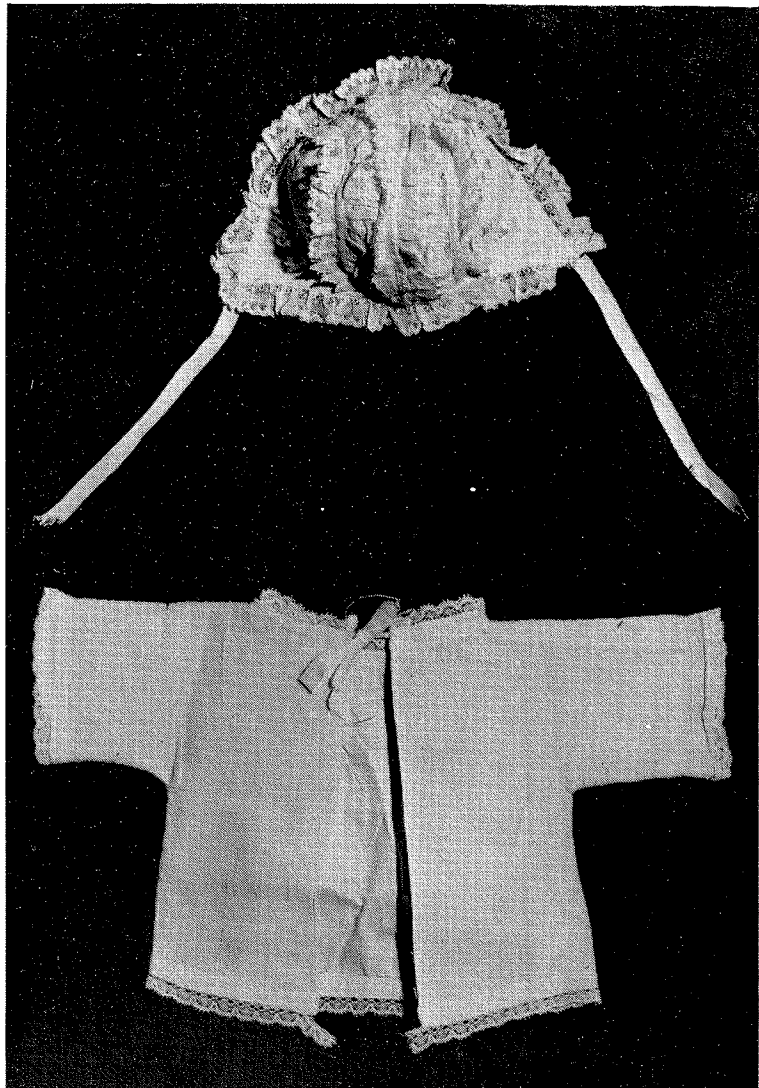
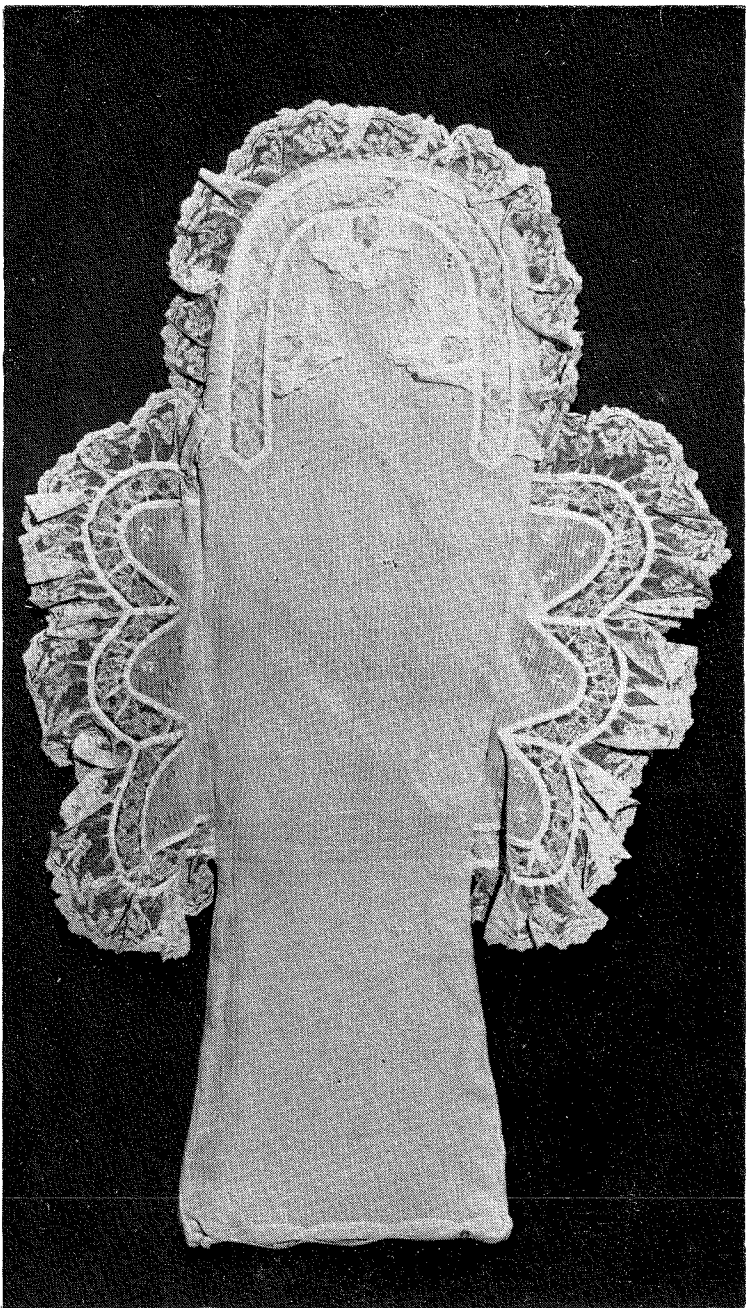
198

199

200

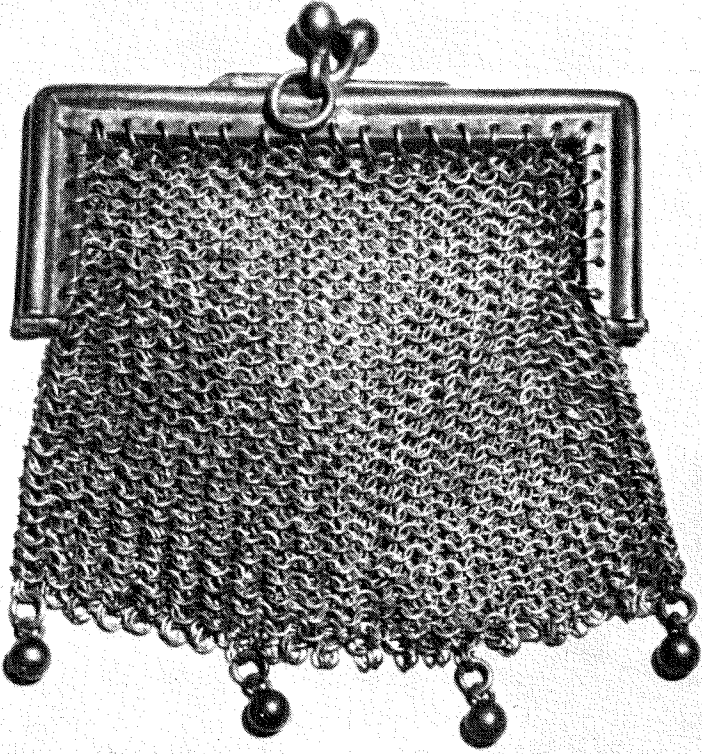

203

204

205

207

206

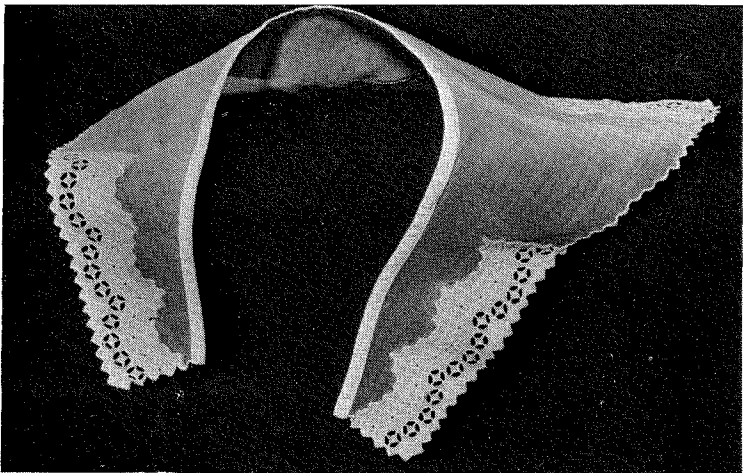

208

209

Sl. 1 — Br. kat. 21
Sl. 2 — Br. kat. 101
Sl. 3 — Br. kat. 59
Sl. 4 — Br. kat. 123
Sl. 5 — Br. kat. 26
Sl. 6 — Br. kat. 8
Sl. 7 — Br. kat. 12
Sl. 8 — Br. kat. 38
Sl. 9 — Br. kat. 4
Sl. 10 — Br. kat. 60
Sl. 11 — Br. kat. 9
Sl. 12 — Br. kat. 71
Sl. 13 — Br. kat. 5
Sl. 14 — Br. kat. 13
Sl. 15 — Br. kat. 13
Sl. 16 — Br. kat. 6
Sl. 17 — Br. kat. 61
Sl. 18 — Br. kat. 22
Sl. 19 — Br. kat. 23
Sl. 20 — Br. kat. 50
Sl. 21 — Br. kat. 14
Sl. 22 — Br. kat. 15
Sl. 23 — Br. kat. 1
Sl. 24 — Br. kat. 104
Sl. 25 — Br. kat. 103
Sl. 26 — Br. kat. 170
Sl. 27 — Br. kat. 336
Sl. 28 — Br. kat. 266
Sl. 29 — Br. kat. 153
Sl. 30 — Br. kat. 168
Sl. 31 — Br. kat. 28
Sl. 32 — Br. kat. 149
Sl. 33 — Br. kat. 72
Sl. 34 — Br. kat. 380
Sl. 35 — Br. kat. 148
Sl. 36 — Br. kat. 40
Sl. 37 — Br. kat. 314
Sl. 38 — Br. kat. 315
Sl. 39 — Br. kat. 265
Sl. 40 — Br. kat. 106
Sl. 41 — Br. kat. 347
Sl. 42 — Br. kat. 398
Sl. 43 — Br. kat. 379
Sl. 44 — Br. kat. 107
Sl. 45 — Br. kat. 142
Sl. 46 — Br. kat. 348
Sl. 47 — Br. kat. 55
Sl. 48 — Br. kat. 64
Sl. 49 — Br. kat. 62
Sl. 50 — Br. kat. 86
Sl. 51 — Br. kat. 17
Sl. 52 — Br. kat. 458
Sl. 53 — Br. kat. 108
Sl. 54 — Br. kat. 109

Sl. 55 — Br. kat. 111
Sl. 56 — Br. kat. 2
Sl. 57 — Br. kat. 29
Sl. 58 — Br. kat. 42
Sl. 59 — Br. kat. 73
Sl. 60 — Br. kat. 18
Sl. 61 — Br. kat. 209
Sl. 62 — Br. kat. 267
Sl. 63 — Br. kat. 298
Sl. 64 — Br. kat. 154
Sl. 65 — Br. kat. 376
Sl. 66 — Br. kat. 114
Sl. 67 — Br. kat. 113
Sl. 68 — Br. kat. 211
Sl. 69 — Br. kat. 74
Sl. 70 — Br. kat. 143
Sl. 71 — Br. kat. 31
Sl. 72 — Br. kat. 110
Sl. 73 — Br. kat. 112
Sl. 74 — Br. kat. 176
Sl. 75 — Br. kat. 172
Sl. 76 — Br. kat. 137
Sl. 77 — Br. kat. 247
Sl. 78 — Br. kat. 184
Sl. 79 — Br. kat. 243
Sl. 80 — Br. kat. 297
Sl. 81 — Br. kat. 255
Sl. 82 — Br. kat. 118
Sl. 83 — Br. kat. 263
Sl. 84 — Br. kat. 92
Sl. 85 — Br. kat. 206
Sl. 86 — Br. kat. 240
Sl. 87 — Br. kat. 302
Sl. 88 — Br. kat. 181
Sl. 89 — Br. kat. 382
Sl. 90 — Br. kat. 69
Sl. 91 — Br. kat. 70
Sl. 92 — Br. kat. 68
Sl. 93 — Br. kat. 33
Sl. 94 — Br. kat. 67
Sl. 95 — Br. kat. 264
Sl. 96 — Br. kat. 179
Sl. 97 — Br. kat. 52
Sl. 98 — Br. kat. 20
Sl. 99 — Br. kat. 218
Sl. 100 — Br. kat. 145
Sl. 101 — Br. kat. 258
Sl. 102 — Br. kat. 374
Sl. 103 — Br. kat. 308
Sl. 104 — Br. kat. 304
Sl. 105 — Br. kat. 305
Sl. 106 — Br. kat. 220, 164
Sl. 107 — Br. kat. 116
Sl. 108 — Br. kat. 354

Sl. 109 — Br. kat. 300
Sl. 110 — Br. kat. 144
Sl. 111 — Br. kat. 249
Sl. 112 — Br. kat. 51
Sl. 113 — Br. kat. 7
Sl. 114 — Br. kat. 83
Sl. 115 — Br. kat. 78
Sl. 116 — Br. kat. 79
Sl. 117 — Br. kat. 467
Sl. 118 — Br. kat. 466
Sl. 119 — Br. kat. 457
Sl. 120 — Br. kat. 459
Sl. 121 — Br. kat. 151
Sl. 122 — Br. kat. 150
Sl. 123 — Br. kat. 157
Sl. 124 — Br. kat. 310
Sl. 125 — Br. kat. 312
Sl. 126. — Br. kat. 357
Sl. 127 — Br. kat. 353
Sl. 128 — Br. kat. 205
Sl. 129 — Br. kat. 203
Sl. 130 — Br. kat. 187
Sl. 131 — Br. kat. 135
Sl. 132 — Br. kat. 121, 122
Sl. 133 — Br. kat. 182
Sl. 134 — Br. kat. 194
Sl. 135 — Br. kat. 191
Sl. 136 — Br. kat. 465
Sl. 137 — Br. kat. 192
Sl. 138 — Br. kat. 186
Sl. 139 — Br. kat. 190
Sl. 140 — Br. kat. 189
Sl. 141 — Br. kat. 178
Sl. 142 — Br. kat. 320
Sl. 143 — Br. kat. 244
Sl. 144 — Br. kat. 271
Sl. 145 — Br. kat. 269
Sl. 146 — Br. kat. 275
Sl. 147 — Br. kat. 275
Sl. 148 — Br. kat. 331
Sl. 149 — Br. kat. 443
Sl. 150 — Br. kat. 415
Sl. 151 — Br. kat. 207
Sl. 152 — Br. kat. 383
Sl. 153 — Br. kat. 432
Sl. 154 — Br. kat. 431
Sl. 155 — Br. kat. 274
Sl. 156 — Br. kat. 324
Sl. 157 — Br. kat. 410
Sl. 158 — Br. kat. 423
Sl. 159 — Br. kat. 450
Sl. 160 — Br. kat. 392
Sl. 161 — Br. kat. 400
Sl. 162 — Br. kat. 401

Sl. 163 — Br. kat. 402
Sl. 164 — Br. kat. 403
Sl. 165 — Br. kat. 434
Sl. 166 — Br. kat. 437
Sl. 167 — Br. kat. 286
Sl. 168 — Br. kat. 281
Sl. 169 — Br. kat. 451
Sl. 170 — Br. kat. 428
Sl. 171 — Br. kat. 455
Sl. 172 — Br. kat. 280
Sl. 173 — Br. kat. 279
Sl. 174 — Br. kat. 287
Sl. 175 — Br. kat. 287
Sl. 176 — Br. kat. 141
Sl. 177 — Br. kat. 224
Sl. 178 — Br. kat. 322
Sl. 179 — Br. kat. 342
Sl. 180 — Br. kat. 345
Sl. 181 — Br. kat. 163
Sl. 182 — Br. kat. 369
Sl. 183 — Br. kat. 364
Sl. 184 — Br. kat. 371
Sl. 185 — Br. kat. 386
Sl. 186 — Br. kat. 387
Sl. 187 — Br. kat. 289
Sl. 188 — Br. kat. 227
Sl. 189 — Br. kat. 231
Sl. 190 — Br. kat. 129
Sl. 191 — Br. kat. 251
Sl. 192 — Br. kat. 440
Sl. 193 — Br. kat. 278
Sl. 194 — Br. kat. 277
Sl. 195 — Br. kat. 292
Sl. 196 — Br. kat. 88
Sl. 197 — Br. kat. 389
Sl. 198 — Br. kat. 76
Sl. 199 — Br. kat. 35
Sl. 200 — Br. kat. 81
Sl. 201 — Br. kat. 463
Sl. 202 — Br. kat. 463
Sl. 203 — Br. kat. 47
Sl. 204 — Br. kat. 294
Sl. 205 — Br. kat. 422
Sl. 206 — Br. kat. 332
Sl. 207 — Br. kat. 447
Sl. 208 — Br. kat. 132
Sl. 209 — Br. kat. 295
Sl. 210 — Br. kat. 239
Sl. 211 — Br. kat. 134

Одговорни уредник: Др БОЈАНА РАДОЈКОВИЋ
Редакција: ЗАГОРКА ЈАНЦ, МИРЈАНА ЈЕВРИЋ-ЈАЗАРЕВИЋ
Др БОЈАНА РАДОЈКОВИЋ
Језички редактор: СЕЛМА ЧОЛОВИЋ
Превод на француски: БУРО МИСИРАЧА
Коректор: ЖЕЉКА СМИЉАНИЋ — ПОПОВИЋ
Обликовање каталога и плаката: АЛЕКСАНДАР ПАЈВАНЧИЋ
АЛЕКС, РАСТКО ЂИРИЋ
Фотографије: РАДОМИР ЖИВКОВИЋ
Штампа: ШКОЛА ЗА ИНДУСТРИЈСКО ОБЛИКОВАЊЕ
Београд, Крушањска 3.
Тираж: 1000 примерака
Издавач: МУЗЕЈ ПРИМЕНЈЕНЕ УМЕТНОСТИ,
Београд, Вука Караџића 18.